

STEENTIJDMATERIAAL UIT HET
NOORDELIJK HAGELAND

NATIONAAL CENTRUM VOOR OUDHEIDKUNDIGE NAVORSINGEN IN BELGIE
CENTRE NATIONAL DE RECHERCHES ARCHEOLOGIQUES EN BELGIQUE

Co 12412
12/1111/1021

—
OUDHEIDKUNDIGE REPERTORIA
RÉPERTOIRES ARCHÉOLOGIQUES

REEKS B : DE VERZAMELINGEN
SÉRIE B : LES COLLECTIONS

XI

P.M. VERMEERSCH

STEENTIJD MATERIAAL UIT HET
NOORDELIJK HAGELAND

—
DEEL I — TEKST

© C.N.R.A.B. Brussels

D/1976/0303/1

BRUSSEL — BRUXELLES
1976

B 3

We have lost the confidence of the nineteenth century, and are children of an age of doubt... We must recognize that... there are no facts other than those which are... „observational data"... What we have at our disposal, as prehistorians, is the accidentally surviving durable remnants of material culture, which we interpret as best we may and inevitably the peculiar quality of this evidence dictates the sort of information we can obtain from it. (PIGGOTT, S., 1965 : 4).

INHOUDSTAFEL

Ten geleide door Prof. Dr. F. GULLENTOPS	7
Bedankingen	9
I. Inleiding	11
a. Omschrijving van het studieobject	11
b. De verschillende verzamelingen	12
c. Methode van verwerking	15
II. Beschrijving der vindplaatsen	20
III. Typologische inventarislijst der vindplaatsen	23
IV. Beschrijving der artefacten	52
Assent (A)	52
Aarschot (Ar)	77
Attenrode (At)	81
Bekkevoort (B)	81
Betekom (Bt)	115
Diest (D)	116
Gelrode (G)	116
Holsbeek (H)	119
Halen (Ha)	148
Houwaart (Hw)	154
Kessel-Lo (K)	156
Kortrijk-Dutse (Kd)	163
Kaggevinne (Kg)	164
Korbeek-Lo (Kl)	166
Kersbeek-Miskom (Km)	166
Kortenaken (Kr)	166
Lubbeek (Lb)	168
Langdorp (Ld)	170
Linden (Ln)	171
Meensel-Kiezegem (Mk)	173
Molenbeek-Wersbeek (Mw)	173

Nieuwrode (N)	174
Rillaar (R)	182
Rotselaar (Rt)	199
Scherpenheuvel (S)	200
Sint-Joris-Winge (Sj)	202
Sint-Pieters-Rode (Sr)	203
Tielt (T)	203
Webbekom (W)	209
Wilsele (Wl)	221
Waanrode (Wn)	222
Wezemaal (Wz)	222
V. De prehistorische mens in het noordelijk Hageland	235

TEN GELEIDE

De eerste steen voor deze inventaris werd gelegd door wijlen E. H. Valère Bols. In maart 1958 riep hij ons naar Chenois, waar hij op rust was, en vertelde hoe hij, geboren Werchtenaar (°1877), van zijn Hageland was blijven houden niettegenstaande zijn priesterambt hem achtereenvolgens in Berchem, Brussel, Zaventem, Elsene en Chenois had werkzaam gezien. Ieder verlof, iedere gelegenheid had hij te baat genomen om er terug te keren bij familie en vrienden en zo westelijk Hageland grondig te verkennen. Valère Bols is een uitzonderlijk waarnemer geweest, want tijdens zijn wandelingen had hij duizenden artefacten verzameld, waaronder verschillende honderden werktuigen. Zijn bevindingen had hij bijeengebracht in vijf manuscripten waarin de meeste vindplaatsen werden genoemd en zijn heemkundige ervaring was opgetekend.

Hij deelde ons mee dat het zijn wens was zijn verzameling en manuscripten af te staan aan de Katholieke Universiteit te Leuven in de hoop dat ze het onderzoek van de Hagelandse Prehistorie zouden bevorderen. Zijn wens en onze belofte worden hiermee vervuld.

Toen E.H. P. Vermeersch de studie van de Hagelandse Prehistorie aanvatte was de verzameling Bols het vertrekpunt, maar zeer snel bleek dat het Hageland veel rijker was dan vermoed. Talrijke zoekers hadden belangrijke verzamelingen bijeengelezen meestal uit vers geploegde akkers. Hier willen we slechts de voornaamste vernoemen : de HH. Y. Scheys, H. en W. Claes en G. Boschmans en hen tevens danken voor de onbaatzuchtige bereidheid waarmee ze het wetenschappelijk onderzoek vooruithielpen. Nu het werk persklaar voorligt staat men verwonderd over de rijke oogst, en hierbij dient aangestipt dat waarschijnlijk nog kleine verzamelingen zijn ontsnapt en dat de vondsten dagelijks doorgaan.

Eens te meer wordt hierdoor bewezen hoe de prehistorische kennis afhankelijk is van het aantal zoekers, dit is in de eerste plaats van het aantal liefhebbers. Zoveel zou verloren gaan zonder hun onophoudende oplettendheid en volharding. Maar anderzijds toont het welke verantwoordelijkheid de liefhebbers op zich nemen en hoe hun vondsten slechts echte waarde krijgen wanneer ze juist werden gelocaliseerd en grondig bestudeerd kunnen worden.

Deze inventaris heeft in de eerste plaats dan ook als niet geringe verdienste een haast onbekende streek om te vormen tot één van de beste gekende prehistorische gebieden van Vlaanderen. Dit opent meteen hoopvolle perspectieven op wat elders zal te voorschijn komen bij even grondig onderzoek.

Deze inventaris biedt echter meer. P. Vermeersch toont ermee aan dat ook oppervlakte vondsten, doorgaans als minderwaardig beschouwd, zeer waardevolle informatie kunnen opleveren. Niet alleen toont hun variabele

dichtheid hoe de prehistorische mens voorkeursites kende, maar tevens hoe die voorkeur wisselde in functie van het kultuurpatroon en de levensmogelijkheden. Al zijn artefacten meestal het enige wat ons rest van de prehistorische mens, hun studie is geen doel op zichzelf. Zij zijn slechts een middel om de ontwikkeling van de prehistorische cultuur te benaderen. Aangezien deze nog uitermate natuurgebonden was dienen hierbij alle fysisch geografische elementen van het milieu worden in rekening gebracht : reliëf, bodemgesteldheid, waterhuishouding, microklimaat en plantengroei. Vooral deze laatste, omdat hij een synthese brengt van de voorgaande, zal de prehistorische mens hebben voorgelicht en geleid bij de keuze van zijn woonsites en migraties. De door P. Vermeersch gekozen weg, om een prehistorische geografie te ontwikkelen zal daarom zeer doelmatig zijn en de kommentaar bij deze inventaris brengt hiervan de eerste vruchten.

Wanneer het Centrum van Oudheidkundige Navorsingen besloot zijn bijzonderste activiteit te concentreren op het uitgeven van oudheidkundige repertoria was het doel per streek een inventaris aan te leggen van de prehistorische kennis. Niet als eindpunt van het onderzoek maar integendeel om, na zowat een eeuw verspreide prehistorische belangstelling, het vertrekpunt te worden van nieuw systematisch opzoekingswerk. Deze inventaris geeft hiervan een voorbeeld want aan de hand van de gekende oppervlaktevondsten kon P. Vermeersch een aantal belangrijke sites kiezen waar de kans bestond door nauwkeurige opgravingen de vondsten in een stratigrafisch en ruimtelijk verband aan te treffen. De reeds belangwekkende resultaten hiervan zijn vooral zeer beloftevol en tonen dat geduldige opgravingen zullen toelaten ook van de prehistorische mens de nederzettingen en de levenswijze te reconstrueren.

Om al deze redenen mogen we uitdrukkelijk de auteur feliciteren met dit werk en het Centrum voor oudheidkundige Opgravingen met de publikatie ervan.

F. GULLENTOPS

BEDANKINGEN

Deze inventaris van het Steentijdmateriaal uit het Noordelijk Hageland kwam tot stand als een deel van een doctoraatsverhandeling (Dr. Sc. aan de Katholieke Universiteit te Leuven) onder leiding van Prof. Dr. F. Gullentops, die ik hiervoor oprecht dank.

Hij kon slechts opgemaakt worden omdat sinds lang een ganse reeks verzamelaars het Hageland in alle richtingen hebben doorkruist op zoek naar de sporen van de prehistorische mens. Deze talrijke verzamelaars, meestal echte natuurvrienden, hebben enorm veel vrije uren geofferd aan terreinprospectie. Steeds was ik welkom. Ze gaven mij inzage in hun verzamelingen en toelating tot publicatie. Hun werk heeft een rijk prehistorisch patrimonium gered van een definitieve vermindering door de landbouwwerktuigen.

Ook in de verschillende musea was ik welkom en werden mij alle faciliteiten tot werken geboden.

Van volgende personen en instellingen genoot ik rechtstreekse of onrechtstreekse hulp : De heren A. Boschmans, H. Claes, W. Claes, Crabbé, H. De Boer, De Preter, F. Depuydt, G. Gijselings, Y. Graff, L. Hansen, K. Havermans, Ch. Leva, M. Mariën, A. Paessens, H. Roosens, F. Scheys, G. Scheys, Y. Scheys, Taes, F. Twiesselmann, Van der Linden, M. Van den Wijngaerden, R. Van Goidsenhoven, D. Van Meerbeek, K. Van Nerum, Van Schaybroeck, Vertruyen, A. Weets, het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen te Brussel, de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis te Brussel, het Museum voor Heemkunde en Folklore te Aarschot, het Stedelijk Museum te Diest en het Hagelands Heemkundig Museum te Tielt.

Het vele tekenwerk dat noodzakelijk is voor een beter beschrijven van de talrijke artefacten, werd in grote mate verlicht door de vaardige medewerking van de tekenaars nl. de heren R. Geeraerts, A. Nijs, H. De Boer, A. Boschmans en L. Cleeren ¹.

¹ Het is onmogelijk de tekenaar van elke figuur te vermelden daar op één figuur meestal tekeningen van verschillende tekenaars te samen voorkomen. Dhr. Geeraerts stond in voor de kaart en een aantal tekeningen van artefacten (bijv. fig. 42, 1-13). Artefacten werden ook getekend door de heer Nijs (bijv. fig. 3), de heer De Boer (bijv. fig. 58), de heer Boschmans (bijv. fig. 53, 1) en de auteur zelf (bijv. fig. 7). Hoewel gestreefd werd naar eenvormigheid in tekentechniek, is de stijl van de tekeningen een voldoende aanduiding omtrent de maker.

Dr. H. Poppe, van de Dienst Weer- en Klimaatkunde van de K.U.L., was zo vriendelijk een Hewlett-Packard-programma uit te werken voor een snelle omrekening van Lambert-coördinaten naar geografische coördinaten.

Mijn zuster heeft met veel zorg de figuren samengesteld.

Hen allen en de vele anderen die hebben meegewerkt aan de realisatie van deze inventaris ben ik veel dank verschuldigd.

I. INLEIDING

a. Omschrijving van het studieobject

Het Hageland is het gebied van de Diestiaanheuvelds ten S.E. van de Demer-Dijle. In de literatuur wordt het gebied op verschillende manieren begrensd. Hoewel we ons in feite weinig bekommerd hebben om de begrenzing van het gebied, daar dit hoofdzakelijk door de vondsten der verzamelaars werd bepaald, komt het door ons beschouwde gebied ongeveer overeen met het Diestiaanse Hageland met daarbij aansluitend het gebied van Waanrode en Kortenaeken, waar Bolderiaan en Rupeliaan dagzoomt. Ruim beschouwd kan dit als Noordelijk Hageland worden bestempeld.

Steentijdmateriaal uit dit gebied is nagenoeg onbekend in de literatuur. Dit blijkt zeer duidelijk uit het Repertorium (Knapen-Lescrenier, A., 1960) waarin slechts enkele losse vondsten worden vermeld.

Toch werd in het gebied een enorme massa artefacten ingezameld (vele tienduizenden) verspreid over een groot aantal sites. Dit steentijdmateriaal bevindt zich nu in openbare en private verzamelingen. We hebben gepoogd al het ingezamelde materiaal in onze studie te betrekken. Slechts tot enkele kleine ensembles kregen we geen toegang. Daar de verzamelaars zeer dikwijls, wellicht zonder mekaar medeweten, maar met een aanvoelen van de geografische situatie der sites, dezelfde vindplaatsen bezochten, leek het ons zinvol het archeologisch materiaal per vindplaats te groeperen. Op deze manier hopen wij tot een vrij algemeen inzicht te komen in datgene wat de prehistorische mens achterliet. Het is echter duidelijk dat de vondstdichtheid niet enkel afhankelijk is van de bewoningsdichtheid in de prehistorische tijden en van de geomorfologische verschijnselen, waarbij de artefacten al dan niet werden afgedekt, maar ook in grote mate bepaald wordt door de intensiteit waarmee de verzamelaars het gebied hebben doorzocht. Het feit echter dat een zo groot aantal verzamelaars, die dikwijls dezelfde sites terugvonden, in dit kleine gebied werkzaam waren, laat ons toe te veronderstellen dat de belangrijkste oppervlaktevindplaatsen uit het gebied geprospecteerd werden. We denken dan ook dat de lithische artefacten die in de verzamelingen aanwezig zijn een representatief beeld geven van de artefacten die door de prehistorische mens in het Noordelijk Hageland achtergelaten werden. Tenzij het anders vermeld wordt, gaat het steeds om oppervlaktevondsten. Omtrent de waarde en de betekenis van oppervlaktevondsten verwijzen we naar Schwabedissen H. (1955).

b. De verschillende verzamelingen

Hier volgt een kort overzicht van de verzamelingen die in dit repertorium worden beschreven :

1. Verzameling Bols.

De E.H. Jozef Bols heeft samen met zijn broer E.H. Valère Bols (zie ook Ten geleide) het westelijk Hageland geprospecteerd. Op ieder artefact werd de vindplaats genoteerd. Hun eigen verzameling werd aangevuld met een deel van de verzameling van E.H. C. Van Autenboer (Bols, 1943; Mooi Hageland, 1953 : 109). Deze laatste verzameling is hoofdzakelijk van Rillaar afkomstig en bevat naast een aantal artefacten waarop de vindplaats werd aangetekend ook een aantal waarop enkel „Rillaar” vermeld is.

Van 1939 tot 1943 maakte V. Bols een aantal manuscripten klaar (cfr. bibliografie) over de bijzonderste vindplaatsen. Spijtig genoeg gaat hij niet nader in op de juiste vondstomstandigheden (exacte localisatie). De collectie Bols-Van Autenboer en de manuscripten worden heden bewaard op het Laboratorium voor Prehistorie, Instituut voor Aardwetenschappen, K.U.L., Redingenstraat 16bis, Leuven.

Y. G(raff), 1969a, gaf een korte beschrijving van deze verzameling.

2. Verzameling Boschmans.

Deze verzameling bevat hoofdzakelijk artefacten uit het Wingegebied, dat voor het eerst door A. Boschmans werd geprospecteerd. Een kleiner gedeelte van de verzameling is afkomstig van de Hagelandse heuvels. Verschillende vondsten werden reeds in korte artikels kenbaar gemaakt (cfr. bibliografie). De verzameling bevindt zich bij de vinder, Langeveld, Holsbeek.

3. Verzameling Claes.

Dit is een zeer uitgebreid ensemble dat hoofdzakelijk afkomstig is uit het oostelijk deel van het beschouwde gebied. Bij deze verzameling hoort een dagboek, dat de vondsten van elke dag noteert en van de belangrijkste vindplaatsen een situatieschets geeft. De verzameling bevindt zich bij de vinders, de heren H. en W. Claes, Stationstraat te Webbekom.

4. Verzameling Crabbé.

Klein ensemble dat hoofdzakelijk van de Wingsites afkomstig is. Het bevindt zich bij de vinder, Lozen Hoek te Holsbeek.

5. Verzameling De Boer.

Klein ensemble met artefacten van Wingsites en Kesselberg-Schoolberg-massief. Het bevindt zich bij de vinder, Pellenbergstraat 50, te Korbeek-Lo.

6. Verzameling Gijselings.

Ensemble met Wingemateriaal en artefacten van de westelijke heuvelsites. Het bevindt zich bij de vinder, Groddeweg 15, te Kessel-Lo.

7. Verzameling Gilson.

Het is een uitgebreide collectie afkomstig van 140 sites uit het Hageland en de heuvels tussen Leuven en Tervuren. Bij deze verzameling hoort een manuscript met beschrijving der sites en der vondsten. Dit manuscript zou normalerwijze twee boekdelen omvatten. Enkel het eerste met de beschrijving van 80 sites (waaronder de belangrijkste) is bewaard gebleven. De bijhorende stafkaarten schijnen verloren gegaan te zijn. De verzameling bevindt zich in het Koninklijk Instituut voor Natuurwetenschappen te Brussel onder het inventarisnummer 7029. Enkele artefacten, die zich in de expositieruimten bevinden werden niet in deze inventaris opgenomen.

8. Verzameling van het Instituut voor Aardwetenschappen, K.U.L.

Deze bevat alle vondsten, die gedaan werden ter gelegenheid van de opgravingen op de sites Holsbeek-Boomkwekerij, Holsbeek-Marrant en Assent-Hermansheuvel.

9. Verzameling van het Hagelands Heemkundig Museum op het gemeentehuis te Tielt. Het is een klein heteroog ensemble.

10. Verzameling Leva.

Het betreft een aantal artefacten van sites uit Assent. Het materiaal is nu in het bezit van de heer A. Boschmans.

11. Verzamelingen van de Musea voor Kunst en Geschiedenis te Brussel.

Deze bevatten nagenoeg alle kleine ensembles, die in de literatuur vermeld worden.

12. Verzameling Proost.

Het bestaan van deze verzameling wordt vermeld door de Loë in Cumont, G., 1923 : „Je signalerai des stations et points à silex découverts et explorés sur le territoire des communes de Rillaer et Sichein, par M. l'abbé Proost, professeur au Collège de Saint-Boniface à Ixelles, aux lieux dits : Langestraat, Tien Bunderen Bosch, Ouden Bosch, Veugelsberg et Ossenbergh”. We weten niet waar deze verzameling gebleven is.

13. Verzameling Scheys.

Het is een belangrijke collectie, die vooral Wingemateriaal bevat. Zij wordt bewaard op het Instituut voor Aardwetenschappen, K.U.L., Leuven.

14. Verzameling van het Stedelijk Museum te Diest.
In dit museum bevinden zich een aantal artefacten die afkomstig zijn uit de verzameling Gilson en de verzameling Claes.
15. Verzameling Taes.
Kleine collectie van hoofdzakelijk heuvelmateriaal. Ze bevindt zich bij de vinder, Diestse straat, Leuven.
16. Verzameling Valvekens.
Belangrijk ensemble hoofdzakelijk uit Rillaar en omgeving afkomstig. Spijtig genoeg is van heel wat artefacten de juiste vindplaats niet genoteerd. Deze verzameling dateert uit het eerste gedeelte van deze eeuw en wordt nu bewaard in het Museum voor Heemkunde en Folklore te Aarschot.
17. Verzameling Van Autenboer.
„E.H. C. Van Autenboer gaf te Rillaar, voordat er in de streek colleges bestonden middelbaar onderwijs aan jongens... Met zijn leerlingen ging hij op wandel naar de verschillende heuvelen en vond aldaar silexen... In zijn school legde hij daarvan een prachtige verzameling aan. Na zijn dood ging deze over deels naar het St. Jozefscollege te Aarschot (E.H. Bols), deels naar de familie Proost”. (Mooi Hageland, 1953 : 109). Het gedeelte van de verzameling Van Autenboer, dat aan E.H. Bols werd overgemaakt, wordt nu bewaard in het Instituut voor Aardwetenschappen K.U.L. te Leuven. Waar het ander gedeelte van de verzameling zich nu bevindt is mij onbekend.
18. Verzameling Van Goidsenhoven, Kortrijkse baan, Holsbeek.
Het betreft een weinig Wingemateriaal.
19. Verzameling Van Nerum.
Deze verzameling bevat artefacten, die voor het overgrote deel van Rillaar-Tienbunderenbos afkomstig zijn. Zij is in het bezit van de vinder, Wittewegstraat, Bekkevoort.
20. Verzameling Vertruyen.
Het is een klein ensemble in het bezit van de vinder, pastoor-deken te Kortenen.
21. Verzameling Van Schaybroeck en Van de Wijngaert.
Klein ensemble dat hoofdzakelijk afkomstig is van de Wingsites. Spijtig genoeg zijn heel wat stukken niet naar de juiste vindplaats genoteerd. Deze collecties bevinden zich bij de vinders, respectievelijk Asseltberg en Lozen Hoek te Holsbeek.

c. Methode van verwerking

Bij het nakijken van de verzamelingen werden alle artefacten gedefinieerd en geteld. Er werd echter enkel rekening gehouden met het materiaal waarvan de oorsprong voldoende zeker leek. De soms talrijke geweerkeien werden als moderne artefacten gewaard.

Het beschrijven van overvloedig lithisch materiaal brengt grote moeilijkheden van typologische aard met zich mee. Zelf heb ik niet de bedoeling fundamenteel stelling te nemen in de huidige controverse der typologen, waarbij verschillende methodes tegenover mekaar worden uitgespeeld (Brézillon, M., 1968; Semenov, S. A., 1970; Cahen, D. en Van Noten, F., 1971). Mijn enig doel is een zo adequaat mogelijke beschrijving te geven van het steentijdmateriaal. Over microlithische artefacten zijn onlangs enkele nuttige studies verschenen (Tixier, J., 1963; Rozoy, J. G., 1967-68; Barrière, C. e.a., 1969 en 1972). Over artefacten van „neolithische” makelij bestaan er, naar mijn weten, geen studies die grondig ingaan op het Westeuropees stenen materiaal. Talrijke opgravingsverslagen (Bohmers, A. & Bruyn, A., 1958-1959; Schietzel, K., 1965; Newell, R., 1970) en monografieën (Bailloud, G., 1964; Lüning, J., 1968; Hoof, D., 1970; Cauvin, M., 1971) geven wel goede aanknopingspunten, maar zijn in feite niet als dusdanig bruikbaar omdat ze, ofwel materiaal uit een totaal ander gebied behandelen, ofwel het te summier beschrijven.

Mijn werkwijze was inductief, doordat ik, rekening houdend met de bestaande literatuur, in het geheel der aanwezige artefacten bepaalde werktuigtypen heb trachten te definiëren. Aldus ontstond een lijst van iets meer dan honderd werktuigtypen, die in het beschouwde gebied regelmatig worden aangetroffen. Beter dan wie ook geef ik er mij rekenschap van dat deze lijst niet kan beschouwd worden als een definitieve lijst, zelfs niet voor het Hageland. Hoe overvloedig het bestudeerde materiaal ook was, daartoe was het niet talrijk genoeg. Ik meen echter wel dat deze lijst, aangevuld door de talrijke tekeningen¹ en toelichtingen betreffende de getekende werktuigen, moet toelaten zich een beeld te vormen van het werktuigenbestand van elke vindplaats. Het valt buiten het bestek van dit werk uit te weiden over de definiëring van de verschillende typen.

¹ Bij de legende der figuren en platen worden het kenletter van de vindplaats en de bladzijde, waar de beschrijving van de vindplaats aanvangt, tussen haakjes aangegeven. Alle figuren en platen zijn op schaal 1 : 1. Uitzonderingen hierop zijn uitdrukkelijk aangegeven door een schaallijn.
Voor zover het zichtbaar was, werd de slagrichting aangegeven door een pijltje. Een dwarsstreep op de schacht duidt aan dat de hiel nog aanwezig is, terwijl een cirkeltje er op wijst dat de hiel niet meer aanwezig is.

De hier volgende lijst van typen werd gebruikt voor het opstellen van de inventarislijst per vindplaats. Bij elk type wordt ter illustratie verwezen naar een of twee voorbeelden.

1. Klingschrabber (fig. 45, 3; 49, 17).
2. Klingschrabber met één geretoucheerde boord (fig. 61, 7).
3. Klingschrabber met twee geretoucheerde boorden (fig. 45, 4; 3, 8).
4. Dubbelschrabber (fig. 3, 4-5).
5. Minischrabber (fig. 30, 5; 96, 8).
6. Duimnagelschrabber (fig. 21, 2; 23, 8).
7. Kleine schraber (fig. 94, 21, 23).
8. Cirkelschrabber (fig. 3, 6; 40, 1).
9. Spitsboogschrabber (fig. 34, 3; 92, 6).
10. Hoefschrabber (fig. 12, 7; 63, 12).
11. Kernschrabber (fig. 32, 1).
12. Getande schraber (fig. 3, 3).
13. Keischrabber (fig. 33, 13).
14. Afslagschrabber (fig. 21, 8; 1, 9).
15. Atypische schraber.
16. Boor (fig. 4, 3; 65, 8).
17. Bek (fig. 4, 4; 45, 12).
18. Ruimer (fig. 4, 1; 63, 13).
19. Tweeslagsteker (fig. 54, 6; 52, 3).
20. Steker op afknotting (fig. 27, 4; 28, 14).
21. Steker op breuk (fig. 54, 3; 63, 15).
22. Meervoudige steker (fig. 30, 9; 50, 5).
23. Combinatiewerktuig (fig. 5, 1).
24. Spits met schuine afknotting en ongeretoucheerde basis (fig. 52, 6).
25. Spits met afgestompte boord en ongeretoucheerde basis (fig. 52, 7).
26. Spits met twee afgestompte boorden en ongeretoucheerde basis (fig. 52, 8).
27. Korte spits met ongeretoucheerde basis (fig. 28, 17).
28. Slanke driehoekige spits (fig. 54, 9).
29. Tardenoisspits (fig. 97, 10).
30. Korte spits (fig. 97, 18).
31. Marebladspits, inclusief de spits met vlakke retouche (fig. 54, 10; 74, 3).
32. Segment (fig. 22, 12).
33. Ongelijkbenige driehoek (fig. 95, 10).
34. Ongelijkbenige driehoek met concave kleine boord (fig. 32, 5).
35. Gelijkbenige driehoek (fig. 25, 12).
36. Onbepaalde microlithische spits (fig. 53, 11; 60, 4).
37. Gelijkzijdig trapezium (fig. 95, 14).
38. Rechthoekig trapezium (fig. 35, 6).

39. Asymmetrisch trapezium (fig. 76, 13).
40. Onbepaalde microliet (fig. 43, 3).
41. Kerfrest (fig. 69, 5-9).
42. Typische omalspits (fig. 35, 5; 85, 12).
43. Driehoekige omalspits (fig. 95, 24).
44. Symmetrische omalspits (fig. 88, 13).
45. Atypische omalspits (fig. 98, 3).
46. Pijlsnede (fig. 5, 10; 23, 3).
47. Bladvormige pijlpunt (fig. 77, 22; 60, 13).
48. Slanke bladvormige pijlpunt met hoekige basis (fig. 6, 5; 85, 17).
49. Slanke bladvormige pijlpunt met afgeronde basis (fig. 71, 5; 85, 18).
50. Driehoekige pijlpunt (fig. 34, 8).
51. Pijlpunt met concave basis (fig. 73, 22; 81, 12).
52. Onafgewerkte of onbepaalde pijlpunt (fig. 5, 17; 37, 7).
53. Ongeveugelde pijlpunt met schachtdoorn (fig. 80, 26; 88, 7).
54. Geveugelde pijlpunt met schachtdoorn (fig. 96, 5; 87, 5).
55. Kling met recht afgestompte boord (fig. 22, 9).
56. Kling met convex afgestompte boord (fig. 37, 4).
57. Kling met gedeeltelijk afgestompte boord (fig. 6, 6).
58. Microkling met recht afgestompte boord (fig. 58, 5).
59. Microkling met convex afgestompte boord (fig. 52, 22).
60. Microkling met bultig afgestompte boord (fig. 45, 19).
61. Microkling met gedeeltelijk afgestompte boord (fig. 53, 9).
62. Afslag met afgestompte boord.
63. Krachtige afgeronde kling (fig. 88, 18-19).
64. Krachtige spitskling (fig. 74, 4; 29, 4).
65. Krachtige spits-afgeronde kling (fig. 81, 13, 16).
66. Krachtige spitskling met gebogen boord (fig. 98, 12; 81, 8).
67. Krachtige spitskling met geknikte boord (fig. 31, 9; 50, 17).
68. Krachtige spitskling met vlakke retouche (fig. 16, 9; 84, 11).
69. Kromspits (fig. 77, 24).
70. Atypische krachtige aangespitste kling (fig. 78, 4).
71. Microkling met één geretoucheerde boord.
72. Microkling met twee geretoucheerde boorden (fig. 65, 17).
73. Kling met één geretoucheerde boord (fig. 65, 13).
74. Kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 99, 1).
75. Kling met twee geretoucheerde boorden en sporen van sleet (fig. 103, 13; 89, 7).
76. Stuk met sleetsporen (fig. 99, 2; 17, 7).
77. Stuk met versleten hiel (fig. 31, 13; 82, 3).
78. Kling en microkling met onregelmatige retouche (fig. 26, 6).
79. Kling met glans (fig. 38, 4).

80. Recht afgeknot stuk (fig. 95, 35).
81. Concaaf afgeknot stuk (fig. 90, 7).
82. Afgeknot stuk met één aanliggend geretoucheerde boord (fig. 50, 14).
83. Afgeknot stuk met twee aanliggend geretoucheerde boorden (fig. 54, 15).
84. Dubbel afgeknot stuk (fig. 44, 10).
85. Gekerfde afslag.
86. Gekerfde kling of microkling (fig. 68, 3).
87. Getand stuk (fig. 41, 9).
88. Stuk met rechte snede (fig. 30, 10).
89. Stuk met convexe snede (fig. 46, 8).
90. Stuk met rondlopende vlakke retouche (fig. 43, 4; 69, 15).
91. Stuk met ventrale retouche (fig. 76, 17).
92. Stuk met geknaagde boord (fig. 69, 17).
93. Geretoucheerde afslag (fig. 82, 16).
94. Afgeschilferde afslag (fig. 76, 14; 24, 3).
95. Afgeschilferde kei (fig. 67, 2; 90, 5).
96. Stuk met verbrijzelde boord (fig. 92, 14; 51, 6).
97. Afslagbijl (fig. 13, 8; 13, 1).
98. Tweevlakkige afslagbijl (fig. 13, 3; 21, 9).
99. Afslagbijl met gefacetteerde snede (fig. 18, 2-3).
100. Geslepen bijl.
101. Ongeslepen bijl.
102. Fragment van een geslepen bijl.
103. Tweevlakkig geretoucheerd stuk (fig. 44, 7).
104. Allerlei.
105. Totaal aantal werktuigen.

A0. Totaal aantal kernen.

1. Piramidale kern.
2. Kern met één slagvlak.
3. Prismatische kern.
4. Kern met twee kruisende slagvlakken.
5. Kern met twee loodrechte slagvlakken.
6. Kern op plaket.
7. Schijfvormige kern.
8. Onregelmatige kern.

B0. Totaal aantal afslagproducten.

1. Microkling.
2. Kling.
3. Afslag.
4. Afslag van geslepen bijl.

C0. Het verwerkte materiaal in percent.

1. Vuursteen.
2. Wommersom.
3. Glimmerzandsteen.
4. Ftaniet.
5. Allerlei

D Kloppe.

E Slijp- en maalsteen.

F Onverwerkt brokstuk.

G Verbrand artefact.

H Stuk met dubbele patina.

II. BESCHRIJVING DER VINDPLAATSEN

De vindplaatsen werden per gemeente gegroepeerd en genummerd. De gemeente wordt aangeduid door een hoofdletter (eventueel nog gevolgd door een kleine letter); de vindplaats door een volgnummer (per gemeente). Van elke vindplaats werden volgende elementen naar voor gehaald :

1. Kaartblad (MGI op 1:25.000) waarop de vindplaats gelegen is.
2. De geografische coördinaten van het site. Bij grotere verspreiding werden, in de mate van het mogelijke, meerdere concentraties aangeduid. Het eerste cijfer geeft de noorderbreedte, het tweede cijfer de oosterlengte (Greenwich).
3. Bodemserie waarop het site voorkomt. Deze werd afgelezen op de Bodemkaart van België (1:20.000), uitgegeven door het Centrum voor Bodemkartering. Voor een volledige beschrijving van de inhoud van deze kaarten, verwijzen we naar de verklarende tekst bij de verschillende kaartbladen van de Bodemkaart. Hier geven we enkele korte begrippen, ontleend aan de verklarende tekst, die volstaan om de betekenis der gebruikte symbolen te begrijpen :
Een kernserie wordt bepaald door de aard van het moedermateriaal (vnl. textuur), de waterhuishouding (draineringsklasse) en de profielontwikkeling : ze wordt voorgesteld door een symbool van drie letters. Een afgeleide serie heeft een symbool van meer dan drie letters.
Elke letter, i.v.m. de plaats waarop ze voorkomt, heeft een bepaalde betekenis en omschrijft een van voornoemde eigenschappen en de eventuele variatie ervan :
 - 1) de eerste, een hoofdletter, duidt de textuurklasse van de bovenlaag aan,
 - 2) een kleine letter, in eerste positie achter de hoofdletter, bepaalt de waterhuishoudingsklasse,
 - 3) een kleine letter, in tweede positie achter de hoofdletter, geeft de profielontwikkeling weer,
 - 4) een kleine letter, in derde positie achter de hoofdletter, drukt een variatie van het moedermateriaal uit,
 - 5) een kleine letter vóór de hoofdletter geeft de aanwezigheid en de aard van een substraat weer (beginnend op een diepte kleiner dan 80 cm).

Gebruikte symbolen :

1) Textuurklassen :

- A... : leem
- L... : zandleem
- P... : licht zandleem
- S... : lemig zand
- Z... : zand
- E... : lichte klei

2) Draineringsklassen :

- .a. : overdreven gedraineerd
- .b. : goed gedraineerd
- .c. : matig goed gedraineerd
- .d. : onvoldoende gedraineerd
- .h. : slecht gedraineerd
- .e. : slecht gedraineerd
- .g. : uiterst slecht gedraineerd
- .D. = .c. + .d.
- .A. = .a. + .b. + .c. + .d.

3) Profielontwikkelingsklassen :

- ..a : met textuur B horizont
- ..c : met sterk gevlekte textuur B horizont
- ..e : met zwartachtige humus A horizont
- ..f : met zwakke humus en/of ijzer B horizont
- ..m : met diep antropogene humus A horizont
- ..p : zonder profielontwikkeling
- ..x : met niet bepaalde profielontwikkeling
- ..C : met verbrokkelde textuur B horizont

4) Variante van het moedermateriaal :

- ...e : variante op geelachtig of groenachtig stenig zand

5) Substraat op geringe diepte :

- g... : stenig substraat
- s... : zandsubstraat
- l... : leemsubstraat
- w... : klei-zandsubstraat

Enkele voorbeelden :

ZAfe : Zeer droge tot matig natte zandgronden met weinig duidelijke humus of/en ijzer B horizont; variante met diepe B horizont op geelachtig of groenachtig stenig zand.

wLca : zwak gleyige zandleemgronden met textuur B horizont, klei-zand substraat beginnend op geringe diepte.

4. Korte geografische schets van de ligging der vindplaats.

5. Bestudeerde verzameling(en) van dit site.

6. Beschrijving der artefacten.

Deze beschrijving is zo opgevat dat per site een typologische inventarislijst werd opgesteld, waarin al het bestudeerde materiaal werd opgenomen. Per site wordt het aantal werktuigen vermeldt dat tot een der 104 verschillende typen behoort. Hoewel nr. 41 (kerfrest) geen werktuig is, werd het in navolging van een aantal auteurs (Tixier, 1963), toch in de lijst opgenomen. Voor vindplaatsen die meer dan 100 werktuigen opleverden, werd bovendien de procentuele waarde ten opzichte van het totaal aantal werktuigen aangegeven.

In het totaal aantal afslagproducten (B) werden ook de werktuigen, naar gelang hun categorie, verrekend.

Het verwerkte materiaal (C) wordt in percent uitgedrukt. Zo er meer dan 100 artefacten zijn, werd dit percent berekend tot één cijfer na de komma. Voor een kleiner aantal artefacten moet de waarde van de percenten natuurlijk gezien worden op de achtergrond van het totaal aantal artefacten. Het materiaal, waaruit slijp- en maalstenen en niet-vuurstenen kloppers werden vervaardigd, werd, omwille van een te grote verscheidenheid, niet in deze categorie (C) opgenomen.

Vermits tekeningen nog steeds een van de beste, zo niet de beste methode is voor de beschrijving van stenen artefacten, werden een groot aantal werktuigen getekend. De bijhorende tekst is bedoeld als aanvulling bij de tekening ter omschrijving van elementen, die moeilijk op deze tekening zijn af te lezen o.m. materiaal, patina, aard van de retouche... In deze tekst dient de volgorde op de typelijst als leidraad.

Keramisch materiaal van deze sites is niet voorhanden.

Naast de hier vermelde zijn er nog een groot aantal andere vindplaatsen in het Hageland. Ik ben van oordeel ze niet te moeten opnemen, omdat ze, naar mijn weten, tot op heden minder dan 10 artefacten hebben opgeleverd. Er werd echter wel een uitzondering gemaakt voor bepaalde losse vondsten, die niet over het hoofd kunnen gezien worden.

Uitzonderlijk werden ook een aantal artefacten opgenomen waarvan de juiste vindplaats niet gekend is. Men beschouwe ze voor datgene wat ze waard zijn.

7. Eventuele literatuur betreffende het site.

III. TYPOLOGISCHE INVENTARISLIJST DER VINDPLAATSEN

[illegible][illegible]

IV. BESCHRIJVING DER VINDPLAATSEN

ASSENT

Hermansheuvel

Ar

1. 25 - 5/6
2. 50°56'25" 5°00'14"
3. In een eerste fase van inzamelen werd al het materiaal van deze vlakke heuveltop te samen gehouden. Achteraf bleek een zeer duidelijke concentratie naar voor te treden. Het oppervlak werd dan ook in verschillend velden ingedeeld die afzonderlijk werden ingezameld. In de mate van het mogelijke werden de artefacten van deze verschillende velden afzonderlijk beschreven. De bodemserie van de verschillende velden is aangebracht op kaart 1.
4. De concentratie van de artefacten is op zuidwestelijke deel van de heuvel gesitueerd. Naar het zuiden en naar het westen is ze steil door de heuvelflank begrensd. Zij is ovaalvormig met een grootste diameter van ongeveer 300 m en een kleine diameter van 150 m. Binnenin deze sterk uitgesproken concentratie kan men een zekere differentiëring vaststellen — met alle relativiteit verbonden aan de wijze van inzamelen —. Er schijnen drie centra van verbrande stukken voor te komen : een in het zuidwestelijk deel van veld IBI en twee in het zuidoostelijk deel van veld IA1. De blad-vormige pijlpunten schijnen eerder in het noordoostelijk gedeelte van het site te worden aangetroffen. Hetzelfde geldt voor de grotere afslagen en brokstukken in silex. De afslagbijlen schijnen vooral in het westen voor te komen. Het is opmerkelijk dat de concentratie zeer duidelijk de configuratie van de bodemkaart volgt : het site ligt volledig in Lca.
5. Claes, Stedelijk Museum Diest.
6. In een eerste gedeelte behandelen we de artefacten, waarvan de juiste ligging op het site niet werd genoteerd.

Als materiaal werd voor bijna 99 % silex gebruikt. Het betreft meestal een grijs gevlekt silex, dat overwegend geen patina vertoont. Slechts weinig artefacten vertonen een patina, die kan variëren van intens wit naar licht wit. Enkele zeldzame stukken hebben een dubbele patina. Wommersom¹ werd weinig aangewend en glimmerzandsteen komt slechts in een tiental artefacten voor. Ftaniet is onbekend.

De kernen zijn onbeduidend in aantal. Het meest voorkomend type is de onregelmatige kern, die in de meeste gevallen totaal vormloos is. Er zijn

ook enkele kernen met één slagvlak en enkele met twee kruisende slagvlakken. Deze zijn in geen geval zo gestereotypeerd als in de meeste sites van het Hageland de regel is. Een van de kernen met twee kruisende slagvlakken werd vervaardigd ten koste van een fragment van een geslepen bijl. Ter illustratie geven we de tekening van een kern met één slagvlak (fig. 1, 3) en een drietal onregelmatige kernen, alle uit grijs vleksilex (fig. 1, 2; 2, 4).

De afslagen zijn ruw en behielden dikwijls een deel van de schors. Vaak hebben ze een sterk gewelfd ventraal vlak. De hiel is meestal vlak en eerder breed. Zijn vorm is onregelmatig. De slagbult is dik en zwaar, terwijl een duidelijke slagkegel de regel is. Wat van de kernrand op de afslag overblijft verraadt een weinig verzorgde voorbereiding van de kern. Grote vormloze afslagen zijn talrijk. Het grootste deel van de microklingen zijn toevallige exemplaren, die maar juist voldoen aan de vereiste tweemaal zo lang als breed te zijn. De klingen zijn ongeveer even talrijk als de microklingen; het zijn krachtige brede klingen, resultaat van een verzorgde afslagtechniek. Het is opvallend dat heel wat van de kleine goed verzorgde artefacten een patina hebben. Meer dan 40 % van de artefacten werden door het vuur gecraqueleerd. Deze vuurinwerking is in vele gevallen zo intens geweest dat van de oorspronkelijke vorm van het artefact niet veel meer overbleef. Bemerken we ten slotte dat het aantal werktuigen ten opzichte het totaal aantal artefacten gevoelig lager is dan bij de meeste heuvelsites.

Bijna 50 % van de werktuigen zijn schrabbers, waarbij de afslagschrabbers veruit de grootste groep zijn. Deze afslagschrabbers kunnen zeer onregelmatig van vorm zijn zoals bij voorbeeld deze van figuur 1, 9. Dit artefact uit grijs vleksilex heeft op de rechter boord een slijtage die anterieur is aan een onregelmatige schuine retouche. Het zeer steil schrabhoofd is eveneens versleten. Een andere afslagschrabber (fig. 1, 6) is uit silex met diep witte patina. Andere afslagschrabbers zijn regelmatiger van vorm en soms benaderen ze zelfs een klingschrabber. Dit is het geval voor een exemplaar (fig. 1, 8) uit silex met witte patina en een sterk hernomen schrabhoofd. Een andere afslagschrabber (fig. 1, 7) uit grof wit silex heeft een zwak hernomen schrabhoofd dat een weinig versleten is. Op de rechter boord is er een vlakke retouche die posterieur is aan een zwakke sleet. Van een laatste afslagschrabber (fig. 1, 5) uit grijs vleksilex vertoont het schrabhoofd ook een zwakke slijtage.

Zeer talrijk zijn de hoefschrabbers, waarvan een niet onaanzienlijk aantal groter is dan 5 cm. Een eerste hoefschrabber (fig. 1, 10) uit grijs vleksilex heeft buiten het schrabhoofd een schuine retouche. Een volgend zeer typisch exemplaar (fig. 2, 2) uit grijs vleksilex heeft buiten de hiel een schubvormige sterk hernomen schuine tot steile retouche. Een andere hoefschrabber (fig. 2, 3) uit grijs vleksilex heeft op de boorden een eerder onregelmatige schuine retouche. Een volgende hoefschrabber (fig. 3, 2) uit grijs vleksilex heeft een hernomen schrabhoofd, dat schuin op het ventraal vlak intens versleten is. Op bepaalde plaatsen werd de slijtage nog verwijderd door een hernieuwde retouche. De linker boord heeft een onregelmatige retouche en is eveneens intens versleten. De rechterboord vertoont een steile schubvormige retouche.

¹ Om eufonische en praktische redenen verkiezen we de term „het wommersom” boven de term „het kwartsiet van Wommersom”.

Een zeer grote hoefschrabber (fig. 2, 1) uit grijs vleksilex heeft op de rechterboord een krachtige steile retouche die vooral proximaal sterk geplet is, wat een onregelmatige ventrale retouche veroorzaakte. De linker boord heeft een grove onregelmatige retouche.

Een groot deel van de atypische schrabbers bestaat uit schrabbers die zo intens verbrand zijn dat ze niet meer aan een of ander type kunnen toegewezen worden.

Kleine schrabbers en duimnagelschrabbers zijn in mindere mate aanwezig. Een duimnagelschrabber (fig. 2, 5) uit gevlekt silex met witte patina heeft op de rechter boord een schuine retouche. Een kleine schrabber (fig. 2, 4) uit grijs vleksilex heeft een sterk hernomen schrabhoofd. Een andere kleine schrabber (op de grens met de afslagschrabber) (fig. 2, 6) uit grijs vleksilex is iets excentrisch uitgewerkt. De linker boord vertoont een soort spitsboogschrabber.

De overige types van schrabbers zijn in veel mindere mate vertegenwoordigd. Een klingschrabber (fig. 3, 1) uit grijs vleksilex heeft een onregelmatig steil schrabhoofd. De rechter boord heeft een zwakke slijtage, welke door een discontinue retouche gedeeltelijk verdween. De linker boord met discontinue retouche bestaat hoofdzakelijk uit schors. Een klingschrabber met twee geretoucheerde boorden uit grijs vleksilex (fig. 3, 8) heeft een schuin schrabhoofd met sleetsporen. De rechter boord heeft een schubvormige vlakke retouche; ventraal langs de boord ligt een glans en de boord is er zwak versleten. De linker boord heeft een schuine retouche en op het proximaal deel eveneens een ventrale glans. Een kleine klingschrabber met twee geretoucheerde boorden (fig. 2, 7) uit vleksilex met blauw witte patina heeft een sterk hernomen schrabhoofd. De rechter boord vertoont een schuine retouche, terwijl de linker boord een iets zwakkere retouche vertoont.

De dubbelschrabbers zijn zowel op afslag als op kling. Een op dikke afslag (fig. 3, 5) uit grijs vleksilex heeft twee sterk hernomen schrabhoofden. Het onderste werd na deze hernemende retouche nog verdund door een ventrale vlakke retouche. Een andere (fig. 3, 4) werd vervaardigd op een kling uit grijs vleksilex met nog grote oppervlakten schors.

Een van de rondschrabbers (fig. 3, 6) uit grijs vleksilex is een overgangsvorm naar de dubbelschrabber. Proximaal werd de slagbult gedeeltelijk weggenomen door een ventrale vlakke retouche. We figureren een spitsboogschrabber (fig. 3, 7) uit grijs vleksilex.

De getande schrabbers zijn meestal groot en dik zoals die van fig. 3, 3 uit grijs vleksilex. Het ventraal vlak werd anterior aan de schrabretouche door grote ruwe vlakke retouche gedund.

Opmerkelijk is de afwezigheid van keischrabbers op een site waar veel silexkeien worden aangetroffen (meestal Diestiaanregressiegrint).

Een boor (fig. 4, 3) uit silex met licht witte patina heeft op beide boorden een schuine retouche die distaal iets steiler wordt. Het ventrale vlak is nabij de spits geschonden. Een boor (fig. 4, 9) uit grijs vleksilex ontstond door enerzijds een sterk hernomen schrabhoofd en anderzijds een brede kerf,

die op de ventrale zijde door een vlakke retouche werd hernomen. De spits heeft enkele ventrale vlakke retouches. Een bek (fig. 4, 6) ontstond door een schuine retouche op beide boorden. Een andere bek (fig. 4, 4) vertoont een gelijkaardige retouche maar werd vervaardigd op een fragment van een geslepen bijl uit wit grof silex. Een ruimer uit zwart grijs glanzend silex (fig. 4, 1) heeft op de rechter boord een regulariserende steile retouche op de convexe ombuiging. Naar de spits toe is er een ventrale schuine retouche en een slijtage die het meest intens is op de spits zelf. De linker boord heeft een steile tot zeer steile retouche zonder slijtage.

Een tweeslagmiddensteker (fig. 4, 8) uit glimmerzandsteen met wit blauwe patina is een eerder dik artefact.

De middensteker op afknotting was oorspronkelijke en krachtige spits afgeronde kling (fig. 4, 2). De rechter boord die vooral distaal sterk versleten is heeft een retouche die deels anterior en deels posterior is aan deze slijtage. De linker boord vertoont een gelijkaardige retouche en sleet. Wellicht omdat het artefact totaal bot was geworden, werden twee achtereenvolgende stekerslagen gegeven, welke een groot deel van de linker boord wegnamen. De stekersnede vertoont duidelijke gebruikssporen, maar is niet meer zo intens afgesleten. Een eerste meervoudige steker (fig. 4, 5) uit silex met witte patina bestaat uit het samengaan van een proximale hoeksteker op ventraal-dorsale afknotting en een distale tweeslaghoeksteker. De andere meervoudige steker (fig. 4, 7) uit grijs grof silex bestaat uit een dubbele hoeksteker op breukvlak. Anterior aan de stekerslag kreeg de linker boord een ventrale steile retouche.

Het combinatiewerktuig (fig. 5, 1) uit grijs vleksilex met licht witte patina is een schrabber-stekker. De rechter boord heeft een zeer steile onregelmatige wisselretouche, waarop de stekerslag werd aangebracht.

Een korte spits met ongeretoucheerde basis (fig. 5, 2) uit silex met witte patina ontstond door een steile schuine afknotting. De basis wordt gevormd door het distale eind van de afslag. Een tardenoisspits (fig. 5, 3) uit wommersom met licht witte patina is atypisch door het feit dat de retouche ven beide boorden sterk op het dorsale vlak invreest. Naar de spits toe wordt de retouche steiler. De basis is een breuk die door een ventrale steile retouche hernomen is.

Een marebladspits (fig. 5, 9) uit zwart doorschijnende silex heeft op de linker boord een ventrale vlakke retouche en een iets steilere dorsale retouche. De rechter boord heeft enkel nabij de spits een vlakke retouche. De basis wordt gevormd door het distale eind van de spits.

We figureren twee onbepaalde microlitische spitsen uit grijs silex (fig. 5, 6 en 8). Ze werden in het vuur sterk geschonden.

Een gelijktijdig trapezium (fig. 5, 4) uit zwart doorschijnend silex heeft op beide boorden een goed verzorgde steile retouche. De linker boord is nabij de grote basis afgebroken en daarna bijgewerkt; deze laatste retouche vertoont geen patina.

Een van de artefactfragmenten kan als atypische omalspits worden

geïnterpreteerd (fig. 5, 7). Dit artefact uit wit silex werd in het vuur gecraqueleerd. De linker boord heeft een schuine retouche, die een vlakke ventrale retouche herneemt. De rechter boord heeft een vlakke tot schuine retouche en de basis werd concaaf gezet door een schuine retouche, die door een vlakke ventrale retouche werd hernomen. Een driehoekige spits (fig. 5, 5) uit zwart grijs silex is een krachtig artefact. Ze ontstond door een afknotting via de kerfhalveringstechniek : een gedeelte van de „piquant trièdre” blijft zichtbaar. De rechterboord heeft een fijne schuine retouche nabij de spits en een ventrale gelijkaardige retouche, ogenschijnlijk om de invloed van een storende ondulatie weg te werken. De basis kwam door een steile retouche tot stand. Het is moeilijk deze spits bij een van de gedefinieerde spitsen onder te brengen. De manier van retoucheren en het feit dat het een eerder krachtig stuk is, zet ons aan het als een atypische omalspits te beschouwen.

Een pijlsnede (fig. 5, 10) uit zwart silex met licht witte patina heeft op de rechter boord een normale steile retouche en op de linker boord een ventrale steile retouche. De snede heeft een ventrale afknaging. De andere pijlsnede (fig. 5, 13) uit donker grijs vleksilex heeft op de linker boord een partiële zeer steile retouche en op de rechter boord een zeer steile wisselretouche.

De bladvormige pijlpunten zijn talrijk maar over het algemeen met weinig verzorgde retouche. Een eerste (fig. 5, 16) uit wit silex heeft op de rechter boord een schuine retouche en op de linker boord een ventrale iets vlakkere onregelmatige retouche. De basis heeft een normale vlakke retouche. Een andere (fig. 5, 11) uit wit grof silex werd in het vuur gecraqueleerd. Boorden en basis hebben een tweevlakkige vlakke retouche. Dezelfde retouche vinden we terug op een bladvormige pijlpunt (fig. 5, 12) uit grijs silex. De basis wordt hier echter gevormd door het distaal eind en gedeeltelijk door een anterieure breuk. Een volgende bladvormige pijlpunt (fig. 5, 19) is een eerder dik stuk met een schuine retouche op een boord en een iets vlakkere niet dekkende retouche op de andere boord. Een laatste bladvormige pijlpunt (fig. 5, 17) schijnt een onafgewerkte artefact te zijn : de retouche is zorgeloos. Toch blijft het mogelijk dat de prehistorische mens dit als afgewerkt product beschouwde. Dit artefact uit silex met wit blauwe patina heeft op de rechter boord en op de basis een schuine tot steile retouche, op de linker boord nabij de spits een onregelmatige vlakkere retouche. Het ventrale vlak vertoont een onregelmatige vlakke retouche, die posterieur is aan de dorsale. Op de spits werd een intense ventrale vlakke retouche toegepast, allicht om het distaal ombuigen van de afslag weg te werken.

Een slanke bladvormige pijlpunt met hoekige basis (fig. 5, 14) uit zwart grijs vleksilex heeft op beide boorden een bijna dekkende tweevlakkige retouche. De basis werd gevormd door een vlakke ventrale retouche. Een andere slanke bladvormige pijlpunt met hoekige basis (fig. 5, 18) uit donker grijs silex is een dik stuk. Beide boorden hebben een schuine retouche. Ventraal nabij de spits is er een vlakke retouche; op de rechter boord is er een onregelmatige verdunnende retouche welke gedeeltelijk anterieur is aan de dorsale retouche. De basis heeft een schuine tot steile retouche. Een volgend

exemplaar (fig. 5, 20) uit wit grijs grof silex heeft een tweevlakkige vlakke tot schuine retouche, die bijna dekkend is. Een slanke bladvormige pijlpunt met hoekige basis (fig. 5, 21) is uitzonderlijk goed verzorgd. Dit artefact uit bleekgrijs silex heeft een tweevlakkige vlakke retouche „en écharpe”. Een ander exemplaar (fig. 6, 5) uit silex met licht witte patina heeft op de beide sterk convexe boorden een tweevlakkige vlakke retouche. De basis wordt door een breukvlak gevormd. Een laatste slanke bladvormige pijlpunt met hoekige basis (fig. 6, 3) uit wit grijs silex benadert de driehoekige pijlpunt. De rechter boord kreeg eerst een schuine retouche en daarna een ventrale vlakke retouche. De linker boord ontstond door een partiële ventrale vlakke retouche, die hernomen werd door een dorsale iets steilere retouche.

Als onbepaalde pijlpunt (fig. 6, 11) beschouwen we een artefact uit wit silex met op de beide boorden een onregelmatige tweevlakkige vlakke retouche. De basis is een breukvlak dat tweevlakkig door een vlakke retouche werd bijgewerkt. Deze retouches hebben weinig veranderd aan de oorspronkelijke vorm van de afslag. Als onbepaalde pijlpunt geldt eveneens een pijlpunt met tweevlakkige retouche, die in het vuur totaal werd gedeformeerd (fig. 6, 4).

Een kling met gedeeltelijk afgestompte boord (fig. 6, 1) is een krachtig stuk dat op de rechter boord distaal een steile retouche vertoont. Een ander exemplaar (fig. 6, 6) uit wit gevlekt silex heeft mediaal op de rechter boord een zeer steile retouche en op de linker boord een fijne onregelmatige (gebruiks?) retouche.

Een eerste krachtige afgeronde kling (fig. 6, 7) uit wit grof silex heeft op de linker boord een schuine retouche die posterieur is aan een slijtage. De rechter boord vertoont een longitudinale breuk, die anterieur is aan een vlakke retouche. Distaal werd een schrabhoofd vervaardigd. Het hernemen van de schrabretouche verwijderde een slijtage. Een volgende krachtige afgeronde kling (fig. 6, 10) uit bleek grijs vleksilex heeft op beide boorden een steile hernomen retouche en een schuin schrabhoofd. Een ander exemplaar (fig. 6, 9) uit wit grof silex heeft op de linker boord een sterk hernomen zeer steile retouche en op de rechter boord een onregelmatige schuine retouche. De spits is intens versleten en vertoont een ventrale vlakke retouche. Een volgende krachtige afgeronde kling (fig. 6, 8) uit grijs vleksilex vertoont op de dorsale vlakken en op de rechter boord een witte patina. De ongepatineerde linker boord heeft een hoog oplopende schuine retouche. De rechter boord heeft een onregelmatige steile retouche, die een versleten boord wegneemt. Na deze retouche ontstond een nieuwe slijtage, die vooral nabij de spits zeer intens is. Op deze plaats is er een ventrale vlakke retouche die anterieur is aan de slijtage. Een volgend stuk (fig. 6, 12) uit bruin grijs silex heeft op de linker boord een schuine retouche en op de rechter boord een iets fijnere steile retouche. Het schrabhoofd werd hernieuwd en raakte daarna versleten. Een laatste krachtige afgeronde kling (fig. 6, 2) uit gevlekt grijs silex heeft op de rechter boord een steile retouche en op de linker boord een krachtige grove onregelmatige retouche. Het ventrale vlak nabij deze linker boord is geschonden.

Een krachtige spitskling (fig. 7, 3) uit bleek grijs silex heeft op de linker boord een intense slijtage welke posterieur is aan een iets hernomen schuine tot steile retouche. Naar de basis toe is deze sleet minder intens. De rechter boord vertoont een schuine retouche. De spits ontstond door een zeer schuine afknotting op de rechter boord met een steile retouche.

Een fragment van een krachtige spitskling (fig. 7, 2) uit grijs vleksilex heeft op beide boorden een schuine tot steile retouche.

Een krachtige spitskling met gebogen afgestompte boord (fig. 7, 1) uit silex met witte patina heeft op de linker boord een steile retouche en op de rechter boord een schuine retouche. Nabij de spits is er een zwakke ventrale vlakke retouche.

Een krachtige spitskling met vlakke retouche (fig. 7, 8) uit grijs silex heeft op de rechter boord een vlakke retouche en op de linker boord een iets steilere retouche.

Een kling met één geretoucheerde boord (fig. 7, 5) uit grijs spikkelsilex heeft op de rechter boord een vlakke tot schuine retouche. De linker boord vertoont mediaal en distaal een gebruiksretouche. De rechter helft van het artefact heeft een tweevlakkige moeilijk te definiëren glans.

De klingen met twee geretoucheerde boorden zijn talrijk en qua vorm sterk te vergelijken met de klingen van vorige types.

Een kling met twee geretoucheerde boorden en sporen van sleet (fig. 7, 4) heeft een onregelmatige retouche op beide boorden. Distaal heeft de rechter boord een slijtage. De proximale breuk is ouder dan een slijtage, die op de proximale linker boord plaats gevonden heeft. Een volgende kling met twee geretoucheerde boorden en sporen van sleet (fig. 7, 6) heeft op de linker boord een onregelmatige schuine tot steile retouche; het proximale hoekpunt is versleten. De rechter boord heeft proximaal een kerf en distaal een steile retouche. Deze laatste boord was over zijn ganse lengte versleten alvorens een deel van deze slijtage door de retouche werd verwijderd.

Verschillende klingen vertonen slijtage. Zo is er een kling (fig. 7, 7) met een onregelmatige schuine retouche op de linker boord. De rechter boord vertoont mediaal en distaal een zwakke slijtage. Een volgende kling (fig. 7, 11) uit grijs vleksilex heeft een zwak versleten linker boord. Deze slijtage is iets intenser op het distaal hoekpunt. De rechter boord heeft een onregelmatige getande retouche, terwijl de basis tot stand kwam door een breukvlak dat hernomen werd door twee krachtige afslagen. Een laatste kling met sleet-sporen (fig. 7, 12) uit wit grijs vleksilex heeft op de linker boord een schuine retouche en op de rechter boord een discontinue slijtage, die door een ventrale vlakke retouche gedeeltelijk werd weggenomen. Van een afslag (fig. 7, 9) uit zwart vleksilex werd het distaal eind aangespitst door een fijne semi-abrupte retouche. De rechter boord vertoont een intense slijtage op de distale convexiteit, terwijl de linker boord proximaal eveneens versleten is. Een afslag (fig. 7, 10) uit grijs vleksilex laat verschillende periodes van gebruik onderscheiden: vooreerst werd op de linker boord een schuine retouche aangebracht; daarna onderging de distale rechter boord een slijtage, die zich

ook laat merken op de distale dorsale ribben. Met deze slijtage is een zekere glans gepaard. In een laatste periode werd deze glans en slijtage gedeeltelijk verwijderd door een vlakke retouche van de rechter boord. Van een kling (fig. 8, 2) uit grijs vleksilex, waarvan beide boorden slechts een onregelmatige retouche vertonen is de rechter boord zwak afgesleten en heeft het distale eindpunt van deze boord een intense slijtage. Een afslag (fig. 8, 7) uit wit gevlekt silex vertoont een (gebruiks-?) retouche en een intense sleet op het distale eind. Deze slijtage staat schuin op het ventrale vlak.

Een stuk met versleten hiel (fig. 8, 3) uit silex met witte patina heeft op beide boorden een hernomen schuine retouche. De hiel van het artefact werd intens bewerkt door een ventrale vlakke retouche vanuit de rechter boord. Wat van de hiel overblijft is vooral dorsaal sterk versleten. De distale breuk is recent.

Een recht afgeknotte kling (fig. 8, 4) uit grijs vleksilex ontstond door het bijwerken met zeer steile retouche van een distale breuk. De linker boord heeft een fijne schubvormige retouche.

Een recht afgeknotte kling met één aanliggend geretoucheerde boord (fig. 8, 5) uit grijs vleksilex heeft distaal op de linker boord een schuine tot steile retouche. Overigens is de retouche eerder onregelmatig.

Een dubbel afgeknot stuk (fig. 8, 8) uit zwart doorschijnend silex met licht witte patina heeft een proximale breuk die door een steile retouche werd bijgewerkt; distaal is de afknotting slechts partieel.

Een gekerfde afslag (fig. 8, 9) uit grijs glanzend silex vertoont op de rechter boord een fijne steile retouche welke naar de spits toe beter verzorgd is. De linker boord heeft een afknaging en een krachtige kerf.

Een afslag uit grijs vleksilex werd getand door een schuine retouche op de rechter boord en op het distaal deel van de linker boord (fig. 9, 4).

Een stuk met rechte snede (fig. 9, 8) uit grijs vleksilex heeft een vlakke tot schuine retouche en langs deze snede een ventrale zwakke glans.

Een kling met ventrale retouche van de rechter boord (fig. 9, 9) is uit grijs vleksilex. Deze kling heeft een uitzonderlijk dikke slagbult.

Er is een zeer groot aantal geretoucheerde afslagen. Een groot deel van deze artefacten zijn brokstukken van werktuigen die door het vuur uit elkaar gesprongen zijn en daarom niet meer kunnen onder gebracht worden bij één of ander type. Er zijn echter ook andere niet verbrande geretoucheerde afslagen zoals deze uit grijs vleksilex (fig. 8, 1) die een natuurlijk (schors) gat vertoont. Rondom is er een meest dorsale, soms echter ook ventrale, vlakke tot semi-abrupte retouche, die de boorden min of meer snijdend laat. We vermelden ook een geretoucheerde afslag uit wommersom (fig. 8, 6). De linker boord heeft een hoog oplopende steile retouche; het ventrale vlak is in feite het natuurlijk oppervlak van een wommersom pakket.

De afslagbijlen zijn goed vertegenwoordigd en gevarieerd. De drie types zijn aanwezig.

Een eerste afslagbijl (fig. 9, 1) uit grijs vleksilex heeft op beide boorden een hernomen schubvormige schuine retouche. Het linker gedeelte van de

snede wordt gevormd door het distaal eind van de afslag, terwijl het rechter gedeelte werd bekomen door een (toevallige of gewilde?) slag op het dorsale vlak zodat de snedehoek eerder groot is (70 à 80°). Een volgende afslagbijl (fig. 9, 2) uit grijs vleksilex heeft een linker boord die bestaat uit de hiel van de afslag; deze hiel werd dorsaal door herhaald beslaan gedund. De rechter boord heeft een schuine tot steile retouche. De snedehoek bedraagt 66°. Een andere afslagbijl (fig. 9, 3) uit silex werd in het vuur gecraqueleerd. De linker boord heeft een onbeduidende vlakke tot schuine retouche. De rechter boord vertoont een grove zeer steile retouche. De snedehoek bedraagt 39°. Een laatste afslagbijl (fig. 9, 5) uit grijs vleksilex werd op een onregelmatige afslag vervaardigd. De linker boord heeft een onregelmatige schubvormige sterk hernomen schuine tot steile retouche terwijl de rechter boord nabij de snede een steile retouche vertoont. De snedehoek bedraagt 49°.

De tweevlakkige afslagbijlen zijn het talrijkst. Een eerste (fig. 10, 3) uit zwart grijs vleksilex heeft op de rechter boord een schuine retouche en op beide boorden een ventrale vlakke schubvormige retouche, die sterk hernomen werd. De snedehoek bedraagt 45°. Een andere tweevlakkige afslagbijl uit wit grijs vleksilex (fig. 9, 6) heeft op de linker boord een grove schuine retouche die hernomen werd door een vlakke ventrale retouche. De rechter boord heeft een gelijkaardige retouche, die echter nog iets vlakker is. De snede is sterk versleten en het ventrale vlak draagt een intense glans met striaties die loodrecht staan op de snede. De snede hoek bedraagt 56°. Een tweevlakkige afslagbijl uit wit grijs silex (fig. 9, 7) heeft op de linker boord een grove steile retouche, en op de rechter boord eerst een grove steile retouche, die hernomen werd door een ventrale vlakke tot schuine retouche. De snedehoek bedraagt 57°. Een volgend exemplaar (fig. 11, 1) uit donkergrijs silex heeft op de linker boord een schubvormige semi-abrupte retouche; nabij de nek een ventrale vlakke retouche en nabij de snede een breukvlak. De rechter boord heeft een schubvormige schuine retouche die door een ventrale vlakke retouche herwerkt is. De snede is zwak versleten en iets geschonden. Ventraal vertoont ze een weinig uitgesproken glans. De snedehoek bedraagt 44°. Een tweevlakkige afslagbijl (fig. 10, 4) uit wit vleksilex heeft op de rechter boord een schuine tot steile retouche die lokaal door een ventrale vlakke retouche werd hernomen. De linker boord heeft een vlakke tot schuine retouche en ter hoogte van de slagbult een posterieure ventrale vlakke retouche. De snede met gebruiksretouches op het dorsale vlak vertoont ventraal een zeer intense glans met striaties loodrecht op de snede. De snedehoek bedraagt 42°. Een dunne tweevlakkige afslagbijl (fig. 10, 2) uit zwart grijs vleksilex heeft op de linker boord ventraal en dorsaal een vlakke tot semi-abrupte retouche. De rechter boord heeft enkel een schuine retouche. De snede is sterk geschonden en de snedehoek bedraagt 27°. Een laatste grote tweevlakkige afslagbijl (fig. 10, 1) uit gevlekt silex heeft op de linker boord een zeer grove ventrale schuine retouche en op de rechter boord een schuine retouche. De snede is sterk geschonden en de snedehoek bedraagt 42°.

Een afslagbijl met gefacetteerde snede (fig. 10, 5) uit silex met blauw

witte patina heeft op beide boorden een schuine retouche. De snede heeft een tweevlakkige vlakke retouche die echter niet gepatineerd is. Een tweede afslagbijl met gefacetteerde snede (fig. 11, 4) uit grijs vleksilex heeft op de linker boord een sterk hernomen steile retouche. De verdikking van de slagbult is nog zeer sterk aanwezig. De rechter boord heeft een hernomen schuine tot steile retouche. De snedehoek is betrekkelijk steil ($\pm 80^\circ$) doordat de retouche ervan hernomen werd. Een volgende afslagbijl met gefacetteerde snede (fig. 11, 3) uit vleksilex met licht blauwe patina heeft op de linker boord een grove schuine retouche en op de rechter boord een zeer grove steile retouche. De snede heeft partieel een tweevlakkige vlakke retouche en de snedehoek bedraagt 45°. Een laatste afslagbijl met gefacetteerde snede (fig. 10, 6) uit grijs vleksilex heeft op beide boorden een schuine schubvormige retouche, die ventraal hernomen werd door een vlakke retouche, die nabij de nek dekkend is. De snede heeft een schuine retouche. De snedehoek bedraagt 23°.

Er is geen enkele volledige geslepen bijl in silex. Alle volledige bijlen werden vervaardigd uit metamorf gesteente¹. De vorm van deze bijltjes is verschillend van de algemene vorm der silexbijlen.

Een eerste bijltje (Pl. 1, 1) uit een bruin zwart metamorf gesteente dat hornfels schijnt te zijn heeft afgeronde boorden, waarvan één zwak geslepen is. De snede is zeer zorgvuldig gepolijst terwijl de rest van het bijl oppervlak gebouchardeerd is. Het komt ons voor dat deze bouchardage plaats vond nadat het bijltje totaal geslepen was. Van deze minder intense polijsting zijn nog sporen te vinden vooral op één zijde van het bijllichaam. Het is echter niet uit te sluiten — hoewel minder waarschijnlijk — dat het bijllichaam na de bouchardage nog een weinig werd bijgeslepen. Dit laatste zouden we echter wel aanvaarden voor het snedegedeelte van de bijl. Een tweede bijltje (Pl. 1, 3) werd uit een chalcidoonkwartsiet vervaardigd, bestaande uit fijnkorrelig kwarts (40 mu tot 70 mu), aaneengekit met chalcidoon, type ganister. Deze breed-diknekkige bijl heeft eveneens afgeronde boorden. De snede werd zorgvuldig geslepen maar is een weinig geschonden. Het nekgedeelte is minder goed afgewerkt of geschonden. Ook hier schijnt een algemene polijsting aan het boucharderen van het bijllichaam te zijn vooraf gegaan. Een volgende bijl (Pl. 1, 2) is uit donker grijze micaschist. Een van de vlakken is minder goed afgewerkt. Overigens gelden dezelfde opmerkingen als voor voorgaande bijl. Een ander bijltje (Pl. 2, 1) werd uit een donker grijs gesteente vervaardigd dat bestaat uit zuiver chalcidoniet met enkele mica-bladjes. Dit gesteente is zeer verwant met silex en kan silexiet genoemd worden. Een van de boorden is min of meer steil gezet vooral nabij de snede. Deze snede is overigens sterk geschonden. De onregelmatige vorm van de nek is anterior aan het boucharderen. Op dit bijltje is het boucharderen duidelijk posterieur aan het polijsten. Van een volgend bijltje (Pl. 2, 4) uit chalcidoonkwartsiet (fijnkorrelige kwarts — 40 tot 70 mu — aaneengekit met chalcidoon,

¹ Prof. Dr. F. Gullentops deed een microscopische determinatie van de gesteenten (Slijpplaatjes konden niet vervaardigd worden). Wij zijn hem oprechte dank verschuldigd.

type ganister) ontbreekt de nek. Een laatste bijltje (?) in grijs groene schiefer (Pl. 1, 4) is breed diknekkig en heeft een onregelmatige doorsnede. Enkel de snede is verzorgd geslepen.

Een fragment van een ongeslepen afgerond-dunnekkige bijl in grijs vleksilex (Pl. 3, 5) heeft een spits ovale doorsnede en een maximale dikte van 32 mm.

Onder de fragmenten van geslepen bijlen treffen we zowel fragmenten van bijlen uit silex (12) als uit metamorf gesteente (2) aan. Een eerste werd vervaardigd uit een donkergrijs chalcedoonkwartsiet, bestaande uit zeer fijnkorrelig kwarts (30 mu tot 50 mu), dat aaneengekit werd met kiezelbindmiddel dat mikrokristallijn chalcedoon is. De kwartskorrels liggen soms dicht bijeen, soms in grote vlekken. Wat van het bijloppervlak overblijft is goed geslepen. Sporen van boucharderen zijn niet aanwezig. Van een volgend fragment uit chalcedoon kwartsiet, bestaande uit zeer fijnkorrelig kwarts (30-50 mu), aaneengekit met kiezelbindmiddel dat micro kristallijn chalcedoon, type ganister is, is enkel de snede bewaard. Een fragment van een spits dunnekkige bijl (Pl. 3, 1) uit hetzelfde materiaal vertoont over het ganse oppervlak een bouchardage die posterieur is aan het slijpen. Een volgend fragment (Pl. 2, 2) werd vervaardigd uit geelbruine micahoudende siltstone (40 mu tot 70 mu) met als opvallende zware mineralen toermalien, anastaas en zirkoon. De boorden van dit bijltje zijn afgerond en het bijloppervlak is gans gepolijst.

Bovendien treffen we een aantal bijlfragmenten uit silex aan. Alle identificeerbare fragmenten zijn breed dunnekkig. De boorden zijn ofwel afgerond ofwel stijl gezet. De doorsnede is spitsovaal. Enkele fragmenten werden als klopsteen gebruikt. Uiteindelijk vermelden we ook nog een aantal afslagen van geslepen bijl uit silex.

Een eerste tweevlakkig geretoucheerd stuk (fig. 11, 2) uit grijs vleksilex heeft rondom een vlakke tot schuine retouche en ter hoogte van de bulbus een ventrale vlakke retouche. Een volgend bifacilaal stuk uit licht grijs silex (fig. 11, 5) heeft dorsaal een vlakke retouche. Ventraal komt partieel een gelijkaardige retouche voor.

De kloppers zijn talrijk en meestal uit silex vervaardigd. Fragmenten van slijp- en maalstenen komen veelvuldig voor. Sommige zijn op twee vlakken bewerkt en nagenoeg identisch aan deze van Pl. 17, 13.

Naast een groot aantal artefacten, waarvan de ligging op het site niet nader omschreven is, zijn er ook een aantal waarvan de lokalisatie beter gekend is. We beschrijven er enkele van. De onderlinge verhouding der verschillende types is sterk te vergelijken met deze der ongelokaliseerde vondsten.

Hermansheuvel I A

Een dubbelschrabber (fig. 12, 1) uit grijs vleksilex is sterk getand (duidelijker dan op de tekening tot uiting komt). Beide schrabhoofden zijn sterk hernomen. De boorden hebben een clactonachtige retouche. Een kleine schrabber uit grijs glanzend silex met licht witte patina heeft het schrabhoofd op de rechter boord van de afslag (fig. 12, 2). Een kleine hoefschrabber

(fig. 12, 6) uit silex met diep witte patina heeft, buiten een klein deel van de proximale rechter boord, intens versleten boorden. Deze stijltage maakt een hoek van ongeveer 120° met het ventrale vlak. De boordretouche zelf is anterior aan de slijtage, maar het schrabhoofd werd posterieur aan deze slijtage nog intens hernomen door een zeer steile retouche. Een andere kleine hoefschrabber (fig. 12, 7) heeft enkel op de linker boord een schuine retouche.

Een boortje (fig. 12, 3) uit grijs silex werd vervaardigd op een kernrand door een steile retouche.

Een combinatiewerktuig (fig. 12, 16) uit grijs vleksilex associeert een steker op breukvlak met een schrabber.

Van een ongelijkbenige driehoek (fig. 12, 4) uit glimmerzandsteen ontbreekt de spits. De kleine afknotting heeft een zeer steile retouche en is betrekkelijk dik. De rechter boord heeft slechts partieel een steile retouche. Een gelijkzijdig trapezium (fig. 12, 5) uit zwart doorschijnend silex heeft op beide boorden een verzorgde steile retouche.

Een van de bladvormige pijlpunten (fig. 12, 8) wordt omwille van zijn zware bouw eerder als onbepaalde bladvormige pijlpunt bestempeld. De rechter boord heeft een schuine retouche, die hernomen werd door een ventrale vlakke retouche. De linker boord is dunner en vertoont een tweevlakkige vlakke retouche. De basis wordt hoofdzakelijk bepaald door de hiel van het artefact.

Van een door het vuur sterk verminkte krachtige afgeronde kling (fig. 12, 9) uit silex is het distale uiteinde intens versleten. Het fragment van de krachtige spitskling met vlakke retouche (fig. 12, 11) uit grof grijs silex ligt op de grens van de krachtige klingen. Een atypische krachtige aangespitste kling (fig. 12, 10) uit grijs vleksilex heeft op de linker boord een steile retouche en op de rechter boord een onregelmatige schuine tot steile retouche nabij de spits.

Een kling met onregelmatige retouche (fig. 12, 14) uit grijs vleksilex vertoont distaal op de linker boord een vlakke tot schuine retouche.

Een microkling met één geretoucheerde boord (fig. 12, 12) uit wit grof silex heeft op de rechter boord een vlakke tot schuine retouche en een zwakke slijtage. Op het ventrale vlak is er langs deze boord een zeer duidelijke glans. De aard van deze glans is moeilijk te omschrijven. Hij loopt mooi parallel met de boord. Op het dorsale vlak, vooral op de fijne retouches, is er eveneens een glans die echter omwille van het grove karakter van de silex minder tot uiting komt (Pl. 3, 6). Hoewel niet zeer typisch durven we dit stuk toch als sikkelskling interpreteren.

Een gekerfd stuk (fig. 12, 15) heeft zowel proximaal als distaal een zorgvuldig uitgewerkte steile kerf. Een krachtige kling (fig. 12, 13) uit grijs gevlekte silex heeft op beide boorden een mooi uitgewerkte kerf waarvan de retouche echter iets overhangend is (veroorzaakt door een metalen voorwerp?). De linker boord vertoont een zwakke slijtage.

Een afslagbijl (fig. 13, 1) uit grijs gevlekt silex heeft op de rechter boord een regelmatige steile hernomen retouche, terwijl de linker boord bestaat

uit een breukvlak dat nabij de nek hernomen werd door een steil tot zeer steile retouche. De snedehoek bedraagt 58° . Een andere afslagbijl (fig. 13, 8) eveneens uit grijs gevlekt silex heeft op beide boorden een schubvormige steile retouche. De snedehoek bedraagt 76° . Een laatste afslagbijl uit zelfde silex (fig. 16, 6) heeft op beide boorden een zeer steile retouche, die op de rechter boord nog een dik deel van de slagbult ongemoeid liet. De snedehoek bedraagt 52° .

Van een tweevlakkige afslagbijl (fig. 13, 2) uit wit silex werd de snede door een krachtige steile retouche (met metalen voorwerp?) verpletterd. De linker boord heeft een sterk hernomen zeer steile retouche. De rechter boord werd door een ventrale vlakke retouche gedund, waarna een retouche zoals die van de linker boord werd aangebracht. Een volgende tweevlakkige afslagbijl uit silex (fig. 13, 3) werd in het vuur gecraqueleerd. Beide boorden hebben een grove tweevlakkige retouche die op een zijde iets vlakker is dan op de andere. De snedehoek bedraagt 40° . Een laatste tweevlakkige afslagbijl (fig. 13, 5) uit grijs vleksilex heeft op beide boorden een grove weinig verzorgde semi-abrupte tot vlakke retouche. De snede is zwak versleten en vertoont striaties in de langsrichting op het ventrale vlak. De snedehoek bedraagt 60° .

Een bijltje (Pl. 2, 3) uit fijnkorrelig (40 tot 70 μ) micahoudende siltstone met als opvallende zware mineralen : toermalien, anastaas en zirkoon, heeft totaal afgeronde boorden. Enkel de snede is goed geslepen. De rest van het bijloppervlak is gebouchardeerd.

Een tweevlakkig geretoucheerd artefact (fig. 13, 4) uit grijs vleksilex vertoont op een deel van het dorsale vlak een blauw witte patina, terwijl de rest van het artefact ongepatineerd is. De tweevlakkige retouche is onregelmatig en het profiel van het artefact is sterk gebogen. Gaat het hier om een onafgewerkte bladspits?

Tot allerlei rekenen we een vierhoek (fig. 13, 7) uit wit grof silex met op de rechter boord een semi-abrupte retouche terwijl de proximale en distale afknotting geschiedde door een zeer steile retouche. De linker boord is dik (8 mm).

Ten slotte vermelden we nog een grote afslag (fig. 14, 2) uit silex met wit gele patina. De slagbult is dik en beide boorden hebben een onregelmatige retouche. De afslag heeft iets weg van een levalloisspits.

Hermansheuvel I B + C

Een klingschrabber met één geretoucheerde boord (fig. 14, 3) uit grijs silex heeft een sterk hernomen schrabhoofd en een ventrale vlakke retouche op de rechter boord. Een klingschrabber met twee geretoucheerde boorden werd op een dunne kling vervaardigd (fig. 14, 4). De linker boord heeft een steile retouche, terwijl de retouche van de rechter boord onregelmatig is.

Van een dubbelschrabber werd een schrabhoofd door een normale en een ander door een ventrale retouche tot stand gebracht (fig. 15, 1). Een andere dubbelschrabber heeft twee laterale schrabhoofden (fig. 15, 3).

Een hoefschrabber uit grijs vleksilex (fig. 14, 7) heeft op de rechter boord

een schuine tot steile retouche. Van een afslagschrabber (fig. 14, 8) uit grijs vleksilex werd het schrabhoofd sterk hernomen.

De steker op breukvlak (fig. 14, 5) uit wommersom met licht witte patina heeft op de basis en op de rechter boord een schuine retouche. Het is niet duidelijk of de stekerslag wel degelijk als dusdanig bedoeld was.

Een proximale kerfrest (fig. 14, 6) uit silex met blauw witte patina heeft een krachtige kerf op de linker boord.

Een eerste typische omalspits (fig. 14, 9) is uit silex met witte patina. De linker boord heeft een fijne schuine retouche en de rechter boord heeft een regelmatige steile tot zeer steile retouche. De basis werd concaaf gezet door een zeer steile retouche. De andere typische omalspits (fig. 14, 10) uit silex met witte patina heeft op de rechter boord een hernomen krachtige zeer steile retouche en op de linker boord een fijne knaagretouche. De basis werd concaaf gezet door een zeer steile retouche, die door een ventrale vlakke retouche werd hernomen. Het is een eerder dik artefact (maximaal 6 mm).

Een pijlsnede (fig. 14, 1) uit grijs vleksilex heeft op de linker boord een zeer steile retouche en op de rechter boord een gelijkaardige ventrale retouche.

Ook hier zijn de bladvormige pijlpunten talrijk, maar weinig verzorgd. Naast een aantal tekeningen geven we ook de vorm van enkele van deze pijlpunten (fig. 15, 2 en 4-8). Een kleine bladvormige pijlpunt werd in het vuur gecraqueleerd (fig. 15, 12). De beide boorden hebben een vlakke retouche, die enkel op de rechter boord tweevlakkig is. De basis bestaat uit een gedeelte van de fijne hiel die een weinig werd bijgewerkt op het ventrale vlak door een vlakke retouche. Een ander exemplaar uit grijs silex (fig. 15, 11) heeft een tweevlakkige niet dekkende retouche op beide boorden en basis. Hetzelfde geldt voor een volgende pijlpunt (fig. 15, 14) hoewel de basis hier duidelijk minder geretoucheerd is. Van een andere bladvormige pijlpunt uit grijs doorschijnend silex (fig. 15, 13) met een gelijkaardige retouche op de boorden is de basis gevormd door de hiel die met een vlakke retouche werd bijgewerkt. Een andere (fig. 15, 16) uit grijs vleksilex heeft een tweevlakkige niet dekkende retouche die eveneens slechts partieel is. Een bladvormige pijlpunt (fig. 15, 9) uit grijs zwart silex heeft op beide boorden een onregelmatige vlakke retouche, terwijl de tweevlakkige retouche van de basis iets steiler is. Een laatste exemplaar uit grijs vleksilex (fig. 15, 10) heeft op beide boorden een tweevlakkige vlakke retouche. De spits brak af en werd op het ventrale vlak door een schuine retouche hernomen. De basis bestaat gedeeltelijk uit een breukvlak en gedeeltelijk uit een steile retouche.

Een slanke bladvormige pijlpunt met hoekige basis (fig. 15, 18) uit gevlekt silex met licht witte patina heeft een tweevlakkige vlakke, nabij de spits dekkende, retouche. Een ander exemplaar (fig. 15, 15) uit grof wit silex heeft op beide boorden een vlakke tot schuine retouche en een partiële ventrale vlakke retouche. De basis wordt gevormd door een breukvlak dat hernomen werd door een schuine retouche. We tekenden eveneens de vorm van een drietal slanke bladvormige pijlpunten met hoekige basis (fig. 15, 17 en 16, 1-2).

Van de onbepaalde pijlpunten beelden we een exemplaar (fig. 16, 4) in grijs vleksilex af. De rechter boord wordt gevormd gedeeltelijk door schors en gedeeltelijk door een steile retouche. De linker boord heeft een steile tot zeer steile retouche. De basis wordt gevormd door de hiel van de afslag.

Een gevleugelde pijlpunt (fig. 16, 3) uit wit grijs silex heeft een bifaciaal totaal dekkende vlakke retouche „en écharpe”. De boorden zijn fijn getand.

Een krachtige afgeronde kling (fig. 16, 6) uit wit grof silex heeft op beide boorden een schuine retouche. Het distaal uiteinde van de rechter boord is zwak afgesleten. Een volgende krachtige afgeronde kling (fig. 16, 5) is uit silex met een intens witte glanzende patina. De linker boord heeft een steile retouche, terwijl de rechter boord een schuine retouche vertoont. Het schrabhoofd is zwak afgesleten. Een laatste krachtige afgeronde kling (fig. 16, 7) uit grijs vleksilex heeft op beide boorden een onregelmatige retouche, zowel ventraal als dorsaal. De rechter boord vertoont hier en daar sporen van slijtage.

Een krachtige spits-afgeronde kling (fig. 17, 3) uit zwart grijs vleksilex heeft op de linker boord een retouche die proximaal schuin is en distaal zeer steil wordt. De retouche van de rechter boord is minder steil. Een volgende krachtige spits-afgeronde kling (fig. 16, 8) uit grijs vleksilex vertoont een eerder onregelmatige retouche.

Een krachtige spitskling met vlakke retouche uit zwart grijs vleksilex (fig. 16, 9) heeft distaal op de rechter boord een vlakke tot schuine retouche, die een versleten boord gedeeltelijk deed verdwijnen. De linker boord heeft een gelijkaardige retouche, die zwakke slijtage onderging. Het distale eind ontbreekt.

Een kling met één geretoucheerde boord (fig. 17, 2) uit grijs vleksilex heeft op de rechter boord een schuine retouche.

De artefacten met sleetsporen zijn talrijk. Een kling (fig. 17, 1) uit wit grijs silex heeft een distale breuk; beide distale hoekpunten zijn afgesleten. Dit geldt vooral voor het rechter hoekpunt. De rechter boord heeft bovendien nog een onregelmatige retouche. Een afslag (fig. 17, 7) zonder uitgesproken retouches heeft een rechter boord die gedeeltelijk intens afgesleten is. Een krachtig stuk (fig. 17, 6) uit donker grijs vleksilex met driehoekige doorsnede heeft op de rechter boord een zware schubvormige retouche die zowel van uit het dorsale als van uit het ventrale vlak werd aangebracht.

Een kling met onregelmatige retouche (fig. 17, 9) uit donker grijs vleksilex heeft op de linker boord een zwakke moeilijk te definiëren glans.

Een schuin rechtlijnig afgeknotte microkling (fig. 17, 5) uit grijs doorschijnend silex ontstond door een semi-abrupte ventrale retouche.

Een afgeknot stuk met één aanliggend geretoucheerde boord (fig. 17, 4) uit vleksilex met zwakke blauw witte patina heeft een sterk hernomen steile tot zeer steile afknotting. De linker boord heeft nabij deze afknotting een fijne vlakke retouche. Proximaal is de rechter boord licht afgeknaagd.

De kling met brede kerf (fig. 17, 8) is uit grijs vleksilex.

Een stuk met convexe snede (fig. 17, 10) uit zwart silex heeft distaal en op de linker boord een goed verzorgde vlakke tot schuine retouche „en

écharpe”. Anterieur aan de retouche werd de dorsale rib intens afgesleten. Deze slijtage heeft striaties volgens de lengte-as van het artefact. Ook op het linker gedeelte van het dorsale vlak vindt men gelijkaardige striaties, die vanuit de middenrib vertrekken.

Omtrent het hoge aantal geretoucheerde afslagen geldt dezelfde opmerking als voor de artefacten van het ongelokaliseerde materiaal (cfr. p. 59).

Een schrabber uit grijs homogeen silex (fig. 18, 1) heeft op beide boorden een sterk plettende retouche.

Een afslagbijl (fig. 18, 6) uit gevlekt silex heeft op beide boorden een partiële steile schubvormige retouche. De snedehoek bedraagt 56°.

Een eerste van de afslagbijlen met gefacetteerde snede (fig. 18, 5) werd door het vuur licht geschonden. Buiten de steile retouche van een gedeelte van de linker boord hebben beide boorden een tweevlakkige vlakke tot schuine retouche. Een volgende afslagbijl met gefacetteerde snede (fig. 18, 4) uit grijs vleksilex heeft op beide boorden een grove schuine retouche die hernomen werd door een vlakke ventrale retouche. De snedehoek bedraagt 44°. Een ander exemplaar (fig. 19, 2) uit grijs vleksilex heeft op de linker boord een grove schuine retouche, terwijl de rechter boord gevormd wordt door een natuurlijke boord die hernomen werd door enkele ventrale schubvormige vlakke retouches. De snede wordt bepaald door vlakke retouches en heeft een snedehoek van $\pm 40^\circ$. Een afslagbijl met gefacetteerde snede (fig. 18, 2) uit silex met witte patina vertoont grijze ongepatineerde vlekken op eenzelfde vlak. Dit duidt aan dat de patina afhankelijk is van de structuur van het silex die plaatselijk kan variëren. De beide boorden van deze afslagbijl hebben een sterk hernomen steile retouche. De retouche van de snede is onregelmatig. De snedehoek bedraagt 45°. Een volgende afslagbijl met gefacetteerde snede (fig. 18, 3) uit gevlekt silex werd vervaardigd ten koste van een kernrand. Daarop werd een tweevlakkige retouche aangebracht. Gaat het hier misschien eerder om een voorbereiding tot een tweevlakkige spits? Een laatste exemplaar (fig. 19, 4) uit grijs vleksilex heeft op beide boorden een hernomen steile retouche. De snede heeft een onregelmatige vlakke tot schuine retouche. Daar de slagbult dik is, is het ventrale vlak sterk convex. Op de ventrale zijde langs de snede is een intense glans met striaties die loodrecht staan op de snede.

Een bijltje (Pl. 3, 8) uit zuiver chalcedoniet met enkele micablaadjes (silexiet) is over het gans oppervlak zorgvuldig geslepen. De boorden zijn afgerond. Een breed diknekkige bijl (Pl. 4, 3) uit grijs silex is in feite het product van de herwerking van een fragment van een oudere geslepen bijl. De vorm van dit bijltje is dan ook onregelmatig. Op de boorden vindt men duidelijke sporen van behameren, maar deze werden achteraf toch geslepen.

Een fragment van een geslepen bijl in grijs vleksilex (Pl. 9, 4) werd op beide boorden bifaciaal geretoucheerd en bijgeslepen alvorens het nekgedeelte afbrak. De doorsnede is dan ook spitsovaal. Een ander bijlfragment (Pl. 5, 5) uit wit grof silex is zeer zorgvuldig geslepen. De boorden zijn afgerond en het bijloppervlak is breed gefacetteerd (Vlaardingentype?). De overige bijlfragmenten zijn eveneens uit vuursteen vervaardigd.

Een eerste tweevlakkig geretoucheerd artefact (fig. 19, 1) uit grijs vlek-silex heeft een vlakke retouche. Gaat het hier om een onafgewerkte blad-vormige pijlpunt of een afslagbijl van uitzonderlijke vorm? Een volgend stuk (fig. 19, 3) uit grijs vlek-silex werd verkregen door een grove vlakke tot schuine tweevlakkige retouche. Een laatste zwaar tweevlakkig stuk (fig. 19, 5) uit wit grof silex heeft op beide boorden een grove schubvormige retouche, die ventraal door een vlakke tot schuine retouche hernomen werd.

Er zijn verschillende kloppers in silex die meestal zeer intens (Pl. 4, 2) werden gebruikt.

Hermansheuvel I D en E

Van dit noordelijk gelegen gebied zijn een aantal artefacten afkomstig, die ogenschijnlijk bij deze van het zuidelijk site aansluiten.

Een kleine schrabber (fig. 20, 3) uit silex met witte patina ligt reeds op de grens naar de afslagschrabber. Een grote hoefschrabber (fig. 20, 2) uit grijs zwart vlek-silex heeft een schrabhoofd dat, waar het niet hernomen werd, sleetsporen vertoont. Deze slijtage vinden we terug op beide boorden tot op 1 cm. van de hiel. Een afslagschrabber (fig. 20, 1) uit grijs silex heeft een sterk hernomen schrabhoofd.

Een symmetrische omalspits (fig. 20, 8) uit wit silex heeft op de linker boord een afknaging, terwijl de rechter boord een vlakke tot schuine retouche vertoont. De basis werd concaaf gezet door een schuine retouche die door een ventrale vlakke retouche werd hernomen.

Een kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 20, 4) uit wit grijs gecraqueleerde silex heeft op de linker boord een steile sterk hernomen retouche, terwijl de retouche van de rechter boord minder steil is.

Van een afslag van een geslepen bijl uit silex (fig. 20, 9) zijn de boorden en vooral de vier hoekpunten intens versleten. Alle bijlfragmenten zijn uit vuursteen.

Een stuk met rechte snede (fig. 20, 5) uit grijs vlek-silex heeft op de linker boord een schuine retouche en op de rechter boord een ventrale kerf. De hiel werd gedund door een tweevlakkige vlakke retouche.

Hermansheuvel II

Ook beneden aan de helling en op de flank van de heuvel worden sporadisch artefacten aangetroffen.

Een grote hoefschrabber (fig. 21, 4) uit grijs vlek-silex heeft op de linker boord een sterk hernomen schuine retouche, terwijl de retouche van de rechter boord iets vlakker is. De proximale breuk is waarschijnlijk anterior aan de retouches. Een afslagschrabber (fig. 21, 8) uit silex met wit blauwe patina heeft op het schrabhoofd een zwakke slijtage. Een grote afslagschrabber (fig. 20, 11) uit silex met roodbruine patina heeft op beide boorden een grove weinig uitgewerkte kerf.

De bladvormige pijlpunt (fig. 20, 10) uit grijs silex behield nog een deel van de schors.

Een eerste onbepaalde pijlpunt (fig. 21, 10) uit grijs vlek-silex heeft op beide boorden een hernomen schuine tot steile retouche. De basis heeft een tweevlakkige schuine tot vlakke retouche. Een volgende onbepaalde of onafgewerkte pijlpunt (fig. 20, 6) uit grijs vlek-silex heeft nabij de spits een tweevlakkige niet dekkende schuine retouche. Beide boorden vertonen een doorn (begin van vleugels?).

Een gevleugelde pijlpunt (fig. 20, 7) uit wit grijs silex heeft een tweevlakkige mooi dekkende retouche „en écharpe”. De boorden zijn fijn getand.

Een kling met gedeeltelijk afgestompte boord (fig. 21, 7) uit grijs vlek-silex heeft op de linker boord distaal een semi-abrupte tot steile retouche. De rechter boord is intens versleten. Deze slijtage werd gedeeltelijk verwijderd door een ventrale fijne vlakke retouche. Het proximale breukvlak werd door enkele ventrale vlakke retouches bijgewerkt.

Een krachtige afgeronde kling (fig. 21, 1) uit grijs bruin gestreept silex heeft op de rechter boord een onregelmatige retouche. Nabij het distale uiteinde is er een uitspringend gedeelte dat intens afgesleten is. De linker boord heeft een hernomen schuine tot steile retouche. Het distale eind is licht geplet wat een fijne voornamelijk ventrale retouche tot gevolg had.

Een tweevlakkige afslagbijl (fig. 21, 9) uit grijs vlek-silex met licht blauwe patina heeft op beide boorden een schuine tot steile retouche. De linker boord heeft bovendien een ventrale vlakke retouche welke anterior is aan de dorsale retouche. Deze retouche verwijderde de verdikking van de uitgesproken slagbult.

De geslepen bijl (Pl. 5, 1) werd vervaardigd uit wommersom. Men is blijkbaar uitgegaan van een natuurlijk plakiet waarvan beide boorden ruw werden bijgewerkt en beslagen. Het convexe vlak is goed geslepen. Het concave vlak werd over een geringer oppervlak geslepen. Nek noch boorden zijn geslepen. Hoewel de vorm duidelijk beïnvloed is door de normale vorm van een wommersom plakiet, kan de asymmetrie van de snede gewild zijn. In dit laatste geval moet dit artefact dan als dissel beschreven worden.

Hermansheuvel III

Van dit oostelijk gebied zijn slechts enkele artefacten voorhanden.

Een eerste is een driehoekige pijlsnede (fig. 21, 6) uit grijs vlek-silex. Beide boorden hebben een schuine tot steile retouche, die niet helemaal tot aan de „spits” doorgaat. Een gevleugelde pijlpunt (fig. 21, 3) uit wit doorschijnend silex heeft een ruwe niet dekkende tweevlakkige vlakke retouche.

Hermansheuvel IV

Op de noordelijke zwakke helling van de heuvel werden slechts enkele artefacten aangetroffen.

Een duimschrabber (fig. 21, 2) uit silex met blauwe patina heeft een weinig hernomen krabhoofd. Een gelijkzijdig trapezium uit silex met witte patina (fig. 21, 5) heeft twee zeer steile afknottingen. Een distale kerfrest (fig. 21, 11) uit silex met witte patina heeft de kerf links.

7. Vermeersch, P. (1972) publiceert de afbeeldingen van een aantal oppervlakte vondsten, welke ook hier beschreven worden. Bovendien worden aldaar de resultaten gegeven van opgravingen op de Hermansheuvel op de velden IB1 (sleuf 1, 10, 12, en 13), IC1 (sleuf 3, 6, 7 en 9), IC2 (sleuf 8) en IA1 (sleuf 2 en 4).

ASSENT

A2

Elzenhout

1. 25 — 5/6
2. 50°56'26" 4°59'59"
3. Lca met in de omgeving wLca.
4. Op de westelijke tamelijk steile helling van de Hermansheuvel (A1), nabij de Begijnebeek, ten westen van II A en B. Het is mogelijk dat dit site slechts de uitloper is van het site op de Hermansheuvel.
5. Claes, Stedelijk Museum Diest.
6. De schrabbers bestaan hoofdzakelijk uit hoefschrabbers, waaronder zeer typische stukken (fig. 22, 1) worden aangetroffen. De spits van fig. 22. 2 kan als een onafgewerkte pijlpunt worden geïnterpreteerd; er werd geen ventrale retouche aangebracht. Een nagenoeg ongeschonden geslepen silexbijl (Pl. 4, 4) heeft op een vlak nog een groot stuk schors en vertoont plaatselijk een zwakke witte patina. Buiten de hiel is zij goed geslepen. De maximale dikte (34 mm) ligt ongeveer halfweg de lengte. De boorden zijn niet steil gezet maar afgerond. De doorsnede is lensvormig, maar nabij de snede wordt ze min of meer zeskantig. De nek is eerder dun. Een andere bijl heeft eveneens een zwakke patina (Pl. 6, 2). Het nekgedeelte ontbreekt. Ook hier zijn de boorden afgerond. De maximale dikte (25 mm) ligt dicht bij de snede.
7. —

ASSENT

Knutsembroek

A6

1. 25 — 5/6
2. 50°57'27" 5°01'32"
3. Afp in de vallei en Pcp op de valleirand.
4. Naar het NNW georiënteerde zwak oplopende valleiwand van de Begijnebeek. Op de andere oever ligt een belangrijker site Webbekom, Bosterveld (W4).
5. Claes.
6. Slechts een klein ensemble.
7. —

ASSENT

Kromveld

A7

1. 25 — 5/6
2. 50°56'58" 5°00'30"
3. Sterk gevarieerd : ZAfe, EDx, wLca.
4. Halfweg de helling welke opstijgt van de Begijnebeek naar het plateau van de Hermansheuvel-Blakenberg. Deze helling is naar het NNW georiënteerd.
5. Claes.
6. We vermelden enkel een fragment van een dunnekkige bijl in silex.
7. —

ASSENT

Luinenberg

A8

1. 25 — 5/6
2. 50°57'34" 4°59'49"
3. ZAfe.
4. Op de zuidelijke helling van een losstaande heuveltop die deel uitmaakt van de langgerekte heuvellijn die de linkeroever van de Begijnebeek volgt.
5. Claes.
6. Naast een kerfrest vinden we ook afslagen van geslepen bijl. Verder nog een typische omalspits (fig. 22, 3), waarvan de rechterboord een steile hernomen retouche draagt, die echter niet tot aan de basis van de spits reikt. Deze spits heeft een witte patina. Eveneens met witte patina, maar bestaande uit wommersom is een afslag of klingfragment waarvan beide distale hoekpunten afgesleten zijn (fig. 22, 4). Het stuk met rechte snede (fig. 22, 5) heeft geen patina en vertoont nog een deel van de schors. De snede werd verkregen door een schuine retouche. De kling met glans (fig. 22, 6) is ongetwijfeld een sikkelement. Het is uit zwart doorschijnend silex zonder patina. Proximaal is er een flexiebreuk die ouder is dan het in gebruik nemen van het artefact. De rechterboord heeft over het ganse rechter vlak een intense homogene glans die bij sterke vergroting (72 ×) zeer fijne kris-kras striaties vertoont. Ook het ventrale vlak heeft een glans die, hoewel minder intens, toch ook betrekkelijk goed afgelijnd is. De rechterboord vertoont anderzijds een onregelmatige retouche die gedeeltelijk anterior en gedeeltelijk posterior is aan de glans. De linkerboord heeft proximaal een partiële steile retouche. Vermelden we ten slotte nog een grote nucleus met twee snijdende slagvlakken (fig. 22, 10) uit silex met wit-blauwe patina. Het afsplijtvak is zwak gebogen en de slagvlakken hebben sporen van opeenvolgende vernieuwingen. De achterzijde van de nucleus werd niet verwerkt.
7. —

ASSENT

Meerbeek

A10

1. 25 — 5/6
2. 50°57'21" 4°59'44"
3. wZAfe.
4. Op een top van de heuvelrug, die de linkeroever van de Begijnebeek volgt.
5. Claes.
6. Er zijn slechts een klein aantal stukken. Een klingschrabber (fig. 22, 8) uit grijs vleksilex heeft een zwakke glans langsheen het schrabhoofd. De kling met afgestompte boord (fig. 22, 9) vertoont heel wat vergelijkingspunten met een tjongerspits. Ze is uit silex met witte patina. De basis wordt gevormd door het natuurlijk omgeplooid afsplijtingsvlak. De linkerboord werd afgeslagen door een zeer steile retouche.
7. —

ASSENT

Plantbos

A13

1. 25 — 5/6
2. 50°56'55" 5°01'41"
3. Lca en wLca.
4. Aan de bovenkant van de noordelijke helling van het plateau Hermansheuvel-Blakenberg.
5. Claes.
6. Slechts enkele artefacten.
7. —

ASSENT

Prinsbos

A14

1. 25 — 5/6
2. 50°57'40" 5°00'46"
3. ZAfe.
4. Een heuveltop die deel uitmaakt van de heuvelrij, die de linkeroever van de Begijnebeek volgt.
5. Claes, Leva en in geringere mate ook Vertruyen.
6. Een zeer dikke hoefschrabber (fig. 22, 7) heeft op de rechter boord een eerder vlakke ventrale retouche.
Een der pijlsneden (fig. 23, 2) werd vervaardigd op een afslag van een geslepen bijl. De linkerboord heeft slechts een vlakke ventrale retouche. De andere pijlsnede (fig. 23, 3) heeft een min of meer afgeronde kleine basis en boorden die ruw werden afgeknot door een wisselretouche. De krachtige afgeronde kling (fig. 23, 1) vertoont sporen van vuurwerking. Het is een weinig typisch element vooral door de aanwezigheid

van de schors. De retouche van de linkerboord is echter te krachtig en te steil om het artefact als een klingschrabber met geretoucheerde boord te interpreteren. Het aantal stukken met sleet is betrekkelijk groot. De spits-dunnekkig geslepen bijl. (Pl. 8, 2) uit silex is slechts onvolledig geslepen. De doorsnede is spitsovaal en de boord is bijna niet steil gezet. De snede werd sterk geschonden en achteraf nog bijgewerkt wellicht met de bedoeling de snede te herpolijsten, wat echter niet gebeurde. De grootste dikte (36 mm) ligt op 9 cm van de snede. Als tweevlakkig stuk moet ten slotte nog een werpsteen worden vermeld.

7. —

ASSENT

Rijnrode

A15

1. 25 — 5/6
2. 50°56'00" 5°01'46"
3. wLca en LDx.
4. Aan de bovenkant van de helling die van het plateau van de Rijnrodeberg afdaalt naar de Rijnrodebeek. Deze helling is naar het SSE georiënteerd.
5. Claes.
6. Een krachtige spits-afgeronde kling uit grijs vleksilex (fig. 23, 5) heeft op beide boorden een grove iets plettende steile retouche. Het rechter hoekpunt is versleten. Een kling met onregelmatige retouche (fig. 23, 6) heeft intense sleetsporen over een groot gedeelte van de rechter boord. De afgeknotte afslag met één aanliggend geretoucheerde boord (fig. 23, 4) zou ook als brede zonhovenspits kunnen geïnterpreteerd worden.
7. —

ASSENT

Meykensberg

A17

1. 25 — 5/6
2. 50°56'32" 5°01'10"
3. wLca en Lca.
4. Op de zuidkant van het plateau van Hermansheuvel-Blakenberg, waar de helling zeer steil is.
5. Claes.
6. Het betreft een belangrijk ensemble waarin naast silex eveneens een weinig wommersom en glimmerzandsteen voorkomen. De patina is gevarieerd : naast een groot aantal ongepatineerde artefacten zijn er ook met wit blauwe of diep witte patina. Wommersom heeft meestal een wit blauwe patina.
Naast onregelmatige kernen zijn er een aantal met twee kruisende slagvlakken en enkele met één slagvlak. De klingen en klingetjes zijn eerder klein.

Duimnagelschrabber en afslagschrabbers zijn het best vertegenwoordigd in de categorie van de schrabbers. Zo is er bij voorbeeld een duimnagelschrabber in wommersom met witte patina (fig. 23, 8). Het ventrale vlak van deze schrabber is gevormd door een natuurlijk afsplijtingsvlak van wommersom. Een andere duimnagelschrabber werd gemaakt uit een afslag van glimmerzandsteen (fig. 23, 11). Overigens zijn de klingschrabbers, de minischrabbers en de duimnagelschrabbers ook goed vertegenwoordigd. Zo is er een minischrabber (fig. 23, 10) uit grijs spikkelsilex. Een van de kleine schrabbers (fig. 23, 9) uit glimmerzandsteen heeft een sterk hernomen schrabhoofd en vertoont centraal op dit schrabhoofd een aldus ontstane doorn. Er zijn enkele hoefschrabbers, waaronder een zeer grote uit wit grof silex (fig. 23, 17). De basisbreuk is anterior aan een fijne steile retouche. Een andere hoefschrabber (fig. 23, 15) werd uit grijs vleksilex gevormd, terwijl een laatste hoefschrabber vervaardigd werd op een afslag met oudere blauw witte patina. De retouche zelf laat een grijs vleksilex zien (fig. 23, 14). Vermelden we ten slotte nog een dubbelschrabber met tamelijk steil schrabhoofd op een dune afslag (fig. 23, 7). Op de rechter boord is er een bek die eveneens ontstond door een steile retouche. Een boor uit grijs vleksilex (fig. 23, 12) heeft distaal op beide boorden een steile retouche. De linker boord heeft proximaal een fijne schuine retouche. De boorpunt brak af maar werd na de breuk opnieuw gebruikt.

Een middensteker op afknotting uit glimmerzandsteen (fig. 23, 13) heeft een ventraal vlak dat bestaat uit een natuurlijk breukvlak; van daaruit werd een schuine retouche aangebracht, waarop een stekerslag werd gegeven. Het ander uiteinde vertoont verschillende negatieven van microklingen, die wellicht eerder als het gevolg van het verwerken als kern moeten beschouwd worden. De meervoudige steker is twijfelachtig: het betreft een natuurlijke afslag uit wommersom; het is best mogelijk — maar moeilijk te bevestigen of te ontkennen — dat de twee aangeduide stekerslagen (fig. 23, 20) anterior zijn aan het natuurlijke breukvlak en in feite eerder afslagsporen zijn.

Het gelijkzijdig trapezium (fig. 23, 16) uit silex met blauwe patina ontstond door een dubbele steile afknotting. Een van de boorden is, anterior aan de patina, afgebroken. Een symmetrische omalspits uit wit grijs silex (fig. 23, 19) heeft op de rechter boord een steile retouche, terwijl de linker boord een fijne afknaging vertoont. De basis ontstond door een schuine retouche, die hernomen werd door een vlakkere ventrale retouche. De atypische omalspits (fig. 23, 18) uit silex met wit blauwe patina heeft op de rechter boord een schuine retouche, die naar de spits toe steiler wordt. De linker boord heeft een fijne afknaging. De basis werd verkregen door een normale schuine retouche, die daarna hernomen werd door een ventrale iets vlakkere retouche.

Een slanke bladvormige pijlpunt met hoekige basis uit grijs vleksilex (fig. 24, 5) heeft op beide boorden een vlakke tot schuine retouche, die gedeeltelijk eveneens ventraal voorkomt. De basis is dun en snijdend door

een vlakke wisselretouche. Het dikste deel van de pijlpunt ligt op $1/3$ van de lengte nabij de spits (bultgedeelte van de afslag?).

Van een kleine gevleugelde pijlpunt (Pl. 5, 2) uit grijs vleksilex werd een vleugel afgebroken.

De twee pijlsneden zijn weinig typisch. Een eerste (fig. 24, 1) uit silex met wit blauwe patina heeft op de rechterboord een steile iets hernomen retouche. De basis heeft ventraal een vlakke retouche. De linker boord is een breukvlak dat in elk geval anterior is aan de basisretouche. Een andere (fig. 24, 2) uit silex met witte patina heeft op de rechter boord een slordige steile tot zeer steile retouche. De basis heeft een gelijkaardige retouche. De linker boord is een snijdende natuurlijke boord (distaal eind) van de afslag, waaruit de pijlsnede werd vervaardigd.

Een krachtige afgeronde kling (fig. 24, 7) uit donkergrijs silex heeft op de linker boord een schuine retouche en op de rechter boord een steil retouche. In beide gevallen zoals ook voor het schrabhoofd werd de retouche sterk hernomen. Een krachtige spitsafgeronde kling (fig. 25, 1) uit silex met blauw witte patina heeft op de linker boord een schubvormige sterk hernomen schuine retouche. De rechter boord heeft een onregelmatige eveneens sterk hernomen retouche. Het distaal eind is zwak versleten.

Een kling met twee geretoucheerde boorden en sporen van sleet (fig. 24, 4) uit donkergrijs vleksilex heeft op de rechter boord een onregelmatige retouche welke een anterior sterk versleten boord aantast. De linker boord was ook intens versleten. Hij werd weggenomen door een schuine tot steile retouche. Het distale eind ontbreekt.

Onder de recht afgeknotte stukken treffen we een proximaal zwak convex afgeknotte afslag aan (fig. 25, 2). De ventrale afknotting is schuin tot steil en werd gebruikt — vóór het ontstaan van de diep witte patina — als slagvlak voor het afslaan van twee afslagen op het dorsale vlak.

Een stuk met rondlopende vlakke retouche (fig. 24, 6) uit vleksilex met licht witte patina heeft op beide boorden en op het spitse distale eind een vlakke retouche.

Het aantal geretoucheerde afslagen is belangrijk.

Een geschilferde afslag uit grijs vleksilex (fig. 24, 3) heeft proximaal en distaal een snede die ontstond door een vlakke retouche, die zowel dorsaal als ventraal werd aangebracht. De rechter boord vertoont een schrabhoofd met schuine retouche.

Een afslagbijl (fig. 24, 9) uit wit grof silex ontstond door een schubvormige zeer steile grove retouche van beide boorden. De snede wordt gevormd door het snijden van het ventraal vlak en een schuin vlak van onherkenbare oorsprong. De nek werd als klopsteen gebruikt.

Als uitzonderlijk element treffen we een ongeslepen bijl, (fig. 24, 8) die werd verkregen uit het bewerken van een oudere afslag met licht witte patina. Het grijs vleksilex bleef na de laatste bewerking ongepatineerd. De bijl werd zo vervaardigd dat het ventrale vlak nog voor een groot deel bewaard bleef. De slagbult van deze eerder dunne (max. 15 mm) afslag

werd in het nekgedeelte weggewerkt door enkele forse schuine retouches. Op het dorsale vlak hebben beide boorden en de snede een vlakke tot schuine krachtige retouche, die geregulariseerd werd door fijnere schubvormige retouches. Enkel de linker boord heeft op het ventrale vlak een gelijkaardige retouche. De snede kreeg hier een vlakke retouche. Er is geen enkel spoor van polijsting te ontdekken.

Onder de tweevlakkige stukken vermelden we een werpsteen uit grijs vleksilex.

Naast een hele reeks afslagen van geslepen bijl zijn er ook een belangrijk aantal fragmenten van geslepen silexbijlen. Een eerste (Pl. 8, 8) waarvan het nekgedeelte ontbreekt mag misschien als vlaardingenbijl geïnterpreteerd worden. Deze bijl uit grijs vleksilex heeft immers een sterk gefaceteerde doorsnede. Een van de bijlvlakken is veel platter dan het andere. Dit eerste bijlvlak doorsnijdt laterale retouches die posterieur zijn aan een eerste polijsting. De boorden werden niet steil gezet. Verder zijn er twee fragmenten van spits-dunnekkige bijlen met spitsovale doorsnede en steil gezette boorden.

Ten slotte vermelden we nog een geslepen bijl (Pl. 3, 7) uit licht grijs silexiet met schelpachtige breuk. De doorsnede is rechthoekig met een maximale dikte van 15 mm. De snede is zeer verzorgd geslepen en vertoont subparallele (slijp?) krassen. Het andere bijlvlak heeft krassen die min of meer loodrecht staan op de snede. De linkerboord werd niet geslepen maar is een holle schelpachtige breuk; de rechter boord werd geslepen en de overgang naar de bijlvlakken afgerond. Het nekgedeelte is afgebroken.

7. —

ASSENT en WEBBEKOM

Vanderblok

Ar8

1. 25 — 5/6
2. 50°57'37" 5°01'22"
3. ZAfe en sPAf (p).
4. Langs de linkeroever van de Begijnebeek op een zachte helling die niet onmiddellijk aansluit bij het plateau.
5. Claes.
6. Naast afslagen uit silex, wommersom, en glimmerzandsteen is er ook een afslag uit ftaniet. Er zijn afslagen met een dubbele patina. De ruimer (fig. 25, 3) werd vervaardigd uit een afslag van een geslepen bijl en heeft een vlakke tot schuine retouche. De kling met recht afgestompte boord (fig. 25, 4) werd bekomen door een steile retouche. De microkling met recht afgestompte boord (fig. 25, 5) uit licht grijs spikkelsilex heeft op de rechter boord een zeer steile retouche, terwijl de linkerboord hier en daar geschonden is. Naast een groot aantal stukken met geplette boord is er ook een werpsteen.

7. —

ASSENT

Wissebeemd

Ar9

1. 25 — 5/6
2. 50°56'55" 4°59'49"
3. Lbp.
4. Op de linkeroever van de Begijnebeek.
5. Claes.
6. Slechts een gering aantal artefacten waaronder een kling met gedeeltelijk afgestompte boord en distale afknotting (fig. 25, 14). De afknotting is een herwerking van een oorspronkelijke flexiebreuk. Een kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 25, 13) uit grijs vleksilex heeft op de rechterboord een vlakke retouche, terwijl de linker boord een schuine tot steile retouche vertoont. Een beitel werd achteraf nog sterk beslagen.
7. —

AARSCHOT

Schaapsvijver

Ar2

1. 24 — 7/8
2. 50°58'22" 4°49'04"
3. ZAfe.
4. Westelijke tamelijk steil begrensde uitloper van het plateau dat aansluiting geeft met de Haantjesberg.
5. Boschmans, Gijselings en Vertruyen.
6. Slechts een klein aantal werktuigen waaronder een verzorgd gelijkzijdig trapezium en enkele pijlsneden. Een eerste (fig. 25, 7) is uit silex met een wit-gele patina. De linkerboord van deze pijlsnede heeft een retouche die gedeeltelijk ventraal en gedeeltelijk dorsaal is, terwijl de rechterboord een ongeretoucheerde flexiebreuk is.
Een andere (fig. 25, 8) uit vleksilex met wit-grijze patina heeft op de linker boord een zeer steile en op de rechterboord een steile tot zeer steile wisselretouche. Een derde (fig. 25, 9) uit silex met wit-blauwe patina heeft op beide boorden een steile retouche. Een gevleugelde steelspits werd vervaardigd op een stukje grijs vleksilex, die een oudere wit-grijze patina vertoont. Op geen van de vlakken is de retouche dekkend. Er zijn verschillende afslagen van geslepen bijl. Onder allerlei bevindt zich een ongeslepen tweevlakkig geretoucheerde beitel (L: 70 mm; b: 27 mm; d: 15,3 mm) en een aangepunte afslag waarvan de punt een zwakke slijtage vertoont.
7. —

AARSCHOT

Orleanstoren

Ar4

1. 24 — 7/8

2. 50°58'51" 4°49'45"
3. ZAfe, omgeven door EDx, terwijl ten zuiden een uitgestrekt duinenveld voorkomt.
4. Oostelijke steil begrensde uitloper van het plateau. Het site domineert de Demervallei.
5. Bols.
6. Er zijn slechts twee wapenspitsen voorhanden. Deze spitsen (Pl. 3,3-4) werden beide vervaardigd uit een soort donkerbruine eerder grove kwartsiet, die we nergens anders in het Hageland hebben ontmoet. In verhouding tot hun breedte zijn ze niet al te dik (9 tot 12 mm). Beide vlakken dragen een totaal dekkende vlakke retouche, die op de boorden niet werd geregulariseerd, zodat deze boorden een zig-zag verloop hebben. De steel is eerder breed met een snijdende basis.
7. —

AARSCHOT

's Hertogenheide

Ar5

1. 24 — 7/8
2. 50°58'35" 4°48'59"
3. ZAfe.
4. Op de top van de heuvelrug, welke naar de Demervallei toe steil begrensd is.
5. Gilson, Taes en Gijselings.
6. Een ruimer (fig. 25, 11) werd door een onregelmatige retouche vervaardigd op een afslag van geslepen bijl. De gelijkbenige driehoek (fig. 25, 12) werd door een zeer regelmatige steile retouche vervaardigd uit wit silex, terwijl het afgeknot stuk met één aanliggend geretoucheerde boord (fig. 25, 16) een lichte wit-blauwe patina vertoont op een grijs vleksilex. Het is een dikke kernboordkling, waarvan het rechter distaal uiteinde tussen de steile afknotting en de schuine retouche sterke slijtage vertoont. Gilson beschrijft in zijn inventaris nog een typische omalspits, met ventrale retouche. Deze spits hebben we niet in de verzameling aangetroffen. We hebben ten andere slechts de helft van de vermelde stukken teruggevonden.
7. Cumont M., 1924, vermeldt de vondst van twee schrabbers, afslagen van geslepen bijl en een slijpsteen. Knapen-Lescrenier, A. (1960 : 30) lokaliseert dit site verkeerdelijk op het grondgebied van Gelrode.

AARSCHOT

Kloesebos

Ar6

1. 24 — 7/8
2. 50°58'13" 4°49'04"
3. ZAfe en ook wScf.

4. Een vlakgebied dat iets lager ligt dan het plateau waarmee het door een zachte helling verbonden is.
5. Taes.
6. Wommersomkwartsiet is slechts in zeer geringe mate aanwezig. Silex vertoont verschillende patina's, gaande van intens wit over blauw-wit naar afwezigheid van patina. Een stuk vertoont een dubbele patina. Overigens is het hoofdzakelijk grijs gevlekt silex. Er is een afslag die zich duidelijk van de rest onderscheidt door zijn zeer sterk gecorrodeerd oppervlak. Afslagen van geslepen bijl zijn zeer talrijk. Onder de werktuigen treffen we een groot aantal schrabbers, waaronder vooral duimnagelschrabbers en kleine schrabbers. Een atypische schrabber en een boor werden gemaakt ten koste van een afslag van een geslepen bijl. Het gelijkzijdig trapezium (fig. 25, 15), grensgeval met een asymmetrisch trapezium, werd vervaardigd uit zwart doorschijnend silex door een goed verzorgde schuine retouche. Naast een kerfrest met kerf rechts treffen we ook een bladvormige pijlpunt aan (fig. 25, 17). De krachtige spitskling (fig. 25, 18) heeft een zwakke witachtige patina. De retouche van de beide boorden is beter verzorgd naar de spits toe. De basis bestaat uit een oude breuk. De krachtige spitsafgeronde kling (fig. 25, 19) heeft geen patina. Beide boorden hebben een retouche die zeer intens werd hernomen; proximaal wordt deze retouche echter onregelmatig. De spits is aan de rechterkant zeer duidelijk afgesleten. Een spits-dunnekkige bijl werd na een breuk als kern gebruikt (Pl. 6, 1). Van een andere bijl hebben we een nekfragment met lichtblauwe patina; deze is breed-dunnekkig; nabij de nek heeft zij een zeskantige doorsnede.
7. —

AARSCHOT

Liedeberg

Ar7

1. 24 — 7/8
2. 50°58'26" 4°48'28"
3. ZAfe.
4. Heuvelrug welke naar de Demervallei toe steil begrensd is en naar het noordoosten toe aansluiting geeft met het site van 's Hertogenheide (Ar 5).
5. Taes en Gijselings.
6. Naast een afslag van geslepen bijl treffen we ook een kerfrest met kerf links en een minischrabber aan. Bovendien is er een tardenoisspits uit wommersom (fig. 25, 10) met licht witte patina. De rechterboord heeft een zeer steile retouche die nabij de spits zowel dorsaal als ventraal is. De basis bestaat uit een breuk die een weinig werd bijgewerkt door een vlakke retouche. Het rechthoekig trapezium (fig. 25, 6) is een viellatrapezium uit grijs vleksilex zonder patina. De retouche is schuin tot steil.
7. —

AARSCHOT

Meetshoven

Ar8

1. 24 — 7/8
2. 50°59'37" 4°48'34"
- 3-4. „Au sommet de la dune...”
5. ?
6. Cumont noteert dat wommersom domineert. Hij vermeldt enkele microklingen, afgeslagen, een grote kling in vleksilex en een kleine keischrabber.
7. Cumont M., 1924, en Cumont M., 1925.

AARSCHOT

Grote Afsnijding

Ar9

1. 24 — 7/8
2. 50°59'05" 4°48'18"
3. Eep
4. Op de linker oever van een oude meander van de Demer.
5. Scheys en Gijselings.
6. Het betreft een klein ensemble van nagenoeg ongeschonden artefacten. Vuursteen heeft een honigkleurige patina, terwijl wommersom geen patina vertoont. De kernen zijn talrijk en werden hoofdzakelijk tot microklingen verwerkt. De werktuigen zijn niet talrijk. Vermelden we toch een verzorgde hoeksteker op afknotting uit silex, en een microlitische spits met ongeretoucheerde basis en afgestompte boord uit wommersom. De krachtige klingen hebben geen patina. Onder de slijpstenen is er een ongeschonden exemplaar uit Brusseliaan zandsteen. Hij heeft een trapezoidale vorm. Een van de oppervlakken is geslepen maar blijft niettemin zeer poreus. Afmetingen : L: 11,5 cm; b: 7,0 cm; d: 2,0 cm.
7. —

AARSCHOT

Peperbos

ArII

1. 24 — 7/8
2. 50°57'40" 4°51'37"
3. ZAfe.
4. Lage heuvel op het plateau.
5. Bols, Gijselings, Scheys, Valvekens.
6. Het betreft een aantal verspreide vondsten. Een atypische omalspits (fig. 26, 2) heeft op de basis een ventrale vlakke retouche. In de collectie Valvekens troffen we een slanke bladvormige pijlpunt met hoekige basis (fig. 26, 3) aan, die blijkt het handschrift

op het etiket moet afkomstig zijn van de collectie Bols. Hij heeft een witte sluierpatina en een vlakke tot schuine tweevlakkige retouche. De basis werd slechts weinig geretoucheerd en de slagbult is nog volledig aanwezig.

7. —

AARSCHOT

Uit de omgeving van Aarschot vermeldt Le Hon, H. (1877 : 171-172) een geslepen bijl met hertshorenvatting.

In de collectie Gilson troffen we een tweevlakkig stuk aan dat kan geïnterpreteerd worden als een tweevlakkige afslagbijl (fig. 26, 1). De juiste lokalisatie schijnt onbekend.

ATTENRODE

At

Chemin d'Attenrode

- 2-4. Op de linkeroever van de Meenselbeek op 1 voet diepte.
5. Kon. Musea 3226.
6. Twee klingen in silex.
7. De Loë A., 1900.

BEKKEVOORT

Vogelberg

B4

1. 24 — 7/8
2. 50°57'25" 4°56'24"
3. ZAfe, omgeven door wPdC en wPcC.
4. Op het zwak golvend Hagelands plateau.
5. Claes, Gilson en Valvekens.
6. Het is een ensemble met mooie klingen en microklingen, zoals bijvoorbeeld een kling met onregelmatige retouche (fig. 26, 6) of ook een uitzonderlijk grote kling in wommersom met een afgeknaagde boord (fig. 26, 4). Naast een groot aantal afslagen van geslepen bijl treffen we ook kernresten aan, zoals deze met kerf links (fig. 26, 8) in silex met witte patina of een ander stukje met kerf (fig. 26, 7) dat zeer waarschijnlijk een mislukte kerfrest is, eveneens uit silex met witte patina. Een zeer brede bladvormige pijlpunt (fig. 26, 9) werd vervaardigd op een afslag van een geslepen bijl. Hij is uit wit grijs silex zonder patina. De basis is recht en de vlakke retouche is nergens dekkend. In zijn inventaris vermeldt Gilson „une petite pointe de flèche à ailerons d'une forme asymétrique curieuse”. Dit artefact werd echter niet teruggevonden. Een getand stuk (fig. 26, 5) werd vervaardigd op een dunne afslag uit wit grijs vleksilex. De rechterboord heeft een onregelmatige schuine tot steile retouche, welke tandjes vormt, terwijl de linkerboord een vlakke retouche vertoont, die we eveneens terugvinden op het ventrale vlak. Distaal is er een ventrale steile retouche.

Een ander getand stuk (fig. 26, 10) werd gemaakt uit een dikke afslag van silex met wit blauwe patina. Door een onregelmatige retouche werden grove tanden gevormd. Een van de slijpstenen met duidelijke concaviteit werd vervaardigd uit een paleozoïsche pyriet zandsteen, terwijl twee andere uit eocene zandsteen zijn.

7. In Cumont. M., 1923, vermeldt Baron de Loë dat „l'abbé Proost professeur au Collège de Saint-Boniface à Ixelles” stukken heeft verzameld van de Veugelsberg, die verkeerdelijk op het grondgebied van Rillaar wordt gesitueerd. De stukken worden echter niet beschreven.

BEKKEVOORT en ASSENT

Huttenbos

B5

1. 24 — 7/8
2. 50°57'02" 4°59'03"
3. ZAfe.
4. Hoofdzakelijk op de zuidelijke flank van de westelijke uitloper van een heuvelrug, die naar het noorden slechts een weinig boven het algemeen reliëf uitsteekt; ook enkele stukken van de westelijke flank.
5. Hoofdzakelijk Claes, maar ook een gering aandeel Gilson en Hagelands Heemkundig Museum.
6. Het betreft een fraai ensemble dat over het algemeen zeer weinig geschon-den is. De meeste stukken vertonen een licht blauwe patina, hoewel ook artefacten zonder patina aanwezig zijn. Algemeen geldt wel dat werktuigen die als paleolithisch of mesolithisch worden beschouwd zoals bijv. stekers een witte patina hebben. Dit kan echter niet als volstrekt geldend worden beschouwd. Twee stukjes hebben een dubbele patina.
De talrijke kernen worden vooral vertegenwoordigd door kernen met twee kruisende slagvlakken en onregelmatige kernen, terwijl ook enkele met één slagvlak, waaronder een piramidale, voorkomen. Naast silex is wommersom goed vertegenwoordigd, maar er is ook een weinig glimmerzandsteen en een afslag uit ftaniet.
De helft der werktuigen zijn schrabbers, waarbij de klingschrabbers, zoals bij voorbeeld die van fig. 27, 1, en de afslagschrabbers de grootste groep zijn. Belangrijk is ook de groep van de kleine schrabbers, de dubbelschrabbers en de duimnagelschrabbers. Onder de dubbelschrabbers figureren we een dubbele klingschrabber uit grijs spikkelsilex (fig. 27, 2).
Een bek (fig. 27, 3) uit grijs silex waarvan de basis ontbreekt kan aan een krachtige splitskling doen denken.
Deze suggestie moet echter verworpen worden omdat het een dunne afslag is. De retouche op beide boorden is ten andere schuin. De punt is zeer scherp.
De meest opmerkelijke groep is ongetwijfeld die van de stekers, waarbij de stekers op afknotting licht domineren. Een tweeslagmiddensteker (fig. 27, 5) was oorspronkelijk een middensteker op afknotting, die heel

wat weg had van een papegaaibeksteker, hoewel de stekerhoek niet scherp is. De convexe afknotting van de rechterboord werd door een nieuwe steker-slag gedeeltelijk weggenomen. Een tweeslaghoeksteker (fig. 27, 9) was oorspronkelijk ook eerst een steker op afknotting (of beter op afgestompte boord). Beide boorden werden afgestompt door een steile tot zeer steile retouche. Bij een hoeksteker op concave afknotting (fig. 27, 6) is de steker-slag anterior aan de afknotting, die zeer steil en gedeeltelijk ook ventraal is. Het steekvlak vertoont sleetsporen loodrecht op de afknotting. Een andere hoeksteker op concave afknotting (fig. 27, 15) heeft op de linkerboord een fijne gebruiksretouche die zowel dorsaal als ventraal is. De afknotting werd bekomen door een grote slag die daarna werd geregulariseerd door een fijne retouche. Een volgende hoeksteker op afknotting (fig. 27, 8) heeft op de linkerboord een ventrale vlakke retouche. Deze retouche werd gedeeltelijk weggenomen door de stekersslag, waarvan het proximale deel nog werd weggenomen door de afknotting die ook hier ventraal en dorsaal is. Ook bij een volgende middensteker op afknotting (fig. 27, 7) werd een fijne retouche op de linkerboord door de stekersslag weggenomen. De stekersslag was ook anterior aan de afknotting. Ten slotte moet ook nog een middensteker op afknotting (fig. 27, 4) uit wommersom met witte patina vermeld worden. Op dit stukje is de stekersslag wel iets twijfelachtig. De basis van het artefact heeft een schuine iets concave steile afknotting.

De microlieten zijn goed vertegenwoordigd. Zo is er een mooie tardenois-spits (fig. 27, 14) uit wommersom. De retouche van de linkerboord loopt niet door tot de basis, die door een ventrale schuine retouche werd bepaald. De rechterboord heeft een fijne retouche over een groot deel van zijn lengte. Fig. 27, 12 kan ongetwijfeld als marebladspits worden geduid. Ze heeft twee recente breuken en is uit wommersom met witte patina. Dorsaal is er een vlakke tot schuine gedeeltelijk dekkende retouche, ventraal een vlakke retouche. Een andere spits (fig. 27, 19) in silex met witte patina heeft een vorm die wel eens aan een bladvormige pijlpunt zou doen denken. De retouche en de manier van bewerking laat ons echter toe dit stuk als een marebladspits te interpreteren. Daarvoor pleit ook de segmentvormige doorsnede. Een ongelijkbenige driehoek (fig. 27, 13) in silex met witte patina werd gevormd door een steile tot zeer steile retouche. De spits ligt op het proximale gedeelte van de microkling. Bij de onbepaalde microlieten is er een die een fragment zou kunnen zijn van een trapezium (fig. 27, 21). Een recente breuk laat echter niet toe zich uit te spreken. Een andere onbepaalde microliet (fig. 27, 10) is een fragment van een schuin afgeknotte microkling met afgestompte boord in wit-groene silex. Ten slotte is er nog een proximale kerfrest (fig. 27, 18) met kerf links in silex met wit-blauwe patina.

Een atypische omalspits (fig. 27, 11) werd vervaardigd uit wit grof silex. De slanke pijlsnede (fig. 27, 20) in silex met licht blauwe patina werd bekomen door een eerder ruwe steile retouche. Een andere pijlsnede (fig.

27, 16) in silex met witte patina heeft een wisselzijdige retouche. In beide gevallen is de retouche steil. Een derde pijlsnede (fig. 27, 17) kwam tot stand door twee flexiebreuken, die achteraf door een steile retouche werden bijgewerkt. Deze retouche is zowel ventraal als dorsaal. Noch bij de blad-vormige pijlpunt (fig. 27, 23), noch bij de slanke bladvormige pijlpunt met afgeronde basis (Pl. 3, 2) is de tweevlakkige vlakke retouche dekkend. Een uitzonderlijke verschijning is de pijlpunt met concave basis (fig. 27, 27) in witte silex. De retouche is tweevlakkig en dekkend. Een vleugel is afgebroken.

Een kling met rechte afgestompte boord (fig. 27, 24) in grijs vleksilex heeft een zeer scherp distaal uiteinde. De rechter boord werd door een zeer steile retouche afgestompt over de ganse lengte van de boord. Op 1 cm. van de spits is het stuk iets dikker en werd de boord bovendien nog bijgewerkt door een retouche vanuit het dorsale vlak. Grof gezien heeft dit werktuig heel wat weg van een klassieke gravettespits, hoewel de linkerboord de rechterboord nabij de spits onder een nogal grote hoek snijdt.

Een stuk met versleten hiel (fig. 27, 25) in silex met witte patina heeft op de linkerboord proximaal nabij de hiel een vlakke tot schuine retouche. Dit hoekpunt is intens versleten.

Een stuk met convexe snede (fig. 27, 26) uit wommersom met bruinrode patina heeft distaal een schrabhoofd dat weinig gebogen is. De snede zelf bestaat uit een vlakke tot schuine steile retouche die ver indringt.

Er is een fragment van een spits-dunnekkige geslepen bijl met ovale doorsnede (Pl. 19, 1). De boorden zijn nagenoeg niet steil gezet. Een ander is eerder breed-dunnekkig met boorden die slechts zeer zwak werden steil gezet. Een laatste bijlfragment met een fijne steil gezette boord van 2 mm. werd omgewerkt tot een dubbele chopping-tool.

Onder allerlei moet ten slotte nog een afslag vermeld worden met een wit-blauwe patina, die achteraf een dekkende vlakke retouche kreeg, die echter geen patina vertoont.

7. —

BEKKEVOORT

Achterheide

B6

1. 24 — 7/8
2. 50°57'09" 4°58'17"
3. wSdf.
4. Kleine verhevenheid welke een viertal meter boven een vochtig laag gedeelte van het plateau uitsteekt.
5. Claes en Gilson.
6. Een groot aantal stukken vertoont een diep witte patina. De klingen en microklingen zijn zeer goed gevormd. Er zijn betrekkelijk veel kernen van verschillende types, waaronder bijvoorbeeld een kern met één slagvlak uit silex met witte patina (fig. 28, 1). Het slagvlak heeft echter geen patina.

De achterkant bestaat uit schors. De afsplijtingshoek ligt in de omgeving van 70°.

De schrabbers zijn weinig talrijk. Een klingschrabber met één geretoucheerde boord in grijs spikkelsilex (fig. 28, 4) werd asymmetrisch ontwikkeld; de retouche op de linkerboord is schuin.

Een boor (fig. 28, 8) werd gevormd op een dunne afslag uit grijs spikkelsilex door een steile retouche.

Een trapezium kan als rechthoekig worden beschouwd (fig. 28, 7). Het werd gevormd door een steil retouche op een kling uit silex met witte patina.

De kling met gedeeltelijk afgestompte boord (fig. 28, 5) uit grijs spikkelsilex heeft op het proximale deel van de linker boord een afgestompte boord door steile retouche; mesiaal is er op dezelfde boord een fijne onregelmatige retouche. Een combinatiewerktuig boor-schrabber uit silex met wit-blauwe patina kan het best als een opgebruikte krachtige spits-kling met gebogen boord beschouwd worden (fig. 28, 3). De retouche is steil en sterk hernomen. De spits vertoont een ventrale (gebruiks-) retouche.

Een uiteinde is spitsafgerond terwijl een ander een betrekkelijk steile schrabber vormt. Een fragment van een kling (fig. 28, 6) met twee geretoucheerde boorden uit wit grijs silex, heeft op de linker boord een schuine retouche, terwijl deze van de rechter boord steil is.

Een dunne afslag uit donkergrijs spikkelsilex heeft op ogenschijnlijk willekeurige plaatsen van zijn boorden een steile tot zeer steile retouche (fig. 28, 2).

BEKKEVOORT — WAANRODE

Alverenbergh

B8

1. 25 — 5/6
2. 50°55'44" 4°59'48"
3. ZAfe.
4. Op de smalle zuidwestelijke uitloper van het plateau van de Kapellekensberg. Aan de voet van deze uitloper stroomt de Grote Beek en bevindt zich het brondal van een van haar zijbeekjes.
5. Claes.
6. Deze verzameling bevat een groot aantal artefacten welke vervaardigd werden uit silex en in mindere mate ook uit wommersom. Glimmerzandsteen is totaal afwezig. Het silex is meestal een grijs vleksilex, hoewel ook een zwart doorschijnende variëteit, zij het in veel geringere mate, voorkomt. De patina is gevarieerd in de zin dat stukken met intens witte patina naast ongepatineerde artefacten voorkomen. Meestal heeft het silex echter een licht witte tot licht blauwe patina. Wommersom heeft meestal een wit-grijze patina. Er zijn enkele artefacten met een dubbele patina. Over het algemeen zijn de artefacten weinig door de landbouwwerktuigen geschonden : sporen van roest zijn eerder zeldzaam.

Onder de artefacten domineren de kleine onregelmatige afslagen, die niet zelden gebroken zijn (meestal oude breuken). Er zijn heel wat goed gevormde kleine klingen en microklingen, zoals bij voorbeeld op fig. 28, 9-12; brede krachtige klingen zijn zeldzaam.

Ongeveer 10 % van het materiaal werd in het vuur gecraqueleerd. De kernen zijn weinig talrijk en van gevarieerde types. Verschillende werden vervaardigd op fragmenten van geslepen bijl. De meeste zijn eerder toevallige kernen, welke niet systematisch werden verwerkt.

Onder de schrabbers domineren de kleine schrabbers en de duimnagelschrabbers. Een van deze kleine schrabbers heeft een dubbele patina. Een duimnagelschrabber heeft een sterk versleten schrabhoofd. De klingschrabbers en afslagschrabbers zijn ook goed vertegenwoordigd.

Een boor (fig. 28, 13) uit silex met wit blauwe patina heeft op de rechter boord een steile retouche, terwijl de linker boord een zeer steile retouche vertoont. De basale breuk is oud en waarschijnlijk anterieur aan het vervaardigen van het werktuig. De spits heeft zowel dorsaal als ventraal een zwakke sleet.

Een hoeksteker op afknotting (fig. 28, 14) uit grijs-rood silex, gecraqueleerd in het vuur, heeft op de rechter boord een zeer steile retouche, die een gedeeltelijk afgestompte boord vormt. Het proximale eind werd door een ventrale zeer steile retouche afgeknot.

Het combinatiewerktuig (fig. 28, 15) uit silex met licht blauwe patina, bestaat uit een schrabber en een steile tot zeer steile afknotting.

De microlieten zijn betrekkelijk talrijk. Een korte spits met ongeretoucheerde basis uit wit grijs silex (fig. 28, 17) ontstond door een zeer steile afknotting. De spits vormt een hoek, die op de limiet ligt van wat men nog een microlitische spits kan noemen. De basis wordt gevormd door het distaal eind van de microkling. Een rechthoekig trapezium uit silex met licht blauwe patina (fig. 28, 19) vertoont nog duidelijk resten van een „piquant trièdre”, terwijl de basis concaaf werd gezet door een steile retouche. Een gebroken artefact (fig. 28, 18) is wellicht een asymmetrisch trapezium uit silex met licht witte patina. Beide afknottingen zijn mooi verzorgd en steil tot zeer steil. Van de drie kerfresten zijn er twee proximaal. Een eerste uit grijs silex (fig. 28, 16) heeft de kerf rechts, terwijl een volgende (fig. 28, 22) de kerf links heeft en uit silex met witte patina werd vervaardigd. De derde is gebroken (fig. 28, 23) (oude breuk), heeft de kerf links en is uit silex met diep witte patina.

Een typische omalspits (fig. 29, 1) uit silex met licht witte patina heeft op de rechter boord een schuine tot steile retouche, die niet tot aan de spits doorgaat. De concave vorm van deze boord is dan ook enigszins misleidend. De linker boord heeft een fijne vlakke tot schuine retouche. De concave basis werd verkregen door een normale retouche, waarvan niet veel meer overblijft doordat ze intens werd hernomen door een schuine ventrale retouche. De linker vleugel is afgebroken. Twee spitsen uit silex met witte patina hebben een vorm die ligt tussen de korte spits, het rechthoekig

trapezium en de symmetrische omalspits. De eerste (fig. 28, 21) door het vuur geschonden, heeft op de linker boord en op de basis een steile retouche. De rechter boord heeft een afknaging. De tweede (fig. 28, 20) werd op dezelfde manier geretoucheerd, zij het niet zo steil. Bovendien heeft dit stukje op de basis een ventrale vlakke retouche, die posterieur is aan de normale retouche. Deze vlakke retouche spoort ons aan het artefact eerder als een symmetrische omalspits te beschouwen.

De bladvormige pijlpunten hebben een rechte tot zwak concave basis. Een eerste uit grijs wit silex (Pl. 8, 4) is een eerder dik exemplaar met op het dorsale vlak een schuine retouche, die geenszins dekkend is en op het ventrale vlak een vlakke eveneens niet dekkende retouche.

Een ander (Pl. 8, 6) uit donker grijs vleksilex heeft dorsaal een gebombeerde goed verzorgde dekkende retouche, terwijl het ventrale vlak een niet dekkende vlakke retouche vertoont. Een laatste bladvormige pijlpunt (Pl. 8, 7) uit wit grof silex heeft een tweevlakkige retouche die bijna dekkend is. Een ongeveugelde pijlpunt met schachtdoorn (Pl. 8, 5) uit grijs vleksilex heeft een zijde met totaal dekkende en een andere zijde met een niet totaal dekkende retouche.

Beide klingetjes met een recht afgestompte boord zijn gefragmenteerd door een oude breuk. Een eerste (fig. 29, 2) uit silex met wit gele patina heeft een zeer fijne afgestompte boord. Het ander (fig. 29, 3) uit silex met wit blauwe patina is veel krachtiger en heeft een trapezoidale doorsnede. De basis wordt gevormd door een ventrale steile retouche.

Het feit dat de krachtige afgeronde kling (fig. 29, 11) niet uit een krachtige kling van regelmatige vorm werd vervaardigd, dwingt ons dit stuk als atypisch te beschouwen. Het is uit donkergrijze silex. Beide boorden hebben een grove steile tot zeer steile retouche. Zij vertonen slijtage op de uitstekende delen, wat laat veronderstellen dat de boorden na sleet werden bijgere-toucheerd. Bovendien zijn beide uiteinden intens, maar onregelmatig versleten. Een krachtige spitskling uit wit grof silex (fig. 29, 4) heeft op beide boorden een steile retouche. De proximale breuk is posterieur aan de retouche.

Een krachtige spits-afgeronde kling (fig. 29, 5) uit silex met licht blauwe patina heeft op beide boorden een grove steile retouche, die zwak getand is (op de linker boord enkel distaal). Op de tanden zijn nog sporen van slijtage te ontdekken. De rechter boord heeft proximaal een ventrale sterk hernomen schubvormige vlakke retouche. Een andere spits-afgeronde kling is niet zo krachtig. (fig. 29, 9). Ze is uit silex met wit blauwe patina en heeft op beide boorden een mooi verzorgde schuine retouche.

Een kling met een geretoucheerde boord (fig. 29, 8) uit zwart grijs vleksilex heeft op de linker boord een schubvormige vlakke tot schuine retouche. Mediaal heeft deze boord een ventrale kerf. De rechter boord is dik en bestaat volledig uit schors. Het lengteprofiel van deze kling is geonduleerd.

Een kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 29, 10) uit wit geel grof

silex heeft op de linker boord een grove schuine retouche en op de rechter boord een onregelmatige eerder vlakke retouche.

Een kling met twee geretoucheerde boorden en sporen van sleet (fig. 29, 6) uit wit glanzend silex is een krachtig stuk. De linker boord vertoont sporen van sleet die gedeeltelijk anterieur en gedeeltelijk posterieur zijn aan een retouche, die proximaal vlak tot schuin en distaal eerder steil is. De rechter boord vertoont eveneens sporen van sleet die hier echter werden weggevoerd door een ventrale vlakke tot schuine retouche. De hiel van het stuk is vooral op het linker gedeelte sterk versleten en glanzend.

Een afslag uit grijs vleksilex heeft op de rechter boord een zeer intense sleet met karakteristieke dwarsstriaties. Een kling met onregelmatige retouche (fig. 29, 7) heeft eveneens sporen van sleet distaal op de rechter boord. Achteraf werden aldaar enkele ventrale vlakke retouches aangebracht. Het rechter gedeelte van de kling is overigens met schors bedekt. De linker boord heeft een continu onregelmatige retouche. De proximale breuk is oud. Er is een glans van type 1 mediaal nabij de middenrib.

Een afgeknotte kling met één aanliggend geretoucheerde boord (fig. 30, 1) uit donker grijs silex kwam tot stand door een distale schuine afknotting. De rechter boord heeft eveneens een schuine retouche. De toewijzing van een andere kling (fig. 29, 12) is moeilijker. Proximaal heeft het werktuig een zeer steile korte afknotting. De linker boord is zeer steil afgeslagen door een retouche die deels normaal, deels ventraal is. De rechter boord heeft nabij de afknotting een fijne schuine retouche. De basis wordt gevormd door het distaal eind van de kling.

Een kling uit silex met licht blauwe patina heeft op beide boorden een afknaging (fig. 30, 2).

Verschillende fragmenten van geslepen silexbijlen werden als kern gebruikt; er zijn dan ook een hele reeks afslagen van geslepen bijl. Bovendien is er nog een ongeschonden bijl, die nagenoeg totaal ongeslepen bleef (Pl. 8, 1). Het gaat om een spits dunnekkig exemplaar uit wit silex met spits ovale doorsnede. De grootste dikte ligt centraal en bedraagt 33 mm. Enkel beide boorden en de centrale gedeeltes van de rugvlakken dragen slijpsporen. De snede is nog totaal ongeslepen.

Een tweevlakig stuk is uit wommersom met een grijs blauwe patina. Beide uiteinden zijn vóór de patinering geplet en afgesleten. Het ander bifaciaal stuk is een werpsteen.

Onder allerlei vermelden we een vierhoek (fig. 30, 3) uit zwart vleksilex. Hij heeft een schuine tot abrupte retouche op drie boorden, terwijl de basis gevormd wordt door een brede vlakke wisselretouche. Onder eenzelfde hoofding valt een afslag met een rondlopende retouche (fig. 30, 4) uit grijs vleksilex met licht witte patina. Boorden en uiteinde hebben een ver doordringende schuine retouche. De rechter boord is zwak afgesleten en heeft een glans van type 1. We vermoeden dat er geen verband bestaat tussen de glans en de sleet, hoewel dit op het artefact niet zo duidelijk is vast te stellen.

Vermelden we ten slotte nog een slijpsteen (11 × 12 cm) uit licht bruine zandsteen. Hij is op beide zijden gepolijst en vertoont meerdere facetten.

7. —

BEKKEVOORT

Delberg

B9

1. 24 — 7/8

2. 50°55'45" 4°57'55"

3. ZAfe.

4. Het site is gelegen op een tong van het plateau dat naar het S toe steil begrensd wordt door de Pijnbeek, terwijl het naar het W en NW wordt versneden door een zijvallei van de Pijnbeek. Naar het E geeft het aansluiting met het site van Wijndries (B 35) dat aan de bovenkant van de plateaurand gelegen is.

5. Claes.

6. De patina van de artefacten uit vuursteen is zeer gevarieerd. De artefacten uit wommersom hebben meestal een witte patina.

Naast onregelmatige kernen treffen we kernen met twee kruisende slagvlakken en een tweetal met één slagvlak aan. Naast de afslagschrabbers en de atypische schrabbers, die veruit de meerderheid vormen, komen in mindere mate duimnagelschrabbers en kleine schrabbers voor. Er zijn ook drie klingschrabbers. Een der afslagschrabbers (fig. 31, 1) heeft nog volledig de schors bewaard op het dorsale vlak. Een atypische schrabber (fig. 31, 2) uit grijs spikkelsilex zou evengoed een afslag met twee kerven kunnen genoemd worden. De retouche is grof schuin.

Hoewel geen enkele microliet werd aangetroffen komt een typische kerfrest (fig. 31, 7) uit silex met wit-grijze patina voor. Zij is proximaal met kerf links.

Een bladvormige pijlpunt met convexe basis uit zwart silex heeft nog een belangrijk deel schors bewaard (Pl. 5, 3). Op het dorsale vlak is er een mooie vlakke retouche „en écharpe”, terwijl het ventrale vlak enkel een vlakke boordretouche kent die niet in het minst dekkend is. Een slanke bladvormige pijlpunt met hoekige basis (fig. 31, 4) heeft een uitzonderlijke vorm doordat beide boorden over een groot gedeelte parallel verlopen. Hij is uit silex met wit blauwe patina en werd fijn bewerkt door een dekkende tweevlakke retouche. Een ongevleugelde pijlpunt met schachtdoorn (Pl. 5, 4) uit wit glanzend silex vertoont nergens indringende retouche.

Een kling met gedeeltelijk afgestompte boord (fig. 31, 13) uit grijs glanzend silex heeft naast de door een steile retouche proximaal afgestompte boord eveneens een kerf op het distale eind van dezelfde rechter boord.

Bij een krachtige afgeronde kling (fig. 31, 5) uit grijs silex veroorzaakte de grove schuine retouche een ondulerende boord. Op het ventrale vlak werden enkele vlakke retouches aangebracht. Een krachtige spitskling met geknikte boord (fig. 31, 9) heeft een spits die sterk versleten is, maar achteraf

opnieuw werd bijgeretoucheerd. Deze spits is dik (8 mm) en vertoont op de linker boord enkele ventrale vlakke retouches. De slagbult werd weg-gewerkt door een vlakke ventrale retouche. Het stuk met versleten hiel (fig. 31, 13) uit grijs spikkelsilex heeft op de rechterboord een krachtige hernomen schuine retouche. De linker boord heeft een fijne retouche. De hiel is ventraal geretoucheerd en op de rechterboord afgesleten.

Een recht afgeknot stuk (fig. 31, 6) werd bekomen door een schuine zeer steile retouche. Dit artefact uit silex met diep witte patina heeft eveneens op het proximale deel van de rechterboord een steile retouche. Een concaaf afgeknot stuk kan best zonhovenspits worden genoemd (fig. 31, 8). Ook dit heeft een diep witte patina. Beide zijn zeer waarschijnlijk bekomen door de kerfhalveringstechniek, daar we sporen van de „piquant-trièdre” menen te herkennen. Een concaaf afgeknotte kling (fig. 31, 15) uit wit spikkelsilex ontstond door het herwerken van een breukvlak door een steile retouche. Linker en rechter boord vertonen een tweevlakkige onregelmatige retouche.

Er zijn verschillende stukken met ventrale retouche. Vooreerst een fragment van een krachtige dikke kling (fig. 31, 12) uit wit grof silex met op de rechter boord een ventrale diep ingaande retouche die een weinig laddervormig is. De linkerboord heeft een onregelmatige retouche. Een der klingen met ventrale retouche (fig. 31, 11) op de rechterboord heeft eveneens een onregelmatige fijne retouche op de linker boord. Zij is uit donkergrijs spikkelsilex. Een andere kling met ventrale retouche (fig. 31, 14) is uit silex met wit-blauwe patina. De geretoucheerde afslagen zijn de best vertegenwoordigde groep; enkele kunnen wel het gevolg zijn van beschadiging door landbouwwerktuigen. Tot slot vermelden we nog een afgeschilferde afslag (fig. 31, 10) uit silex met witte patina.

7. —

BEKKEVOORT

Elzenbos

B11

1. 25 — 5/6
2. 50°55'54" 5°00'24"
3. ZAfe als klein eilandje omgeven door Lbp en wLca.
4. De artefacten liggen sterk geconcentreerd op een noordwestelijke uitloper van het Rijnrodeplateau, die zich als kleine geïsoleerde top voordoet.
5. Claes.
6. Naast stukken zonder patina komen er ook voor met een witte patina. Deze laatste zijn over het algemeen kleiner.

De schrabbers zijn de belangrijkste groep met hoofdzakelijk afslagschrabbers en getande schrabbers. Vermeldenswaard is de afwezigheid van klingschrabbers. Een hoefschrabber (fig. 30, 8) uit dunne wommersom-afslag, die distaal iets dikker is werd na het aanbrengen van de schrab-retouche sterk versleten. Er is een zeer kleine minischrabber uit grijs silex

(fig. 30, 5). Van de zeldzame spitsboogschrabbers zijn twee exemplaren voorhanden waarvan een uit grijs silex met sterk hernomen schrabhoofd (fig. 30, 6).

Een meervoudige steker uit donkergrijs silex (fig. 30, 9) heeft een middensteker op afknotting en een hoeksteker op afknotting. Bij de middensteker werden minstens drie opeenvolgende stekerslagen aangebracht. De laatste is posterieur aan de afknotting. Bij de hoeksteker zijn er twee naast elkaar liggende stekerslagen aangebracht : een is posterieur, een andere is anterior aan de afknotting.

Een afslag met afgestompte boord (fig. 30, 13), werd bekomen door een regelmatige steile retouche van de rechterboord. De linker boord heeft een proximale kerf door een zeer steile retouche.

Het stuk met rechte snede (fig. 30, 10) uit grijs vleksilex heeft op de rechter boord een vlakke tot schuine retouche die proximaal iets steiler wordt. De basis wordt gevormd door een dunne schubvormige vlakke retouche. Beide tweevlakkige stukken zijn werpstenen.

Bij allerlei rekenen we een drietal aangespitste artefacten. Een eerste (fig. 30, 7) uit grijs silex heeft een spits die werd verkregen door een steile retouche op de rechter boord; een schuine retouche op de linker boord. Een ander (fig. 30, 11) uit silex met licht witte patina heeft eveneens een schuine retouche op de linker boord terwijl de retouche op de rechter boord steil is, maar geen patina vertoont. De spits zelf is sterk afgesleten. Een laatste stuk (fig. 30, 12) op een fragment van een krachtige kling uit grijs silex heeft een fijne spits die werd bekomen door een sterk hernomen schuine retouche op de rechter boord en een schuine tot steile retouche op de linker boord.

7. —

BEKKEVOORT

Fonteinbos

B12

1. 24 — 7/8
 2. 50°57'54" 4°57'52"
 3. ZAfe.
 4. Noordelijk deel van een noord-zuid verlopende lage kam, die in het noorden aansluiting geeft bij de hogere Eggersberg. Nabij de hoeve werd een concentratie aangetroffen waar 13 artefacten in wommersom op een oppervlakte van 1 m² voorkwamen.
 5. Claes en in mindere mate ook Gilson.
 6. Het is een ensemble dat artefacten zonder patina heeft naast stukken met een meestal wit blauwe patina. Een viertal afslagen heeft een dubbele patina. Naast een aantal onregelmatige kernen, treffen we vooral kernen met één slagvlak aan. Kernen met twee kruisende slagvlakken (fig. 32, 6) en kernen op plakiet zijn minder talrijk.
- Het materiaal waaruit de artefacten gemaakt werden is hoofdzakelijk silex;

wommersom komt ook veelvuldig voor; er zijn slechts enkele afslagen in glimmerzandsteen en in ftaniet. Afschagschrabbers en atypische schrabbers zijn goed vertegenwoordigd. Klingschrabbers met of zonder geretoucheerde boorden komen talrijk voor zoals bijvoorbeeld een klingschrabber (fig. 32, 9) met een geretoucheerde boord uit grijs vleksilex met een vlakke retouche op de linkerboord. Naast enkele kleine schrabbers en duimnagel-schrabbers is er een mooie kernschrabber uit wommersom (fig. 32, 1). Het is een piramidale kern die door regularisatie werd omgewerkt tot schrabber. Het oude slagvlak vertoont vele sporen van vlakke afslagen welke gedeeltelijk anterieur en gedeeltelijk posterieur zijn aan de herwerking. Een boor (fig. 32, 3) uit grijs glanzend vleksilex werd op een kernrand-kling vervaardigd, waarvan het distale eind door een steile retouche op beide boorden werd aangespitst.

Onder de microlieten tellen we een fragment van een marebladspits (fig. 32, 2) uit silex met wit gele patina. Er is verder een rechthoekig trapezium (fig. 32, 4) uit grijs silex met zeer verzorgde steile tot zeer steile retouche. Een ongelijkbenige driehoek met concave kleine afknotting (fig. 32, 5) werd vervaardigd uit glimmerzandsteen met witte patina door het aanbrengen van een zeer steile retouche. De rechterboord van de spits heeft nabij de punt een fijne retouche.

Een driehoekige omalspits (fig. 32, 10) uit silex met licht-blauwe patina heeft een rechter boord met een sterk getande steile retouche. De basis van de spits werd eerst met een steile retouche bewerkt en daarna door een vlakke ventrale retouche. Een pijlsnede (fig. 32, 13) uit zwart doorschijnend silex heeft boorden die gevormd werden door een grove deels ventrale en deels dorsale steile retouche. Een van de bladvormige pijlpunten (fig. 32, 8) uit grijs silex werd duidelijk gevormd uit een eerder dik klingfragment waarvan linker en rechter boord door een steile retouche tot spits werden omgewerkt. De basis werd bekomen door een schuine retouche. De andere bladvormige pijlpunt (fig. 32, 12) uit zwart doorschijnend silex heeft op de linker boord en op de basis een tweevlakkige vlakke retouche, terwijl de rechter boord op zichzelf reeds dun is en dan nog slechts een fijne retouche kreeg.

Een onafgewerkte pijlpunt (fig. 32, 7) uit grijs wit grof silex werd door een vlakke onregelmatige retouche tot stand gebracht. Een onbepaalde pijlpunt (fig. 32, 11) uit donker grijs silex heeft op basis en boorden een schuine retouche, en plaatselijk een ventrale vlakke retouche.

Een afslag met afgestompte boord (fig. 33, 1) uit zwart bruin silex werd tot stand gebracht door een steile tandjes-vormende retouche.

Een krachtige afgeronde kling (fig. 33, 2) uit grijs spikkelsilex heeft een sterk versleten uiteinde. De beide boorden vertonen een min of meer schubvormige schuine retouche. Het stuk met versleten hiel uit grijs vleksilex (fig. 33, 8) heeft op de linkerboord een regelmatige fijne schuine retouche, terwijl de rechterboord proximaal een ventrale vlakke en distaal een steile retouche heeft. Het proximale eind is intens versleten, posterieur

aan de retouche. Het distale eind is een breukvlak dat iets hernomen werd door een schuine retouche.

Een stuk met sleetsporen uit wommersom met witte patina (fig. 33, 6) is tweevlakkig geretoucheerd door een onregelmatige vlakke tot schuine retouche. Het distaal eind is intens versleten, terwijl ook het rechter proximaal hoekpunt, zij het in mindere mate, sporen van sleet vertoont.

Onder de recht afgeknotte stukken vermelden we een kling (fig. 33, 5) in zwart doorschijnend silex waarvan het linker distaal eind een fijne schuine retouche heeft. Proximaal werd een afknotting aangebracht door een zeer steile retouche, die zich nog iets op de proximale rechter boord doorzet. Een klingfragment vertoont een concave afknotting (fig. 33, 3) door steile retouche.

Een afgeknot stuk met één aanliggend geretoucheerde boord (fig. 33, 7) heeft een afknotting die in feite zeer dicht een afgestompte boord benadert.

De linker boord heeft een ventrale onregelmatige vlakke retouche. Een afgeknot stuk met twee aanliggend geretoucheerde boorden (fig. 33, 9) uit grijs silex heeft op de rechter boord een steile retouche, en op de linker boord een onregelmatige vlakke retouche. De afknotting vertoont op de uitstekende punten sterke slijtage, wat op een hernieuwing van de afknotting wijst.

Het dubbel afgeknot stuk werd verkregen door een steile retouche (fig. 33, 4). Van een geslepen bijl hebben we het snedefragment (Pl. 6, 3). De boorden van deze bijl (beitel?) zijn subparallel en werden over 3 mm. steil gezet. Deze bijl is uit grijs-wit spikkelsilex en heeft een dikte van maximaal 19 mm. Naast talrijke geretoucheerde afslagen vermelden we nog enkele slijpstenen, waarvan een in de vorm van een langwerpige ruit (10,5 × 2,8 cm). Hij is uit grijs-bruin zandsteen en heeft een vierkantige tot rechthoekige doorsnede met een dikte gaande tot 20 mm. Dit stuk werd nagenoeg volledig gepolijst. Een andere slijpsteen (Pl. 6, 4) wellicht uit Brusseliaanzandsteen heeft een subcirculair vlak dat horizontaal gepolijst is. De dikte van het artefact bedraagt 36 mm.

7. —

BEKKEVOORT

Goeiwei

B13

1. 24 — 7/8

2. 50°57'32" 4°57'35"

3. ZAfe.

4. Op de westelijke flank van een noord-zuid verlopende lage rug die het plateau van de Eggersberg verbindt met dat van de Schellekensberg.

5. Claes.

6. Een klein aantal artefacten uit silex en wommersom.

7. —

BEKKEVOORT

Heiberg

B14

1. 24 — 7/8
2. 50°56'18" 4°59'03"
3. ZAfe en iets lager wLba.
4. Aan de bovenkant van de oostelijke helling van een uitloper van het plateau dat de Veurenberg omvat.
5. Claes.
6. Het is slechts een klein ensemble, waaronder een aantal grote brokstukken en afslagen van grijs vleksilex.
Naast een aantal geretoucheerde klingen, microklingen en afslagen treffen we ook een keischrabber (fig. 33, 13) aan. Het zwarte platte silexkeitje is wellicht afkomstig uit de basis van het Diestiaan.
We vermelden bovendien een sterk gecorrodeerde afslag met een sterk gepikketeerde patina.

BEKKEVOORT

Hogenbos

B15

1. 25 — 5/6
2. 50°55'57" 4°59'53"
3. Lbp.
4. In de omgeving van een tumulus op de noordwestelijke flank van het aldaar steilbegrensde plateau van de Rijnrodeberg, op een tweehonderdtal meter van de Begijnebeek.
5. Claes.
6. De artefacten zijn over het algemeen sterk geschonden.
We troffen een afslag van een geslepen bijl en een onregelmatige kern aan. Het aantal artefacten en ook het aantal werktuigen is eerder gering.
Een combinatiewerktuig (fig. 35, 14) uit zwart doorschijnend silex bestaat uit een schrabber op afslag waarvan de proximale breuk werd hernomen door een steile retouche.
Een krachtige spitskling met gebogen (geknikte) boord (fig. 35, 13) uit doorschijnend silex met bruin-rode patina heeft op de rechterboord nabij de spits een regelmatige steile retouche, mediaal twee kerven en proximaal een schuine retouche. De linker boord heeft een retouche welke te vergelijken is met die van de rechter boord, behalve dat er mediaal een onregelmatige retouche is in plaats van de kerven. Ventraal hebben beide boorden een fijne onregelmatige (gebruiks-) retouche.
Van een krachtige spitskling met vlakke retouche (fig. 35, 12) is het distaal eind afgebroken. Het artefact uit grijs spikkelsilex met bruine patina heeft op het distaal gedeelte van de rechter boord een vlakke retouche „en écharpe”, terwijl de retouche van de linker boord eerder onregelmatig

is. Proximaal is er een breuk, die achteraf werd hernomen door een retouche op de rechter boord.

De ongelijkbenige driehoek (fig. 35, 15) uit silex met licht witte patina is groter dan men normaal verwacht van dergelijke microlieten. De basis en de rechterboord werden bekomen door een steile retouche. De basis heeft bovendien en dit in tegenstelling met een normale driehoek een vlakke ventrale retouche.

Onder allerlei vermelden we een werpsteen.

7. —

BEKKEVOORT en WAANRODE

Gravenbos

B17

1. 25 — 5/6
2. 50°55'44" 5°00'19"
3. ZAfe.
4. Op de top en aan de bovenkant van de zuidelijke helling van de hoge heuvelrug die aansluiting geeft met de Rijnrodeberg, een driehonderdtal meter ten oosten van de Alverenberg (B 8).
5. Claes.
6. Het is goed bewaard, weinig geschonden ensemble bestaande uit artefacten met witte patina en ook gedeeltelijk zonder patina. We hebben kernen met één slagvlak, onregelmatige kernen en ook één op plakiet.
De schrabbers zijn hoofdzakelijk vertegenwoordigd door afslagschrabbers.
Er zijn verschillende microlieten waaronder twee spitsen met ongereetoucheerde basis zoals een korte spits (fig. 35, 4) uit donkergrijs silex. Deze spits werd bekomen door een zeer steile afknotting. De basis wordt gevormd door het distaal eind van het artefact. Een tardenoisspits (fig. 35, 9) uit silex met witte patina heeft een zwak concave basis, ontstaan door een ventrale schuine retouche. De linker boord vertoont een regelmatige steile retouche, terwijl de rechter boord enkel nabij de basis een gelijkwaardige retouche heeft. Een asymmetrisch trapezium (fig. 35, 7) werd verkregen door een dubbele zeer steile afknotting op een kling uit grijs wit gelijnd silex. Een rechthoekig trapezium (fig. 25, 6) uit wommersom met licht witte patina werd eveneens bekomen door twee zeer steile afknottingen.
Een typische omalspits (fig. 35, 5) uit wit silex heeft op de rechter boord een steile duidelijk getande retouche. De linker boord heeft een fijne afknaging, terwijl de basis eerst een weinig werd gedund door een ventrale vlakke retouche; daarna werd zij concaaf gezet door een zeer steile retouche. Een bladvormige pijlpunt (Pl. 5, 6) met zwak convexe basis uit wit grof silex heeft een linker boord die natuurlijk snijdend is en als dusdanig enkel nabij de spits een schuine retouche heeft gekregen. De rechter boord en de basis hebben een tweevlakkige schuine tot vlakke retouche

die op de rechter boord „en écharpe” is. Vermelden we ook nog een pijlpunt met concave basis.

Naast een microkling met gedeeltelijk afgestompte boord is er eveneens een mediaal fragment van een microkling met recht afgestompte boord (fig. 35, 8) uit silex met een intense witte patina.

Een krachtige afgeronde kling (fig. 35, 10) uit wit-grijs silex heeft op de linker boord een schuine retouche, terwijl de rechter boord een iets vlakkere retouche heeft die deze intens versleten boord mediaal tot distaal herneemt. Het distale eind zelf is bovendien zeer intens versleten. Een fragment van een kling met twee geretoucheerde boorden en sporen van sleet uit grijs silex (fig. 35, 11) heeft op beide boorden een steile retouche. Distal is er een flexiebreuk waarvan de hoekpunten sterk zijn afgesleten. De proximale breuk is recent.

Naast een werpsteen is er ten slotte nog een nekfragment van een geslepen bijl uit grijs vleksilex. Het is een dun-breednekkig exemplaar met spits-ovale doorsnede en afgeronde boorden.

7. —

BEKKEVOORT

Kuilenbos

Br8

1. 24 — 7/8
2. 50°56'26" 4°59'43"
3. wLba.
4. Op de zacht hellende noordelijke flank van het plateau van Dennewinkel-Veurenberg.
5. Claes en in mindere mate Vertruyen.
6. Er zijn slechts een klein aantal artefacten waaronder een afslag van een geslepen bijl, maar ook een mooie marebladspits uit wommersom (fig. 32, 12). Het dorsale vlak heeft gedeeltelijk een dekkende vlakke tot schuine retouche. De rechter boord heeft op het ventrale vlak gedeeltelijk een vlakke retouche. De doorsnede is die van een cirkelsegment.
7. —

BEKKEVOORT en TIELT

Leuvenaar

Br9

1. 24 — 7/8
2. 50°56'30" 4°57'05"
3. Sbf met in omgeving sLba en Zafe.
4. Op een vlak gebied op de noordelijke helling van het plateau van de Veurenberg.
5. Claes.

6. Het ensemble bestaat quasi uitsluitend uit licht grijs en wit grof silex met licht witte patina. Er zijn slechts drie afslagen uit wommersom; glimmerzandsteen werd niet aangetroffen.

De kernen zijn weinig talrijk. Het betreft dan nog hoofdzakelijk onregelmatige kernen. Van de weinige die één slagvlak vertonen is er een die gevormd werd uit een fragment van een geslepen bijl. De artefacten zelf zijn hoofdzakelijk afslagen met dominantie van afslagen van gemiddelde grootte. We vermoeden dat heel wat afslagen afkomstig zijn van het debiteren van bijlfragmenten, zelfs wanneer ze geen sporen van polijsting vertonen. Klingen zijn talrijker dan microklingen. Deze klingen zijn over het algemeen zwaar gebouwde elementen, die in geen geval kunnen afkomstig zijn van het debiteren van op het site gevonden kernen. Wij figureren een tweetal van de grootste exemplaren (fig. 34, 1-2). Een belangrijk aantal artefacten werden in het vuur gecraqueleerd.

Onder de schrabbers is er een duidelijk overwicht van de grotere schrabbers. Zo treffen we dan vooral afslagschrabbers en hoefschrabbers aan. Klingschrabbers zijn slechts zwak vertegenwoordigd. We figureren een spitsboogschrabber (fig. 34, 3) uit silex met blauwe witte patina. Het schrabhoofd werd sterk hernomen.

Stekers en microlieten ontbreken.

Een typische omalspits (fig. 34, 5) uit wit grijs silex heeft op de rechter boord een schuine retouche en op de linker boord een ventrale onregelmatige retouche. De basis ontstond door een schuine retouche, die hernomen werd door een ventrale iets vlakkere retouche.

Een weinig verzorgde bladvormige pijlpunt uit silex met witte patina (fig. 34, 6) werd in het vuur gecraqueleerd. De boorden werden vrijgemaakt door een ventrale steile retouche die nabij de spits werd hernomen door een vlakke retouche. De basis kreeg een ventrale steile retouche. Een driehoekige pijlpunt uit silex met witte patina (fig. 34, 8) heeft op beide boorden een schuine retouche, die op de rechter boord anterior en op de linker boord posterior is aan een ventrale vlakke retouche. De zwak concave basis heeft enkel een schuine retouche. Ten slotte figureren we nog een van de onafgewerkte bladvormige pijlpunten (fig. 34, 7) uit silex met licht blauwe patina. De rechter boord heeft een vlakke tot schuine retouche die hernomen is door een ventrale vlakke retouche. De linker boord heeft enkele schuine retouches, terwijl de basis gevormd wordt door de ongeretoucheerde boord van de afslag.

Een kleine gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn uit grijs silex met licht witte patina (Pl. 7, 2) heeft een retouche die op een der vlakken wel en op het andere niet dekkend is. De spits is afgebroken. De vleugels werden asymmetrisch uitgewerkt. De microkling met gedeeltelijk afgestompte boord werd gemaakt uit het debitageprodukt van een fragment van een geslepen bijl.

De krachtige klingen vormen een belangrijke groep. Een krachtige afgeronde kling (fig. 34, 11) uit silex met witte patina heeft op de rechter

boord een sterk hernomen schubvormige vlakke retouche, die nabij de spits door een ventrale iets steilere retouche werd hernomen. De linker boord heeft een eerder onregelmatige steile retouche. Het distale uiteinde werd achteraf nog herwerkt door een zeer steile krachtige retouche die een iets zwakkere patina vertoont. Een volgende krachtige afgeronde kling (fig. 35, 1) uit silex met licht witte patina heeft op de rechter boord proximaal een regelmatige schuine retouche, die zwakke slijtage vertoont. Naar de spits toe werd de retouche hernieuwd door een steeds steiler wordende retouche die geen slijtage meer vertoont. Nabij de spits is de retouche steil. De linker boord heeft een gelijkaardige retouche, maar vertoont geen slijsporen. De afgeronde punt is gebroken geweest maar werd door een steile retouche hersteld. Een derde krachtige afgeronde kling (fig. 34, 10) uit grijs gespikkeld silex met lichte patina benadert een klingschrabber met twee geretoucheerde boorden doordat deze kling niet zo zwaar is. De rechter boord heeft een vlakke tot schuine retouche, terwijl de linker boord een retouche heeft die iets steiler maar ook minder belangrijk is. Van de krachtige spitsklingen is enkel het aangepunt gedeelte bewaard. Een eerste uit wit grijs silex (fig. 34, 13) heeft op de linker boord een steile iets hernomen retouche, terwijl de rechter boord een schuine tot steile retouche heeft, die door een ventrale vlakke retouche werd bijgewerkt. Een iets fijner element (fig. 34, 9) heeft op de linker boord een steile regelmatige retouche, terwijl de rechter boord enkel een onregelmatige vlakke retouche vertoont. Een derde krachtige spitskling (fig. 34, 14) uit silex met witte patina heeft op de linker boord een steile retouche, terwijl de rechter boord een ver indringende sterk hernomen vlakkere retouche heeft. Een laatste fragment (fig. 34, 4) heeft op de linker boord een schuine retouche.

Een kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 34, 16) uit donker grijs glanzend silex met trapezoidale doorsnede heeft op de linker boord een min of meer regelmatige steile retouche en op de rechter boord een onregelmatige retouche die proximaal het meest is uitgewerkt. Een andere kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 34, 15) uit wit grijs silex heeft op de rechter boord een schuine retouche en op de linker boord een schubvormige iets vlakkere retouche. Overigens zijn er een groot aantal fragmenten van gelijkaardige krachtige klingen met twee geretoucheerde boorden. Een ervan is een debitageproduct van een geslepen bijl. Een proximaal fragment van een kling heeft op de slagbult een intense glans. Ook het dorsaal vlak van deze kling uit grijs vleksilex vertoont een glans. Posterieur aan het ontstaan van de glans werd op de linker boord een schuine retouche aangebracht. Een zelfde retouche bestond wellicht ook op de rechter boord; hier werd ze echter vernietigd door de inwerking van het vuur, die een deel van deze rechter boord heeft doen afspringen.

Een van de getande stukken werd vervaardigd uit een snedefragment van een geslepen bijl. De tandjes werden bekomen door een schuine tot steile retouche (fig. 35, 3). Een stuk met rechte snede (fig. 34, 12) uit grijs

spikkelsilex werd eveneens vervaardigd uit een afslag van een geslepen bijl. De rechter boord heeft een vlakke tot schuine retouche. De linker boord heeft een onregelmatige retouche, terwijl de proximale breuk anterior is aan de retouches. Door een ventrale schuine retouche op beide boorden van een afslag (fig. 35, 2) uit silex met witte patina ontstond een soort dikke steel.

Het zeer groot aantal geretoucheerde afslagen weerspiegelt het feit dat een groot aantal werktuigen door het vuur werden vernietigd zodat hun toewijzing tot een of ander type moeilijk blijkt te zijn.

Er is een groot aantal fragmenten van geslepen bijlen voorhanden. Een eerste is een fragment (Pl. 7, 1) van een spitsdunnekkige bijl uit wit silex met dik-ovale doorsnede. De boorden werden niet duidelijk steil gezet. Een ander fragment van een wellicht spits-dunnekkige bijl uit wit silex heeft boorden die over 9 mm werden steil gezet. Een ander dunnekkig exemplaar heeft geen steil gezette boorden. Het werd zeer intens gecraqueleerd door het vuur. Van een ander fragment uit donker grijs silex (Pl. 7, 3), met spits-ovale doorsnede en boorden die over 6 mm werden steil gezet, werden beide breukvlakken als klopsteen gebruikt. Het is mogelijk dat het omwerken tot slopsteen uit een latere periode dateert, daar dit oppervlak niet de zwakke patina vertoont, die wel op het geslepen vlak aanwezig is. Men mag echter ook niet uit het oog verliezen dat het best mogelijk is dat gepolijste oppervlakken anders reageren tegenover patinerings- dan gedebiteerde oppervlakken. Deze opmerking geldt ten andere ook voor een laatste fragment van geslepen bijl (Pl. 7, 4) uit grijs bont-gelaagd silex. De doorsnede is dik-ovaal met de grootste dikte (33 mm) naar de nek toe. De nek zelf ontbreekt echter. De boorden werden intens beklopt. Het is waarschijnlijk dat de boorden van deze bijl na een eerste periode van polijsting opnieuw werden geretoucheerd (om bepaalde breuken uit de weg te ruimen?) en ten slotte aan een tweede minder zorgvuldige polijsting werden onderworpen. De snede is totaal ongeschonden. Een ander nekfragment van een geslepen bijl werd tot chopper omgewerkt. Bovendien deze fragmenten van geslepen bijlen zijn er nog een zeer groot aantal afslagen van geslepen bijl voorhanden.

BEKKEVOORT

Mispelaar

B20

1. 25 — 5/6
2. 50°55'41" 5°00'39"
3. Ldp.
4. Op de bovenkant van de zuidelijke flank van de plateaurug van de Rijnrodeberg. De artefacten komen tamelijk sterk geconcentreerd voor.
5. Claes, Stedelijk Museum Diest.
6. Het meest opvallend is de aanwezigheid van zeer veel grote artefacten.

De stukken uit silex hebben meestal een wit blauwe patina en deze uit wommersom een witte patina. We troffen ook een artefact aan met dubbele patina. Het ensemble is zeer weinig geschonden en geeft een frisse indruk. Gans uitzonderlijk zijn de verschillende grote kernen. Zo bijvoorbeeld een kern met één slagvlak in gevlekt wommersom met een licht-witte patina (fig. 36, 1). De afsplijtingshoek is betrekkelijk scherp ($\pm 45^\circ$). Op deze kern zijn zeer duidelijk voorbereidingsretouches aanwezig, die loodrecht staan op de afslagrichting. De achterkant van de kern werd niet verwerkt. Een andere kern met twee kruisende slagvlakken (fig. 37, 1) uit wommersom met witte patina heeft slechts zeer kleine slagvlakken die reeds meerdere malen werden hernieuwd. Een andere zeer grote kern met twee kruisende slagvlakken (fig. 37, 9), eveneens uit wommersom met licht witte patina, heeft eveneens scherpe afsplijtingshoeken. Een kern met twee kruisende slagvlakken in gevlekt silex met wit blauwe patina (fig. 36, 6) heeft afsplijtingshoeken die niet zo scherp zijn (75 tot 90°). De kernrand vertoont sporen van rectificatie. De negatieven van de slagbulten zijn zeer zwak.

Een prismatische gecanneleerde kern met twee slagvlakken (fig. 36, 4) in grijs spikkelsilex met licht witte patina heeft kernranden die sterk afgesleten zijn. Een grote kern op plaket (fig. 36, 3) uit wommersom met wit blauwe patina heeft een slagvlak dat meerdere malen werd hernieuwd. Als produkten van deze kernen treffen we grote klingen in silex (gaande tot 10 cm.) en ook in wommersom aan. Een van deze laatste (fig. 36, 5) met licht blauwe patina is zeer dun zonder slagkegel en met zwakke bult. Overigens zijn er nog heel wat kleine kernen waaronder deze met één slagvlak en de onregelmatige de talrijkste zijn.

Onder de schrabbers komt de afslagschrabber het talrijkst voor. Bovendien zijn er ook hoefschrabbers en kleine schrabbers. Een van deze laatste (fig. 37, 5) heeft in feite de vorm van een hoefschrabber maar is te klein om een hoefschrabber te zijn.

Opmerkelijk voor een site met belangrijk percentage aan wommersom is de totale afwezigheid van stekers en microlieten.

Een kleine pijlsnede uit grijs silex (fig. 37, 3) heeft concave steile afknottingen. Een onbepaalde pijlpunt (fig. 37, 7) uit grijs silex heeft veel weg van een spits van omaltype omwille van de concave basis met steile retouche die achteraf werd hernomen door een ventrale vlakke retouche. De vorm is echter wel uitzonderlijk. De rechter boord heeft een schuine retouche „en écharpe” en eveneens een ventrale onregelmatige vlakke retouche.

Een kling met convex afgestompte boord (fig. 37, 4) in grijs spikkelsilex heeft op de rechter boord een zeer steile retouche die echter op het distale eind fijner wordt. De linkerboord vertoont op het ventrale vlak verschillende onregelmatige retouches.

Een kling met één geretoucheerde boord (fig. 36, 2) in wommersom heeft op de linker boord proximaal een steile retouche en distaal een vlakke retouche.

Op het slagbult van een afslag uit donker grijs silex wordt een glans aangetroffen. De striaties vertrekken schuins vanuit de hiel.

De microkling met gedeeltelijk afgestompte boord (fig. 37, 8) uit wommersom met witte patina is misschien de voorbereiding tot een microlitische spits : de rechterboord heeft nabij de basis een fijne schuine retouche, terwijl proximaal de boord afgestompt werd door een zeer steile retouche die eveneens de slagkegel heeft verwijderd.

Er zijn verschillende recht afgeknotte stukken waaronder een fragment van een schuin afgeknotte kling (fig. 37, 6) uit silex met witte patina. De proximale breuk is oud. Een afslag uit grijs vleksilex heeft op de rechterboord een afknaging die gedeeltelijk dorsaal en gedeeltelijk ventraal is (fig. 37, 2). Het aantal geretoucheerde afslagen is tamelijk groot.

Naast een zestal afslagen van geslepen bijl, treffen we verschillende geslepen bijlen aan. Er is vooreerst een kleine mooi geslepen bijl in donkergrijs silex (Pl. 7, 6). Deze bijl is over zijn ganse lengte nagenoeg even dun. Het dikste gedeelte is nabij de nek waar het 15 mm bedraagt. De doorsnede is zeer spits-ovaal. Het is dus een breed-diknekkige bijl met iets steil gezette boorden. Het bijllichaam werd slechts onvolledig geslepen, maar de snede is zeer verzorgd en gans geslepen. Op 2 cm van de nek werd de bijl langs een boord nog wat bijgeretoucheerd. Een fragment uit een grote geslepen dikke bijl met steile boorden (8 mm) en spits ovale doorsnede is gemaakt uit een grijs vleksilex. Een ander bijlfragment van een breed-dunnekkig exemplaar heeft afgeronde boorden.

Onder allerlei vermelden we een beitelfragment (Pl. 7, 5) uit grijs vleksilex, waarvan enkel de boorden geslepen zijn. De doorsnede is zeer spits-ovaal en de maximale dikte bedraagt 14 mm. Bovendien zijn er nog twee boordschrabbers welke gevormd werden op een door de vorst gevormd stuk wommersom met witte patina. Een eerste (fig. 38, 2) heeft op de rechter boord een schuine tot steile retouche. De andere (fig. 38, 1) heeft eveneens op de rechter boord een steile retouche en eveneens een onregelmatige ventrale retouche. De linkerboord is de snijlijn van twee natuurlijke vlakken. Hij is sterk geschonden.

7. —

BEKKEVOORT

Mortelsbos

B22

1. 24 — 7/8
2. $50^\circ 56' 59''$ $40^\circ 56' 44''$
3. wShf en wSdf.
4. In de bovenloop van de Tieltse Motte aan de zuidelijke voet van de Ossen-berg.
5. Claes.
6. Slechts een klein aantal artefacten waaronder we naast een zeer kleine dubbele schrabber (fig. 33, 10) uit grijs glanzend silex ook nog een fragment

van een kling met recht afgeslagen boord (fig. 33, 11) uit grijs glanzend spikkelsilex vermelden. Deze laatste heeft op de linkerboord een steile zwak hernomen retouche. De rechter boord heeft een fijne retouche en een kerf op het ventrale vlak.

7. —

BEKKEVOORT

Ossenbergh

B23

1. 24 — 7/8
2. 50°57'16" 4°56'50"
3. ZAfe.
4. Op de noordoostelijke uitloper van een heuvelkam; ook enkele stukken aan de oostelijke voet van deze heuvel. Naar het zuidwesten is de heuvel steil.
5. Claes, Hagelands Heemkundig Museum.
6. De artefacten uit wommersom zijn meestal klingen of microklingen met witte patina. De meeste kernen hebben slechts één slagvlak. Bij de schrabbers zijn de afslagschrabbers, duimnagelschrabbers, kleine schrabbers en cirkelschrabbers vertegenwoordigd. Zo bij voorbeeld een afslagschrabber (fig. 40, 5) uit donkergrijs spikkelsilex met een schuine retouche op het distale eind van beide boorden, en een mooie cirkelschrabber (fig. 40, 1) uit silex met wit-blauwe patina. Een bek (fig. 40, 6) zou ook eenvoudig als geretoucheerde afslag kunnen beschreven worden. De rechter boord heeft een schuine retouche. De retouche van de linker boord is onregelmatig. Een kling uit wommersom waarvan het distale eind ontbreekt kan als ruimer (fig. 40, 7) worden geïnterpreteerd. De linkerboord heeft distaal een steile retouche terwijl de rechter boord een ventrale schuine retouche heeft. Bij een pijlsnede (fig. 40, 3) uit silex met witte patina zijn de afknottingen door een wisselretouche tot stand gebracht. Onder de bladvormige pijlpunten treffen we exemplaren aan met convexe basis (fig. 40, 8) maar ook met een zwak concave basis zoals deze uit wit grijs silex (fig. 40, 11). Het puntgedeelte van deze laatste heeft ventraal zowel als dorsaal een mooie vlakke „en écharpe” retouche. De basis is eveneens tweevlakkig doch niet dekkend geretoucheerd. Nabij de basis zijn er twee tegenoverstaande kerven waarvan niet met zekerheid kan gezegd worden dat ze intentioneel werden aangebracht. Een gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn uit wit silex (fig. 40, 10) heeft een totaal dekkende retouche. Een aangespitste kling uit silex met witte patina (fig. 40, 2) beschouwen we als een onafgewerkte bladvormige pijlpunt van het Spiennes-type. De basis wordt door een vlakke centrale retouche gevormd. Een krachtige afgeronde kling (fig. 40, 12) uit silex met witte patina heeft op de rechter boord een steile sterk hernomen retouche. De retouche van

de linker boord is schuin en iets onregelmatiger. Het distale uiteinde heeft een zeer steile retouche en is sterk afgesleten. Een krachtige spitsafgeronde kling (fig. 40, 4) uit silex met blauw-witte patina heeft op de linker boord een sterk hernomen steile retouche, terwijl de rechter boord een schuine retouche vertoont. Een kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 40, 9) uit silex met licht witte patina heeft op de rechter boord een vlakke tot schuine retouche, terwijl de andere boord een schuine retouche heeft. Vermelden we tenslotte nog naast enkele afslagen uit geslepen bijl eveneens enkele fragmenten van geslepen bijlen, waaronder een spits-dunnekkige, een breed-dunnekkige en een met afgeronde boorden.

7. Cumont, G. (1923) vermeldt dat „l'abbé Proost, professeur au Collège de St Boniface à Ixelles” op dit site artefacten heeft ingezameld. Hij lokaliseert het echter verkeerdelijk op het grondgebied van Rillaar.

BEKKEVOORT

Rugstrank

B27

1. 24 — 7/8
2. 50°57'22" 4°57'41"
3. ZAfe.
4. Op de westelijke flank van de lage heuvelrug die in zuid-noordelijke richting het plateau van de Eggersberg met dat van de Schellekensberg verbindt.
5. Claes en in mindere mate Gilson.
6. Het is een mooi ensemble waarvan de stukken weinig geschonden zijn. De meeste hebben een witte tot diep witte patina. Ongeveer 1 % is zonder patina. Heel wat stukken hebben een ijzerafzetting op de boorden. Onder de kernen treffen we vooral onregelmatige kernen aan, maar ook enkele kernen met één slagvlak of met twee snijdende slagvlakken, zoals deze uit grijs silex (fig. 39, 1). De afsplijtingshoek benadert 90°; de achterkant heeft nog schors. Schrabbers van elk type zijn zwak vertegenwoordigd. De hoefschrabber (fig. 39, 6) uit silex met wit-blauwe patina is een uitzonderlijk groot exemplaar op een eerder dunne afslag. Als microlieten treffen we enkel trapezia aan. Een gelijkzijdig trapezium in silex met witte patina werd bekomen door een mooie regelmatige steile retouche (fig. 39, 2). Een rechthoekig trapezium (fig. 39, 3) uit silex met wit-blauwe patina werd eveneens bekomen door twee steile afknottingen. De kleine basis heeft echter ook een zeer steile retouche. Een asymmetrisch trapezium (fig. 39, 4) is betrekkelijk groot. Het werd vervaardigd op een kling in wommersom door een steile tot zeer steile retouche. Er is een proximale kerfrest (fig. 39, 6) uit silex met diep-witte patina en kerf links, maar ook een distale kerfrest (fig. 39, 8) uit silex met grijs-blauwe patina en eveneens de kerf links.

Een onbepaalde microlitische spits (fig. 39, 14) uit silex met wit-blauwe patina werd bekomen door een fijn getande steile retouche van de linker boord, terwijl de rechter boord vooral distaal een afknaging vertoont. De basis wordt gevormd door een dun breukvlak.

Van een typische omalspits (fig. 39, 9) ontbreekt de punt. Het is een artefact uit silex met witte patina; de rechter boord heeft een krachtige steile retouche, terwijl de basis eerst door een steile retouche werd tot stand gebracht en daarna nog bijgewerkt door een ventrale vlakke retouche.

Van de pijlsneden zijn er twee die zeer dicht een trapezium benaderen. Een eerste (fig. 39, 5) uit silex met wit-blauwe patina en sporen van schors werd bekomen door twee steile afknottingen. Een andere (fig. 39, 10), eveneens uit silex met wit-blauwe patina heeft een concave steile en een concave zeer steile afknotting. Een derde pijlsnede (fig. 39, 19) uit gevlekte silex is veel slanker; zijn boorden vertonen een zeer steile retouche die die zowel dorsaal als ventraal is.

Een artefact (fig. 39, 13) uit witte silex met tweevlakkige vlakke retouche en scherpe spits kunnen we als onafgewerkte pijlpunt interpreteren.

Een krachtige spitskling met gebogen boord (fig. 39, 20) uit grijs vleksilex heeft op de linker boord distaal een schuine retouche en op de rechter boord eveneens distaal een schuine tot steile retouche. Een andere krachtige kling (fig. 39, 15) uit silex met wit-blauwe patina heeft op de boorden hier en daar sporen van sleet. Proximaal op de linker boord is zij aangescherpt door een krachtige steile retouche. Het distale eind werd afgerond door een schuine retouche. Omwille van het zeer zwaar karakter van de kling interpreteren we dit stuk als een atypische krachtige aangespitste kling.

Er zijn verschillende klingen met twee geretoucheerde boorden. Een eerste (fig. 39, 17) uit silex met diep witte patina heeft op beide boorden een regelmatige schuine retouche. Distaal op de linker boord vindt men een aanzet van een schuine steile retouche, die werd weggenomen door een recente breuk. Een ander stuk (fig. 39, 18) uit grijs spikkelsilex met witte patina heeft op beide boorden een vlakke tot schuine retouche. Ook hier werd het distale eind verwijderd door een recente breuk. Een derde artefact (fig. 39, 11) uit silex met wit-blauwe patina heeft op de rechterboord distaal een steile retouche, die proximaal overgaat in een afknaging. De linker boord heeft op het ventrale vlak een zwakke vlakke retouche.

Een prachtige sikkelskling (fig. 38, 4 en Pl. 8, 10) uit silex met witte patina heeft op de rechter boord een fijne ventrale schuine retouche en een sterke glans die hoewel niet scherp afgelijnd toch duidelijk beperkt blijft tot deze rechter boord. Hij komt zowel dorsaal als ventraal voor. Sommige retouches zijn anterior aan de glans terwijl andere posterior zijn. De linker boord heeft mediaal eveneens een fijne retouche.

Een kling met schuine zwak convexe afknotting (fig. 39, 7) uit silex met witte patina heeft distaal een dunne breuk. Een gekerfde kling (fig. 39, 12) werd in wommersom vervaardigd.

Een stuk met rechte snede (fig. 38, 3) werd vervaardigd op het ventrale vlak van een afslag uit grijs silex met wit-blauwe patina. Het dorsale vlak van deze afslag bestaat uit schors.

Waar over het algemeen de stukken met verbrijzelde boord uit silex ongepatineerd zijn, treffen we hier een dergelijk artefact aan uit silex met een mooie witte patina.

Naast een zeer atypische afslagbijl treffen we ook een tweevlakkige afslagbijl aan (fig. 38, 5). Zij is uit wit-grijs silex en heeft op beide boorden een grove steile retouche, die op de rechter boord nog hernomen werd door een ventrale vlakke tot schuine retouche. De snede is geschonden.

De nek van een dunne bijl is volledig afgerond. Ook de boorden zijn afgerond. De doorsnede is spits ovaal. Een fragment van een andere dunne bijl heeft dunne steil gezette boorden.

Onder allerlei telden we een tweevlakkige schrabber met paleolitische allures.

Vermelden we ten slotte nog een slijpsteen uit Brusseliaan zandsteen.

Een van de vlakken is zwak concaaf intens gepolijst terwijl het andere vlak slechts zeer onvolledig gepolijst is. De boorden zijn sterk afgesleten.

7. —

BEKKEVOORT

Schillekensberg

B28

1. 24 — 7/8
2. 59°56'59" 4°57'46"
3. ZAfe.
4. Op de top en op de zacht hellende flank van een zuidoost noordwest georiënteerde heuvel.
5. Gilson, Claes, Hagelands Heemkundig Museum.
6. In dit ensemble treffen we naast stukken met een witte patina eveneens stukken zonder patina aan.

Een piramidale kern (fig. 41, 1) uit silex met witte patina werd achteraf zeer intens als klopper gebruikt.

Een marebladspits uit wommersom (fig. 41, 3) heeft op de linker boord een regelmatige vlakke retouche. De basis heeft op de ventrale zijde een vlakke retouche. De doorsnede van dit dunne artefact heeft de vorm van een cirkelsegment.

Een pijlsnede (fig. 41, 7) uit silex met witte patina werd bekomen door twee steile afknottingen. Een atypische bladvormige pijlpunt (fig. 41, 4) uit wommersom heeft op de linker boord een regelmatige schuine retouche. De rechter boord heeft enkel nabij de spits een schuine retouche maar mediaal ook nog een ventrale vlakke retouche om het artefact te verdunnen. De basis is gevormd door een schuine retouche.

Een kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 41, 6) uit silex met witte patina heeft op beide boorden een vlakke tot schuine retouche. Een frag-

ment van een brede krachtige kling (fig. 41, 10) uit wit grof silex heeft eveneens twee geretoucheerde boorden: op de rechter een steile en op de linker boord een schuine retouche.

Een gekerfd klingetje kan als een mislukte kerfrest worden beschouwd. De twee getande stukken zijn gemaakt op grote afslagen (fig. 41, 9 en 11). Een kling met ventrale retouche (fig. 41, 2) uit silex met licht witte patina heeft distaal op de rechter boord een ventrale schuine retouche, die mediaal overgaat in een dorsale schuine retouche.

Een geretoucheerde afslag (fig. 41, 8) op een afslag van een geslepen bijl heeft op de rechter boord een steile en op de linker boord een ventrale schuine retouche. Overigens zijn er nog verschillende andere ongeretoucheerde afslagen van geslepen bijl.

Een tweevlakig stuk (fig. 41, 12) uit wit grof silex ontstond door een schuine retouche die achteraf werd herwerkt door een ventrale vlakke retouche.

Onder de slijpstenen vermelden we een exemplaar uit een schilferachtige witte zandsteen (Landeniaan?) met een zwak concaaf oppervlak dat grote kuiltjes vertoont. Het stuk is slechts op één kant zwak gepolijst. De afmetingen zijn de volgende: lengte: 12 cm; breedte: 8,8 cm; dikte: 5,2 cm.

BEKKEVOORT

Schrans

B29

1. 24 — 7/8
2. 50°57'09" 4°57'31"
3. wScf.
4. Op de zeer zachte noordelijke helling van de Schillekensberg.
5. Claes.
6. De meeste artefacten hebben een witte patina, maar er zijn ook stukken zonder patina en zelfs enkele met een dubbele patina. De kernen zijn weinig talrijk en alle onregelmatig. De schrabbers zijn zeer talrijk. Afslagschrabbers zijn het best vertegenwoordigd, maar ook de kleine schrabbers en de hoefschrabbers. Een van deze hoefschrabbers uit wit grof silex (fig. 42, 1) heeft een zeer dun schrabhoofd (± 2 mm). Naast enkele klingschrabbers treden ook duimnagelschrabbers en atypische schrabbers op. De marebladspits (fig. 42, 3) uit silex met witte patina heeft dorsaal een totaal dekkende retouche. Ventraal is er enkel een retouche aan het spitse gedeelte. Spits en basis zijn afgebroken. Een distale kerfrest (fig. 42, 4) uit silex met witte patina heeft de kerf links. Een andere distale kerfrest (fig. 42, 5) uit silex met wit blauwe patina heeft eveneens de kerf links. Een typische omalspits (fig. 42, 13) uit wit grof silex heeft op de rechterboord een schuine retouche; nabij de basis gaat deze retouche over in een zwakke onregelmatige retouche; nabij de spits schijnt de rechterboord een piquant-trièdre te zijn. De basis werd concaaf gezet door een steile retouche, die een weinig werd hernomen door een zwakke ventrale vlakke

retouche. Een atypische omalspits (fig. 42, 2) uit silex met witte patina heeft op de linker boord een steile retouche. De basis is gevormd door een steile retouche met daarna een zwakke ventrale retouche.

Een bladvormige pijlpunt (fig. 42, 11) uit wit glanzend silex heeft op beide boorden een tweevlakig vlakke retouche. De basis is een natuurlijke boord. Een slanke bladvormige pijlpunt met afgeronde basis (Pl. 8, 9) heeft op de rechter boord een onhandige sterk hernomen vlakke retouche, terwijl de linker boord hoofdzakelijk een ventrale retouche heeft. Een artefact (fig. 42, 6) uit wommersom met blauw grijze patina zou eventueel een onafgewerkte pijlpunt kunnen zijn. Er is een boord met een schuine retouche. Een microkling met een convex afgestompte boord uit silex met blauw-grijze patina (fig. 42, 10) zou een fragment kunnen zijn van een segment.

Een krachtige afgeronde kling (fig. 42, 14) uit grijs vleksilex heeft op de rechter boord een schuine tot steile retouche, terwijl de linker boord een schuine retouche heeft. De rechter boord vertoont hier en daar sporen van sleet. Het distale fragment van een krachtige spitskling (fig. 42, 9) uit silex met wit-blauwe patina heeft op de linker boord een steile retouche terwijl de retouche van de rechter boord iets minder steil is.

Een stuk met versleten boord uit grijs silex met wit-blauwe patina heeft een linker boord die zwak versleten is. Op het ventrale vlak bestaat er langs de boord een zeer zwakke glans die moeilijk te definiëren valt.

Een fragment van een kling uit licht gestrieerd grijs silex kreeg een schuine concave afknotting (fig. 42, 7). Een geretoucheerde afslag (fig. 42, 12) uit silex met witte patina heeft een dikke slagknobbel en een steile retouche op het distale deel van de rechter boord.

Als afslagbijl met gefacetteerde snede (fig. 42, 8) kan een afslag beschreven worden uit silex met licht blauwe patina. De rechter boord is een breukvlak en een gedeelte van de schors. De linker boord is het omgeplooid deel van het ventrale vlak, met nabij de nek een grove steile retouche. De snede vertoont een vlakke retouche.

Naast een groot aantal afslagen van geslepen bijl zijn er ook verschillende bijlfragmenten. Een bijna volledige bijl (Pl. 8, 3) uit wit grof silex is breed-dunnevig. Ze heeft een spitsovale doorsnede en een maximale dikte van 27 mm halfweg de lengte. De boorden werden over gans hun lengte steil gezet over maximaal 8 mm. Achteraf werden nek en snede terug beslagen wellicht om de bijl te herpolijsten. Vervolgens is er nog een fragment van een dunnevig bijl uit wit silex met ovale doorsnede. De boorden werden steil gezet over 9 mm. Ten slotte nog een fragment van een zware bijl eveneens uit wit silex. De boorden zijn min of meer afgerond.

Onder allerlei vermelden we een klingetje met twee afgeslagen boorden.

7. —

BEKKEVOORT

Schuurmansbos

B30

1. 24 — 7/8
2. 50°56'45" 4°58'22"
3. ZAfe.
4. Een adventieve top van de noordelijke flank van het plateau van de Veurenberg.
5. Claes.
6. Een klein ensemble met een drietal onregelmatige kernen. Bij de schrabbers treden afslagschrabbers en duimnagelschrabbers op de voorgrond.
Een afslag (fig. 40, 14) uit wit grijs silex met op beide boorden een schuine retouche kan als onafgewerkte pijlpunt worden beschouwd. Een afslag met afgestompte boord (fig. 40, 15) uit silex met wit-blauwe patina heeft op de rechter boord een schuine tot steile retouche terwijl de linkerboord een iets getande onregelmatige retouche heeft. Op deze tandjes treft men zwakke sporen van sleet aan. Als geretoucheerde afslag (fig. 40, 13) beschrijven we een afslag uit licht grijs silex met op de linker boord een vlakke tot schuine retouche welke zwak getand is, terwijl de rechter boord een onregelmatige retouche heeft.
Een mooi ongeschonden geslepen bijl uit gevlekt grijs silex (Pl. 12, 7) is spits-dunnekkig. Het bijltje is over de ganse lengte zeer dun (maximaal 14,5 mm). Het is nabij de snede zeer goed geslepen terwijl de rest van het bijllichaam nog goed de negatieven van de voorbereidingsafslagen laat zien. Beide boorden zijn bijna snijdend.
7. —

BEKKEVOORT

Steenberg

B31

1. 24 — 7/8
2. 50°57'48" 4°58'22"
3. ZAfe.
4. Sterke concentratie van artefacten op enkele vierkante meter op de top van een kleine verhevenheid op het lage plateau.
5. Claes.
6. Opvallend is de aanwezigheid van een zeker aantal grote stukken silex. De patina is zeer gevarieerd. Wommersom heeft meestal een licht-witte patina. Vermelden we de aanwezigheid van vier afslagen uit ftiانيت.
Buiten enkele kernen met één slagvlak zijn bijna alle andere onregelmatige kernen.
Bij de talrijke schrabbers treffen we in hoofdzaak afslagschrabbers en hoefschrabbers aan, echter ook enkele atypische schrabbers, en kleine schrabbers. Vermelden we ook twee keischrabbers.
Onder de microlieten is er een rechthoekig trapezium (fig. 43, 1) uit

wommersom met witte patina. Beide afknottingen zijn mooi verzorgd. Verder is er een onbepaalde microliet (fig. 42, 3) uit silex met witte patina bestaande uit een microkling met recht afgestompte boord en een concave afknotting. De breuk is recent.

Een pijlsnede (fig. 43, 2) uit bleekgrijs silex heeft op de linker boord een zeer steile retouche, terwijl de rechter boord een ruwere gelijkaardige retouche vertoont, die echter zowel dorsaal als ventraal is.

Van een bladvormige pijlpunt (fig. 43, 8) uit grijs glanzend vleksilex ontbreekt de spits. Hij is dun en draagt zowel dorsaal als ventraal een verzorgde dekkende retouche. Een andere bladvormige pijlpunt (fig. 43, 7) uit grof grijs silex werd gemaakt uit de afslag van een geslepen bijl. Het dorsale vlak werd bekomen door een niet dekkende schuine retouche. Het ventrale vlak heeft nabij de spits een vlakke retouche. De slagkegel werd niet verwijderd. Een ongeveugelde pijlpunt met schachtdoorn (fig. 43, 9) uit grijs doorschijnend silex heeft op het ventrale en op het dorsale vlak een dekkende vlakke retouche. Een lange kling uit wommersom met licht-witte patina heeft distaal op beide boorden een schuine tot steile retouche (fig. 43, 6) en proximaal een fijne gebruiksretouche.

Een stuk met rondlopende vlakke retouche (fig. 43, 4) uit zwart vleksilex heeft op het ventrale vlak proximaal eveneens een vlakke retouche.

De afgeschilferde afslag (fig. 43, 5) in silex met witte patina werd op het andere uiteinde intens verbrijzeld, wat aanleiding gaf tot verschillende (pseudo-) stekerslagen op de linker boord. De rechter boord heeft een schuine retouche die ver indringt.

Een van de fragmenten van een geslepen bijl werden herwerkt tot een werpsteen.

7. —

BEKKEVOORT

Veertigbunder

B32

1. 24 — 7/8
2. 50°55'57" 4°58'41"
3. ZAfe.
4. Aan de bovenkant van de zuidoostelijke flank van het plateau van de Veurenberg.
5. Claes.
6. Het zijn meestal grotere afslagen. De kernen zijn meest onregelmatig. Onder de schrabbers zijn de afslagschrabbers veruit de belangrijkste. Er zijn echter ook verschillende kleine schrabbers. Een klingschrabber met één geretoucheerde boord (fig. 44, 1) in grijs vleksilex heeft een zeer intens versleten schrabhoofd, dat na slijtage nog hier en daar werd bijgewerkt. De dubbelschrabber (fig. 44, 2) uit wommersom heeft twee excentrisch gelegen schrabhoofden.

De pijlsnede (fig. 44, 5) uit wit grijs silex heeft twee boorden die tot stand kwamen door een eerder onregelmatige wisselretouche. Een ongeveugelde pijlpunt met schachtdoorn (Pl. 10, 6) uit witte silex heeft een tweevlakkige dekkende retouche.

Een krachtige spits-afgeronde kling (fig. 44, 6) uit vleksilex met wit blauwe patina heeft op de linker boord een steile retouche, terwijl de rechter boord een minder regelmatige steile tot zeer steile retouche heeft.

Een kling in silex met witte patina (fig. 44, 8) met twee afgeknaagde boorden werd dwars op de as concaaf afgeknot.

In een van de gekerfde afslagen menen we een mislukte kerfrest te ontdekken. Een van de geretoucheerde afslagen (fig. 44, 3) uit grijs vleksilex heeft op de rechter boord en op het distale eind een steile retouche, die zwak getand is.

Een tweevlakkig geretoucheerd stuk uit gevlekte silex met bruine glanzende patina (fig. 44, 4) heeft op de rechter boord een vlakke retouche en ventraal enkele vlakke schubvormige retouches. De linker boord heeft op het ventrale vlak grote schuine retouches. Distaal is er een onregelmatig schrabhoofd. Op een van de ribben van een ander tweevlakkig geretoucheerd stuk (fig. 44, 7) ontdekt men nog sporen van polijsting. Dit stuk uit grof wit silex heeft een grove tweevlakkige retouche. Gaat het hier om het herwerken van een stuk gesprongen bijl? Bij deze tweevlakkig geretoucheerde stukken hoort ook nog een werpsteen.

Een geslepen bijl (Pl. 9, 3) in grijs vleksilex werd na het slijpen op beide boorden nog bijgewerkt door een tweevlakkige retouche. Wijl vroeger de boorden steilgezet waren, hebben ze nu een zig-zag verloop. De bijl is spits-dunnekkig en de grootste dikte (30 mm) treffen we aan op 45 mm van de nek. Verder zijn er nog verschillende bijlfragmenten. Een ervan (Pl. 12, 6) was een breed-dunnekkige met ovale doorsnede en boorden die steil werden gezet over 5 mm. Het breukvlak van de bijl werd als klopvlak gebruikt. Een ander bijlfragment uit grijs vleksilex werd tot choppingtool herwerkt. Deze was eveneens een breed-dunnekkige bijl met boorden die steil werden gezet over 6 mm. Een derde uit silex met witte patina was een spits-dunnekkig exemplaar met boorden die steil werden gezet over 8 mm. Het breukvlak werd als klopvlak gebruikt.

7. —

BEKKEVOORT

Waanveld

B34

1. 25 — 5/6
2. 50°56'07" 5°00'24"
3. Een kleine vlek ZAfe.
4. Aan de benedenkant van de noordwestelijke helling van het plateau van de Rijnrodeberg komen de stukken nogal sterk verspreid voor.
5. Claes.

6. Een klein aantal artefacten met meestal witte patina. We vermelden enkel een proximale kerfrest met kerf rechts (fig. 40, 16) in silex met witte patina, en een bijlfragment (Pl. 4, 1) in grijs silex. De boorden zijn subparallel en over maximaal 5 mm steil gezet. De doorsnede is zeskantig zodat de vraag kan gesteld worden of het hier om een vlaardingenbijl gaat. De snede is zeer zorgvuldig geslepen. De maximale dikte bedraagt 31 mm.

BEKKEVOORT

Wijndries

B35

1. 24 — 7/8
2. 50°55'51" 4°58'16"
3. ZAfe en Lca.
4. Op de zuidoostelijke rand van het plateau van de Veurenberg, op de linkeroever van de Pijnbeek. De vondsten liggen ook een weinig verspreid naar de Delberg toe (B 9).
5. Claes, Hagelands Heemkundig Museum.
6. Er zijn een groot aantal artefacten voorhanden, die hoofdzakelijk uit een grijs silex zijn vervaardigd. Wommersom komt in mindere mate voor, terwijl er slechts twee artefacten in glimmerzandsteen werden aangetroffen. Het silex heeft meestal geen patina, hoewel ook enkele artefacten met licht-blauwe en zelfs met diep-witte patina voorkomen. Over het algemeen heeft de industrie een betrekkelijk fris voorkomen. De kernen zijn meestal van onregelmatige type. We treffen toch ook een aantal kernen met één slagvlak of met twee kruisende slagvlakken aan. De afslagen zijn dikwijls grof en zeer onregelmatig. Vele hebben nog schors. De klingen (fig. 45, 1-2) zijn minder talrijk dan de microklingen; ze zijn over het algemeen klein en eerder dun. Krachtige klingen zijn zeldzaam. Bij de schrabbers is er een uitgesproken dominantie van de afslagschrabbers. Duimnagelschrabbers en kleine schrabbers zijn echter ook goed vertegenwoordigd. De klingschrabbers zijn eveneens talrijk. Nagenoeg al deze laatste werden vervaardigd uit kleine dunne klingen. Zo is er bij voorbeeld een enkelvoudige klingschrabber uit grijs vleksilex met licht-blauwe patina (fig. 45, 3). Een klingschrabber met twee geretoucheerde boorden (fig. 45, 4) uit grijs glanzend silex heeft op de rechter boord een retouche die distaal schuin en proximaal steil is. De linker boord heeft een fijne schuine tot steile retouche. De dubbelschrabber is eveneens op een korte kling uit wommersom met licht-witte patina (fig. 45, 5). Een van de boren uit silex met wit-blauwe patina (fig. 45, 6) heeft op beide boorden een mooie goed verzorgde hernomen steile retouche. De linker boord heeft proximaal een ventrale vlakke retouche. Een bek (fig. 45, 9) uit wommersom is een krachtig tuig; het ontstond door een kerf op de linker boord. Overigens zijn beide boorden bedekt met een onregelmatige schuine tot steile retouche. Een andere bek (fig. 45, 12) uit wit grijs

vleksilex werd op een dikke grove afslag vervaardigd. De punt heeft een driehoekige doorsnede en is zorgvuldig uitgeprepareerd door een schubvormige schuine retouche. De linker boord van het artefact werd dunner gemaakt door een mediale ventrale schuine retouche. De basis is zeer dik en bestaat uit een onregelmatig breukvlak. De intense slijtage van de beide boorden en de rugrib laten vermoeden dat de punt aan een draaiende beweging werd onderworpen. Op deze slijtage treft men dwarse striaties aan. De meervoudige hoeksteker op breukvlak (fig. 45, 8) is sterk geschonden. Juist daarom kan hij als twijfelachtig worden beschouwd. De rechter stekerslag heeft proximaal de kling gedwarst en deze aldus gefragmenteerd. Op de linker boord zijn de sporen van twee stekerslagen zichtbaar.

Er is een kleine proximale kerfrest uit silex met licht witte patina (fig. 45, 7). Zij heeft een linkse kerf.

Een typische omalspits (fig. 45, 10) uit silex met witte patina heeft op de rechter boord een steile retouche, terwijl de linker boord een zeer fijne afknaging vertoont. De basis wordt gevormd door een schuine tot steile retouche. Een symmetrische omalspits (fig. 45, 11) uit grijs vleksilex heeft op de rechter boord een schuine retouche en op de linker boord een fijne ventrale retouche. De basis ontstond door een schuine retouche, die hernomen werd door een ventrale iets vlakkere retouche.

Het aantal pijlsneden is uitzonderlijk groot. Twee ervan zijn slanke exemplaren. Een eerste (fig. 45, 16) uit grijs vleksilex heeft op de rechter boord een zeer steile wisselretouche. De linker boord bestaat uit een breuk. De andere (fig. 45, 15) uit grof silex met een licht bruine patina benadert een driehoekige vorm. De linker boord heeft een ventrale zeer steile retouche, terwijl de rechter boord een eveneens zeer steile retouche vertoont die nu echter zowel ventraal als dorsaal is. De overige pijlsneden zijn minder slank. Een (fig. 45, 17) uit grijs glanzend silex heeft op de linker boord een steile tot zeer steile wisselretouche. De rechter boord bestaat uit een breukvlak dat gedeeltelijk werd hernomen door een zeer steile retouche. De snede is sterk geschonden vooral op het ventrale vlak. Een andere pijlsnede (fig. 45, 18) uit donker grijs vleksilex heeft op de linker boord een zeer steile retouche en op de rechter boord een steile wisselretouche. Een volgende (fig. 45, 13) uit bruin doorschijnend silex heeft op de linker boord een zeer fijne steile retouche, terwijl de rechter boord veel dikker is en een zeer steile retouche heeft. Basis en snede zijn zwak geschonden. Nog een andere (fig. 45, 14) uit lichtgrijs vleksilex heeft op de linker boord een zeer steile retouche, terwijl de rechter boord door een breukvlak wordt gevormd. Een pijlsnede uit donkergrijs glanzend silex (fig. 45, 21) heeft op de linker boord een breukvlak, dat gedeeltelijk werd hernomen door een grove zeer steile wisselretouche. De rechter boord heeft een ventrale steile retouche. Een laatste pijlsnede (fig. 45, 20) uit donker grijs glanzend silex heeft op de rechter en de linker boord een schuine tot steile retouche. De basis heeft een fijne steile retouche terwijl de snede een ventrale afknaging vertoont.

Bladvormige pijlpunten werden niet aangetroffen, wel zijn er een aantal onafgewerkte pijlpunten (fig. 45, 22-23) waarvan kan vermoed worden dat ze ofwel primitieve vormen van bladvormige pijlpunten zijn, ofwel dat het onvoltooide elementen zijn die later tot pijlpunt met schachtdoorn, of tot bladvormige pijlpunten moesten verwerkt worden.

De ongeveugelde pijlpunt met schachtdoorn uit zwart grijs vleksilex (fig. 45, 24) heeft een retouche die ventraal noch dorsaal dekkend is. Een andere (fig. 46, 5) is uit donker grijs vleksilex. De retouche is ook hier niet dekkend. Een geveugelde pijlpunt met schachtdoorn (fig. 46, 6) uit grijs glanzend silex heeft zowel ventraal als dorsaal een dekkende retouche.

Een kling met convex afgestompte boord (fig. 45, 25) uit silex met blauwe patina vertoont op het dorsale vlak nog sporen van een geslepen oppervlak. Dit laat ons veronderstellen dat deze kling een debitageproduct is van een fragment van een geslepen bijl. De linker boord heeft distaal een zeer steile sterk hernomen retouche, terwijl de retouche proximaal schuin tot steil is. De spits werd nog aangescherpt door enkele retouches die geen patina vertonen. De rechter boord heeft een fijne ventrale vlakke retouche. Een microkling met bultig afgestompte boord (fig. 45, 19) uit silex met wit-blauwe patina heeft op de linker boord een schuine tot steile retouche die zwak getand is.

Een kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 45, 26) uit licht grijs vleksilex heeft distaal op beide boorden een fijne steile retouche zodat het distale eind aangepunt is. Overigens hebben beide boorden zowel ventraal als dorsaal een eerder onregelmatige retouche.

Een kling met twee geretoucheerde boorden en sporen van sleet (fig. 46, 1) uit wit grof silex heeft op de rechter boord een schuine tot steile retouche en op de linker boord een schuine retouche. Distaal is er een breuk die echter anterior is aan een intense slijtage van de beide hoekpunten. Ook op het linker proximale hoekpunt is een zwakke slijtage aanwezig.

Een schuin rechthoekig afgeknotte kling (fig. 46, 3) uit silex met diep witte patina ontstond door een zeer steile afknotting.

Een afgeknot stuk met twee aanliggend geretoucheerde boorden (fig. 46, 2) uit grijs vleksilex heeft op de beide boorden een zwak getande eerder grove schuine retouche. De afknotting ontstond door een onregelmatige steile retouche. Een stuk met convexe snede (fig. 46, 8) uit zwart grijs glanzend silex heeft op de linker boord een vlakke retouche die hernomen werd door een fijne steile retouche. Deze boord is intens versleten vooral op de meer uitstekende gedeelten. De slijtage staat iets geïnclineerd op het ventrale vlak en deed het negatief van de slagbult der retouches verdwijnen. Op andere plaatsen is de retouche duidelijk posterieur aan de slijtage. Het ventrale vlak draagt een glans die iets intenser is nabij de linker boord. De rechter boord heeft een onregelmatige retouche. Een ander stuk met recht tot convexe snede (fig. 46, 7) uit grijs vleksilex heeft op de rechter boord een onregelmatige eerder vlakke retouche, die zowel ventraal als dorsaal werd aangebracht en zwak verbrijzeld is. De linker boord heeft

een onregelmatige retouche. Een laatste stuk met recht tot convexe snede (fig. 46, 4) uit grijs glanzend vleksilex heeft op de rechter boord een vlakke wisselretouche. Een gelijkaardige retouche zet zich door op het distale uiteinde.

Onder de geretoucheerde afslagen zijn een groot aantal werktuigen die omwille van breuken niet meer tot een of ander werktuigtype kunnen worden gerekend.

Er is slechts één volledige geslepen bijl uit wit grijs vleksilex (Pl. 18, 3). Deze bijl ontstond uit een fragment van een grotere bijl, die wellicht geschonden werd en dan omgewerkt tot een kleinere bijl. Daartoe werden de boorden ruw geretoucheerd en bijgeslepen. Zo ontstond een driehoekige doorsnede ongeveer halfweg de lengte; de huidige nek van de bijl is dan ook eerder onregelmatig, en de snede staat zeer asymmetrisch ten opzichte van de as van de bijl.

Overigens zijn er benevens een belangrijk aantal afslagen van geslepen bijl, ook een viertal bijlfragmenten. Een eerste (Pl. 9, 1) uit witte silex heeft een spits-ovale doorsnede met in zijn huidige toestand een max. dikte van 33 mm. De boorden werden over 5 mm steil gezet. Een ander is een fragment van een dunnekkige bijl uit wit grijs silex met ovale doorsnede en steile boorden over 7 mm. Een volgend bijlfragment uit wit silex werd aan een uiteinde gebruikt als klopper terwijl het andere uiteinde tot een choppingtool werd omgewerkt. Een laatste bijlfragment eveneens uit wit silex werd aan beide breukvlakken als klopper gebruikt.

Onder allerlei vermelden we enkele onregelmatige boordschrabbers. Een fragment van een grote (max. 41 cm) maalsteen (Pl. 17, 13) uit geel wit grof zandsteen werd op beide vlakken zeer hol uitgesleten, zodanig dat het tussenschot tussen beide gebruikte vlakken nog slechts 2 cm bedraagt.

7. —

BEKKEVOORT

Hertstraat

B37

1. 24 — 7/8
2. 50°57'16" 4°57'05"
3. wSdf.
4. Op het laag plateau in het brongebied van de Tieltse Motte.
5. Claes.
6. Een klein aantal afslagen uit silex. Bovendien een tweetal afslagen van geslepen bijl. Onder de werktuigen vermelden we een kromspits (fig. 43, 12) uit wit silex. De rechter boord vertoont een zorgvuldige schuine retouche, die plaatselijk een weinig werd hernomen. Deze boord heeft een maximale dikte van 10 mm. De linker boord heeft een minder regelmatige iets vlakkere retouche.

7. —

BETEKOM

Baalse Berg

Bt1

1. 24 — 5/6
2. 51°00'07" 4°45'40"
3. Een eiland ZAfe, omgeven door EDx.
4. Een alleenstaande heuvel ten noorden van Demer-Dijle.
5. Gilson.
6. Het is een klein ensemble van artefacten uit silex en ook een weinig wommersom.
Een klingschrabber met één geretoucheerde boord (fig. 43, 10) in wommersom heeft op de linker boord een hernomen steile getande retouche. Alvorens het schrabhoofd werd vrijgemaakt werd de slagbult door een ventrale vlakke retouche verwijderd. Een kleine schraber (fig. 43, 11) uit grijs silex vertoont eveneens een ventrale vlakke retouche.
Een ruimer uit wit grijs silex (fig. 42, 15) ontstond door een onregelmatige schuine retouche.
Een gelijkzijdig trapezium (fig. 42, 16) uit ruw wit silex voor het linker gedeelte, overgaand naar een glanzend grijs vleksilex voor het rechter gedeelte heeft twee steile afknottingen.
Een gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn (fig. 42, 17) werd in het vuur sterk geschonden.
Een kling met getande afgestompte boord (fig. 42, 18) ontstond door een sterk hernomen zeer steile retouche. Distal op de linker boord is er een vlakke ventrale retouche.
7. —

BETEKOM

Demer

Bt2

1. 24 — 7/8
2. 50°59'02" 4°46'36"
3. Edp.
4. Eerder verspreide vondsten in de alluviale vlakte van de Demer.
5. Scheys.
6. Er is een klein aantal artefacten, bestaande hoofdzakelijk uit zwart vuursteen en een grijs gevlekt vuursteen met geel bruine patina. Een piramidale kern werd als klopper gebruikt.
7. —

BETEKOM

Kruis

Bt3

1. 24 — 7/8
2. 50°59'08" 4°46'31"

3. Edp.
4. Het betreft een kleine concentratie van artefacten in de alluviale vlakke van de Demer.
5. Gijselings en Scheys.
6. Het betreft een weinig geschonden ensemble waarin vuursteen met bruin rode patina domineert. Er werden slechts enkele weinig karakteristieke werktuigen ingezameld.
7. —

BETEKOM

Un terrain d'alluvion du Démer

Juste T. (1866) vermeldt de vondst van een geslepen bijl samen met een „fer de lance romaine”. Baron de Loë (1928 : 229) geeft de foto van : „hache en silex poli encore engagée dans sa gaine en corne de cerf percée d'un trou ovale très régulier pour y adapter un manche de bois ... Belle patina brune de tourbe”. De juiste lokalisatie wordt niet aangegeven. Volgens Mariën, M. E. (1952 : 91) gaat het hier om een type dat karakteristiek is voor de S.O.M. cultuur.

DIEST

In de literatuur worden verschillende bijlen vermeld (zie Knapen-Lescrenier, A., 1960 : 22).

We vermelden de zeer grote geslepen bijl in silex met een bruin-rode patina (de Loë, 1901-02 : 4), afkomstig uit de omgeving van Diest. Het is een breed dunnekkige bijl met steil gezette boorden en spitsovale doorsnede. Ze is 28,7 cm lang. In het Curtius museum te Luik zouden verschillende bijlen berusten. Servais, J. & Hamal-Nandrin, J. (1929 : 38) beelden een gedrongen trapezoidaal exemplaar af.

GELRODE

Eikelberg

Gr

1. 24 — 7/8
2. 50°58'10" 4°47'32"
3. ZAfe.
4. Zuidwestelijke uitloper van een heuvelrug, die naar het noorden en het zuiden zeer steil begrensd is.
5. Gilson.
6. Slechts enkele artefacten uit glimmerzandsteen, wommersom en silex. Als werktuigen een afslagschrabber en een microkling met één gere-toucheerde boord.
7. —

GELRODE

Haantjensberg

G4

1. 24 — 7/8
2. 50°57'53" 4°49'14"
3. ZAfe.
4. Een lage heuveltop, die naar het zuidwesten steil begrensd is.
5. Crabbé, Taes en Vertruyen.
6. De kernen zijn hoofdzakelijk van het onregelmatige type; twee hebben één slagvlak. Het aantal artefacten in wommersom is zeer gering. De meeste afslagen hebben een witte patina.
Onder de schrabbers zijn het de kleine schrabbers en de duimnagel-schrabbers die de overhand hebben. We treffen een boor (fig. 47, 2) aan die verkregen werd door een concave schuine afknotting en een distale schuine retouche van de linker boord. Het is een artefact in silex met witte patina.
Een zwak asymmetrische tardenoisspits (fig. 47, 4) in bruin silex heeft op de linker boord vooral distaal een steile retouche. De basis werd concaaf gezet door een steile retouche. Het ventrale vlak vertoont enkele vlakke retouches. Onder de microlieten vermelden we ook nog twee kerfresten, een met kerf links en een met kerf rechts.
Een typische omalspits uit silex (fig. 47, 3) werd sterk geschonden door het vuur. De rechter boord heeft een schuine tot steile retouche, terwijl de linker boord een afknaging vertoont. De basis werd concaaf gezet door een steile retouche, die hernomen werd door een ventrale vlakke retouche.
Eén kling (fig. 47, 5) uit grof wit silex vertoont op de linker boord een vlakke retouche, die we distaal op het ventrale vlak ook terugvinden, terwijl de rechter boord een schuine retouche heeft die we proximaal op het ventrale vlak eveneens aantreffen. Dit artefact wordt best als een onafgewerkte pijlpunt geïnterpreteerd.
Een krachtige spitskling met gebogen boord (fig. 47, 6) uit wit grijs silex heeft op de beide boorden een steile retouche en distaal op de spits een zwakke sleet. Hoewel een echte spitse punt ontbreekt bij een artefact uit silex met wit gele patina (fig. 47, 8) menen we dit toch als een krachtige spitskling met vlakke retouche te mogen beschrijven. Beide boorden vertonen naar de spits toe een vlakke schubvormige retouche. De slagknobbel is gedeeltelijk weggeretoucheerd door een schuine retouche.
Een zeer grote kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 47, 10) uit wit grijs grof silex heeft op de rechter boord een vlakke tot schuine retouche welke zwak hernomen is. De linker boord heeft een schubvormige iets verder indringende schuine retouche. Verschillende andere klingen met twee geretoucheerde boorden vertonen sporen van sleet. Zo bij voorbeeld een exemplaar in silex met blauwe patina dat op de linker boord een zwak getande schuine retouche heeft (fig. 47, 7). Deze retouche had ongetwijfeld tot doel de versleten boord bij te werken; van de sleet vindt men enkel

nog sporen op twee uitstekende tandjes. De rechter boord heeft een eerder vlakke retouche die een gedeelte van een anterieure distale breuk heeft weggenomen. Van een andere kling met twee geretoucheerde boorden is slechts een fragment bewaard (fig. 48, 1). Het stuk uit wit grijs silex heeft op de linker boord een sterk hernomen zeer steile schubvormige retouche terwijl de rechter boord een schuine tot steile retouche heeft. Het distale eind van de rechter boord is intens versleten. Een derde kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 47, 9) en sporen van sleet uit grijs vleksilex heeft op de rechter boord een schuine retouche en op de linker boord enkel distaal een gelijkaardige iets steilere retouche. Proximaal heeft deze boord een gebruiksretouche en werd hij zwak afgesleten. Op het ventrale vlak is er langs de linker boord een zwakke glans.

Van een afslag (fig. 47, 11) in wit grijs silex is het distale linker eindpunt zeer sterk afgesleten. Op de linker boord is de retouche ook afgesleten. Zij werd echter hernomen door een retouche op het ventrale vlak. Verder is er nog een zeer brede kling (fig. 47, 12) in silex met licht blauwe patina. De uitstekende delen van de linker boord zijn intens versleten. Deze sleet werd distaal echter weggenomen door een schuine retouche. De rechter boord heeft enkel op het distale eindpunt een zwakke sleet die gedeeltelijk werd weggenomen door een tweevlakkige retouche.

Een afgeknot stuk met twee aanliggend geretoucheerde boorden (fig. 48, 3) uit silex met witte patina heeft distaal op de linker boord een steile en op de rechter boord een schuine retouche. Het linker distaal eind is sterk versleten. Midden op het dorsale vlak is er een glans.

Het stuk met convexe snede (fig. 47, 1) uit grijs vleksilex heeft op de linker boord een schubvormige vlakke tot schuine retouche.

Er zijn verschillende geretoucheerde afslagen. Naast een afgeschilferde afslag vermelden we ook twee afgeschilferde keien.

Uit een afslag van wit grof silex werd een tweevlakkige afslagbijl (fig. 48, 4) gevormd. De linker boord heeft een ventrale schubvormige grove schuine retouche. De rechter boord ontstond eerst door een ventrale vlakke tot schuine retouche, die door een normale steile retouche werd hernomen. De hoek van de snede ligt in de omgeving van 63°.

Naast een groot aantal afslagen van geslepen bijl zijn er verschillende fragmenten van geslepen bijlen, waaronder een exemplaar in grijs silex met witte patina (Pl. 10, 2). Het is spits-dunnekkig en onvolledig geslepen. De doorsnede is spits-ovaal en heeft zwak steil gezette boorden. Het breukvlak werd als afslagvlak gebruikt.

Ten slotte is er nog een mooie levalloisafslag (fig. 48, 2) te vermelden. De silex met wit-gele patine is gecorrodeerd. Het ventrale vlak bestaat nagenoeg volledig uit negatieven van vorstschilfers, die dezelfde patina vertonen als de rest. Slagbult en hiel zijn weggevroren. Omwille van de corrosie zijn de ribben slecht te herkennen.

7. —

GELRODE

Nieuwland

G5

1. 24 — 7/8
2. 50°58'13" 4°47'52"
3. Zcf en Zaf als eilandjes in Eep.
4. Lage verhevenheid in de Demervallei op de linker oever van de rivier.
5. Boschmans.
6. Naast twee afslagen in silex ook een amandelvormige vuistbijl (fig. 48, 6) uit silex met wit gele patina. Het artefact is gecorrodeerd en vertoont verschillende vorstspleten. De punt is afgevroren. De boord is iets zig-zag-vormig. Er is ook een nekfragment van een geslepen bijl in grijs vleksilex. De doorsnede is spits-ovaal en de boord is zwak steil gezet. Het is een dunnekkig exemplaar.
7. Melding van de vondst van de vuistbijl in Boschmans, A., 1960 : 21.

GELRODE

Site onbekend

5. Gilson
6. Enkele artefacten uit silex en wommersom waaronder een piramidale nucleus (fig. 48, 5) in wommersom met witte patina. De achterkant heeft nog cortex. De afsplijthoek is ongeveer 80°.
7. —

HOLSBEEK

Attenhovenberg

H1

1. 32 — 1/2
2. 50°54'47" 4°43'50"
3. ZAfe.
4. Noordwestelijke uitloper van het plateau van de Kesselberg.
5. Boschmans en Gilson.
6. Er is slechts een gering aantal artefacten, hoofdzakelijk uit silex. Onder allerlei vermelden we een werpsteen.
7. Boschmans, A. (1954 a : 33) maakt melding van de vondst van „drie stukken van stenen mesjes en twee schilfers”.

HOLSBEEK

Asseltberg

H5

1. 24 — 5/6
2. Gaande van 50°54'56" 4°45'53" tot 50°55'02" 4°45'48"
3. ZAfe.

4. Gilson beschrijft de vindplaats als volgt : „Sur le versant nord du Massif du Kesselberg au sud-est de Holsbeek. Il existe en cet endroit un vallon profond entamant la colline dans le sens Nord-Sud. C'est au fond et sur la berge occidentale de ce sinus que nous avons recueilli la collection...” (p. 76). Hij merkt op dat in de omgeving enorm veel ijzerslakken worden aangetroffen.
5. Hoofdzakelijk Gilson, in mindere mate Boschmans en Scheys.
6. Het is een belangrijk ensemble waar naast silex, die het meest werd gebruikt, ook wommersom in belangrijke mate werd bewerkt. Glimmerzandsteen werd slechts voor drie artefacten aangewend. Het silex heeft een blauw witte tot intens witte patina. Enkele stukken hebben een dubbele patina. Over het algemeen zijn de artefacten weinig geschonden. Onder de kernen treft men, met een overwicht van de onregelmatige kernen, exemplaren van de verschillende typen aan. De microklingen zijn over het algemeen dun en goed gevormd. Vele zijn uit wommersom. Wij figureren een drietal kernen met twee snijdende slagvlakken. Een eerste is uit grijs glanzend silex met licht witte patina (fig. 49, 4). De andere zijn uit wommersom met witte patina (fig. 49, 2-3). Alle dienden tot het afslaan van microklingen. Toch treffen we enkele grotere klingen aan zoals bij voorbeeld een exemplaar (fig. 49, 13) uit grijs vleksilex. De rechter boord heeft een onregelmatige (gebruiks-?) retouche. De hiel is puntig. Een kling (fig. 49, 9) uit wommersom met diep witte patina is over het distale deel een kernrandkling, zoals dit dikwijls het geval is voor klingen uit wommersom. De doorsnede is dik driehoekig. Onder de werktuigen zijn de schrabbers veruit de belangrijkste groep. De zeer talrijke afslagschrabbers zijn van zeer gevarieerde vorm. Een van deze afslagschrabbers (fig. 50, 3) uit silex met witte patina heeft nog een belangrijk deel van de schors bewaard. Bij de klingschrabbers domineren deze zonder boordretouche. Een eerste op een dunne kling (fig. 49, 17) is uit silex met witte patina. Een volgende (fig. 49, 8) uit wit grijs silex heeft een proximale breuk. Een laatste uit silex met blauwe patina (fig. 49, 12) werd op een kleine kling vervaardigd. De duimnagelschrabbers en de kleine schrabbers zijn zeer goed vertegenwoordigd. Een aantal van deze duimnagelschrabbers (fig. 49, 10-11) zijn uit silex met witte patina; andere (fig. 49, 14-16) zijn uit silex met blauw witte patina. Soms zijn de boorden over een belangrijk gedeelte met een schuine retouche bijgewerkt. Er is ook een duimnagelschrabber (fig. 49, 18) uit ongepatineerd donker grijs vleksilex. Een kleine schrabber (fig. 49, 19) werd op een dikke afslag uit silex met diep witte patina vervaardigd. De hoefschrabbers zoals bij voorbeeld die van fig. 49, 20, zijn niet zeer typisch. De getande schrabbers zijn meestal op dikke afslagen vervaardigd. Een eerste dergelijke schrabber (fig. 51, 5) uit grijs vleksilex met licht blauwe patina heeft tanden die ontstonden door een sterk hernemen van de retouche van het schrabhoofd. Hetzelfde geldt voor een andere getande schrabber uit donkergrijs silex zonder patina (fig. 50, 1). Ten slotte trekken we de aandacht op een aantal

kleine dubbelschrabbers. Een eerste (fig. 49, 1) is uit silex met licht witte patina. Een volgende (fig. 49, 5) werd op een dikke afslag uit silex met wit blauwe patina vervaardigd. Op bepaalde plaatsen van het schrabhoofd is de retouche sterk hernomen. Een andere dubbelschrabber (fig. 49, 7) is in feite een dubbele klingschrabber. De linker boord heeft een sterk hernomen schuine retouche. Een laatste (fig. 49, 6) uit licht grijs glanzend silex is een weinig typisch exemplaar.

Van de stekers zijn er enkele die niet duidelijk zijn. Een tweeslagmiddensteker (fig. 50, 2) uit wommersom met witte patina heeft op de rechter boord, op het stekerslagspoor, een ventrale vlakke retouche. De gefigureerde steker op breukvlak (fig. 50, 4) uit wommersom met witte patina ontstond door een ventrale steker (?) -slag. Een eerste meervoudige steker kan ook als onregelmatige kern (fig. 50, 9) uit wommersom met witte patina worden verklaard. Een andere meervoudige steker (fig. 50, 5) uit wommersom met intens wit grijze patina bestaat uit een tweeslagmiddensteker en een tweeslaghoeksteker.

Er is slechts één microliet namelijk een marebladspits (fig. 50, 6) uit silex met witte patina. De linker boord heeft nabij de basis een vlakke retouche, die iets steiler wordt naar de spits toe. De basis van de spits wordt gevormd door een ventrale indringende vlakke retouche van beide boorden. Een pijlsnede (fig. 50, 7) uit silex met witte patina heeft op de rechter boord een steile retouche, terwijl de linker boord werd gevormd door een breukvlak dat een weinig door een onregelmatige retouche werd hernomen. Een andere pijlsnede (fig. 50, 8) uit silex met witte patina heeft op de rechter boord een steile retouche, terwijl de linker boord ook hier een breukvlak is.

Van een onafgewerkte pijlpunt (fig. 50, 12) uit wit grijs glanzend silex zijn spits en de basis door een onregelmatige schuine retouche gevormd.

Een krachtige afgeronde kling (fig. 50, 13) uit silex met witte patina heeft op de linker boord een vlakke tot schuine retouche. De rechter boord heeft een schuine retouche en bovendien nog twee sterk hernomen kerven. Basis en afgerond uiteinde vertonen recente breuken. Een krachtige spitskling met geknikte boord (fig. 50, 17) uit grijs glanzend silex heeft op beide boorden een steile retouche, die vooral nabij de spits een weinig hernomen werd. Distal op de rechter boord is er een zwakke sleet. Proximaal heeft deze boord een ventrale kerf die ontstond door een schuine tot steile retouche. Een krachtige spitskling met vlakke retouche (fig. 50, 10) uit silex met wit blauwe patina heeft op beide boorden een vlakke tot schuine retouche. Het is een dun stuk (3,5 mm).

Een kling met geretoucheerde boord (fig. 50, 11) uit silex met diep witte patina heeft proximaal op de linker boord een schuine retouche.

Een kling met twee geretoucheerde boorden en sporen van sleet (fig. 50, 16) uit vleksilex met witte patina heeft op beide boorden een sterk hernomen schubvormige schuine tot steile retouche. Het distaal eind is een breuk, die anterieur is aan een intense sleet die op beide hoekpunten aanwezig is. De proximale breuk is eveneens oud.

Een kling met onregelmatige retouche (fig. 50, 18) op de rechter boord is uit silex met blauw witte patina.

Een schuin rechthoekig afgeknotte kling (fig. 50, 15) uit grijs silex met licht witte patina heeft proximaal op de rechter boord een fijne steile retouche. Een afgeknot stuk met één aanliggend geretoucheerde boord (fig. 51, 4) uit grijs blauw silex heeft een afknotting door een schuine tot steile retouche. De linker boord heeft distaal een vlakke tot schuine retouche en eveneens twee kleine (toevallige?) stekerslagen. De rechter boord heeft proximaal een ventrale vlakke retouche. Een ander afgeknot stuk met één aanliggend geretoucheerde boord (fig. 50, 14) uit silex met diep witte patina heeft distaal op de rechter boord een schuine retouche.

Het is best mogelijk dat de gekerfde microkling (fig. 51, 3) uit wommersom met witte patina een mislukte kerfrest is. Er is een uitzonderlijk hoog aantal stukken met verbrijzelde boord. Een eerste uit silex met witte patina (fig. 51, 2) heeft op de linker boord een normale vlakke retouche die hernomen werd door een plettende ventrale vlakke tot schuine retouche. De rechter boord heeft een onregelmatige ventrale vlakke retouche. Van een andere kling (fig. 51, 1) uit wit grijs silex zijn beide boorden sterk verbrijzeld en heeft het dorsale zowel als het ventrale vlak een onregelmatige vlakke retouche. Een laatste exemplaar (fig. 51, 6) uit zwart grijs silex heeft op beide boorden een zo intens verbijzelende retouche dat twee tegenover elkaar liggende kerven ontstonden.

De fragmenten van geslepen silexbijlen zijn zeer talrijk. Een groot aantal van deze fragmenten werden na de breuk als kernen gebruikt. Sommige werden omgewerkt tot chopping tool of klopper. We figureren slechts enkele nekfragmenten. Een eerste (Pl. 10, 5) is bijna een volledige bijl daar de aanzet van de snede nog aanwezig is. Het is een breed-diknekkig fragment uit grof wit silex met zeer spits ovale doorsnede. De grootste dikte ligt nabij de nek (23 mm). De boord is onregelmatig steil gezet. Een ander is een fragment van een spits-dunnekkige bijl uit wit grof silex. Ze heeft een dik ovale doorsnede en de boorden werden niet steil gezet. Een volgend fragment werd tot chopping tool omgewerkt. Deze bijl uit wit grof silex is breed-dunnekkig met steile boorden van 4 mm en een spits-ovale doorsnede. Een ander, eveneens breed-diknekkig exemplaar uit wit grof silex, heeft zijn grootste dikte nabij de nek en een boord die over 2,5 mm werd steil gezet. Een volgend fragment (Pl. 10, 3) uit dezelfde soort silex is breed-dunnekkig met spits-ovale doorsnede (26 mm dik) en boorden die over 7 mm werden steil gezet. Een laatste exemplaar is een fragment van een spits-dunnekkige bijl uit wit grof silex. De doorsnede is eerder dik-ovaal en de boorden werden niet steil gezet. Het geringe aantal afslagen van geslepen bijl is te wijten aan het feit dat de informatie hieromtrent in onze documentatie verloren gingen.

Naast een aantal fragmenten van slijpstenen uit Diestiaan en Brusseliaan zandsteen zijn er twee cylinders uit Brusseliaan zandsteen. Deze cylin-

ders (?) zijn rondom gepolijst. Hun algemene vorm schijnt bepaald te zijn door de zandconcreties in het Brusseliaan (Pl. 11, 2).

Ten slotte vermelden we nog een mooie klopper (Pl. 11, 3) in silex. Over de ganse oppervlakte vertoont hij intense klopsoren.

7. —

HOLSBEEK

Langeveld

H10-II-12

1. 24 — 7/8
2. 50°53'55" 4°44'00" tot 4°46'28"
3. Lcp.
4. Verspreide vondsten langs de zuidelijke wand van de Winge vallei.
5. Scheys en Boschmans.
6. Een klein aantal artefacten uit wommersom en silex.
Een pijlsnede (fig. 41, 13) uit zwart doorschijnende silex werd bekomen door een schuine retouche van beide boorden. Op de linker boord werd de slagbult gedeeltelijk verwijderd door een ventrale vlakke retouche. Een microkling met recht afgestompte boord en een kling met onregelmatige retouche werden uit wommersom vervaardigd.

HOLSBEEK

Vijver

H13

1. 24 — 7/8
2. 50°55'58" 4°45'02"
3. Ecp.
4. Naast de Winge in de lage alluviale vlakte werd een vijver aangelegd. Uit het opgehaalde veen kwamen enkele artefacten te voorschijn. Het was echter onmogelijk de juiste stratigrafische positie vast te leggen van deze vondsten.
5. Scheys en Crabbé.
6. Naast twee kernen, een onregelmatige en een globulaire, werden twee brokstukken Brusseliaan zandsteen en een brokstuk van een andere soort grove zandsteen opgehaald.
Van een kling (fig. 53, 2) uit bruine doorschijnende silex zijn we zeker dat de gebruiksporen op de boorden niet het resultaat zijn van de huidige bewerking van het land. Het zijn fijne retouches die zowel dorsaal als ventraal voorkomen.
Uit het stort kwam een mooie geslepen bijl te voorschijn (fig. 53, 1) met een min of meer kantige doorsnede en zwak steil gezette boorden. Het is een breed-diknekkig exemplaar.
Verder werd nog een ronde schijf in brusseliaan (?) zandsteen (Pl. 11, 4) met een volledig gepolijst vlak aangetroffen. De maximale dikte bedraagt

37 mm. Een andere slijpsteen uit grove zandsteen heeft een dubbel concaaf profiel en is op een kant mooi afgesleten (20,5 × 12,2 cm).

7. —

HOLSBEEK

H14

1. 24 — 7/8
2. 50°56'04" 4°44'57"
3. Eep.
4. Langs de Winge, op een iets hoger gelegen rug.
5. Scheys.
6. Een aantal afslagen uit wommersom, glimmerzandsteen en zwart doorschijnend silex. Op het klein aantal stukken is de aanwezigheid van drie kernen wel uitzonderlijk hoog.
7. —

HOLSBEEK

Piron

H15

1. 24 — 5/6
2. Ldc.
3. 50°55'54" 4°45'48"
4. Een iets hoger gelegen gebied in de Winge vallei.
5. Scheys, Boschmans en Gijselings.
6. Het is een belangrijk ensemble van bij de duizend artefacten. Silex is het meest gebruikt materiaal. Hierin is een zacht homogeen zwart silex zonder patina goed vertegenwoordigd. Grijs vleksilex komt ook voor en heeft meestal een geel bruine patina. In bijna even grote mate treffen we ook wommersom aan; deze heeft geen patina. Minder belangrijk maar toch ook goed vertegenwoordigd is glimmerzandsteen. Er is ook één afslag uit ftaniet. De artefacten zijn over het algemeen sterk geschonden, doch in mindere mate dan die van het nabijgelegen site van Holsbeek-Marrant (H 42).

De kernen zijn talrijk. Onregelmatige kernen en kernen met twee kruisende slagvlakken zijn het best vertegenwoordigd. Piramidale kernen en kernen met één slagvlak zijn iets minder talrijk. Bovendien komen heel wat ongedebiteerde brokstukken wommersom voor en ook enkele kleine ongedebiteerde vuursteenknollen. Naast een groot aantal kleine afslagen komen een niet aanzienlijk aantal grote grove afslagen voor, die meestal uit wommersom zijn vervaardigd. Vele afslagen dragen nog delen van schors. Klingen en microklingen schijnen bij voorkeur uit wommersom te worden vervaardigd. Het onderscheid tussen klingen en microklingen is niet erg zinvol vooral omdat er zoveel korte dikke klingen voorkomen (cfr. H 42). Toch komen ook mooi gevormde dunne microklingen voor in wommersom

en iets bredere klingen uit silex zoals bij voorbeeld een kling (fig. 52, 2) uit geel bruin doorschijnend silex. De boorden hebben verschillende (recente) kerven. Een ander voorbeeld is een kling (fig. 52, 1) uit grijs doorschijnend silex met op de rechter boord een waarschijnlijk recente retouche.

Onder de niet zeer talrijke schrabbers is er een dominantie van afslag-schrabbers en kleine schrabbers. De klingschrabbers zijn op ongeretoucheerde klingen vervaardigd. Er is een dubbelschrabber (fig. 52, 9) op een afslag uit zwart doorschijnend silex.

Op een dunne afslag uit wommersom werd door een retouche van de boorden een dunne spits vrijgemaakt. Dit gaf het ontstaan aan een boor (fig. 52, 5). Een ruimer uit bruin doorschijnend silex (fig. 52, 4) heeft op de rechter boord een steile retouche en op de linker boord een gelijkwaardige ventrale retouche. Op deze laatste boord kan men nog de rest onderscheiden van wat eens een stekerslag was.

Een tweeslagmiddensteker uit wommersom (fig. 52, 3) heeft een onregelmatige ventrale vlakke retouche op de linker boord. Een van de meervoudige stekers is een dubbele tweeslagmiddensteker. Het combinatie-werktuig (fig. 52, 10) is een schrabber-steker op breukvlak.

De microlieten zijn talrijk. De spitsen met ongeretoucheerde basis zijn in drie verschillende typen vertegenwoordigd. Vooreerst is er een spits met schuine afknotting (fig. 52, 6) uit wommersom. De afknotting is zwak concaaf en ontstond door een steile tot zeer steile retouche. De basis wordt gevormd door het distale eind van de kling. De volgende is een spits met afgestompte boord (fig. 52, 7) uit grijs glanzend silex. De linker boord heeft een zeer steile retouche, terwijl de rechter boord een ventrale afknaging heeft. De basis wordt ook hier door het distaal eind gevormd. Een derde spits ontstond door convergente afknotting (fig. 52, 8). Het is een eerder dik stuk uit een afslag van geslepen bijl uit silex met bruine patina. De afknottingen ontstonden door een schuine abrupte retouche. De basis is een natuurlijke boord van de afslag. Misschien is het beter dit stuk onder te brengen bij de pijlsneden.

Een slanke driehoekige spits (fig. 52, 18) is eveneens een stevig stuk (dikte 2,7 mm). De linker boord heeft een zeer steile retouche terwijl de basis onstond door een tweevlakkige schuine retouche. De korte microlitische spits met geretoucheerde basis (fig. 52, 11) is een sonchampspits. Deze spits uit glimmerzandsteen heeft op de rechter boord een steile tot zeer steile retouche. De basis is concaaf door een tweevlakkige vlakke retouche. Ook deze spits is eerder dik (3,6 mm) nabij de spits.

Van een segment (fig. 52, 12) uit wommersom ontbreekt een klein deeltje van een der uiteinden. De boord werd verkregen door een steile tot zeer steile retouche.

Er zijn drie ongelijkbenige driehoeken, waarvan de eerste (fig. 52, 14) uit bruin silex op de beide boorden een steile retouche heeft. De snijdende boord is aan beide uiteinden bijgewerkt door een afknaging. Een

andere ongelijkbenige driehoek (fig. 52, 15) uit grijs glanzend silex heeft op de boorden een schuine tot steile retouche. Nabij de spits draagt de snijdende boord een steile retouche. Van een asymmetrisch trapezium (fig. 52, 13) uit wommersom is de kleine ongeretoucheerde boord zo miniem dat deze microliet zeer dicht een ongelijkbenige driehoek benadert. De retouche is steil tot zeer steil. Het ventrale vlak is zwak gebogen. Een kleine gelijkbenige driehoek (fig. 52, 16) uit wommersom is door een steile retouche tot stand gekomen. In zijn centraal gedeelte is deze microliet ook eerder dik (3,6 mm). Een microkling (fig. 52, 26) met fijne distale afknotting en een fijne vlakkere retouche op de rechter boord kan best als onbepaalde microlitische spits worden beschreven.

Er zijn een drietal kerfresten waarvan een zeer kleine (fig. 52, 17) met kerf rechts uit wommersom.

Een pijlsnede (fig. 52, 19) uit bruin doorschijnend silex heeft op de rechter boord een ventrale steile retouche terwijl de linker boord ontstond door een breukvlak dat gedeeltelijk door een zeer steile retouche werd hernomen. De snede is geschonden door een vlakke retouche.

Een kling met convex afgestompte boord (fig. 52, 24) uit zwart bruin doorschijnend silex heeft op de rechter boord een zeer regelmatige steile retouche. Proximaal is er een gelijkaardige afknotting. De linker boord heeft een fijnere schuine retouche, die de schors van deze boord slechts gedeeltelijk verwijdt.

Een kling met convex afgestompte boord (fig. 52, 20) uit silex met diep bruine patina heeft een linker boord, die duidelijk maar iets onregelmatig werd afgestompt door een steile tot zeer steile retouche. Distaal vertoont dit werktuig een vlakke iets dekkende retouche. Proximaal is er een stekerslag op een concave afknotting aangebracht. Een microkling met convex afgestompte boord (fig. 52, 22) uit bruin doorschijnend silex heeft op de rechter boord een zeer steile retouche die hoofdzakelijk dorsaal, maar gedeeltelijk ook ventraal is. De linker boord heeft nabij het distaal niet-spits uiteinde een onregelmatige fijne retouche.

Een recht afgeknotte microkling (fig. 52, 27) uit glimmerzandsteen ontstond door een schuine tot steile retouche. Als dusdanig kan ze als een zonhovenspits worden beschouwd.

De zeer talrijke geretoucheerde afslagen, klingen en microklingen kunnen ongetwijfeld verklaard worden door het veelvuldig voorkomen van retouches, waarvan het meestal zeer moeilijk te bepalen is of het om prehistorische of recente retouches gaat.

Het getand stukje (fig. 52, 21) uit geel silex ontstond door een ventrale eerder vlakke retouche.

Van een afgeschilferde afslag in silex (fig. 52, 23) zijn de beide boorden door een steile retouche afgestompt.

Onder allerlei vermelden we een dubbelschrabber (fig. 52, 25) uit gevlekt silex. De schrabboorden ontstonden door een schuine tot steile schubvormige retouche. Het distaal eind werd tot eindschrabber omgewerkt.

Met zeer veel goede wil zou men misschien in dit werktuig een afslagbijl met gefacetteerde snede kunnen zien.

Ten slotte is er nog een fragment van een slijpsteen (Pl. 10, 1) uit roodbruin (Ardeens) zandsteen, die over zijn ganse oppervlak goed is afgesleten. De doorsnede is ongeveer vierkantig. Het uiteinde draagt geen klosporen. Twee identieke stukken werden gevonden bij de opgraving van een mesolithisch site te Opgimbie (Vermeersch, P., Paulissen, E., Munaut, A., 1973).

7. —

HOLSBEEK

Groot Bos

Hr6

1. 24 — 7/8
 2. 50°56'17" 4°44'42"
 3. Ldc met een vlek Scm.
 4. Kleine verhevenheid langs de Winge.
 5. Scheys en Instituut voor Aardwetenschappen, K.U.L.
 6. Een klein ensemble waaronder vijf kernen. Microklingen zijn goed vertegenwoordigd. Wat het materiaal betreft waaruit de artefacten vervaardigd werden is wommersom even belangrijk als silex. Glimmerzandsteen komt ook voor.
- Naast enkele zeldzame werktuigen vermelden we een kerfrest.

7. —

HOLSBEEK

Rotselaarse baan

Hr7

1. 24 — 7/8
 2. 50°55'38" 4°44'57"
 3. Ldc.
 4. Langs de Leibeek, in de lage vallei van de Winge.
 5. Scheys en Boschmans.
 6. Wommersom is zeer goed vertegenwoordigd. Het silex is meestal een zwart doorschijnend silex en ook grijs silex met bruine patina. Het geheel is weinig geschonden en heeft een fris uitzicht. De silexklingen en microklingen zijn meestal mooi gevormd en dun.
- Onder de kernen zijn deze met twee kruisende slagvlakken en de onregelmatige de voornaamste.
- De schrabbers zijn zeer zwak vertegenwoordigd. Een boor (fig. 53, 3) uit silex met geelbruine patina heeft op de rechter boord een steile retouche. Distaal is er een afknotting en de linker boord heeft nabij de spits een fijne zeer steile retouche.
- We trekken even de aandacht op de aanwezigheid van een tweeslagstekker. De microlieten zijn goed vertegenwoordigd. Een microkling (fig. 53, 4)

heeft een zeer steile afknotting. We interpreteren dit artefact best als een spits met schuine afknotting en ongeretoucheerde basis. De basis is het distale eind van de microkling. Deze spits is uit wommersom. Een andere spits (fig. 53, 5) met ongeretoucheerde basis vormt zowat de overgang tussen een spits met afgestompte boord en ongeretoucheerde basis en een spits met schuine afknotting en ongeretoucheerde basis. Deze spits uit doorschijnend bruin zwart silex heeft een basis die eveneens bestaat uit het distaal eind van de afslag. Een andere spits met afgestompte boord en ongeretoucheerde basis uit wommersom (fig. 53, 6) heeft op de linker boord een zeer steile retouche. Feitelijk benadert deze vorm zeer dicht een ongelijkbenige driehoek met een ongeretoucheerde kleine boord. Een korte spits met ongeretoucheerde basis (fig. 53, 15) uit silex met geel bruine patina ontstond door een afknotting door een schuine tot steile retouche. De basis is ook hier het distale eind.

Een eerder stompe tardenoissspits (fig. 53, 7) uit doorzichtig bruin silex heeft op de linker boord een steile retouche. De basis wordt gevormd door een ventrale zeer steile afknotting.

De onbepaalde microlitische spitsen zijn talrijk. Vooreerst is er een (fig. 53, 8) in bruin doorzichtig silex dat op de linker boord gedeeltelijk een zeer steile retouche heeft, terwijl de rechter boord ventraal een zeer fijne schuine retouche vertoont. De basis wordt gevormd door een breukvlak dat een weinig werd hernomen door een zeer steile retouche. Een andere onbepaalde microlitische spits uit wommersom met bruin rode patina (fig. 53, 10) ontstond door een concave distale afknotting. Hier is de slagbult nog aanwezig. Een andere microlitische spits is in feite een spits met afgestompte boord (fig. 53, 11) waarvan de basis een zeer dun breukvlak is. Deze breuk is in elk geval anterior aan de zeer steil afgestompte boord, daar deze boord zeer duidelijk dunner wordt naar de basisbreuk toe. Een laatste onbepaalde microlitische spits (fig. 53, 13) uit bruin doorschijnend silex ontstond door een schuine zeer steile afknotting. Het is een dun artefact waarvan de basis ook door een breuk wordt gevormd die iets werd bijgewerkt.

Ten slotte moet bij de microlieten nog een kerfrest worden vermeld.

Bij de talrijke microklingen met afgestompte boord is er een (fig. 53, 12) met recht afgestompte boord uit silex met bruine patina. De boord ontstond door een zeer steile retouche. Beide uiteinden zijn scherp. Een kling met convex afgestompte boord (fig. 53, 14) uit bruin doorschijnend silex heeft op de linker boord eveneens een zeer steile retouche. Een fijne microkling met gedeeltelijk afgestompte boord (fig. 53, 9) heeft op de linker boord een proximale steile retouche. Distaal is er een kleine ventrale kerf.

Er is een groot aantal geretoucheerde microklingen en afslagen. Hoewel er geen fragmenten van geslepen bijlen werden aangetroffen hoeven we de aanwezigheid van twee afslagen van geslepen bijl te vermelden.

7. —

HOLSBEEK

Scheys

H18

1. 24 — 7/8
2. 50°55'15" 4°45'43"
3. Lcp.
4. Aan de oostelijke voet van het plateau van de Kesselberg, in de monding van een brede vallei die het plateau zwak versnijdt.
5. Scheys.
6. Het is een sterk geschonden ensemble, meestal uit grijs vleksilex zonder patina. Onder de kernen domineren die met één slagvlak en de onregelmatige.
Er zijn enkele schrabbers waaronder drie keischrabbers; een van deze keischrabbers is een cirkelschrabber.
Naast een bladvormige pijlpunt uit wit grof silex (Pl. 12, 5) met tweevlakkige niet dekkende retouche en een rechte basis die ontstond door een steile retouche is er een ongevleugelde pijlpunt met schachtdoorn (Pl. 12, 4) uit zwart vleksilex, met een retouche die slechts op één vlak dekkend is. Een artefact (fig. 46, 12) uit wit grijs silex heeft de vorm van een pijlsnede, maar de dikte en de manier van retoucheren doen eerder aan een geweerkei denken : de basis is zwak verbrijzeld en de maximale dikte bedraagt 6 mm.
Een fragment van een microkling met recht afgestompte boord (fig. 46, 10) uit wommersom ontstond door een steile retouche.
Er is een groot aantal klingen en microklingen met onregelmatige retouches, waarvan minstens een deel het gevolg zijn van natuurlijke omstandigheden en de moderne akkerbebouwing. Een schuin recht tot zwak concaaf afgeknotte microkling (fig. 46, 11) uit een doorschijnend melkachtig silex heeft op de linker boord nabij de afknotting nog den kleine kerf.
Ten slotte vermelden we nog een groot aantal geretoucheerde afslagen en stukken met verbrijzelde boord, naast enkele afslagen van geslepen bijl.
Bij de aanleg van de weg Holsbeek-Kortrijk-Dutsel en bij het bouwen van zijn huis werd, volgens mededeling van Prof. Dr Scheys, in de basisgrinten van het kwartair onder de leem telkens een haard aangetroffen. Een paleolithische afslag werd in gelijkaardige stratigrafische positie aangetroffen bij de bouw van dit huis.

HOLSBEEK

Lozenhoek

H20

1. 24 — 7/8
2. 50°55'28" 4°45'53"
3. Lcm.
4. Op de zuidelijke rand van de Wingevallei.
5. Scheys.

6. Een klein aantal sterk geschonden artefacten uit silex en een weinig wommersom.

Bij het verbreden van de straat Lozen Hoek kwam in juli 1970 een berm vrij. Dhr. F. Weets ontdekte aan de basis van het zandleem en ook in het zandleem verschillende artefacten uit silex en wommersom. Bij een onderzoek van de profielen was het duidelijk dat de zandleem hier als historisch colluvium moet bestempeld worden.

HOLSBEEK

Crabbé's veld

H22

1. 24 — 7/8
2. 50°55'22" 4°45'07"
3. Ldc.
4. Een iets hoger gelegen deel van de Wingevallei. Een kleine sleuf, in 1970 aangelegd door de heren Y. Scheys en G. Gijselings, wees erop dat al het materiaal naar analogie met de opgravingen op H 41 als oppervlakte-materiaal moet beschouwd worden.
5. Boschmans, Crabbé en Scheys.
6. Het is een sterk geschonden industrie, waarin glimmerzandsteen en wommersom domineren. Deze zijn meestal ongepatineerd. Silex is meestal zwart doorschijnend, terwijl grijs vleksilex eerder zeldzaam is, en dan een bruin gele patina heeft. De kernen zijn zeer talrijk en over het algemeen zeer klein en totaal opgebruikt. De onregelmatige kernen en de kernen met twee snijdende slagvlakken domineren. Een van deze laatste uit wommersom werd op twee verschillende vlakken gedebiteerd (fig. 53, 18). De schrabbers zijn weinig gevarieerd. Naast een aantal afslagschrabbers zijn er ook enkele kleine schrabbers. Een artefact (fig. 53, 17) uit wommersom heeft een zeer scherpe punt die werd vrijgemaakt door een schuine retouche. Ventraal is een goed verzorgde vlakke retouche „en écharpe”. We interpreteren dit stuk als een boor, hoewel de mogelijkheid niet mag uitgesloten worden dat het hier om een onafgewerkte marebladspits gaat. Het stuk is echter uitzonderlijk groot. Een ruimer (fig. 53, 19) uit wommersom werd verkregen door een schuine tot steile retouche. Er zijn een drietal stekers op breukvlak. De driehoekige omalspits (fig. 53, 16) uit bruin doorschijnend silex heeft op de rechter boord een steile retouche, terwijl de linker boord nabij de spits een afknaging vertoont. De zwak concave basis werd bekomen door een steile retouche die hernomen werd door een vlakke ventrale retouche. Van het groot aantal geretoucheerde artefacten kan een deel het gevolg zijn van de bewerking van de grond. Hoewel er geen afslagen van geslepen bijl zijn treffen we een geslepen bijl in grijs vleksilex met rood bruine patina aan (Pl. 10, 4). Het rechter deel vertoont een recente breuk. Het is een eerder dunne bijl met een maximale

dikte die centraal ligt en 19 mm bedraagt. De boorden zijn steil gezet (nabij de snede over 7 mm). De bijl werd onvolledig geslepen.

De slijpstenen werden vervaardigd uit tertiaire zandsteen. Het zijn enkel fragmenten.

7. De Boer (1970) publiceert een spits met recht afgestompte boord en ongeretoucheerde basis in bruin silex. Deze spits is van dit site afkomstig.

HOLSBEEK

Over de Winge

H23

1. 24 — 7/8
2. 50°55'29" 4°45'07"
3. Ldc.
4. Een iets hoger gelegen gebied op de rechteroever van de Winge. De artefacten liggen vooral nabij de boerderij op enkele meters van de Winge verwijderd.
5. Scheys.
6. In dit ensemble waarin wommersom en glimmerzandsteen duidelijk domineren op silex is er een groot aantal kernen. Naast de onregelmatige kernen treffen we heel wat kernen met twee kruisende slagvlakken aan, enkele piramidale en enkele met één slagvlak. Bij de microlieten treffen we naast een onbepaalde microlitische spits drie kerfresten, waarvan een (fig. 41, 14) in wommersom met kerf rechts en afgebroken proximaal eind. Enkele elementen met afgestompte boord en een groot aantal geretoucheerde afslagen, klingen en microklingen zijn kernmerkend voor dit site.
7. —

HOLSBEEK

Bergbroek

H24

1. 24 — 7/8
2. 50°56'01" 4°45'28"
3. Lec.
4. Op de rechteroever van de Winge.
5. Gijselings, Scheys, Boschmans en Van Schaybroek.
6. Er is een groot overwicht van wommersom op silex. De schrabbers zijn hoofdzakelijk atypisch. Een dubbele ruimer (fig. 44, 12) uit wommersom werd gevormd door een distale en een proximale steile retouche. Overigens heeft de linker boord mediaal eveneens een steile retouche. Een spits met afgestompte boord en ongeretoucheerde basis (fig. 44, 11) in bruin doorschijnend silex heeft op de linker boord een regelmatige zeer steile retouche. De rechterboord heeft nabij de spits een ventrale schuine retouche. De basis is het distale eind van een dunne microkling.

Een segment (fig. 44, 13) in wommersom heeft op de linker boord een zeer steile regelmatige retouche. De rechter boord heeft nabij de afgebroken spits een schuine retouche. Een ander artefact in wommersom (fig. 44, 9) zou het best als zonhovenspits worden beschreven. Hoewel ze nogal breed is, tellen we ze onder de onbepaalde microlitische spits. Een steile afknotting heeft een stevige spits gevormd, terwijl de rechter boord nabij de basis een ventrale vlakke retouche heeft, ogenschijnlijk om de zeer dikke (7 mm) slagbult wat dunner te maken.

Een recht afgeknotten microkling zou een deel kunnen zijn van een trapezium uit wommersom (fig. 44, 14). Het dubbel afgeknott stuk uit wommersom heeft twee parallelle vlakken en werd gevormd door een steile retouche (fig. 44, 10).

Overigens zijn er talrijke geretoucheerde afslagen, klingen en microklingen, terwijl ook nog een afslag van geslepen bijl met ventrale retouche moet vermeld worden.

7. —

HOLSBEEK

Hof Ter Winge

H25

1. 24 — 5/6
2. 50°56'10" 4°45'53"
3. Ldc.
4. Een iets hoger gelegen gebied in de vallei op de linker oever van de Winge.
5. Boschmans en Scheys.
6. Het is een sterk geschonden ensemble dat voor de helft uit silex en voor de andere helft uit wommersom en glimmerzandsteen bestaat. Het materiaal is over het algemeen zonder patina.

De talrijke kernen omvatten onregelmatige kernen maar ook kernen met twee kruisende slagvlakken of met één slagvlak, waaronder twee piramidale. Naast de fijne mooi gevormde microklingen zijn er een groot aantal dikke onregelmatige kleine klingen en heel wat kernrandklingen. De afslagen zijn meestal eerder gemiddeld tot klein van afmeting. Heel wat brokstukken uit wommersom werden niet gedebiteerd.

Onder de schrabbers zijn er weinig verschillende typen. Deze schrabbers zijn hoofdzakelijk atypische schrabbers. In mindere mate zijn er afslag-schrabbers en kleine schrabbers. Bemerken we dat er slechts twee kling-schrabbers zijn.

Er is een korte microlitische spits met geretoucheerde basis (fig. 54, 8) — sonchampspits —. Deze spits uit silex met geel bruine patina heeft op de rechter boord een steile retouche. De basis is een breukvlak met een ventrale vlakkere retouche. Een slanke driehoekige spits (fig. 54, 9) uit grof vleksilex met witte patina heeft op de rechter boord een schuine tot steile retouche. De basis wordt gevormd door een ventrale schuine retouche. Een marebladspits uit wommersom (fig. 54, 10) heeft op het

dorsale vlak een mooie dekkende vlakke retouche, terwijl het ventrale vlak slechts gedeeltelijk een gelijkaardige retouche vertoont. Deze spits heeft een segmentvormige doorsnede. Een ongelijkbenige driehoek met concave kleine afknotting (fig. 54, 12) uit licht bruin glanzend silex heeft een lange afknotting die door een zeer steile retouche tot stand is gekomen, terwijl de korte zwak concave afknotting veroorzaakt werd door een schuine tot steile retouche. Een rechthoekig trapezium (fig. 54, 11) uit grijs grof silex heeft een afknotting door een steile retouche. De basis wordt gevormd door een breukvlak dat ventraal hernomen werd door een vlakke retouche, die geen merkbaar verdunnende invloed heeft. Ten slotte vermelden we nog een kerfrest uit silex.

Een atypisch krachtige aangespitste kling (fig. 54, 13) uit silex met bruine patina heeft op de linker boord een steile sterk hernomen retouche, terwijl de rechter boord gekenmerkt wordt door een schuine retouche. De spits en de rechter boord nabij de spits zijn intens versleten.

Dat er een zo groot aantal geretoucheerde afslagen, klingen en microklingen zijn, is ongetwijfeld te wijten aan het feit dat een groot deel der artefacten uit wommersom retouches vertonen waarvan moeilijk kan bepaald worden of ze intentioneel door de prehistorische mens werden aangebracht ofwel of ze van recente oorsprong zijn.

Een afgeknott stuk met één aanliggend geretoucheerde boord uit glimmerzandsteen (fig. 54, 14) heeft een afknotting die tot stand kwam door een ventrale steile retouche. De retouche van de linker boord is eveneens steil. Een afgeknott stuk met twee aanliggend geretoucheerde boorden (fig. 54, 15) uit silex met geelbruine patina heeft op beide boorden een schuine retouche.

Een gekerfde afslag (fig. 54, 16) uit wommersom ontstond door een schuine retouche. Een kling met ventrale retouche (fig. 54, 18) heeft proximaal een schuine retouche die distaal iets vlakker wordt.

Onder allerlei beschrijven we een kling uit wommersom met afgestompte boord en ventrale schuine retouche (fig. 54, 17). Ten slotte trekken we nog de aandacht op een afslag van een geslepen bijl.

7. —

HOLSBEEK

Tornooistraat

H26

1. 24 — 6/7
2. 50°55'38" 4°45'58"
3. Lec.
4. In de Wingevallei.
5. Scheys en Gijselings.
6. Het is een uitgebreid ensemble met sterke dominantie van wommersom. Silex en glimmerzandsteen zijn in mindere mate vertegenwoordigd.

Deze industrie is over het algemeen minder geschonden dan wat men op de nabij gelegen sites in de Wingevallei aantreft. Er is een groot aantal kernen voorhanden. Meest voorkomend is de kern met een slagvlak. Bijna even talrijk is de kern met twee kruisende slagvlakken. Er zijn ook een zeker aantal onverwerkte brokstukken wommersom en eveneens een grote silexknol.

Een duimschrabber (fig. 54, 5) uit bruin glanzend silex heeft op de rechter boord een ventrale schuine retouche. Een eindschrabber (fig. 54, 4) uit wommersom is atypisch omwille van het zeer brede schrabhoofd.

Een boor (fig. 54, 1) uit wommersom heeft een driehoekige spits waarvan de beide boorden een steile retouche hebben. De punt is zeer scherp en stevig.

Onder de talrijke stekers figureren we een tweeslagmiddensteker (fig. 54, 6) uit wommersom die iets weg heeft van een „bec de flute”. De middensteker op afknotting (fig. 54, 2) uit wommersom heeft distaal op de rechter boord een steile retouche. De hoeksteker op breukvlak (fig. 54, 3) is uit silex met goud bruine patina.

Een gebroken microliet was heel waarschijnlijk een tardenoisspits (fig. 54, 7) uit wommersom. De beide boorden hebben een zeer steile retouche; de basis heeft een steile retouche. Een andere gebroken tardenoisspits (fig. 57, 6) uit bruin zwart glimmerzandsteen heeft op de rechter boord een vlakke tot steile retouche. De basis ontstond door een schuine retouche die hernomen werd door een ventrale schuine retouche. Een volgende tardenoisspits (fig. 57, 2) uit grijs gestreept vuursteen vertoont op de rechter boord een steile retouche, terwijl de linker boord enkel mediaal een fijne afknaging heeft. De basis ontstond zoals bij voorgaand exemplaar. Een laatste tardenoisspits (fig. 57, 4) werd uit wommersom vervaardigd. De linker boord en de basis kregen een steile tot zeer steile retouche.

Een korte driehoekige spits (fig. 57, 8) uit donker bruin glimmerzandsteen heeft op de rechter boord nabij de spits een steile en nabij de basis een schuine retouche. De basis ontstond door het aanbrengen van een ventrale schuine retouche.

Een onbepaalde microlitische spits (fig. 57, 5) uit wommersom heeft op de linkerboord een zeer steile retouche. Op de rechter boord werd er een fijne steile retouche aangebracht nabij de spits. De basis brak af.

De kerfrest (fig. 57, 7) is van het Krukowski-type. Dit artefact uit wommersom heeft op de linker boord een verzorgde zeer steile retouche.

Een microkling met bultig afgestompte boord (fig. 57, 3) is uit grijs vuursteen met geel bruine patina. De rechterboord werd afgestompt door een zeer steile retouche. De linker boord vertoont ventraal een fijne afknaging. Distaal is er een (recente?) ventrale kerf.

Een stuk met sleet (fig. 57, 1) uit wommersom heeft op de linker boord een onregelmatige ventrale (recente?) retouche. De distale ventrale ribben vertonen een intense sleet.

Tot stol vermelden we nog een recht afgeknotte afslag (fig. 54, 19) uit

bruin vuursteen. De afknotting ontstond door een schuine tot steile retouche.

Afslagen van geslepen bijl werden niet aangetroffen.

7. —

HOLSBECK

Bergstraat

H27

1. 24 — 7/8
2. 50°55'41" 4°45'48"
3. Ecp en Lec.
4. In de Wingevallei.
5. Scheys.
6. Een klein ensemble dat hoofdzakelijk bestaat uit wommersom en glimmerzandsteen.
Het silex heeft over het algemeen een bruin gele patina. De stukken zijn sterk geschonden.
Naast enkele meest onregelmatige kernen treffen we heel wat brokstukken wommersom aan dit niet gedebiteerd werden. Deze komen voor in plaketten zoals zij te vinden zijn op de Steenberg te Wommersom.
Onder de werktuigen vermelden we drie stukken met verbrijzelde boord, waaronder een uit wommersom.
7. —

HOLSBECK

Meesberg

H31

Onder deze titel groeperen we verschillende vindplaatsen, die in de verzamelingen niet steeds van elkaar onderscheiden werden. Toch schijnen verschillende concentraties aanwezig te zijn, waarvan we de afzonderlijke coördinaten weergeven. De artefacten worden echter gezamenlijk besproken.

1. 24 — 7/8
2. H2 : 50°54'53" 4°44'46"
H3 : 50°54'59" 4°44'51"
H30 : 50°55'12" 4°45'12"
H31 : 50°55'06" 4°45'02"
3. ZAfe.
4. Een noordoostelijke uitloper van het plateau van de Kesselberg. De vindplaatsen worden op de top aangetroffen.
5. Boschmans, Crabbé, De Boer, Gilson, Scheys.
6. De stukken zijn over het algemeen weinig geschonden en vertonen een licht blauwe tot witte patine, hoewel ook ongepatineerde artefacten voorkomen.
Bij de schrabbers overheersen de atypische schrabbers.

Een korte spits met ongeretoucheerde basis (fig. 55, 1) uit grijs glanzend silex werd gevormd uit een dunne afslag door een convergerende steile retouche. De basis bestaat uit de natuurlijke boord van de afslag die hier nog schors draagt. Een iets onregelmatige tardenoisspits (fig. 55, 3) uit wommersom met een witte patina heeft op de linkerboord een zwak hernomen steile retouche, terwijl de rechter boord enkel een onregelmatige vlakkere retouche heeft. De basis ontstond door een schuine retouche en enkele ventrale vlakke retouches. Een onbepaalde microliet (fig. 55, 2) uit wommersom met witte patina heeft op de rechter boord een steilere retouche. De distale breuk is oud.

Een bladvormige pijlpunt (fig. 55, 16) uit grijs vleksilex heeft een tweevlakkige niet dekkende retouche. De basis is convex maar werd door een recentere schending concaaf gemaakt. Een slanke bladvormige pijlpunt met hoekige basis (fig. 55, 4) uit glanzend vleksilex met licht blauwe patina heeft een retouche die in geringe mate dekkend is. Een slanke bladvormige pijlpunt met afgeronde basis (fig. 55, 13) uit silex met wit gele patina heeft op de linker boord een tweevlakkige niet dekkende ventrale retouche. De rechter boord heeft enkel op het ventrale vlak een vlakke retouche. De basis is slechts weinig geretoucheerd en snijdend. Een andere slanke bladvormige pijlpunt met afgeronde (ogivale) basis (fig. 55, 12) uit wit grof silex heeft een vlakke retouche die enkel nabij de spits dekkend is. De rechter boord vertoont een oude kerf. Een artefact (fig. 55, 5) in blond doorschijnend silex heeft een goed verzorgde tweevlakkige dekkende vlakke retouche. Aan de basis schijnt het begin van een steel uitgewerkt te zijn. Hoewel het andere uiteinde niet scherp is menen we dit stuk toch te mogen interpreteren als een onafgewerkte pijlpunt.

Beide gevleugelde pijlpunten met schachtdoorn hebben een tweevlakkige dekkende retouche. Van een uit grijs vleksilex (fig. 55, 14) zijn de twee vleugels afgebroken. Een ander (fig. 55, 16) uit grijs doorschijnend silex is asymmetrisch.

De krachtige spitskling (fig. 55, 8) uit silex met licht witte patina heeft distaal op de beide boorden een steile retouche. De rechter boord kreeg twee weinig diepgaande stekerslagen (wellicht om de boord scherp te stellen?). Op het ventrale vlak zijn er enkele vlakke retouches nabij het distale uiteinde.

De kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 55, 6) uit silex met wit blauwe patina heeft mediaal op de linker boord een steile retouche, terwijl de rechter boord een vlakke tot schuine retouche heeft. Het distaal eind is afgebroken. Een ander fragment van een kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 55, 9) uit silex met witte patina heeft op de linker boord een regelmatige schuine retouche, terwijl de rechter boord een onregelmatige retouche heeft en ook nog een recente kerf. De distale breuk is anterior aan een slijtage van het rechter distaal hoekpunt. Ook de proximale breuk is oud. Een grote kling (fig. 55, 11) uit zwart grof silex heeft op de rechter boord een onregelmatige retouche die zowel ventraal als dorsaal is. Het is

mogelijk dat de linker boord zwakke sleetsporen vertoont; dit is echter niet met voldoende zekerheid vast te stellen.

De stukken met verbrijzelde boord zijn talrijk.

Een asymmetrische afslagbijl (fig. 55, 7) uit grijs silex heeft op de linker boord een krachtige zeer steile sterk hernomen retouche, terwijl de linker boord enkel mediaal een schuine retouche heeft. De snedehoek bedraagt ongeveer 70°.

Naast een groot aantal afslagen van geslepen bijl is er ook nog een geslepen bijl in wit grof silex. De snede is zeer zorgvuldig geslepen, maar op de boorden blijven de sporen van de anterior grove retouche bestaan.

Deze bijl werd in geen geval nog geretoucheerd na het slijpen.

Onder allerlei vermelden we een geretoucheerde afslag uit een rolkei. Verder ook een schrabber met zijdelinge kerven (fig. 55, 10). Dit laatste artefact uit grijs vleksilex heeft op beide boorden een kerf die zeer zorgvuldig werd vrijgemaakt door een tweevlakkige vlakke tot schuine retouche. Buiten de kerven hebben de beide boorden intense sleetsporen, die waarschijnlijk anterior zijn aan het vervaardigen van de distale schrabber.

Losstaand van het hoger beschreven ensemble is er ook nog een subhartvormige vuistbijl (fig. 56, 1) uit silex met gele glanzende patina. Op bepaalde plaatsen is het stuk intens gecorrodeerd. Oorspronkelijk is dit artefact heel waarschijnlijk een levalloiskern voor spitsen geweest. Het slagvlak was wellicht gefacetteerd, maar dit is als dusdanig niet meer te herkennen. Deze kern werd tot vuistbijl herwerkt door vooral de rechter boord dorsaal sterk bij te werken door een schuine retouche. Toch blijven de boorden een min of meer zig-zag verloop vertonen.

Bij de vuistbijl hoort een convexe boordschrabber (fig. 56, 3) in silex met witte glanzende patina en een zwakke corrosie. Hij werd gevormd op een levalloisafslag met zware slagbult, brede gefacetteerde hiel en een afsplijthoek die groter is dan 90°.

Ten slotte is er nog een levalloiskern (fig. 56, 2) uit wommersom met licht witte patina. Het slagvlak is gefacetteerd, maar de iets lichtere patina laat vermoeden dat dit posterieur is.

7. Boschmans, A., 1959 : 30 : een fraai spiespunt in wit gepatineerde silex.
- Boschmans, A., 1960 : 21 : vuistwig.

HOLSBECK

Heilig Hart

H32

1. 24 — 7/8
2. 50°55'03" 4°45'37"
3. ZAfe.
4. Op de noordelijke helling van het plateau van de Kesselberg.
5. Scheys.

6. Een gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn (fig. 54, 20) uit wit grijs vlek-silex met tweevlakkige dekkende retouche.
7. —

HOLSBEEK

Bosveld

H34

1. 24 — 7/8
2. 50°54'56" 4°46'13"
3. ZAfe.
4. Op de westelijke flank van een kleine vallei die het plateau van de Kesselberg aantast.
5. Boschmans, Crabbé en Scheys.
6. Een klein aantal artefacten uit silex, waaronder een slanke bladvormige pijlpunt met afgeronde basis (fig. 56, 5) in wit grijs silex. De retouche is tweevlakkig vlak tot schuin en nergens dekkend.
Een krachtige spitskling met gebogen boord (fig. 56, 4) in donker grijs vlek-silex heeft op de linker boord een zwak getande vlakke tot schuine retouche, terwijl de rechter boord nabij de spits een schuine retouche heeft. Vermelden we ten slotte nog een fragment van een geslepen beitel in vuursteen met licht gele patina. De snede (14 mm breed) is zorgvuldig geslepen. De doorsnede is lensvormig.
7. Boschmans, A., 1969a.

HOLSBEEK

Tuin Bourgeois

H36

1. 24 — 7/8
2. 50°54'53" 4°45'17"
3. ZAfe.
4. Op het plateau van de Kesselberg, nabij een diep indringende zijvallei.
5. Boschmans.
6. Enkele zeldzame artefacten waaronder een driehoekige omalspits.
7. —

HOLSBEEK

H37

1. 32 — 1/2
2. 50°54'53" 4°45'53"
3. ZAfe.
4. Op het plateau van de Kesselberg.
5. Scheys.
6. Een klein aantal artefacten meestal met witte patina.
7. —

HOLSBEEK

H38

1. 32 — 3/4
2. 50°54'53" 4°46'03"
3. ZAfe.
4. Op het plateau van de Kesselberg.
5. Scheys, Gijselings.
6. Een klein aantal artefacten. Opmerkelijk is wel dat nagenoeg alle micro-klingen uit wommersom werden vervaardigd.
7. —

HOLSBEEK

H39

1. 24 — 7/8
2. 50°55'09" 4°46'34"
3. ZAfe.
4. Op de noordelijke helling van een noordoostelijke uitloper van het plateau van de Kesselberg.
5. Boschmans en Scheys.
6. Een klein aantal artefacten, waaronder een fragment van een geslepen breed-nekkige bijl in silex met witte patina met spits-ovale doorsnede en boorden die werden steil gezet over 7 mm.

HOLSBEEK

Chartreuzenberg

H40

1. 32 — 1/2 en 32 — 3/4
2. Het is een verzameling van stukken waarvan de volgende lokalisaties de belangrijkste concentraties aangeven :

50°54'40"	4°44'56"	Bodemserie : ZAfe	H8
50°54'40"	4°45'12"	Bodemserie : ZAfe	H33
50°54'40"	4°45'32"	Bodemserie : ZAfe	H35
50°54'53"	4°45'53"	Bodemserie : ZAfe	H37
50°54'53"	4°46'03"	Bodemserie : ZAfe en wLcc	H38
50°54'46"	4°45'12"	Bodemserie : wPbC	H40

Overigens moeten op dezelfde heuvel verschillende vindplaatsen van Gilson gelokaliseerd worden. De juiste ligging van deze vindplaatsen hebben we niet kunnen terugvinden. Verschillende andere zoekers hebben de artefacten niet verder ingedeeld naar juiste lokalisatie op de heuvel. Ten slotte schijnt het ook wel zo te zijn dat vele artefacten verspreid over de ganse heuvel voorkomen. Om al deze redenen worden de verschillende vindplaatsen behandeld te samen met het niet nader gelokaliseerde materiaal.

5. Boschmans, De Boer, Gijselings, Gilson, Scheys, Taes, Van Eylen.
6. In dit ensemble domineert silex, die over het algemeen een blauwe tot witte patina heeft. In mindere mate maar toch ook belangrijk is wommersom, die eveneens een witte tot grijze patina vertoont. Slechts enkele artefacten zijn uit glimmerzandsteen en ftaniet.

Onder de vele kernen is de groep der onregelmatige kernen het best vertegenwoordigd. In mindere mate zijn er ook kernen met één slagvlak en kernen met twee kruisende slagvlakken. Een enkele kern met twee parallelle slagvlakken (fig. 61, 1) werd uit silex met roestige patina vervaardigd.

Bij de niet al te talrijke schrabbers treffen we hoofdzakelijk afslagschrabbers en kleine schrabbers aan. Zo is er bij voorbeeld een afslagschrabber (fig. 61, 9) uit grijs silex. Klingschrabbers zijn ook goed vertegenwoordigd. Een van de klingschrabbers (fig. 61, 2) is uit blauw grijs silex. Een andere kleine klingschrabber (fig. 61, 5) is uit wommersom met witte patina. Een andere eveneens kleine klingschrabber (fig. 61, 3) is uit wit grijs glanzend silex. Een klingschrabber met een geretoucheerde boord (fig. 61, 7) uit bruin grijs silex heeft op de rechter boord een schuine retouche die niet tot aan het distale eind doorgaat. Een dubbelschrabber (fig. 61, 6) uit silex met witte patina heeft een breed steil en een smal schuin schrabhoofd. Beide boorden hebben een schuine tot steile retouche. Ventraal zijn er enkele verspreide vlakke retouches aangebracht. Een andere dubbelschrabber (fig. 61, 10) uit silex met witte patina is nagenoeg circulair.

Een bek (fig. 61, 4) werd gevormd door het aanpunten van een fijne microkling in silex met witte patina. De distale retouche is steil.

Een ventrale steker op afknotting uit silex met witte patina (fig. 61, 21) heeft nog een kleinere stekerslag op de linker boord. De rechter boord die ontstond door de stekerslag is intens geschonden en zelfs een weinig afgesleten.

Een fragment van een marebladspits (fig. 61, 8) uit silex met witte patina heeft dorsaal op de linker boord een mooi dekkende vlakke retouche, terwijl de rechter boord een fijne retouche draagt. De basis werd gevormd door een ventrale vlakke retouche.

Een segment (fig. 61, 12) uit wommersom met witte patina ontstond door een zeer steile hernomen retouche. De rechter boord is afgeknagd. Een gelijkzijdig trapezium (fig. 61, 13) uit silex ontstond door schuine tot steile retouche. Een rechthoekig trapezium (fig. 61, 19) uit silex met witte patina heeft op de linker distale boord een steile tot zeer steile retouche. De basis werd concaaf gesteld door het aanbrengen van een ventrale vlakke retouche en daarna een normale schuine retouche.

Een kerfrest (fig. 61, 20) uit wit silex heeft de kerf links en is gebroken. Het is moeilijk te bepalen of het artefact van fig. 61, 14 een pijlsnede of een trapezium is. Beide boorden hebben een regelmatige schuine retouche. De snede heeft een fijne ventrale retouche. Omwille van dit laatste feit en het minder symmetrisch karakter van het artefact verkiezen we het als

een pijlsnede te catalogeren. Een andere pijlsnede uit silex met witte patina (fig. 61, 15) heeft op de linker boord een zeer steile retouche, terwijl de rechter boord werd verkrigen door een steile ventrale retouche.

Van een bladvormige pijlpunt (Pl. 12, 2) uit grijs silex is enkel de spits door een tweevlakkige dekkende retouche bewerkt. De basis wordt gevormd door een weinig geretoucheerde natuurlijke boord van de afslag. Een slanke bladvormige pijlpunt met afgeronde basis (Pl. 12, 3) uit grijs vlek-silex heeft een spits gedeelte dat tot stand kwam door een tweevlakkige schuine tot steile retouche. De rest van de pijlpunt heeft een vlakke tweevlakkige niet totaal dekkende retouche. Een onbepaalde pijlpunt (fig. 61, 18) uit grijs vlek-silex heeft op het dorsaal vlak een totaal dekkende retouche terwijl het ventrale vlak ongeretoucheerd gebleven is.

Een gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn (fig. 61, 17) uit grijs vlek-silex heeft op een zijde een totaal dekkende retouche; de andere zijde heeft eveneens een vlakke doch niet dekkende retouche. Een andere gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn (fig. 61, 11) uit grijs silex heeft op beide boorden een tweevlakkige niet dekkende vlakke retouche.

Het fragment van een microkling met gedeeltelijk afgestompte boord (fig. 61, 16) uit silex met witte patina heeft een retouche die, onderaan beginnend als vlakke retouche, overgaat naar een steile retouche. De basis heeft een fijne steile retouche.

Een microkling met recht afgestompte boord (fig. 62, 5) uit silex met witte patina heeft op de rechter boord een zeer steile retouche die zowel ventraal als dorsaal is. Op de linker boord treft men een gebruiksretouche aan.

Een krachtige spitskling met geknikte boord (fig. 62, 6) uit silex met witte patina heeft op de linker boord een steile retouche, terwijl de rechter boord een schuine retouche heeft. Beide boorden zijn op het ventrale vlak sterk geschonden. Het spitse gedeelte heeft zwakke slijtage. Een krachtige (spits)-kling met vlakke retouche (fig. 62, 3) uit wit grof silex is sterk geschonden. Zij ontstond door een krachtige maar goed verzorgde vlakke tot schuine retouche van beide boorden.

Een atypische krachtige aangepaste kling (fig. 62, 4) uit wit grijs silex heeft op beide boorden een sterk hernomen schuine retouche.

Een kling met sleet (fig. 62, 9) uit silex met witte patina heeft op de rechter boord een onregelmatige schuine retouche en een zwakke slijtage die hoofdzakelijk proximaal en distaal voorkomt. De linker boord heeft onregelmatige ventrale vlakke retouche.

Een afgeknot stuk met één aanliggende geretoucheerde boord (fig. 62, 2) uit silex met witte patina heeft een schuine zeer steile afknotting en een ventrale fijne vlakke retouche nabij deze afknotting.

Een stuk met rechte snede (fig. 62, 8) uit wit grijs silex heeft een vlakke tot schuine retouche op de linker boord. De basis werd zowel dorsaal als ventraal door een vlakke retouche gedund. Het distale eind heeft een ventrale vlakke retouche.

Er is een groot aantal geretoucheerde afslagen waarvan een gedeelte wellicht

kunnen verklaard worden door de sterk geschonden toestand van een aantal artefacten.

Uitzonderlijk talrijk zijn de stukken met verbrijzelde boord.

We figureren een dergelijke kling (fig. 62, 7) uit grijs vleksilex. Beide boorden hebben intense pletsporen, zodanig zelfs dat er op de linker boor een kerf is ontstaan.

Er is een geslepen bijl (Pl. 12, 1) van eerder onregelmatige vorm. De bijl is overlangs gefragmenteerd, en de snede is sterk geschonden. Er zijn verschillende fragmenten van geslepen bijlen en ook een groot aantal afslagen van geslepen bijl. Een van deze fragmenten (Pl. 10, 7) uit grijs vleksilex heeft een spits ovale doorsnede en sterk gewelfde vlakken. De snede is sterk geschonden. Na de schending van de nek werd deze bijgewerkt. De maximale dikte van het huidige fragment bedraagt 29 mm.

Een ander fragment werd ook zeer intens bijgewerkt. Het is een exemplaar (Pl. 9, 2) uit grijs gevlekt silex. De doorsnede is zeskantig. De intact gebleven zijkant werd niet steil gezet. De andere zijkant werd door een tweevlakkige retouche herwerkt. De maximale dikte van deze bijl bedraagt 36 mm. Onder allerlei vermelden we een soort bijl zonder snede (Pl. 11, 1). Ze is uit een wit grijs zandsteen gemaakt. De boorden zijn afgerond en de dikte blijft over de ganse lengte egaal (ongeveer 33 mm). Onder dezelfde hoofding beschrijven we een zwaar stuk uit silex met witte patina (fig. 62, 1).

Het is een kernrandkling die door een tweevlakkige retouche werd aangepunt. Deze punt heeft een driehoekige doorsnede. Verspreid over dezelfde heuvelkam werden ook een vijftal afslagen aangetroffen die een gele patina vertonen. Hun oppervlak is sterk gecorrodeerd en de ribben zijn vervaagd. Deze afslagen hebben een dikke slagbult, een brede hiel en een stompe afsplijtingshoek. Hierbij hoort ook een levalloisafslag uit sterk geëoliseerd grijs silex met bruin gele patina. De hiel is gefacetteerd. Het distaal eind en een deel van het proximale ontbreken als gevolg van vorstinwerking. Van een convexe boordschrabber uit vuursteen met gele sterk gecorrodeerde patina ontbreekt het distale uiteinde eveneens onder invloed van vorst. De hiel is gefacetteerd. Een andere convexe boordschrabber uit vuursteen met wit blauwe patina ontstond door een schubvormige retouche van Quina-type. Deze drie laatste artefacten werden onder allerlei geïnventariseerd.

7. Boschmans, A., 1954b.
- Boschmans, A., 1960.
- Boschmans, A., 1963.
- Boschmans, A., 1968.

HOLSBEEK

Boomkwekerij

H41

1. 24 — 5/6
2. 50°55'50" 4°45'10"

3. Ldc.

4. Op een oeverwal langsheen de Winge.

5. Boschmans, De Boer, Gijselings, Scheys, Van Goidsenhoven, Van Schaybroek.

6. Een volledige beschrijving van het oppervlaktemateriaal en het opgegraven materiaal is te vinden in :

7. Vermeersch, P., 1972.

HOLSBEEK

Marrant

H42

1. 24 — 5/6
2. 50°55'50" 4°45'30"
3. IScm.
4. Op een oeverwal langsheen de Winge.
5. Boschmans, De Boer, Gijselings, Scheys, Van Goidsenhoven, Van Schaybroek.
6. Een volledige beschrijving van het oppervlaktemateriaal en het opgegraven materiaal is te vinden in :
7. Vermeersch, P., 1972.

HOLSBEEK

Dutselhoek

H45

1. 24 — 5/6
 2. 50°55'18" 4°46'39"
 3. Ldf (p).
 4. Aan de voet van een oostelijke uitloper van het plateau van de Kesselberg.
 5. Boschmans en Van Meerbeeck.
 6. Het is een klein ensemble waarin wommersom zonder patina domineert; glimmerzandsteen is slechts in één exemplaar voorhanden. Het silex is meestal grof met een bruine patina. Onder de zeer talrijke kernen, op enkele na alle uit wommersom, zijn deze met twee kruisende slagvlakken en de onregelmatige de belangrijkste. De talrijke klingen en microklingen zijn hoofdzakelijk uit wommersom vervaardigd.
- Bij de werktuigen vermelden we een artefact uit wommersom (fig. 63, 4), waarvan de linker boord een steile retouche heeft, die overgaat naar een convexe afknotting. Op het rechter hoekpunt is een stekerslag aangebracht, die misschien wel toevallig is, zodat het niet heel zeker is dat het hier een hoeksteker is.
- Een afslag uit wommersom (fig. 63, 2) vertoont twee niet aanliggende mooi verzorgde kerven, welke ontstonden door een schuine tot steile retouche.
- Hoewel niet typisch kan een ander stuk uit wommersom (fig. 63, 1) zonder moeite als afslagbijl met gefacetteerde snede worden geïnterpreteerd.

De rechter boord heeft een steile retouche en de linker een ventrale grove schuine retouche. De snede heeft een schuine retouche terwijl zij ventraal een onregelmatige vlakke retouche en een moeilijk te definiëren glans vertoont.

Onder allerlei beschrijven we een grote spits met twee basale kerven. Het artefact (fig. 63, 3) uit silex met geel-bruine patina, heeft op linker en rechter boord een goed verzorgde schuine retouche. De zwakke basale kerven werden verkregen door een tweevlakkige vlakke retouche. Het is een eerder krachtig stuk.

Ten slotte vermelden we nog een fragment van een geslepen artefact uit ftaniet.

7. —

HOLSBEEK

Gasthuisbos

H46

1. 24 — 5/6
2. 50°55'16" 4°44'00"
3. Scf.
4. Een iets droger gebied in de Wingevallei.
5. Boschmans.
6. Het is een klein fris uitziend ensemble. Wommersom domineert over silex. Er is een groot aantal microklingen.
Onder de werktuigen vermelden we een geretoucheerde afslag (fig. 56, 7) en een afgeknot stuk met één aanliggende geretoucheerde boord (fig. 56, 6) uit bruin doorschijnend silex. De linker boord heeft een schuine retouche, terwijl de rechter boord enkel mediaal een gelijkaardige retouche vertoont.
De afknotting is zeer steil.

7. —

HOLSBEEK

Winge

H47

1. 24 — 5/6
2. Het is een gemengde collectie, waarvan de artefacten afkomstig zijn van de verschillende vindplaatsen langs de Winge in hoofdzaak van volgende sites : H15, H25, H41 en H42. De juiste lokalisatie van deze stukken is echter onbekend.
We beschrijven enkele artefacten, die ons een betere kennis kunnen geven omtrent de werktuigen van de Wingestites.
5. Boschmans, Scheys, Van Schaybroeck, Van Den Wijngaard.
6. Een microkling is uit wommersom (fig. 63, 5). Een kleine schrabber (fig. 63, 7) uit licht bruin silex heeft een dik schrabhoofd (7 mm). Een grote hoefkrabber uit donker grijs silex (fig. 63, 12) heeft een schrabhoofd dat een weinig hernomen is.

Een bek uit glimmerzandsteen (fig. 63, 6) ontstond door een steile tot zeer steile retouche. Een ruimer (fig. 63, 16) uit wommersom heeft distaal op de rechter boord een schuine tot steile retouche, terwijl de linker boord een gelijkaardige ventrale retouche vertoont. Overigens vertoont het ventrale vlak nog enkele verspreide onregelmatige vlakke retouches. Een ander ruimer (fig. 63, 10) eveneens uit wommersom moet als eerder twijfelachtig beschouwd worden, gezien de wisselzijdige retouche eerder een gebruiksretouche schijnt te zijn.

Een hoeksteker op afknotting uit zwart glanzend silex (fig. 63, 15) vertoont op het dorsale vlak nog sporen van polijsting, wat ons doet veronderstellen dat dit een afslag van geslepen bijl is. Een middensteker op breukvlak (fig. 63, 11) is uit zwart silex (1).

Een spits met afgestompte boord en ongeretoucheerde basis (fig. 64, 3) uit zwart grijs doorschijnend silex werd bekomen door een zeer steile retouche van de linker boord. De basis wordt gevormd door het distale eind van de afslag.

Een tardenoisspits (fig. 63, 9) uit grijs glanzend silex heeft op de rechter boord een zeer steile retouche. De basis heeft een tweevlakkige schuine retouche.

De korte microlitische spitsen met geretoucheerde basis zijn beide korte ogiefspitsen. Een eerste (fig. 63, 14) uit glimmerzandsteen heeft op de rechter boord een steile tot zeer steile retouche. De basis heeft een tweevlakkige schuine retouche. Een andere (fig. 63, 8) eveneens uit glimmerzandsteen heeft op de linker boord een steile tot zeer steile retouche. De basis werd bekomen door één slag op het ventrale vlak.

Een marebladspits (fig. 64, 1) uit zwart glanzend silex heeft dorsaal een mooie dekkende retouche, terwijl de vlakke retouche van de ventrale zijde slechts partieel is.

De boog van een segment (fig. 64, 2) uit glimmerzandsteen heeft een zeer steile regelmatige retouche. Dit geldt ook voor een ander segment (fig. 64, 6) uit grijs doorschijnend silex.

Een ongelijkbenige driehoek uit wit grof silex (fig. 64, 7) ontstond door een steile tot zeer steile retouche.

Een onbepaalde microlitische spits (fig. 64, 4) uit wommersom heeft op de linker boord een steile retouche. Dit artefact is het dikst nabij de spits. De basis wordt gevormd door een breukvlak dat niet geretoucheerd is. Het feit dat de boordretouche naar de basis toe uitsterft laat vermoeden dat het hier in feite toch om een volledige spits gaat, waarvan de basis door een anterieure breuk wordt gevormd. Deze breuk is dun en hoefde dus niet meer geretoucheerd te worden omdat ze zo reeds fijn genoeg was (1,5 mm).

¹ Deze beide stekers, werden volgens mondelinge mededeling van Dhr. Boschmans, door F. Van Noten als stekers van waarschijnlijk Tjonger-ouderdom bestempeld. Zie ook Van Noten F., 1967b.

Een andere driehoekige spits (fig. 63, 13) eveneens uit wommersom heeft op de linker boord een zeer steile retouche. De basis wordt gevormd door een breuk. Van een andere onbepaalde microlitische spits (fig. 64, 12) uit grijs vleksilex ontbreken basis en spits. Ook hier is de retouche zeer steil.

Een typische omalspits uit licht bruin doorschijnend silex (fig. 64, 5) heeft op de rechter boord een steile retouche, terwijl de linker boord een vlakkere retouche vertoont. De basis kwam tot stand door een tweevlakkige schuine retouche. Een van de kerfresten (fig. 64, 11) is uit wommersom.

Een bladvormige pijlpunt uit blond silex (fig. 66, 13) heeft een tweevlakkige niet dekkende retouche. Van een andere bladvormige pijlpunt (fig. 64, 14) uit geel bruin glanzend silex bleef de basis ongeretoucheerd. Beide boorden hebben overigens een tweevlakkige vlakke niet dekkende retouche.

Een slanke bladvormige pijlpunt met afgeronde basis (fig. 64, 8) uit grijs vleksilex heeft nabij de spits een tweevlakkige vlakke retouche. Een zeer lange pijlpunt wordt als onbepaald beschouwd (fig. 64, 9). Dit artefact uit bruin rood silex heeft een tweevlakkige vlakke retouche. Een deel van een van de boorden en de basis hebben slechts een ventrale retouche. Een andere onbepaalde pijlpunt (fig. 64, 21) uit grijs glanzend silex heeft een tweevlakkige vlakke tot schuine retouche van de boorden. Een laatste is een twijfelachtig geval (fig. 64, 15).

Een gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn (fig. 64, 10) uit grijs glanzend silex heeft een tweevlakkige niet dekkende retouche.

Een kling met gedeeltelijk afgestompte boord (fig. 64, 19) uit wommersom heeft een steile linker boord met een wisselretouche. Aan een van de uiteinden zijn er nog twee (intentionele?) stekerslagen aangebracht. Overigens heeft het artefact nog een onregelmatige retouche.

Een schuin rechtlijnig afgeknot stuk (fig. 64, 17) kan als zonhovenspits worden geïnterpreteerd. Dit artefact uit zwart doorschijnend silex heeft een fijne steile afknotting. De linker boord heeft bovendien nog een fijne onregelmatige steile retouche.

Op een (natuurlijke ?) wommersom afslag (fig. 64, 16) werd door een schuine tot steile retouche een kerf uitgewerkt.

Een krachtige afgeronde kling (fig. 64, 22) uit silex met gele patina heeft op de linker boord een schuine schubvormige retouche en een ventrale onregelmatige retouche. De rechter boord heeft een sterk hernomen schuine retouche.

Onder de talrijke geretoucheerde afslagen treffen we heel wat spitse afslagen aan die nabij de spits een retouche hebben. Het is niet steeds mogelijk uit te maken of het hier om een al dan niet intentionele retouche gaat.

Een stuk met tweevlakkige retouche (fig. 64, 18) uit wommersom heeft rondom een tweevlakkige min of meer verbrijzelde vlakke tot schuine retouche. Het is niet uitgesloten dat het hier om een onvoltooide bladvormige pijlpunt gaat.

Onder allerlei beschrijven we een gesteelde kling met afgestompte boord (fig. 64, 20) uit licht bruin vleksilex. De retouche is steil tot zeer steil.

7. —

HOLSBEEK

Wijngaardbos

H48

1. 32 — 3/4
2. 50°54'53" 4°46'29"
3. ZAfe en wLca.
4. In een vallei die de Chartreuzenberg naar het noorden draineert.
5. Boschmans en Gijselings.
6. Slechts een klein aantal artefacten (Het site is bebost). Er is een stuk met rechte snede (fig. 51, 7) uit grijs vleksilex. De rechter boord heeft een tweevlakkige vlakke retouche. De linker boord heeft gedeeltelijk een gelijk-aardige retouche.
7. —

HOLSBEEK

Van Ham

H49

1. 32 — 1/2
2. 50°56'34" 5°04'51"
3. Adp.
7. Boschmans, A., 1969b vermeldt de vondst van een zeer grote (lengte : 21,5 cm) geslepen bijl in silex met oker bruine patina. Ze werd gevonden op een diepte van 0,5 m in „grijze bevlekte leem” in de tuin van dhr. J. Van Ham, Pleinstraat.

HOLSBEEK

H50

1. 32 — 1/2
2. 50°54'43" 4°44'26"
3. PAp
5. Boschmans.
6. Een cheddarspits (fig. 41, 15) uit zwart doorschijnend silex met steile tot zeer steile retouche. De basis is afgebroken. Nabij de distale spits heeft de linker boord een afknaging. Het betreft een losse vondst.

HOLSBEEK

7. Galesloot, L., 1880 vermeldt „un fragment de hache et pointe de flèche en silex, trouvés dans un chemin encaissé conduisant au village Kortrijk-Dutsel”.

HALEN

't Acht Bunder

Ha1

1. 25 — 5/6
2. 50°57'01" 5°03'24"
3. Lbp.
4. Het site bevindt zich op de noordelijke zeer zacht hellende flank van de Bokkenberg.
5. Claes.
6. Er werden slechts een klein aantal artefacten ingezameld. Er is een kleine (L: 20,4 mm; b: 15,4 mm) ongevleugelde pijlpunt met brede (6,3 mm) hoekige schachtdoorn in grijs vleksilex. De slijtage van het artefact met versleten boord bevindt zich hoofdzakelijk op het ventrale vlak van de linker boord.
7. —

HALEN

Kluisberg (Rijnrodeberg)

Ha2

1. 25 — 5/6
2. 50°56'12" 5°02'37"
3. Een grote vlek ZAfe, omring door wLca en Lca.
4. Op de westelijke helling van een heuveltop op de linkeroever van de Rijnrodebeek.
5. Claes.
6. Het is een zeer belangrijk ensemble waarin klingen en microklingen eerder zeldzaam zijn. Bij voorkeur werd vuursteen verwerkt, hoewel toch ook een belangrijk percent wommersom werd gebruikt. De artefacten uit vuursteen hebben soms een blauwe, soms een witte maar soms ook geen patina. De artefacten uit wommersom vertonen een grijze patine of zijn ongepatineerd. Naast sterk geschonden artefacten komen ook ongeschonden artefacten voor.
Slechts een derde van de kernen werd uit vuursteen vervaardigd. Naast de onregelmatige zijn het vooral kernen met twee kruisende slagvlakken die veelvuldig voorkomen. Bij de microklingen domineren deze uit wommersom op deze uit vuursteen, terwijl het voor de klingen juist andersom is. Onder de eindschrabbers zijn vooral de afslagschrabbers en de atypische schrabbers goed vertegenwoordigd. Eveneens belangrijk zijn de kleine schrabbers, de hoefschrabbers en de getande schrabbers.
Een klingschrabber met één geretoucheerde boord (fig. 58, 8) werd uit dof wit vuursteen vervaardigd. De rechter boord heeft mediaal een schuine tot steile retouche. Een klingschrabber met twee geretoucheerde boorden (fig. 58, 10) uit grijs vleksilex met wit blauwe patina vertoont op de rechter boord een fijne schuine retouche, terwijl de retouche van de linker boord eerder onregelmatig is.

Een dubbelschrabber (fig. 58, 12) uit grijs vleksilex vertoont op het proximale schrabhoofd een scherpe zijdelingse doorn. Een cirkelschrabber (fig. 58, 4) uit donker grijs gevlekt vuursteen heeft rondom een vlak tot schuin schrabhoofd.

Een eerste hoefschrabber (fig. 58, 5) werd uit donkergrijs gevlekt vuursteen vervaardigd. Het linker gedeelte van het schrabhoofd is steiler dan het rechter gedeelte, waar de retouche eerder schuin tot vlak is. Een volgend exemplaar (fig. 58, 6) uit grijs gevlekt vuursteen met licht gele patina heeft een schrabhoofd dat schuin tot steil is. Een andere hoefschrabber (fig. 58, 7) is een eerder dik (18,7 mm) exemplaar uit grijs vleksilex. Het rechter gedeelte van het schrabhoofd en de volledige rechter boord is zeer intens afgesleten, zodanig dat de ribben van de retouches zelf gedeeltelijk verdwenen zijn. Er zijn striaties loodrecht op het ventrale vlak. Mediaal op de linker boord is er eveneens een zwakke sleet. De rest van het schrabhoofd werd zeer sterk hernomen, zodat hier geen sleetsporen meer te observeren zijn. Dit hernemen is echter duidelijke posterieur aan de slijtage. Een laatste hoefschrabber (fig. 58, 2) uit grijs vleksilex is eveneens een dik exemplaar (18,7 mm). Hij heeft een verzorgd eerder steil schrabhoofd. De rechter boord werd proximaal getand.

Een afslagschrabber (fig. 58, 1) uit donker grijs vuursteen heeft op het schrabhoofd een zwakke sleet, die vooral ventraal waarneembaar is. Van een andere afslagschrabber (fig. 58, 3) uit donker grijs vuursteen werd het schrabhoofd zwak hernomen.

Een boor (fig. 59, 13) uit grijs doorschijnend vuursteen heeft op de linker boord proximaal een fijne vlakke retouche die distaal overgaat naar een schuine tot steile retouche. De rechter boord heeft proximaal een onregelmatige retouche, terwijl de retouche distaal steil is. Beide boorden hebben een discontinue ventrale vlakke retouche. Een bek (fig. 58, 11) uit grijs gevlekt vuursteen vertoont op de rechter boord een schuine tot steile retouche, die proximaal getand is. De linker boord heeft een schuine tot steile retouche.

Een tweeslaghoeksteker (fig. 59, 19) uit zwart doorschijnend vuursteen met licht witte patina werd op een eerder dikke kling (10,4 mm) vervaardigd. De rest van de tweeslaghoekstekers werden uit wommersom vervaardigd. Een steker op afknotting (fig. 58, 9) was vroeger waarschijnlijk een boor. Dit artefact uit grijs gevlekt vuursteen heeft op de linker boord een steile afknotting, terwijl op de rechter boord distaal een gelijkaardige retouche voorkomt. De stekerslag is niet diepgaand.

Een korte microlitische spits (fig. 59, 10) werd uit wit grof vuursteen vervaardigd. De linker boord heeft een steile tot zeer steile retouche, terwijl de retouche van de rechter boord schuin tot steil is. De basis heeft een steile retouche die achteraf werd hernomen door een ventrale vlakke retouche. Een ongelijkbenige driehoek (fig. 59, 16) eveneens uit wit grof silex heeft twee zeer steile afknottingen. De breuk van de kleine afknotting is recent.

Alle kerfresten zijn uit wommersom vervaardigd. Een eerste (fig. 59, 20) is proximaal links; een tweede (fig. 59, 14) proximaal rechts. Een laatste (fig. 59, 15) ontstond door een zeer steile kerf op een eerder dik gedeelte van een microkling.

De typische omalspits (fig. 59, 12) uit vuursteen met witte patina is uitzonderlijk klein. De rechter boord met schuine retouche is zwak versleten. De linker boord heeft nabij de spits een vlakke retouche en is ook daar zwak versleten. De basis ontstond door een schuine retouche die hernomen werd door een ventrale vlakke tot schuine retouche.

Het artefact van fig. 59, 11 uit grijs gevlekt vuursteen zou ook als vielletrapezium kunnen beschreven worden. Omwille echter van de getande retouche van de linker boord verkiezen we het als atypische omalspits te beschrijven. De rechter boord vertoont een afknaging. De basis ontstond door een schuine retouche die nadien werd hernomen door een ventrale schuine retouche.

Een eerste pijlsnede (fig. 59, 1) uit grijs doorschijnend vuursteen heeft op de linker boord een zeer steile wisselretouche, terwijl de rechter boord ontstond door een steile retouche. Een volgende pijlsnede (fig. 59, 2) uit grijs vleksilex heeft op beide boorden een zeer steile wisselretouche, die nochtans op de linker boord hoofdzakelijk ventraal is. Een andere pijlsnede is niet zo typisch. Dit artefact (fig. 59, 6) uit grijs vleksilex heeft op de linker boord een schuine retouche, terwijl de rechter boord gevormd wordt door een breuk. Het artefact van fig. 56, 9 uit grijs vleksilex kan zowel als pijlsnede of als gelijkzijdig trapezium beschreven worden.

Een bladvormige pijlpunt (fig. 59, 7) uit grijs doorschijnend vuursteen heeft dorsaal een weinig verzorgde dekkende retouche, terwijl ventraal enkel de rechter boord dergelijke retouche vertoont. Een eerste slanke bladvormige pijlpunt met hoekige basis (fig. 59, 5) is uit grijs doorschijnend vuursteen. De basis is een distaal ongeretoucheerd eind. Overigens vertoont deze pijlpunt een tweevlakkige schuine eerder grove nabij de spits dekkende retouche. Een andere slanke bladvormige pijlpunt met hoekige basis (fig. 59, 8) is uit grijs silex met witte patina. Rondom is er een vlakke tweevlakkige retouche.

Een gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn (fig. 59, 3) is uit bleek grijs silex vervaardigd. De boorden zijn zwak getand. Er is een tweevlakkige totaal dekkende vlakke retouche. Een ander exemplaar (fig. 56, 8) uit silex met blauwe patina werd op de rechter boord nabij de spits herwerkt zodat aldaar de blauwe patina verdween.

Een spitse kling (fig. 59, 17) met recht afgestompte boord werd uit zwart doorschijnend vuursteen vervaardigd.

Een kling met één geretoucheerde boord (fig. 59, 24) uit grijs vuursteen met wit blauwe patina heeft op de linker boord een schuine retouche terwijl de rechter boord gedeeltelijk een onregelmatige retouche vertoont. Distaal is er een steile afknopping zonder patina.

Een kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 59, 9) uit vuursteen met intens blauwe patina heeft op de rechter boord een getande hernomen schuine retouche. De linker boord is sterk getand door een schuine tot steile, proximaal ook hernomen, retouche. Een fragment van een gelijkwaardig werktuig (fig. 59, 18) uit wit grijs grof vuursteen heeft op de linker boord een schuine en op de rechter boord een steile retouche. Een laatste fragment (fig. 59, 4) werd uit grijs wit vuursteen vervaardigd. De linker boord vertoont een schuine tot steile retouche die hernomen werd door een onregelmatige vlakke ventrale retouche. De rechter boord heeft een eerder onregelmatige tweevlakkige zwak verbrijzelde retouche.

En schuin rechtlijnig afgeknotte kling (fig. 59, 23) uit wit grof vuursteen heeft mediaal op de linker boord een onregelmatige retouche. Distaal op de rechter boord is er een onregelmatige steile retouche en een zwakke sleet die eerder ventraal ligt. Een schuin concaaf afgeknotte kling (fig. 59, 22) uit donker grijs vuursteen heeft op de linkerboord mediaal een steile retouche en distaal een afknaging. Een concaaf afgeknotte afslag (fig. 59, 21) werd uit grijs vuursteen vervaardigd. Proximaal is er een ventrale vlakke retouche die eventueel een bultschilfer kan zijn bij het vervaardigen van de afslag.

Een getand stuk (fig. 60, 4) uit gevlekt vuursteen heeft een dikke hiel uit schors (17 mm). Door een grove schuine retouche werden tanden vrijgemaakt. Op de linker boord is deze retouche ventraal.

Een afgeschilferd stuk (fig. 58, 13) uit grijs gespikkeld vuursteen heeft zowel proximaal als distaal een tweevlakkige vlakke tot schuine retouche, die distaal zelfs iets verbrijzeld is. De boord zonder schors heeft een onregelmatige tweevlakkige retouche.

Een afslagbijl (fig. 60, 2) uit vuursteen met blauwe patina heeft een snedehoek van 68°. Beide boorden hebben een steile retouche. Een grote afslagbijl met gefacetteerde snede (fig. 60, 6) werd uit grof grijs vuursteen vervaardigd. Beide boorden ontstonden door een schuine tot steile zware retouche. De snede is zwak getand door een schuine retouche, wat meebrengt dat de snedehoek sterk varieert. Een tweevlakkige afslagbijl (fig. 60, 3) is uit wit grijs gevlekt vuursteen. Buiten de snede is de retouche totaal tweevlakkig. De snedehoek bedraagt 66°. Ventraal werd een grove dekkende retouche aangebracht. Dorsaal is het een grove schuine soms trapvormige retouche. De linker boord is plaatselijk verbrijzeld.

De geslepen bijl uit grijs vuursteen (fig. 60, 5) is niet van het normale type. Het gaat hier in feite om een afslag die de vorm heeft van een afslagbijl. Daarop werd zeer zorgvuldig een snede geslepen. Dit gebeurde zowel ventraal als dorsaal. Overigens behield de afslag zijn natuurlijke vorm. De linker boord werd over 1,5 mm steil gezet. De rechter boord is heden door een recente breuk gevormd, die er de vorm echter niet veel van veranderd heeft.

Onder allerlei beschrijven we een tweepuntig voorwerp (fig. 60, 1). Dit artefact werd vervaardigd op een vorstplaket uit wommersom door het

aanbrengen van een schuine tot steile retouche, die plaatselijk betrekkelijk diep indringt.

7. —

HALEN

Boekesbos

Ha5

1. 25 — 5/6
2. 50°57'29" 5°04'16"
3. Lbp.
4. Op de noordelijke zacht hellende flank van de Bokkenberg.
5. Claes.
6. Er werden een klein aantal afslagen en klingen ingezameld. Werktuigen kwamen niet te voorschijn.
7. —

HALEN

Bokkenberg

Ha6

1. 25 — 5/6
2. 50°57'32" 5°04'52"
3. ZAfe en wLca.
4. Het site bevindt zich bovenop de Bokkenberg op de noordoostelijke uitloper die de Demervallei domineert.
5. Claes.
6. Het gaat om een sterk geschonden ensemble, waarin vuursteen het meest gebruikte materiaal is. De artefacten hebben meestal geen patina, hoewel toch ook enkele artefacten met witte tot blauwe patina voorkomen. Opmerkelijk is het voorkomen van talrijke fragmenten van kleine vuursteenknollen van slechte kwaliteit.
Een boor (fig. 57, 10) uit bleek grijs vuursteen heeft op beide boorden een verzorgde zeer steile retouche. Op de punt komen enkele ventrale vlakke retouches voor.
Een pijlsnede uit grijs vuursteen (fig. 57, 16) ontstond door een zeer steile retouche, die gedeeltelijk een wisselretouche is.
Van een driehoekige pijlpunt (fig. 57, 11) uit grijs doorschijnend vuursteen dragen de beide boorden en de basis een tweevlakkige deels dekkende vlakke retouche. Een onafgewerkte pijlpunt (fig. 57, 12) uit wommersom heeft op beide boorden een onregelmatige tweevlakkige retouche. De basis is dik (8,0 mm) maar ook ruw tweevlakkig geretoucheerd. Een gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn (fig. 57, 9) uit grijs vuursteen heeft een tweevlakkige totaal dekkende vlakke retouche. Beide boorden zijn zwak getand. Een tweevlakkige afslagbijl (fig. 57, 15) werd uit wit grof vuursteen vervaardigd. De beide boorden vertonen een verzorgde schuine tot steile retouche. Op het ventrale vlak werden in het hielgedeelte van de bijl

vlakke retouches aangebracht. Nabij de snede is er op het ventrale vlak een zwakke glans waar te nemen. De snedehoek bedraagt 58°.

Een geslepen bijl (fig. 57, 14) uit silex met witte patina is het resultaat van het herwerken van een oudere geslepen bijl : de onregelmatige retouches op beide boorden zijn van recentere datum dan het polijsten. Deze boorden en ook de hiel zijn intens verbrijzeld.

Onder allerlei hebben we een artefact (fig. 57, 13) uit donker grijs vuursteen ondergebracht. Op het proximale eind vertoont het een vlakke tot schuine deels dekkende verzorgde retouche.

7. —

HALEN

Zavelkuil

Ha7

1. 25 — 5/6
2. 50°57'26" 5°05'58"
3. SAf(p)
4. Kleine verhevenheid op de rand van de Demervallei.
5. Claes.
6. Het betreft een klein ensemble zonder karaktersitieke werktuigen.
7. —

HALEN

Rozendel

Ha8

1. 25 — 5/6
2. 50°57'45" 5°04'42"
3. ZAfe.
4. Het is de noordelijke flank van de Bokkenberg op de linker oever van de Demer.
5. Claes.
6. Naast een aantal afslagen in vuursteen kunnen we ook twee afslagen van geslepen bijl vermelden.
7. —

HALEN

Asbron

Ha9

1. 25 — 5/6
2. 50°56'34" 5°04'51"
3. Ldp.
4. Aan de voet van de Mettenberg.
5. Claes.
6. Het betreft een klein aantal afslagen in vuursteen en wommersom.
7. —

HOUWAART

Bensberg

Hw1

1. 24 — 7/8
2. 50°55'05" 4°50'55"
3. ZAfe.
4. Westelijke uitloper van het plateau van de Roesselberg, op de rechter oever van de Winge.
5. Gilson.
6. Het betreft een klein aantal artefacten uit silex. Een bek uit silex met witte patina (fig. 54, 21) werd verkregen door twee steile kerven. Het is een eerder dik werktuig.
Een gebroken typische omalspits (fig. 54, 22) uit silex met witte patina heeft op de rechter boord een iets onregelmatige schuine retouche, terwijl de basis een iets vlakkere retouche vertoont.
Een fragment van een krachtige spitskling (fig. 54, 23) uit grijs silex heeft op beide boorden een steile retouche. Vermelden we tenslotte nog een afslag van geslepen bijl.
7. —

HOUWAART

Bensberg

Hw2

1. 24 — 7/8
2. 50°54'58" 4°51'10"
3. ZAfe.
4. Gilson.
5. Gilson beschrijft de lokalisatie als volgt : „Le mamelon moyen portait le plus important des trois établissements du Bensberg ...” „Ceux-ci (les objets) gisaient sur la crête et sur le talus, depuis son extrémité libre jusqu'à l'endroit où ce mamelon se soude à la croupe elle-même et où le limon commence à se montrer. Mais les amas les plus denses occupaient le voisinage de sa terminaison occidentale, c'est à dire la position la plus dominante du site”. Hij maakt melding van concentraties van een kern en een hele reeks afslagen binnen een ruimte van drie tot vier vierkante meter.
6. Het gebruikte materiaal is meestal een grijs vleksilex zonder patina, hoewel ook gepatineerde stukken voorkomen.
De kernen hebben meestal slechts één slagvlak. Er zijn er echter ook met twee slagvlakken zoals die van fig. 65, 1. Er zijn heel wat niet verwerkte stukken silex met schors. De schrabbers zijn veruit de belangrijkste groep onder de werktuigen. Er is slechts één klingschrabber (fig. 65, 12) op een onregelmatige kling uit wit grijs silex. Een dubbelschrabber (fig. 65, 3) uit wommersom werd op het ventrale vlak van de afslag vervaardigd. Een kleine schrabber uit donker grijs vleksilex werd in het vuur gecraqueleerd (fig. 65, 4). Het schrabhoofd is steil en sterk hernomen. Een afslag-

schrabber (fig. 65, 6) uit wit grijs silex werd eveneens sterk hernomen zodanig zelfs dat de top van het schrabhoofd boven de basis uitsteekt. Van een andere afslagschrabber is het schrabhoofd eerder onregelmatig (fig. 65, 2). Een laatste afslagschrabber uit wit grijs silex (fig. 65, 5) heeft een zeer steil hernomen schrabhoofd.

Een boor (fig. 65, 8) uit silex met licht witte patina heeft op beide boorden een steile retouche. Een tweeslagmiddensteker (fig. 65, 9) uit donker grijs glanzend silex kwam tot stand door twee weinig belangrijke stekerslagen.

De retouche van een kling met afgestompte boord (fig. 65, 11) uit grijs glanzend silex is zeer steil.

Een fragment van een kling met bultig afgestompte boord (fig. 65, 10) ontstond door een steile retouche. Een afslagbijl met gefacetteerde snede (fig. 65, 7) uit grijs wit silex met lichte patina is weinig typisch doordat de snede eerder dik is.

Benevens een aantal fragmenten van geslepen bijlen vermelden we een fragment van een slijpsteen uit tertiaire zandsteen.

HOUWAART

Elst

Hw7

1. 24 — 7/8
2. 50°56'22" 4°52'38"
3. Eep.
4. Op de rechter oever van de Motte.
5. Scheys, Gijselings.
6. Enkele afslagen in silex, wommersom, en glimmerzandsteen. Een afslag in silex vertoont een glans.
7. —

HOUWAART

Roesselberg

Hw8

1. 24 — 7/8
2. 50°55'11" 4°51'21"
3. ZAfe.
4. Op het noordelijk deel van het plateau van de Roesselberg.
5. Taes, Scheys en Vertruyen.
6. Naast enkele artefacten uit silex en wommersom ook een stuk brusseliaan-zandsteen.
Onder allerlei wordt een artefact gerekend dat vervaardigd werd op een zeer dikke kling uit grijs vleksilex (fig. 67, 10). De rechter boord heeft zowel ventraal als dorsaal een steile retouche, terwijl de retouche van de linker boord zeer steil is, doch enkel dorsaal. De doorsnede is driehoekig tot trapezoidaal.
7. —

HOUWAART

Houwaartse berg

Hw9

1. 24 — 7/8
2. Ten NE en SW van 50°56'54" 4°52'28"
3. ZAfe.
4. Verschillende vindplaatsen op de zuidrand van het plateau ten noorden van de Motte.
5. Vertruyen, Valvekens, Scheys, Montfortanen, Taes.
6. Onder de kernen domineren deze met twee kruisende slagvlakken. De klingschrabbers zijn even talrijk als de schrabbers op afslag. Een tardenoisspits in witte silex (fig. 65, 14) heeft op de rechter boord en op de basis een zeer steile retouche. De spits is zeer scherp en het artefact heeft, wat uitzonderlijk is voor tardenoisspitsen, een driehoekige doorsnede. Een kling (fig. 65, 18) in wommersom heeft op de linker boord en op de basis een goed verzorgde vlakke retouche. De rechter boord heeft een fijne schuine retouche. Retouche en segmentvormige doorsnede laten vermoeden dat we hier te doen hebben met een fragment van een spits uit de familie der marebladspitsen. Naast een gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn is er ook een krachtige spitskling uit grijs silex (fig. 65, 16). Beide boorden hebben een schuine tot steile retouche; nabij de spits is er een ventrale vlakke retouche. Van een krachtige spitskling met gebogen boord (fig. 65, 15) uit grijs vleksilex ontbreekt het distale uiteinde. De rechter boord vertoont een schuine tot steile goed verzorgde retouche; de linker boord heeft distaal een schuine tot steile, proximaal een vlakkere retouche. Een kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 65, 17) uit wommersom ontstond door een schuine retouche. Een brede kling met één geretoucheerde boord (fig. 61, 13) uit wommersom met witte patina ontstond door een eerder vlakke retouche. De linker boord heeft een zeer zwakke ventrale vlakke retouche. Het centrale gedeelte van een geslepen bijl uit grijs vleksilex heeft een spits-ovale doorsnede met een maximale dikte van 27 mm en steil gezette boorden tot maximaal 10 mm. Nekwaarts vertoont de doorsnede minstens drie facetten (vlaardingenbijl?). De bijl is onvolledig geslepen.

KESSEL-LO

Kesselberg

K2

1. 32 — 1/2
2. Het is een verzameling van stukken waarvan volgende lokalisaties de belangrijkste concentraties aangeven :
 50°54'21" 4°43'24" . Bodemserie : ZAfe K1 .
 50°54'27" 4°43'19" . Bodemserie : ZAfe K2 .
 50°54'30" 4°44'15" . Bodemserie : ZAfe K3 .

Verschillende andere zoekers hebben de vondsten niet ingedeeld naar de juiste vindplaats. Dit schijnt ook wel veroorzaakt te zijn door het feit dat „Il n'est presque point de partie de cette croupe où nous n'ayons trouvé quelque pièce isolée; mais certaines accumulations de silex nous permettent d'y indiquer le site de véritable stations...” (Uit de nota's van Gilson p. 55). Om deze redenen worden de verschillende vindplaatsen behandeld te samen met het niet nader gelokaliseerde materiaal.

5. Boschmans, Gijselings, Gilson en Scheys.
6. Van dit site zijn meer dan duizend artefacten ingezameld. Het meest verwerkte materiaal is silex. Wommersom werd slechts weinig gebruikt, terwijl glimmerzandsteen slechts door enkele afslagen vertegenwoordigd is. Als silex komt een grijze wit gevlekte variëteit het meest voor. Heel wat stukken hebben een blauwe tot witte patina, maar de meerderheid heeft geen patina. Stukken met dubbele patina komen ook voor.

De kernen zijn klein. De kern met twee kruisende slagvlakken is veruit het belangrijkste type. In mindere mate zijn er ook kernen met één slagvlak en onregelmatige kernen voorhanden. Een van deze kernen met één slagvlak (fig. 66, 1) is uit grijs wit vleksilex.

Onder de schrabbers domineren de afslagschrabbers. Iets minder belangrijk zijn de kleine schrabbers en de klingschrabbers. We figureren een klingschrabber (fig. 66, 2) uit silex met licht blauwe patina en een minischrabber (fig. 66, 3) uit silex met wit blauwe patina. De basisbreuk is anterior aan de schrabretouche.

Een boor (fig. 66, 4) uit silex met licht witte patina heeft een driehoekige doorsnede.

Een hoeksteker op afknotting (fig. 66, 5) uit wit grof silex heeft op de rechter boord een grove schubvormige retouche waarop twee stekerslagen werden aangebracht. Een meervoudige steker (fig. 66, 10) uit grijs silex is in feite een aangepunte kling die achteraf (ter heraanscherping?) werd bijgewerkt door een ventrale retouche en door twee stekerslagen die misschien niet als dusdanig werden bedoeld. De boorden hadden een krachtige schuine retouche, iets steiler op de linker dan op de rechter boord. De proximale breuk is oud en anterior aan het werktuig; zij werd hernomen door een tweevlakkige vlakke retouche. Van een andere meervoudige steker (fig. 66, 14) uit zwart witgevekt doorschijnend silex is de linker boord door een zeer steile retouche afgestompt. Distaal werd hierop een stekerslag aangebracht. De proximale stekerslag werd aangebracht op het breukvlak.

Een korte spits met ongeretoucheerde basis (fig. 66, 6) uit grijs silex heeft op de rechter en linker boord een schuine retouche. De basis is het distale eind van de afslag. Een tardenoisspits uit bruin glimmerzandsteen (fig. 66, 11) heeft op de rechter boord een steile retouche. De linker boord vertoont een gelijkaardige retouche, doch enkel nabij de spits. De basis ontstond door een ventrale retouche, die werd hernomen door een normale schuine retouche. Een andere tardenoisspits (fig. 66, 8) moet als atypisch

beschouwd worden omwille van een vlakke retouche op de rechter boord, hoewel de retouche van de linker boord toch schuin tot steil is. De basis heeft ventraal een steile retouche en dorsaal een vlakke tot schuine retouche. Van een boordspits (fig. 66, 7) ontbreekt de basis, zodat dit artefact als een onbepaalde microlitische spits moet beschouwd worden. De boord ontstond door een zeer steile retouche. Een gelijkzijdig trapezium (fig. 66, 15) uit zwart doorschijnend silex heeft op de rechter boord een zorgvuldige steile retouche, terwijl de linker boord tot stand kwam door een onregelmatige retouche. De snede en de basis zijn geschonden. Een van de proximale kerfresten (fig. 66, 9) uit geel bruin gevlekt silex heeft de kerf rechts terwijl een andere proximale kerfrest (fig. 66, 12) uit wommersom met witte patina een linkse kerf heeft.

Een pijlsnede (fig. 66, 24) werd vervaardigd op een afslag van geslepen bijl. De linker boord heeft een ventrale steile retouche, die een weinig door een normale vlakke retouche werd hernomen. De rechter boord heeft een vlakke tot schuine retouche, gevolgd door een gelijkaardige maar vlakke retouche. De snede heeft een onregelmatige retouche. Een andere pijlsnede (fig. 66, 13) uit grijs vleksilex heeft op beide boorden een onregelmatige maar toch doorlopende ventrale steile tot zeer steile retouche.

Een van de bladvormige pijlpunten (Pl. 13, 4) zou eventueel als driehoekige pijlsnede kunnen geïnterpreteerd worden. De basis is een snijdende nagenoeg ongeretoucheerde boord. De spits is gevormd door een niet dekkende retouche. Een slanke bladvormige pijlpunt met afgeronde basis uit grof wit grijs silex heeft op de rechter boord een vlakke tot schuine retouche, terwijl de linker boord een vlakke retouche heeft. Nergens is deze tweevlakkige retouche dekkend. Een slanke bladvormige pijlpunt met hoekige basis (Pl. 13, 2) uit grijs grof silex heeft een tweevlakkige dekkende retouche nabij de spits. De basis wordt gevormd door een breukvlak dat slechts gedeeltelijk werd bijgewerkt door een tweevlakkige vlakke retouche. Een slanke bladvormige pijlpunt met afgeronde basis (Pl. 13, 1) uit wit grijs silex heeft een tweevlakkige retouche die enkel dekkend is nabij de spits. Een andere slanke bladvormige pijlpunt met afgeronde basis (Pl. 13, 3) uit grof wit silex heeft een tweevlakkige retouche die nagenoeg volledig dekkend is. Een laatste slanke bladvormige pijlpunt met afgeronde basis (Pl. 13, 5) uit donkergrijs vleksilex heeft op beide boorden een niet dekkende tweevlakkige retouche.

Een ongeveugelde pijlpunt met schachtdoorn (Pl. 13, 6) uit wommersom heeft op beide boorden een schuine retouche en een iets vlakkere ventrale retouche. De steel ontstond eveneens door een wisselretouche. Een andere ongeveugelde pijlpunt met schachtdoorn (Pl. 13, 13) uit licht grijs glanzend silex heeft een tweevlakkige bijna totaal dekkende retouche. Een laatste ongeveugelde pijlpunt (Pl. 13, 7) werd in het vuur gecraqueleerd. Het is een eerder dik exemplaar (7 mm).

Een gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn (Pl. 13, 10) uit grijs glanzend

silex heeft een tweevlakkige dekkende goed verzorgde vlakke retouche. Een andere gevleugelde pijlpunt (Pl. 13, 8) eveneens uit grijs glanzend silex heeft een laddervormige dekkende tweevlakkige retouche. Een gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn (Pl. 13, 14) uit donker grijs glanzend silex heeft een tweevlakkige dekkende retouche. Een andere gevleugelde pijlpunt (Pl. 13, 9) werd vervaardigd uit een afslag van een geslepen bijl uit wit grof silex. De retouche is tweevlakkig en bijna totaal dekkend.

Een van de klingen met recht afgestompte boord (fig. 66, 16) heeft een dikke driehoekige doorsnede. De linker boord heeft een zeer steile wisselretouche. De rechter boord heeft een ventrale afknaging. Het is een artefact uit donkergrijs glanzend silex.

Een microkling met recht afgestompte boord uit wommersom (fig. 66, 18) heeft op de rechter boord een zeer steile retouche. Een andere microkling met recht afgestompte boord (fig. 66, 20) uit licht grijs glanzend silex heeft op de linkerboord een zeer steile retouche. Een microkling met bultig afgestompte boord (fig. 66, 21) uit zwart glanzend silex heeft op de linkerboord eveneens een zeer steile hernomen retouche.

Een krachtige spitskling uit wit grof silex (fig. 66, 22) heeft een linker boord die weinig retouches heeft, maar natuurlijk steil is. De rechter boord heeft een hernomen steile retouche. Op het proximale breukvlak werd een (toevallige) stekerslag aangebracht.

Een andere krachtige spitskling (fig. 66, 17) uit licht grijs silex heeft op de linker boord een schuine en op de rechter boord een steile retouche.

Een krachtige spitskling met vlakke retouche (fig. 66, 19) uit grijs glanzend silex heeft op beide boorden een vlakke tot schuine retouche. Vanuit het proximale breukvlak werd een stekerslag aangebracht, die een groot deel van de rechter boord heeft verwijderd.

Een afslag met sleetsporen (fig. 66, 23) uit zwart doorschijnend silex heeft distaal op beide boorden een zwakke kerf die ontstond door een steile retouche. Op de rechter boord is deze kerf posterieur aan een intense slijtage, die schuin staat op het ventrale vlak en duidelijke dwarse striaties vertoont. Twee rechtafgeknotte stukken (fig. 66, 26 en 67, 3) ontstonden door een steile retouche.

Een afgeknotte microkling met één aanliggend geretoucheerde boord (fig. 67, 6) uit silex met wit blauwe patina heeft een schuine afknotting door een zeer steile wisselretouche. De linker boord heeft nabij de spits een ventrale fijne retouche. Proximaal is er een breuk die een weinig werd bijgewerkt door een ventrale fijne retouche.

Een kling met onregelmatig geretoucheerde boorden (fig. 67, 1) uit wit grijs silex heeft op de linker boord eveneens een grove ventrale retouche.

Een mooie kling (fig. 67, 7) uit wommersom heeft twee afgeknaagde boorden. Op de rechter boord komt deze afknaging distaal niet voor, terwijl ze op de linker boord proximaal afwezig is.

Een microkling met ventraal geretoucheerde boord (fig. 66, 25) uit silex

met wit blauwe patina heeft op de linker boord een ventrale schuine retouche. De distale breuk is recent. De afgeschilferde kei (fig. 67, 2) werd vervaardigd op een plat keitje (basis Diestiaan?).

Er zijn vele stukken met verbrijzelde boord. De afslagbijlen zijn atypisch. Zo is er bij voorbeeld een afslagbijl (fig. 67, 5) uit zwart grijs silex. Dit artefact werd vervaardigd uit een afslag met een zware slagbult. De linker boord heeft een iets ingaande steile retouche. De rechter boord heeft nabij de nek een eerder fijne steile retouche. Op de snede werd een kleine stekerslag aangebracht. De snedehoek bedraagt 57°. Een gefacetteerde afslagbijl (fig. 67, 4) uit wit grof silex heeft op de linker boord een steile grove retouche en op de rechter boord een vlakke ventrale retouche die de slabult verwijderd heeft. De snede heeft een eerder steile retouche.

Een breed-dunnekkige geslepen bijl uit grijs vleksilex met licht witte patina (Pl. 13, 12) heeft boorden die slechts onvolledig geslepen zijn en iets werden afgerond. De grootste dikte ligt ongeveer centraal en bedraagt 21,5 mm. De bijl heeft een spits-ovale doorsnede. Bovendien enkele fragmenten van geslepen bijlen zijn er ook vele afslagen van geslepen bijl.

Onder de tweevlakkig geretoucheerde stukken vermelden we twee werpstenen, waarvan een uit grijs vleksilex. Hij heeft een tweevlakkige centripetale eerder grove retouche (fig. 67, 8). De andere (fig. 67, 9) heeft een dubbele patina. We figureren een atypische levalloiskern (fig. 68, 2) uit silex met wit gele patina die zwak gecorrodeerd is. Het slagvlak is gefacetteerd. Ten slotte is er nog een geretoucheerde afslag (fig. 68, 1) uit silex met bruin gele patina met dubbele zeer dikke slagbult (en brede hiel). De ribben zijn intens versleten. Beide boorden hebben een onregelmatige schuine tot steile ventrale retouche.

7. Cloquet, A., 1879 : 56 vermeldt enkele silex artefacten waaronder „... un joli bout de flèche à pédoncule et à ailerons, bien festonné, trouvé dans les environs...”.

Schoonjans, J., 1949 : 174 vermeldt een „... goed bewaarde, gepolijste silexbijl met geslepen snede (afmetingen 10 × 5,5 × 2 cm)”.

Boschmans, A., 1960; Boschmans, A., 1962; Boschmans, A., 1968.

KESSEL-LO

Kloosterbos

K8

1. 32 — 1/2
2. 50°54'14" 4°44'51"
3. Kleine vlek ZAfe.
4. Het lagere gedeelte van de noordelijke flank van de Schoolbergen.
5. De Boer, Boschmans.
6. In dit ensemble is het uitzonderlijk aantal artefacten met verbrijzelde boord opvallend. Er is ook een krachtige afgeronde kling (fig. 67, 13)

uit wit grijs vuursteen. De rechter boord heeft een vlakke retouche, terwijl de linker boord enkel een onregelmatige ventrale retouche vertoont. Distaal werd door een steile retouche een schrabhoofd bijgemaakt. De rechter boord vertoont in zijn distaal gedeelte een zwakke sleet.

Onder de talrijke bijlfragmenten is er een hielfragment van een grote spitsnekkige bijl uit bleek grijs gevlekt vuursteen. De beide boorden zijn afgerond.

7. Dit laatste artefact wordt beschreven in Boschmans, 1970.

KESSEL-LO

Groddeweg 2

K9

1. 32 — 1/2
2. 50°54'11" 4°44'56"
3. ZAfe.
4. Op het plateau van de Schoolbergen.
5. De Boer, Gijselings.
6. Het gaat om een groot aantal artefacten, hoofdzakelijk uit vuursteen. De patina is zeer verscheiden, gaande van ongepatineerd naar diep witte patina. Over het algemeen zijn de artefacten ongeschonden. De eindschrabbers zijn talrijk. Hun afmetingen zijn eerder gering. Een boor uit vuursteen met wit blauwe patina (fig. 67, 12) heeft op de linker boord nabij de spits een zwakke vlakke retouche, terwijl de rechter boord zeer schuin werd afgeknot. De slagbult is verhoudingsgewijs zeer dik. Het gelijkzijdig trapezium uit vuursteen met wit blauwe patina ontstond door twee regelmatige steile afknottingen. Het dorsale vlak behield nog een groot deel van de schors. De zeer talrijke stukken met verbrijzelde boord zijn over het algemeen ongepatineerd. Ze zijn bovendien product van een ruwere slagtechniek. Onder allerlei vermelden we een boordschrabber op kernfragment.
7. —

KESSEL-LO

Groddeweg 1

K10

1. 32 — 1/2
2. 50°53'51" 4°44'51"
3. ZAfe.
4. Op het plateau van de Schoolbergen.
5. De Boer, Gijselings.
6. Ook hier zijn de stukken met verbrijzelde boord de belangrijkste categorie onder de werktuigen. Daarnaast treft men nog een mooie bladvormige pijlpunt aan. Dit artefact uit vuursteen met witte patina heeft op beide

boorden een tweevlakkige vlakke retouche, terwijl de basis nagenoeg ongeretoucheerd bleef.

Onder allerlei vermelden we een ongeslepen beitel (?) uit bruin zwart vleksilex. Dorsaal bleef een groot gedeelte van de schors bewaard. De linker boord vertoont een krachtige schuine schubvormige retouche, terwijl de rechter boord met gelijkaardige retouche verbrijzeld werd. Beide uiteinden zijn intens versleten.

7. —

KESSEL-LO

Lobergen

K12

1. 32 — 1/2
2. 50°53'09" 4°45'16"
3. ZAfe.
4. Een westelijke sterk versneden uitloper van het plateau.
5. Taes.
6. Een klein aantal artefacten uit silex, waaronder een tardenoisspits (fig. 67, 11) uit wit grof gestreept silex. De rechter boord vertoont een steile retouche. De basis ontstond door een steile retouche die hernomen werd door een vlakke ventrale retouche.

7. —

KESSEL-LO

K13

1. 32 — 1/2
2. 50°54'17" 4°45'11"
3. EDx en ZAfe.
4. Op het bovenste gedeelte van de noordelijke flank van de Schoolbergen.
5. De Boer, Gijselings.
6. Het gaat hier slechts om een klein ensemble.

7. —

KESSEL-LO

Sneppestraat

K14

1. 32 — 1/2
2. 50°54'08" 4°44'41"
3. wLcc en ZAfe.
4. Op het bovenste gedeelte van de noordelijke flank van de Schoolbergen.
5. Gijselings.
6. Een klein aantal artefacten, welke uitsluitend uit vuursteen werden vervaardigd.

7. —

KORTRIJK-DUTSEL

Dumberg

Kd1

1. 24 — 7/8
2. 50°56'04" 4°47'05"
3. Pbf.
4. Op het noordelijk gedeelte van een uitgestrekte verhevenheid in de Wingevallei.
5. Boschmans en De Boer.
6. Een klein ensemble waarin wommersom en glimmerzandsteen de meest gebruikte grondstoffen zijn. Er is een groot aantal microklingen, en enkele klingen die mooi gevormd zijn, zoals bij voorbeeld een kling (fig. 69, 19) uit wommersom die op de rechter boord een kerf heeft, veroorzaakt door een ijzeren voorwerp. Over het algemeen is de industrie slechts weinig geschonden.
De kernen hebben meestal twee kruisende slagvlakken. Een van de kernen zou ook als gefacetteerde afslagbijl kunnen geïnterpreteerd worden : hij heeft een trapezoidale vorm en de kernrand vertoont een pletretouche.
Onder de werktuigen vermelden we een tweevlakkig stuk uit silex met blauw grijze patina dat in het vuur heeft gelegen. Het is een dun stuk (fig. 69, 20) met mooie totaal dekkende laddervormige vlakke retouche.

7. —

KORTRIJK-DUTSEL

Gobbelsrode

Kd3

1. 24 — 7/8
2. 50°54'59" 4°48'26"
3. Gestoorde grond.
5. De Preter, Gobbelsrode 19, Kortrijk-Dutssel.
6. Een volledig ongeschonden beitel (Pl. 20, 5) in gevlekt vuursteen met goudbruine patina. De snede werd zorgvuldig geslepen. De beide flanken werden slechts onvolledig geslepen zodat nog grote delen van de oorspronkelijke tweevlakkige bewerking te zien zijn. De beide boorden werden geslepen en zelfs gedeeltelijk steil gezet. De hiel heeft een afgeronde spits-ovale doorsnede.

7. —

KORTRIJK-DUTSEL

Galesloot, L. (1880 : 361) vermeldt „en extrayant de la tourbe dans une prairie, à Cortrijck Dutssel, un des ouvriers fit la découverte d'une hache entière. M. Piot, propriétaire de la prairie, fit d'inutiles démarches pour se la procurer”.

KAGGEVINNE

Groenstraat

Kg2

1. 24 — 7/8
2. 50°58'23" 4°59'14"
3. ZAfe.
4. Een lage verhevenheid op het plateau.
5. Claes.
6. Onder de kernen treffen we hoofdzakelijk onregelmatige kernen aan, maar ook twee kernen met twee kruisende slagvlakken.

Bij de schrabbers domineren de kleine schrabbers naast klingschrabbers, dubbelschrabbers en cirkelschrabbers. Een aangespitste afslag uit wommersom met witte patina (fig. 68, 6) interpreteren we als een bek. Beide boorden van dit werktuig hebben een regelmatige schubvormige schuine retouche, die nabij de spits een weinig hernomen werd.

Een onbepaalde microlitische spits (fig. 68, 7) uit silex met wit blauwe patina ontstond door een schuine afknotting waarbij nog een deel van de „piquant trièdre” bewaard bleef. De basis heeft een ventrale vlakkere en een dorsale steile retouche. De linker boord heeft nabij de spits een fijne retouche.

Een gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn uit grijs silex (Pl. 13, 16) heeft zowel dorsaal als ventraal een dekkende retouche.

Een microkling met zwak convex afgestompte boord (fig. 68, 9) uit silex met witte patina heeft op de linker boord een krachtige steile tot zeer steile retouche, die achteraf fijn werd hernomen. Proximaal is er een knik die de indruk geeft dat het hier om een driehoek gaat : de „kleine” zijde heeft ook een fijne retouche. Het is echter een dik artefact (7 mm).

Er zijn twee krachtige afgeronde klingen waarvan een eerste uit grof wit silex (fig. 68, 10). Ze heeft op de linker boord een schuine retouche, die overgaat in een steil schrabhoofd. De andere (fig. 68, 5) uit gevlekt silex, die in het vuur werd gecraqueleerd heeft op de linker boord een schuine en op de rechter boord een onregelmatige vlakkere retouche.

Een stuk met versleten hiel (fig. 68, 11) uit wit silex met glanzende patina heeft op de rechter boord proximaal een ventrale vlakke retouche die sterk afgesleten is. Distaal is er een sterk afgesleten kerf. De linker boord heeft proximaal een kerf, welke anterieur is aan de intense proximale slijtage. Mediaal en distaal heeft deze boord een ventrale vlakke tot schuine retouche, die anterieur is aan de distale sleet. Bepaalde delen van deze retouche zijn echter zelf nog posterieur aan een vroegere sleet.

Een kling met twee geretoucheerde boorden en sporen van sleet (fig. 64, 8) uit donker grijs vleksilex heeft op het distale deel van de linker boord een intense sleet. Overigens hebben beide boorden een onregelmatige retouche, welke posterieur is aan de proximale breuk.

Het afgeknot stuk met twee aanliggend geretoucheerde boorden (fig. 68, 4) uit silex met wit blauwe patina heeft op de linker boord een zeer

steile retouche, terwijl de rechter boord een deels dorsale en deels ventrale eerder onregelmatige schuine tot steile retouche heeft.

Een microkling uit wommersom (fig. 68, 3) vertoont een zwakke kerf, die ontstond door een steil retouche.

Een fragment van een geslepen bijl (Pl. 13, 17) uit donker grijs vleksilex heeft een snede die herwerkt werd door een schuine retouche. De boorden werden niet steil gezet en de maximale dikte bedraagt 23 mm.

Vermelden we ook nog enkele afslagen van geslepen bijl.

7. —

KAGGEVINNE

Galgenberg

Kg4

1. 25 — 5/6
2. ZAfe.
3. 50°58'09" 5°01'32"
4. Een heuveltop die deel uitmaakt van de heuvelrij, die de linker oever van de Begijnbeek volgt.
5. Claes.
6. Een ensemble dat hoofdzakelijk bestaat uit silex. Er zijn slechts twee onregelmatige kernen.

Onder de werktuigen vermelden we een tardenoisspits (fig. 71, 6) uit grijs vleksilex met licht gesluerde patina. De rechter boord heeft een steile retouche. De basis werd concaaf gesteld door een steil retouche die achteraf werd hernomen door een vlakke ventrale retouche. De linker boord vertoont een fijne afknaging.

Een pijlsnede uit grijs vleksilex (fig. 71, 4) heeft op de linker boord een normale steile tot zeer steile, terwijl de rechter boord een ventrale steile retouche heeft.

Het feit dat de centrale rib van een slanke bladvormige pijlpunt met afgeronde basis (fig. 71, 5) vaag afgesleten is, laat vermoeden dat deze spits verkregen werd uit een afslag van geslepen bijl uit grijs silex. Beide vlakken dragen een niet totaal dekkende retouche. Het dikste deel van de pijlpunt ligt op 1/3 van de lengte nabij de spits. De gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn uit grijs silex (Pl. 13, 15) heeft een tweevlakkige mooi dekkende retouche. De boorden zijn fijn getand.

Een atypische krachtige aangespitste kling (fig. 71, 3) uit wit grijs silex heeft nabij de spits een steile retouche, die mediaal overgaat naar een minder regelmatige schuine retouche.

Als tweevlakkig bewerkt stuk beschrijven we een dikke afslag uit grijs vleksilex die door een tweevlakkige retouche grof werd aangepunt (fig. 71, 7). Tenslotte is er nog een fragment van een dunnekkige geslepen bijl, en enkele afslagen van geslepen bijl.

7. —

KAGGEVINNE

Prinsenbos

Kgs

1. 25 — 5/6
2. 50°58'03" 5°00'31"
3. ZAfe.
4. Een lage top op het plateau.
5. Claes.

6. Hier werden slechts een klein aantal artefacten aangetroffen.

Een piramidale kern (fig. 71, 1) uit silex met witte patina, vertoont op het slagvlak duidelijk sporen van hernieuwing. Achteraf werd de kern als klopper gebruikt, zodat de top van de piramide intense klosporen vertoont.

Een dikke afslag (fig. 71, 2) uit wit grijs grof silex heeft een tweevlakkige bewerking ondergaan door een vlakke tot schuine retouche. De spits, die aldus ontstond is slechts weinig uitgerepareerd.

Ten slotte zijn er nog enkele afslagen van geslepen bijl te vermelden.

7. —

KORBEEK-LO

Kl

Sur le plateau qui se trouve entre l'église et le village. Cloquet, N., (1894 : 381) vermeldt dat hij aldaar „des silex taillés” heeft ingezameld.

KERSBEEK-MISKOM

Kalenberg

Km

De Loë (1902) vermeldt dat Dr. Raeymaekers „... a trouvé à la surface du sol, couvert de cailloux quaternaires, un fragment de tuile romaine, ainsi qu'un racloir et un nucleus en quartzite de Wommersom”.

KORTENAKEN

Liefkensrode

Krr

1. 25 — 5/6
2. Gaande van 50°55'37" 5°02'47" tot 50°55'27" 5°02'21"
3. Sterk wisselend : Lba, wLba, EDx, WLax en Lpb.
4. Verspreid over twee toppen op de linker oever van de Moerbeek.
5. Claes.
6. Naast een drietal kernen waaronder twee onregelmatige en een met één slagvlak, treft men er ook een ongedebiteerde knol silex aan.
De werktuigen bestaan hoofdzakelijk uit schrabbers. De kling met twee geretoucheerde boorden is een krachtige brede kling.

De geschilferde kei werd omgewerkt tot een schrabber door een schuine retouche van de rechter boord (fig. 69, 21).

We trekken de aandacht op een drietal afslagen van geslepen bijl.

7. —

KORTENAKEN

Roosbroek

Krz

1. 25 — 5/6
2. 50°55'47" 5°01'56"
3. Lhc.
4. Op de rechter oever van de Rijnrodebeek. Op verschillende plaatsen kwamen duidelijke concentraties voor.
5. Claes.
6. Het gaat hier om een zeer fris ongeschonden geheel, waarin wommersom veruit domineert. Silex heeft meestal een bruin glanzende patina. Er werden twee niet verwerkte silexknollen en verschillende brokstukken wommersom aangetroffen. Bovendien werden 4 rolkeien met duidelijke slagsporen aangetroffen; twee ervan zijn uit rode ardegnse zandsteen.
Onder de zeer talrijke kernen zijn deze met twee kruisende slagvlakken veruit de belangrijkste. Verder in dalende orde van belangrijkheid treffen we onregelmatige kernen, kernen met één slagvlak, een piramidale kern en een kern op plakiet aan.
De talrijke klingen en microklingen zijn fijn en mooi verzorgd zoals bij voorbeeld een microkling uit wommersom (fig. 69, 2).
Onder de weinig talrijke schrabbers zijn de afslagschrabbers de voorname.
Er zijn verschillende stekers, waaronder een meervoudige uit wommersom (fig. 69, 1). Deze steker is distaal een tweeslagmiddensteker en proximaal een steker op natuurlijk vlak. Beide boorden zijn zowel ventraal als dorsaal geschonden. De hoeksteker op concave afknotting (fig. 69, 3) uit wommersom is twijfelachtig.
Een tardenoisspits (fig. 69, 4) uit wommersom heeft op de linker boord nabij de spits een zeer steile wisselretouche. Deze retouche gaat naar de basis toe over in een dorsale schuine retouche. De basis van de spits werd gevormd door een slag op het dorsale vlak. Dit breukvlak werd op de rechter kant een weinig hernomen door een schuine retouche.
Er is een uitzonderlijk aantal kerfresten. Alle zijn uit wommersom (fig. 69, 5 - 9 en 13). Vier zijn proximaal met de kerf rechts; één is distaal eveneens met de kerf rechts; een laatste is gebroken maar heeft de kerf links.
Een typische omalspits (fig. 69, 18) uit zwart grijs vleksilex heeft op de rechter boord een steile iets getande retouche. De basis werd concaaf gezet door een schuine tot steile retouche, die achteraf werd hernomen door een

ventrale schuine retouche. Op de spits werd een (toevallige?) stekerslag aangebracht.

Het microkling met convex afgestompte boord (fig. 69, 11) uit wommersom heeft op de rechterboord een retouche die varieert van schuin tot zeer steil. De basisbreuk is oud. Een microkling met gedeeltelijk afgestompte boord (fig. 69, 10) in grijs doorschijnend vleksilex met zwarte schors heeft op de linker boord enkel proximaal een steile tot zeer steile retouche.

Het artefact met een scherpe krachtige spits (fig. 69, 14) werd als een atypische aangespitste kling geïnterpreteerd, hoewel men het ook als een boor zou kunnen beschouwen. Beide boorden hebben een steile retouche. Het stuk werd vervaardigd uit vleksilex met licht gele patina.

Glans met gekruiste krassen treffen we aan op een tweevlakkig bewerkt stuk uit bruin grijs vleksilex dat in het vuur heeft gelegen. De glans schijnt posterieur te zijn aan de vuurinwerking. Het stuk is te fragmentair om als een werktuig van een bepaald type te worden geïdentificeerd.

Een microkling met afgeknaagde boord (fig. 69, 17) uit wommersom heeft enkel distaal op de linker boord een afknaging. Een stuk met convexe snede uit grijs silex (fig. 69, 12) heeft op de linker boord een fijne vlakke retouche. Een stuk met rondlopende vlakke retouche uit grijs vleksilex (fig. 69, 15) heeft een regelmatige vlakke retouche.

Uit een kernrand in wommersom (fig. 69, 16) werd een soort gevleugelde spits vervaardigd. Beide boorden hebben een krachtige steile retouche. De basis werd concaaf gezet eveneens door een steil retouche. Het gaat echter over een eerder dik stuk (max. 10 mm). Gelijkaardige stukken troffen we nergens aan in het Hageland. We beschrijven het dan ook bij allerlei.

7. —

KORTENAKEN

't Gebrandhof Kr3

- 1. 25 — 5/6
- 2. 50°55'45" 5°02'47"
- 3. Lbp, wLba en EDx.
- 4. Op het lage plateau.
- 5. Claes.
- 6. Een pijlpunt met concave basis uit grof wit silex met tweevlakkige dekkende vlakke retouche (fig. 70, 17).
- 7. —

LUBBEEK

Rot Lb3

- 1. 32 — 3/4
- 2. 50°54'26" 4°49'43"

- 3. Lba.
- 4. Een zacht hellend gebied.
- 5. Scheys.
- 6. Op een zware afslag of kling, met nog een deel van de schors, uit grijs vleksilex werd door een zeer ruwe plettende retouche langs beide boorden een soort bijl of beitel vervaardigd. Enkel de snede werd geslepen. Van de nek, die nog de slagbult bewaart, werden de uitstekende delen weggeretoucheerd, zodat twee zwakke kerven ontstonden (om te hechten?). De doorsnede is zeer onregelmatig (Pl. 14, 5).
- 7. —

LUBBEEK

Drogenbeek Lbro

- 1. 32 — 3/4
- 2. 50°54'29" 4°49'12"
- 3. wLda.
- 4. Op het zacht golvend plateau.
- 5. Gijselings, Scheys.
- 6. Sommige van de artefacten van deze vindplaats zijn gepatineerd, andere niet. Naast vuursteen werd ook een weinig wommersom en glimmerzandsteen verwerkt. Onder allerlei beschrijven we een boordschrabber uit licht grijs vuursteen met sluiterspatina. De rechter boord werd convex gezet door een schuine retouche. De linkerboord, die nog uit schors bestaat, werd voorzien van kleine tandjes. Mediaal en proximaal vertoont deze boord eveneens een ventrale diepingaande vlakke retouche, die blijkbaar tot doel had de slagbult te verwijderen. Onder allerlei werd eveneens een door schuine retouche aangepunte kling ondergebracht. Ten slotte ook een beitel (?) uit zwart bruin vleksilex. Beide boorden vertonen een krachtige sterk hernomen schubvormige retouche. Het distale einde heeft een zwakke sleet (L: 101 mm; b: 30 mm; d: 17 mm). Een dunne geslepen bijl (Pl. 20, 2) werd uit donkergrijs vleksilex vervaardigd. Deze breed-dunnekkige bijl heeft boorden die onvolledig geslepen werden en bovendien na het slijpen hier en daar nog werden bijgewerkt. De snede werd zeer zorgvuldig geslepen. Vermelden we ten slotte nog een fragment van een afslag met zeer sterk gecorrodeerd oppervlak (cfr. deze van Wezemaal, Wijngaardberg).
- 7. —

LUBBEEK

Schayes, A., (1877: 137) vermeldt enkele geslepen silexbijlen.

LANGDÖRP

Dorenberg

Ld1

1. 24 — 7/8
2. 50°59'27" 4°51'18"
3. ZAfe.
4. Volgens inlichtingen van Y. G. (1969) zouden de artefacten van de collectie Bols afkomstig zijn van de velden ten noordoosten van de Dorenberg tot aan de Aurodenberg en Gijmel.
5. Bols en Vertruyen.
6. Het betreft meestal een wit grijs tot donker grijs vuursteen zonder patina.

Er is slechts één piramidale kern.

Onder de talrijke klingen en microklingen treffen we heel goed gevormde exemplaren aan, zoals een kling in wommersom (fig. 70, 1), die nog sporen van de rectificatie van de kern vertoont.

De schrabbers zijn niet taltijk. We treffen twee klingschrabbers aan, waarvan een uit wommersom met blauw witte patina (fig. 70, 4). De andere (fig. 70, 2) uit grijs silex heeft op de rechter boord een schuine retouche. Verder zijn er nog twee duimnagelschrabbers waarvan een (fig. 70, 11), uit silex met witte patina, uit een knig vervaardigd werd. Op de rechter boord heeft hij een fijne schuine retouche. De andere (fig. 70, 3) is uit wit grof silex.

De twee stekers op breukvlak zijn beide zeer twijfelachtig. Een pijlsnede (fig. 70, 12) uit zwart doorschijnend silex heeft op de rechter boord een zeer steile retouche terwijl de linker boord door een breukvlak gevormd werd.

Een kling met gedeeltelijk afgestompte boord (fig. 70, 10) uit zwart doorschijnend silex heeft op de linker boord een zeer fijne gebruiksretouche.

Een kling (fig. 70, 7) met twee geretoucheerde boorden uit wommersom met witte patina heeft proximaal op de linker boord een vlakke retouche, terwijl de rechter boord deels ventraal, deels dorsaal een schuine retouche vertoont. Er zijn verschillende klingen met onregelmatige retouche. Bij een ervan (fig. 70, 8) uit grijs silex is de proximale en distale breuk anterieur aan de retouche.

Een fragment van een kling vertoont langs één boord een sterk gelokaliseerde glans. Deze boord heeft eveneens enkele fijne gebruiksretouches waarvan enkele anterieur zijn aan de glans terwijl andere posterieur zijn aan deze glans. Dit element in grijs vleksilex is heel waarschijnlijk een sikkellammer (fig. 70, 9).

Een afslag in grijs vleksilex heeft distaal een kleine kerf (fig. 70, 13).

Een afslag uit silex met bruine patina heeft een continue ventrale retouche van de linker boord, terwijl de andere boorden een onregelmatige fijne retouche hebben (fig. 70, 6). Onder de geretoucheerde afslagen is er een die een afslag is van een geslepen bijl (fig. 70, 5). Op de linker boord is er distaal een schuine retouche.

Bij de allerlei wordt een convexe boordschrabber vermeld (fig. 70, 14) uit silex met witte patina. Op de rechter boord heeft hij een retouche die gedeeltelijk schubvormig is.

Ten slotte is er een hele reeks afslagen van geslepen bijl.

7. Y. G., 1969.

LINDEN

Ln1

1. 32 — 1/2
2. In de omgeving van 50°54'17" 4°45'52"
3. wLcc omringd door ZAfe.
4. Op het zacht hellend plateau van de Schoolbergen, op de linkeroever van de Lemingsbeek. Er zijn verschillende kleinere vindplaatsen.
5. Scheys, Gijselings.
6. Een klein aantal artefacten, meestal uit silex zonder patina. Onder de werktuigen vermelden we een proximaal fragment van een kling met concaaf afgestompte boord (fig. 70, 18) uit silex met wit blauwe patina. De boord werd zeer steil afgestompt zodat de doorsnede van het stuk een rechthoekige driehoek is. Het proximale gedeelte vormt een scherpe punt. Hoewel de boord iets onregelmatig is heeft dit stuk veel weg van een gravetespits. Overigens zijn er nog een zestal stukken met verbrijzelde boord en een drietal slijpstenen, waarvan een in Diestiaan zandsteen.

LINDEN

Kratenberg

Ln2

1. 32 — 3/4
2. 50°53'58" 4°46'18"
3. ZAfe.
4. Op een van de hoogste toppen van het plateau.
5. Taes, Gijselings.
6. Een klein aantal artefacten uit silex. Onder de schrabbers is er een klingschrabber met twee geretoucheerde boorden en een atypische schrabber. De typische omalspits is een breed (23 mm) exemplaar.
7. In zijn nota's vermeldt (p. 106) Gilson de vondst van 44 artefacten van deze plaats afkomstig. Hij heeft echter geen beschrijving. De artefacten zelf heb ik niet teruggevonden.

LINDEN

Bleekbos

Ln3

1. 32 — 1/2
2. 50°54'11" 4°45'57"

3. wLcc.
4. Een licht heuvelend landschap.
5. Gijselings.
6. Onder de pijlpunten verdient een gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn een speciale vermelding. Het is een exemplaar uit wit grijs doorschijnend vuursteen met verzorgde tweevlakkige deels laddervormige retouche. De boorden zijn convêx.
7. —

LINDEN

Watertoren

Ln5

1. 32 — 3/4
2. 50°54'07" 4°46'33"
3. ZAfe.
4. Bovenop een zacht golvend plateau.
5. Gijselings.
6. Onder de weinig talrijke artefacten vermelden we een krachtige kling met twee geretoucheerde boorden en sporen van sleet. Dit werktuig uit bleek grijs vuursteen vertoont op de linker boord een onregelmatige retouche die oudere sleet wegneemt. Deze sleet is proximaal het meest intens. Zij is meer ventraal dan dorsaal en vertoont dwarse striaties. De rechter boord heeft eveneens een onregelmatige retouche. Sleetsporen zijn afwezig.
Er is ook een afslag met sterk gecorrodeerd oppervlak (cfr. Wz5).
7. —

LINDEN

Slangenstraat

Ln6

1. 32 — 1/2
2. 50°54'43" 4°45'32"
3. ZAfe.
4. Boven op het plateau.
5. Gijselings.
6. Naast een tardenoisspits uit vuursteen met diep witte patina, komt ook een slanke bladvormige pijlpunt met hoekige basis voor. Dit laatste artefact uit licht grijs vleksilex met sluiervatina heeft een tweevlakkige niet dekkende retouche.
Een kling met twee geretoucheerde boorden en sporen van sleet werd uit grijs vleksilex vervaardigd. De rechter boord vertoont een steile tot zeer steile retouche. De linker boord heeft een schuine tot steile retouche. Over het ganse oppervlak van het artefact ligt een zekere glans, die het gevolg van een intense sleet schijnt te zijn, zodanig dat de centrale ribben min of meer gepolijst zijn. De hiel, vooral links proximaal, is zeer intens

versleten en vertoont dwarse striaties van de boord. In mindere mate geldt dit ook voor het rechter distaal uiteinde.
Vermelden we ten slotte een fragment van een afslag met zeer intense corrosie (cfr. Wz 5).

7. —

MEENSEL-KIEZEGEM

Zandgroeve

Mk1

1. 32 — 3/4
2. 50°53'10" 4°54'23"
3. EDx.
4. De juiste vondstomstandigheden zijn onbekend.
5. Boschmans.
6. Een doorboorde hamer uit zwart grijs gelaagd zandsteen (Pl. 14, 4) werd gepolijst en daarna gebouchardeerd. Een uiteinde vormt de snede en het ander uiteinde is afgerond. De perforatie is cilindrisch. Ze werd bekomen door een doorboring vanuit het boven- en het ondervlak. Afmetingen: L:195 mm; b: 65 mm; h: 75 mm.
7. Boschmans, A., 1969b (waaruit de tekening werd overgenomen).

MOLENBEEK-WERSBEEK

Dorshaag

Mw1

1. 32 — 3/4
2. 50°54'44" 4°56'17"
3. EDx.
4. Een lage top op het golvend plateau.
5. Claes, Hagelands Heemkundig Museum.
6. Het is een ensemble waar naast silex ook heel wat wommersom werd gebruikt.
Een hoefschrabber heeft een dubbele patina.
Een spits met afgestompte boord en ongeretoucheerde basis (fig. 71, 9) uit blauw grijs doorschijnend silex ontstond door een zeer steile retouche.
Een kerfrest op afgeknotte kling (fig. 71, 8) uit silex met witte patina heeft op de rechter boord een vlakke retouche.
Er is een fragment van een dunnekkige geslepen bijl en bovendien twee afslagen van geslepen bijl.
7. —

MOLENBEEK-WERSBEEK

Kabbeek

Mw3

1. 24 — 7/8
2. 50°55'16" 4°56'12"

3. EDx.
4. Op de zuidelijke flank van het zacht hellend plateau.
5. Claes.
6. Een tiental afslagen uit silex.
7. —

MOLENBEEK-WERSBEEK

Muggenberg Mw4

1. 24 — 7/8
2. 50°54'53" 4°57'08"
3. wLda.
4. Op het zacht golvend plateau.
5. Claes.
6. Een twintigtal artefacten uit silex en één uit wommersom.
7. —

NIEUWRODE

Terheidehoekberg Nr

1. 24 — 7/8
2. 50°56'55" 4°50'25"
3. ZAfe.
4. Een westelijke uitloper van het plateau van de Houwaartse Berg.
5. Scheys, Vertruyen, Gijselings.
6. Onder het klein aantal artefacten vermelden we enkel een tardenois-spits (fig. 70, 16) uit grijs vleksilex. De linker boord heeft een steile retouche, terwijl de rechter boord enkel een fijne schuine retouche heeft. De basis ontstond door een steile concave afknotting die een weinig door een ventrale vlakke retouche werd hernomen.
7. —

NIEUWRODE

Boomgaard Nz

1. 24 — 7/8
2. 50°58'06" 4°50'52"
3. ZAfe.
4. Op zacht golvend plateau.
5. Scheys, Gijselings.
6. Er is slechts een klein aantal artefacten. Een atypische omalspits heeft een getande linkse schuine afknotting.

Een afgeknot stuk met één aanliggend geretoucheerde boord (fig. 71, 10) uit silex met witte patina heeft op de linker boord een schuine retouche, terwijl de zwak convexe schuine afknotting verkregen werd door een steile retouche.

Een gefacetteerde afslagbijl (fig. 71, 11) van het Havenelevtype in grijs glanzend silex heeft een snede die bekomen werd door een schuine retouche. Enkel op de linker boord is er een ventrale vlakke retouche nabij de snede.

Onder allerlei beschrijven we een zwaar werktuig (fig. 71, 12) uit silex met licht blauwe patina. Beide boorden hebben een steile schubvormige sterk hernomen retouche. Het distale uiteinde vormt een soort snede die niet snijdend is maar sterk onregelmatig. Het rechter distale hoekpunt is sterk versleten met een slijtvlak dat loodrecht staat op het ventrale vlak. Het ventrale vlak heeft overigens een intense moeilijk te definiëren glans.

7. —

NIEUWRODE

Molen N3

1. 24 — 7/8
2. 50°57'27" 4°50'05"
3. ZAfe.
4. Op de zuidelijke rand van het plateau.
5. Boschmans, Gilson.
6. Slechts enkele afslagen in silex, waaronder een rechtafgeknot stuk (fig. 70, 15) in silex, gecraqueleerd door het vuur. De afknotting is door een eerder vlakke retouche ontstaan.
7. —

NIEUWRODE

Veeliedenstraat N4

1. 24 — 7/8
2. 50°57'47" 4°49'45"
3. ZAfe.
4. Een lage top op het plateau.
5. Boschmans.
6. Een geslepen bijl (Pl. 14, 1) in wit grof silex met grijze patina. Het is een breed-dunnekkige bijl met spits-ovale doorsnede en zwak afgeronde boorden. De grootste dikte is centraal op de lengteas en bedraagt 31 mm. De bijl is vooral nabij de boorden onvolledig geslepen.
7. Boschmans, A., 1959.
Boschmans, A., 1969a.

NIEUWRODE

Mortelsrotbos

N6

1. 24 — 7/8
2. In de omgeving van 50°57'40" 4°49'24"
3. wLcc.
4. Op het plateau.
5. Bols.
6. Een ongeschonden geslepen bijl (Pl. 19, 2) in silex met geel bruine patina. Buiten een klein gedeelte van de nek is de bijl zorgvuldig geslepen. De doorsnede is spits ovaal met steil gezette boorden (over maximaal 7 mm) en zwak gefacetteerde vlakken. Het is een breed-dunnekkige bijl met een maximale dikte van 28 mm. halfweg de lengte. Van een ander bijl (beitel ?) ontbreekt de nek (Pl. 14, 2). Zij is uit gevlekt silex met donkerbruine patina en zeer zorgvuldig geslepen. De boorden zijn naar de nek toe afgerond en nabij de snede iets steil gezet. De doorsnede is breed ovaal. Ten slotte is er nog een snedefragment van een geslepen bijl uit silex met geel bruine patina met spitsovale doorsnede en zwak steil gezette boorden.
7. Y. G., 1969.

NIEUWRODE

Benninksberg 1

N7

1. 24 — 7/8
2. 50°56'58" 4°48'07"
3. ZAfe.
4. Boven op de heuvel, duidelijke sterke concentratie van artefacten.
5. Gijselings.
Ook andere zoekers hebben artefacten van dit site ingezameld. Deze werden echter samengebracht met de andere concentraties van de Benninksberg. Zie daarover Wezemaal, Benninksberg.
6. Het is een weinig geschonden ensemble, bestaande uit silex en in mindere mate ook wommersom. Glimmerzandsteen werd niet verwerkt. De artefacten hebben meestal een licht witte patina, hoewel stukken zonder patina of met een dubbele patina ook aanwezig zijn. Naast een aantal grote afslagen treft men er ook heel wat fragmenten van goed gevormde klingen. De kernen zijn vooral van het onregelmatige type, De eindschrabbers zijn uitzonderlijk talrijk (43 % van het totaal aantal werktuigen). Het zijn de duimnagelschrabbers en de kleine schrabbbers die de belangrijkste groepen zijn. Een eerste duimnagelschrabber (fig. 73, 9) uit zwart grijs vleksilex heeft een gekerfd hernomen schrabhoofd. Een ander exemplaar (fig. 73, 11) is uit silex met blauwe patina. Een volgende (fig. 73, 10) eveneens uit silex

met blauw-witte patina heeft op de rechter boord een steile retouche. De proximale breuk is oud. Een laatste duimnagelschrabber (fig. 73, 8) uit silex met wit blauwe patina heeft een sterk hernomen schrabhoofd. Een kleine schrabber (fig. 73, 3) uit silex met blauwe patina heeft op de beide boorden een schuine tot steile onregelmatige retouche.

Een klingschrabber (fig. 73, 1) uit wommersom met beige patina vertoont een fijn schrabhoofd. De proximale breuk is recent. Van een andere klingschrabber (fig. 73, 2) uit silex met witte patina is de breuk recent. Een klingschrabber (fig. 75, 6) uit silex met witte patina heeft distaal op de linker boord een doorn. Van een klingschrabber met twee geretoucheerde boorden (fig. 73, 4) uit vuursteen met witte patina is het gekerfd schrabhoofd steil tot zeer steil. De rechter boord heeft een krachtige steile retouche terwijl op de linker boord een fijne schuine retouche werd aangebracht. Een andere klingschrabber met twee geretoucheerde boorden (fig. 73, 5) uit wommersom met blauwe patina vertoont op de rechter boord een onregelmatige ventrale retouche terwijl de linker boord een normale retouche vertoont. De proximale breuk is oud. Een laatste klingschrabber met twee geretoucheerde boorden (fig. 73, 6) uit silex met licht blauwe patina heeft op beide boorden een schuine retouche. Het schrabhoofd werd hernomen. Een dubbelschrabber (fig. 73, 7) werd uit donkergrijs vuursteen vervaardigd. Het distale schrabhoofd heeft een doorn. Een grote hoefschrabber (fig. 75, 1) uit grijs vleksilex heeft op de linker boord een zwakke retouche.

Een hoeksteker op convexe afknotting (fig. 73, 13) is uit wommersom met beige patina. Een meervoudige steker (fig. 73, 22) uit wommersom met beige patina kan ook als kernsteker beschreven worden. Hij werd vervaardigd op een vorstplinter.

Een tardenoisspits (fig. 75, 2) uit vuursteen met wit blauwe patina heeft op de rechter boord een zeer steile retouche, die nabij de spits bekomen werd door de techniek van de wisselretouche. De linker boord werd nabij de spits afgeknaagd. De basis werd bekomen door een steile retouche.

Een marabladspits (fig. 75, 3) uit wommersom met wit grijze patina heeft op de linker boord een vlakke tot schuine retouche en op de rechter boord een fijne vlakke retouche nabij de spits. De basis vertoont een ventrale vlakke retouche.

Een onbepaalde microliet (fig. 73, 16) uit wommersom met beige patina wordt gevormd door een oude breuk en een fijne steile tot zeer steile proximale afknotting.

Een kerfrest (fig. 75, 5) uit silex met witte patina vertoont op de linker boord een bijkomende kerf, die waarschijnlijk de rest is van een niet uitgevoerde kerfhalveringstechniek.

Een eerste pijlsnede (fig. 75, 4) uit grijs vleksilex met licht witte patina heeft op de rechter boord een zeer steile retouche, terwijl de linker boord een steile retouche vertoont. De snede werd ventraal sterk geschonden. Een volgend exemplaar (fig. 73, 15) uit grijs vleksilex heeft links een steile

tot zeer steile afknotting, terwijl de rechter boord door een breuk ontstond die achteraf werd bijgewerkt door een onregelmatige zeer steile retouche. Een laatste slanke pijlsnede (fig. 73, 14) uit zwart doorschijnend vuursteen heeft op beide boorden een regelmatige schuine tot steile retouche.

Van een eerste gevleugelde pijlpunt (fig. 73, 23) uit silex met licht witte patina is de schachtdoorn afgebroken. Het artefact kreeg een tweevlakkige niet dekkende schuine retouche. De andere gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn (fig. 73, 17) uit grijs doorschijnend vuursteen heeft op beide boorden een tweevlakkige schuine tot vlakke niet dekkende retouche. De doorn en de vleugels hebben een gelijkaardige meer dekkende retouche.

Een eerste krachtige dubbele spitskling (fig. 74, 1) uit grijs vuursteen met licht gesluisde patina heeft een distale punt die tot stand kwam door een krachtige steile tot zeer steile retouche, waarop een zwakke slijtage waar te nemen is. De proximale punt ontstond door een krachtige hoog oplopende schubvormige steile retouche. Op beide boorden werd mediaal een schuine tot steile retouche aangebracht, terwijl de linker boord op het ventrale vlak gedeeltelijk ook een vlakke retouche vertoont. Dit artefact heeft een licht gebogen profiel. Een volgend eveneens dubbel exemplaar (fig. 74, 3) uit licht grijs vleksilex heeft nabij de beide punten een krachtige verzorgde steile retouche. Beide boorden vertonen mediaal een vlakke tot schuine retouche die soms schubvormig is.

Klingen met twee geretoucheerde boorden zijn talrijk. Een eerste exemplaar (fig. 73, 18) uit vuursteen met witte patina vertoont op de rechter boord een vlakke tot schuine retouche terwijl op de linker boord een hernomen steile retouche werd aangebracht. De beide breuken zijn oud. Dit laatste geldt ook voor een andere kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 73, 19) uit silex met witte patina. Op de rechter boord werd een schuine tot steile retouche aangebracht, terwijl de retouche op de linker boord schuin is. Een volgend exemplaar (fig. 73, 20) uit grijs zwart vuursteen heeft op de rechter boord distaal een ventrale retouche en proximaal een krachtige kerf. De linkerboord heeft proximaal en mediaal een steile boord met schors, terwijl er distaal een schuine retouche voorkomt.

Een andere kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 74, 6) uit vuursteen met blauw witte patina is een kernboordkling met oude breuken. Op de linker boord komt een schuine tot steile retouche voor; op de rechter boord proximaal een schuine retouche en distaal een onregelmatige fijne retouche. Van een laatste kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 73, 21) uit grijs vleksilex vertoont de linker boord een eerder fijne vlakke tot schuine retouche terwijl op de rechter boord enkel proximaal een vlakke retouche voorkomt.

Een fijne kling met twee geretoucheerde boorden en sporen van sleet (fig. 73, 24) uit grijs silex met blauwe patina heeft proximaal een recente breuk. Beide boorden en het distale uiteinde hebben een schuine retouche. Het distale uiteinde heeft een intense sleet, hoofdzakelijk op het ventrale vlak. Er zijn duidelijke dwarse stiraties. Een ander exemplaar (fig. 74, 4)

is een krachtig stuk uit licht grijs vuursteen met sluispatina. De rechter boord kreeg een getande onregelmatige schuine retouche terwijl de linker boord enkel een vlakkere retouche vertoont. Het distale uiteinde is ventraal sterk afgesleten.

Een door steile retouche schuin afgeknotte afslag (fig. 73, 12) uit vuursteen met licht blauwe patina kan als zonhovenspits beschreven worden.

Een door zeer steile retouche concaaf afgeknotte kling (fig. 74, 9) werd uit silex met blauwe patina vervaardigd. De proximale breuk is oud. Beide boorden hebben een fijne schuine iets onregelmatige retouche.

Een dubbel afgeknotte kling (fig. 74, 7) uit licht grijs doorschijnend vuursteen ontstond door steile afknottingen. Recent werden beide boorden geschonden. Een getand stuk (fig. 74, 10) uit silex met licht blauwe patina heeft distaal een recente breuk. De rechterboord kreeg een tandvormende ventrale schuine retouche. Een tweevlakkig geretoucheerd stuk (fig. 74, 8) uit donkergrijs vuursteen kreeg dorsaal een indringende schuine retouche, terwijl op het ventrale vlak een dekkende vlakke retouche werd aangebracht op het proximale uiteinde.

Onder allerlei beschrijven we een krachtig langwerpige artefact (fig. 74, 3) uit vuursteen met witte patina. Beide boorden hebben een zeer steile schubvormige sterk hernomen retouche. De doorsnede is driehoekig tot trapezoidaal. De snede vormt een hoek van 37° . Onder deze hoofding valt eveneens een boordschrabber (fig. 74, 2) uit wommersom. Dit artefact werd vervaardigd op een vorstafslag door een verzorgde maar sterk hernomen vlakke tot schuine retouche. Ten slotte is er nog een toegespitste fijne kling (fig. 74, 5) eveneens uit wommersom. De linker boord heeft een schuine retouche die naar de spits toe overgaat in een steile retouche. De fijne spits werd in het bultgedeelte van het proximaal eind gevormd.

Naast enkele zeldzame afslagen van geslepen bijl is er ook een volledig ongeschonden geslepen bijl (Pl. 20, 1) uit grijs tot zwart glanzend vuursteen. Het is een spits-dunnekkig exemplaar met spits ovale doorsnede. Enkel de snede is verzorgd geslepen. De rest van het bijllichaam laat nog duidelijk de tweevlakkige retouches zien die de vorm van deze bijl hebben bepaald.

7. —

NIEUWRODE

Benninksberg 2

N8

1. 24 — 7/8
2. $50^\circ 56' 59''$ $4^\circ 48' 02''$
3. ZAfe.
4. Boven op de heuvel. Het betreft een duidelijke concentratie aan artefacten.
5. Scheys en Gijselings.
6. Het is een weinig geschonden ensemble, bestaande uit vuursteen en in mindere mate ook uit wommersom. De patina is licht grijs tot wit.

De meervoudige steker uit silex met witte patina bestaat uit tegenover mekaar liggende hoekstekers op concave afknotting.

Een cirkelschrabber uit vuursteen met blauw witte patina heeft een schuin schrabhoofd. Een pijlsnede uit donker grijs doorschijnend silex onstond door twee verzorgde concave afknottingen. De snede is zwak geschonden.

7. —

NIEUWRODE

Bogaardenberg

N₉

1. 24 — 7/8
2. 50°57'24" 4°50'51"
3. ZAfe.
4. Kleine geïsoleerde top.
5. Gijselings, Scheys.
6. Het betreft een zeer homogeen ensemble waarbij het vuursteen meestal een witte patina vertoont. Toch zijn er ook een aantal artefacten die geen patina hebben of een dubbele patina vertonen. Wommersom en glimmerzandsteen werd weinig verwerkt. De talrijke klingen zijn goed gevormd. Onder de eindschrabbers zijn de klingschrabbers zeer goed vertegenwoordigd. Stekers ontbreken volkomen.

Er is geen enkel ongebroken microliet. Een onbepaalde microlitische spits (fig. 72, 10) is uit vuursteen met blauw-witte patina. De spits ontstond door een fijn verzorgde zeer steile afknotting. De linker boord vertoont nabij de oude breuk een ventrale vlakke retouche. Een onbepaalde microliet (fig. 72, 14) uit silex met wit-blauwe patina heeft een proximale zeer steile verzorgde afknotting. De afknotting van een andere onbepaalde microliet (fig. 72, 6) uit gelijkaardig materiaal is iets minder steil. Van beide laatste artefacten zijn de breuken oud.

Een typische omalspits (fig. 72, 4) is uit vuursteen met witte patina. De rechter boord heeft een fijn getande schuine retouche. De basis ontstond door een schuine tot steile retouche die hernomen werd door een ventrale schuine retouche. Beide breuken zijn recent.

Een grote driehoekige tot bladvormige pijlpunt (fig. 72, 12) werd uit licht grijs silex vervaardigd. Op beide boorden werd een niet dekkende vlakke retouche aangebracht. Basis en linker boord hebben een niet dekkende vlakke ventrale retouche. Op de rechter boord is er ventraal enkel een schuine retouche ter wegwerking van de slagbult.

Een fragment van een krachtige spitskling (fig. 72, 1) uit grijs vuursteen met witte patina heeft op beide boorden een schuine tot steile retouche. De distale breuk is recent. Een eerste krachtige kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 72, 8) uit vuursteen met witte patina vertoont proximaal een oude en distaal een recente breuk. De rechterboord kreeg proximaal een schubvormige vlakke tot schuine retouche, terwijl de linker boord een schuine retouche vertoont. Een volgend fragment (fig. 72, 7)

uit silex met blauw-witte patina vertoont op de linker boord een regelmatige schuine retouche, terwijl de rechterboord een schuine tot steile sterk hernomen schubvormige retouche vertoont, gekoppeld aan enkele ventrale vlakke retouches. Een ander exemplaar (fig. 72, 9) eveneens uit vuursteen met diep witte patina, heeft op de rechter en op de linker boord een vlakke tot schuine retouche. De distale breuk is oud. Een kling met twee geretoucheerde boorden en sporen van sleet (fig. 72, 5) werd uit grijs vlek-silex vervaardigd. De linker boord heeft distaal een verzorgde schuine tot steile retouche en een zwakke sleet. Proximaal werd op deze boord een ventrale vlakke tot schuine retouche aangebracht die eveneens een zwakke sleet vertoont. De rechter boord heeft een onregelmatige hernomen schubvormige retouche en eveneens sporen van slijtage. Het proximale gedeelte van het artefact heeft een ventrale steile retouche, terwijl de distale punt intens versleten is.

Op een schuin afgeknotten kling (fig. 72, 2) is distaal nog een „piquant trièdre” aanwezig. Dit artefact uit vuursteen met witte patina vertoont een proximale oude breuk. Dit laatste geldt eveneens voor een proximaal schuin concaaf afgeknotten stuk (fig. 72, 15). Een laatste schuin concaaf afgeknotten stuk (fig. 72, 11) werd uit bleek grijs vlek-silex vervaardigd. De kerf op de linkerboord is van recente oorsprong.

Het stuk met ventrale retouche (fig. 72, 13) uit grijs vlek-silex heeft op de linker boord een ventrale regelmatige schuine retouche, terwijl op de rechter boord een ventrale vlakke tot schuine retouche voorkomt. Distaal werd eerst een ventrale vlakke retouche en daarna een normale schuine retouche aangebracht.

Onder allerlei beschrijven we een eindschrabber (fig. 72, 3) waarvan het schrabhoofd een ventrale diep indringende schubvormende retouche kreeg posterieur aan de schuin tot steile schrabretouche. Overigens werd op beide boorden een vlakke tot schuine retouche aangebracht. Onder allerlei werd ook een doorboorde hanger (Pl. 20, 4) ondergebracht. Dit artefact werd in grijs-groen kwartsiet (?) vervaardigd. De doorsnede is een afgeronde rechthoek. De vier vlakken werden zorgvuldig geslepen. De basis is een breukvlak dat ook nog een weinig werd bijgeslepen. Het gaat hier dus om een stuk dat in zijn huidige toestand als volledig stuk werd beschouwd. De doorboring is biconisch.

7. —

NIEUWRODE

Mostingbos

N₁₀

1. 24 — 7/8
2. 50°57'20" 4°51'17"
3. ZAfe.
4. Boven op het golvend plateau.
5. Gijselings.

- 6. Het betreft slechts een klein aantal artefacten.
- 7. —

RILLAAR

Hazenberg

R1

- 1. 24 — 7/8
- 2. 50°58'08" 4°54'22"
- 3. ZAfe, wPcC en Lcc.
- 4. Op de zuidoostelijke helling van een lage heuvel op het plateau.
- 5. Bols, Valvekens.
- 6. Benevens silex, die de belangrijkste grondstof is, treffen we ook wommersom, glimmerzandsteen en zelfs ftaniet aan. Het silex is meestal ongepatineerd en van een donker grijze fijn gevlekte soort. Toch komen enkele stukken met een dubbele patina voor. Er is slechts één kern, namelijk een exemplaar met één slagvlak. Er zijn heel wat klingen en microklingen zoals bijvoorbeeld deze uit zwart silex (fig. 83, 7). De schrabbers zijn weinig talrijk. Naast een zware klingschrabber (fig. 83, 6) uit wommersom met witte patina, is er nog een klingschrabber met één geretoucheerde boord (fig. 83, 8) uit grijs silex. De linker boord heeft partieel een grove steile retouche. Een hoeksteker op concave afknotting (fig. 83, 9) werd verwezenlijkt ten koste van een ouder artefact, waarvan we op een klein dorsaal vlak nog een wit gele patina aantreffen. Een dunne afslag uit grijs silex (fig. 83, 13) heeft een partiële vlakke retouche zowel op het dorsale als op het ventrale vlak. Heel waarschijnlijk is het een onafgewerkte bladvormige pijlpunt. Een fragment van een kling met recht afgestompte boord (fig. 84, 8) uit silex met witte patina heeft op de linker boord een iets onregelmatige steile retouche. Een ander fragment (fig. 83, 11) uit zwart silex heeft een zeer steile retouche. Een mooie ongeschonden krachtige spitskling met vlakke retouche (fig. 84, 11) uit silex met licht bruine patina is distaal omgevormd tot een eind-schrabber, die op het schrabhoofd zwakke sporen van sleet vertoont. Het proximale deel van de kling werd tot een spits omgewerkt. Deze spits vertoont intense slijtage die posterieur is aan de retouche. De rechter boord heeft proximaal een sterk hernomen retouche zodat de boord betrekkelijk steil geworden is; distaal gaat het om een vlakkere retouche, die schubvormig is. De linker boord heeft een minder hoog oplopende vlakke schubvormige retouche, die slechts weinig hernomen werd. Een stuk met versleten hiel in zwart silex (fig. 83, 10) is proximaal over 5 mm zeer sterk afgesleten zodanig dat alle scherpe snijdende boorden verdwenen zijn. Het rechter distaal eindpunt is eveneens afgesleten. Op de linker distale boord is er een kerf die werd vrijgemaakt door een steile retouche. Een kling met een geretoucheerde boord uit wommersom (fig. 84, 7)

heeft op de linker boord een steile retouche. De rechter boord heeft over de ganse lengte een onregelmatige ventrale (gebruiks-) retouche. Uit silex met bruine patina is er een kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 84, 3). De linker boord heeft een steile schubvormige retouche, terwijl de rechter boord een zwakkere ventrale en dorsale schuine retouche heeft. Een andere kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 84, 9) uit wit grijs silex heeft op een klein gedeelte van de linker boord zwakke sporen van sleet. De boorden zijn intens geretoucheerd, maar de retouche is eerder onregelmatig en ook gedeeltelijk ventraal. Een kling met een distale kerf op de linker boord (fig. 84, 2) heeft een rechter distaal hoekpunt dat sterk afgesleten is. De sleet is van die aard dat men kan veronderstellen dat ze ontstond door een trekbeweging om te snijden of te kerven. Een afslag van een silexkeitje werd door een steile tot zeer steile retouche ventraal afgeknot (fig. 84, 4). Een schuin concave afknotting werd toegepast op een afslag uit grijs doorschijnend silex (fig. 83, 12). Er zijn verschillende stukken met ventrale retouche. Een eerste werd vervaardigd op een kling die nog sporen van oudere witte patina vertoont (fig. 84, 1). De linker boord heeft distaal een ventrale schuine retouche, terwijl het proximale deel een vlakke ventrale retouche kreeg. Mediaal op de linker boord is er een kerf; was dit de aanvang van een poging om het stuk te sectioneren en aldus de basis van een pijlpunt te bekomen, waarvan de spits op het proximale deel van de kling reeds werd voorbereid? Een andere afslag uit wit grof silex heeft op de linker boord een vlakke tot schuine ventrale retouche (fig. 84, 5). Ten slotte is er een klingfragment uit grijs silex (fig. 84, 10) waarvan de linker boord een zeer grove steile retouche heeft, die hernomen is geweest door een ventrale vlakke dekkende retouche. De rechter boord heeft een onregelmatige ventrale vlakke retouche. Er zijn verschillende geretoucheerde afslagen waarvan een in ftaniet (fig. 84, 6). Een andere is uit grijs silex en heeft op de linker boord een schuine retouche (fig. 84, 12). Ten slotte is er nog een uit zwart silex (fig. 84, 13) die proximaal en distaal een zeer twijfelachtige steker zou kunnen zijn. Naast een fragment van een geslepen bijl zijn er nog een drietal afslagen van geslepen bijl.

- 7. —

RILLAAR

Haksberg

R2

- 1. 24 — 7/8
- 2. 50°57'52" 4°55'08" tot 23"
- 3. ZAfe.
- 4. Vondsten eerder verspreid over een zacht hellend plateau.

5. Bols, Claes, Gijselings, Taes, Valvekens, Vertruyen.
 6. Het is een belangrijk ensemble waarin vooral silex als materiaal werd gebruikt. Er komt ook een weinig wommersom voor. Als silex werd hoofdzakelijk een grijze variëteit gebruikt. Meestal heeft het geen patina. Er zijn enkele artefacten met dubbele patina. De kernen zijn weinig talrijk.
- Onder de schrabbers domineren afslagschrabbers, kleine schrabbers en duimnagelschrabbers. Een klingschrabber met één geretoucheerde boord (fig. 85, 1) uit grijs silex heeft op de linker boord een schuine retouche. Het feit dat het hier om een krachtige kling gaat zou aanleiding kunnen geven dit artefact eerder onder te brengen bij de krachtige afgeronde kling. Een dubbelschrabber (fig. 85, 2) in donker grijs vleksilex heeft een dorsaal en een ventraal schrabhoofd. Een cirkelschrabber (fig. 85, 3) uit silex met blauw witte patina is dik en heeft op beide uiteinden een sterk hernomen schrabhoofd. Een afslagschrabber uit grijs silex (fig. 85, 5) heeft op de linker boord een gebruiksretouche; op de rechter boord zijn de vooruit-springende delen zeer sterk afgesleten, loodrecht op het ventrale vlak : de scherpe boord is totaal verdwenen. Een andere afslagschrabber (fig. 85, 6) uit donker grijs vleksilex werd op het ventrale vlak aangebracht. Een combinatiewerktuig (fig. 85, 4) bestaat uit een eindschrabber en een boor. Het is een eerder krachtig artefact uit grof wit silex. Een gelijkzijdig trapezium (fig. 85, 13) uit silex met wit blauwe patina ontstond door steile tot zeer steile afknotting. Een typische omalspits (fig. 85, 12) uit silex met wit blauwe patina heeft op de rechter boord een schuine tot steile retouche, op de linker boord een fijne vlakkere retouche en een basis die zwak concaaf werd gesteld door een steile tot zeer steile retouche, die hernomen werd door een vlakkere ventrale retouche. Een andere typische omalspits is breder (18 mm). De basis werd niet door een ventrale retouche hernomen. Het volgend artefact (fig. 85, 11) kan bijna even zo goed als trapezium dan als pijlsnede worden geïnterpreteerd. Het is uit silex met wit blauwe patina en heeft op beide boorden een steile tot zeer steile retouche. De snede is geschonden. Een ander is ongetwijfeld een pijlsnede (fig. 85, 10) uit silex met licht witte patina. De rechter boord heeft een breukvlak met een partiële schuine retouche, terwijl de linker boord een zeer steile retouche heeft. Een bladvormige pijlpunt (fig. 85, 14) uit donker grijs silex heeft een tweevlakkige niet dekkende retouche. Een slanke bladvormige pijlpunt met hoekige basis (fig. 85, 17) uit wit grof silex heeft een tweevlakkige niet dekkende retouche. Op de rechter boord nabij de spits is er een verdikking welke men zonder succes probeerde te verwijderen. Een andere slanke bladvormige pijlpunt met hoekige basis (fig. 85, 8) uit silex met licht blauwe patina heeft een sterk gewelfd vlak met dekkende retouche, terwijl het andere vlak nagenoeg niet gewelfd is. Een laatste slanke bladvormige pijlpunt met hoekige basis (fig. 85, 19) uit donker grijs silex heeft een vlak

met een dekkende en het andere vlak met niet dekkende retouche. Een slanke bladvormige pijlpunt met ronde basis (fig. 85, 18) uit grijs silex heeft een tweevlakkige niet dekkende retouche. Als onbepaalde blad-vormige pijlpunt (fig. 85, 9) beschrijven we een artefact uit grijs vleksilex met een oudere wit blauwe patina. De linker boord heeft een steile retouche, terwijl de rechter boord een schuine retouche heeft. Beide boorden hebben een ventrale vlakke retouche. Een andere onbepaalde pijlpunt (fig. 85, 15) uit silex met wit blauwe patina heeft een basis door steile retouche en een rechter boord met schuine retouche. De breuk is oud.

Een gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn (fig. 85, 16) uit licht grijs silex heeft een tweevlakkige dekkende retouche „en écharpe”. Een kling met recht afgeslagen boord (fig. 85, 7) uit doorschijnend silex heeft op de linker boord een zeer steile retouche en op de rechter boord een ge-bruiksretouche. Een kling met convex afgestompte boord (fig. 85, 24) uit silex met witte patina heeft een zeer steile boord die tot stand kwam door een wisselretouche, zodat de doorsnede een rechthoekige driehoek vormt. Een kling met gedeeltelijk afgestompte boord uit zwart door-schijnend silex (fig. 85, 22) heeft op de linker boord een steile iets hernomen retouche, terwijl ook nog delen van de schors bewaard bleven. Een micro-kling met recht afgestompte boord (fig. 85, 25) uit silex met diep witte patina ontstond door een zeer steile retouche. Een ander artefact (fig. 85, 23) heeft dezelfde kenmerken. Een krachtige afgeronde kling (fig. 85, 20) uit grijs silex heeft op de linker boord een steile hernomen re-touche en op de rechter boord een schuine retouche. Er zijn enkele vlakke retouches op het ventrale vlak die minstens gedeeltelijk anterior zijn aan het aanscherpen van het schrabhoofd. Van een andere krachtige af-geronde kling (fig. 85, 21) uit zwart grijs glanzend silex met steile retouche zijn beide uiteinden sterk afgesleten.

Een kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 86, 4) uit grof wit silex heeft een vlakke tot schuine retouche. Een andere kling met twee gere-toucheerde boorden (fig. 86, 3) uit grijs vleksilex heeft op de rechter boord een schuine tot steile retouche en op de linker boord een distale fijne steile retouche. Een kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 86, 2) uit grijs silex heeft distaal op de linker boord een gedeeltelijk afgestompte boord en proximaal een steile retouche. De rechter boord heeft distaal en proximaal een schuine retouche. Op het ventrale vlak zijn er enkele ver-spreide vlakke retouches.

Een afslag met sleet (fig. 86, 5) uit grijs vleksilex heeft een kerf en daarbuiten een onregelmatige vlakke ventrale retouche. De kerf zelf ontstond ogen-schijnlijk door het gebruik bij een over en weer wrijven terwijl het artefact loodrecht werd gehouden : zo ontstond de tweevlakkige retouche bij de aanvang van het gebruik; door verder gebruik werden de negatieven van de slagbultjes van de retouches van de kerf nog volledig weggesleten. Een kling met sleetsporen (fig. 86, 1) uit donker grijs vleksilex heeft op de rechter boord een onregelmatige retouche, en distaal bovendien nog een

ventrale kerf door steile retouches. De linker boord heeft een ventrale vlakke retouche en is distaal intens versleten.

Er is een fragment (huidige lengte : 28 mm) van een sikkelelement (Pl. 15, 8) uit grijs gevlekt silex met een intense glans langs de linker boord. Deze glans is hoofdzakelijk tot het dorsale vlak beperkt.

Een recht afgeknotte kling (fig. 86, 6) uit silex met wit blauwe patina ontstond door een eerder vlakke afknotting. Een recht afgeknotte microkling (fig. 86, 7) uit silex met wit blauwe patina ontstond door een proximale zeer steile afknotting.

Een kling met afgeknaagde boord (fig. 86, 9) werd uit een wit grof silex vervaardigd.

Een stuk met rechte snede (fig. 86, 8) uit grijs vleksilex heeft op de linker boord een diep indringende vlakke retouche.

Een fragment van een geslepen bijl uit wit silex (Pl. 15, 9) heeft een spits ovale doorsnede (met maximale dikte van 39 mm). Het wordt dikker naar de nek toe. De boorden werden slechts weinig steil gezet. De nek is overigens sterk geschonden (als kern gebruikt?). Vervolgens is er nog een fragment van een breed dunnekkige bijl uit donker grijs silex met spits ovale doorsnede en een boord die over 7 mm werd steil gezet.

Een fragment (grootste afmeting : 38 cm) van een maal- en slijpsteen werd in Landeniaan (?) zandsteen vervaardigd. Het heeft een bruin rode patina. De omtrek is sterk afgesleten. Een van de vlakken is sferisch uitgehaald en vertoont nog sporen van herhaald boucharderen (Pl. 20, 3). Het andere vlak is plaatselijk sterk uitgesleten tot polijsting toe. Dit vlak vertoont een uitgesproken gleuf. De kuiltjes op dit vlak schijnen van natuurlijke oorsprong te zijn.

7. —

RILLAAR

Oudenbos

R₃

1. 24 — 7/8
2. 50°58'02" 4°54'27"
3. ZAfe.
4. Bovenop een lage heuvel op het plateau.
5. Bols, Claes en Valvekens.
6. Een aantal artefacten waaronder verschillende schrabbers. Zo is er een klingschrabber (fig. 86, 10) uit silex met diep witte patina; het schrabhoofd is zeer sterk hernomen en de rechter boord heeft een onregelmatige ventrale fijne retouche. Een kleine schrabber uit silex met witte patina (fig. 86, 12) heeft op de linker boord een afknaging en proximaal op de rechter boord een ventrale vlakke retouche.
Een cirkelschrabber (fig. 86, 11) uit grijs silex bestaat in feite uit twee eindschrabbers die door een omlopende retouche met elkaar verbonden zijn. De beide schrabhoofden zijn sterk hernomen. Een afslagschrabber

(fig. 87, 1) uit silex heeft op de linker boord een schuine scalariforme schubvormige retouche en een fijnere gewone schuine retouche op de rechter boord. Ten slotte is er een atypische schrabber (fig. 87, 2) waarvan het schrabhoofd slechts door enkele schuine retouches gevormd wordt.

Uit grijs glanzend silex is er een spits met afgestompte boord en ongeretoucheerde basis (fig. 86, 13). De linker boord heeft nabij de spits een zeer steile retouche. De basis werd verkregen door een loodrechte slag midden op het ventrale vlak (geen flexiebreuk). Deze basis werd niet verder geretoucheerd. Eveneens uit grijs glanzend silex is er een slanke bladvormige pijlpunt met hoekige basis (fig. 87, 3) met een tweevlakkige gedeeltelijk dekkende vlakke retouche.

Een mooi gevormde ongeschonden gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn (fig. 87, 5) uit wit opaak silex heeft een tweevlakkige totaal dekkende vlakke retouche en fijn getande boorden.

Een fragment van een kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 87, 4) uit wit silex heeft op de linker boord een schuine ventrale retouche. De rechter boord heeft een kerf. Ten slotte is er nog een sterk geschonden bijlfragment met spits ovale doorsnede (maximale dikte van 34 mm) en boorden die slecht zeer zwak werden steil gezet (Pl. 15, 1).

7. Volgens een mededeling van Baron de Loë in Cumont, M., 1923 heeft „l'abbé Proost, professeur au Collège de Saint Boniface à Ixelles" aldaar stukken ingezameld.

RILLAAR

Rommelaar

R₄

1. 24 — 7/8
2. In de omgeving van 50°59'26" 4°53'26"
3. Zdp en wScf.
4. Een iets hoger gelegen gebied op de linker oever van de Demer.
5. Valvekens.
6. Een klein aantal artefacten uit silex.
7. —

RILLAAR

Tienbundersbos

R₅

1. 24 — 7/8
2. 50°57'52" 4°53'00"
3. ZAfe.
4. Een lage top op het plateau.
5. Bols, Claes, Gijselings, Hagelands Heemkundig Museum, Scheys, Van Nerum, Vertruyen.
6. Het is een belangrijk ensemble, waarin vooral silex als grondstof werd gebruikt. Er komt ook een weinig wommersom en enkele afslagen van

glimmerzandsteen voor. Meestal hebben de artefacten een licht witte patina, hoewel stukken zonder patina en stukken met dubbele patina eveneens voorkomen. Het is een weinig geschonden industrie.

Onder de zeer zeldzame kernen treffen we twee piramidale aan. Bij de talrijke schrabbers domineren de afslagschrabbers, de kleine schrabbers en de duimnagelschrabbers.

Een van de klingschrabbers met één geretoucheerde boord (fig. 87, 16) uit silex met witte patina heeft slechts een fijne retouche op de rechter boord. Een andere klingschrabber met één geretoucheerde boord uit grijs silex (fig. 87, 7) heeft op de rechter boord een goed verzorgde kerf die door een steile retouche tot stand kwam.

Een van de dubbelschrabbers (fig. 87, 6) uit silex met diep witte patina heeft een breed en een zeer smal schrabhoofd. Een andere dubbelschrabber (fig. 88, 2) uit silex met blauwe patina heeft op beide schrabhoofden een sterk hernomen retouche. Een kleine schrabber (fig. 87, 14) uit grijs silex heeft op de rechter boord een doorlopende schrabretouche. Een spitsboogschrabber (fig. 87, 10) uit silex met licht witte patina heeft op de rechter boord eveneens een doorlopende schrabretouche. Een eerder kleine hoefschrabber (fig. 87, 8) uit grijs silex heeft een schrabretouche die op de rechter boord doorloopt. De linker boord heeft een schuine retouche. Een andere uitzonderlijk grote hoefschrabber (fig. 87, 15) uit donker grijs vleksilex heeft een hernomen schrabhoofd en op de rechter boord een vlakke tot schuine retouche „en écharpe”. De linker boord heeft een eerder onregelmatige retouche en werd in recente tijden geschonden.

Een afslagschrabber (fig. 88, 1) uit silex met licht blauwe patina werd op een eerder dunne afslag vervaardigd. Het schrabhoofd en de rechter boord hebben een sterk hernomen steile retouche.

Een boor (fig. 87, 13) uit grijs vleksilex vertoont op het linker dorsaal vlak nog sporen van een oudere witte patina. De rechter boord heeft een krachtige iets hernomen steile retouche, terwijl de linker boord een overhangende zeer steile retouche heeft nabij de spits. Het ventrale vlak is geschonden. Als combinatiewerktuig (fig. 87, 12) vermelden we een schrabber op afgeknotte kling uit silex met diep witte patina. De afknotting herneemt slechts partieel een breukvlak.

Een gelijkbenige diehoek (fig. 87, 11) uit wommersom met witte patina heeft op beide boorden een steile tot zeer steile retouche. Een onbepaalde microlitische spits (fig. 87, 9) uit wommersom met witte patina kan als een uitzonderlijk lange tardenoissspits worden beschouwd. De linker boord heeft distaal een schuine tot steile retouche. De basis werd bekomen door een tweevlakkige schuine retouche. Een gelijkzijdig trapezium (fig. 88, 8) uit silex met witte patina werd verkregen door een zeer steile retouche. Het ventrale vlak is zwak gebogen.

Er is een gebroken kerfrest uit silex (fig. 88, 5) met kerf rechts. Van een andere kerfrest (fig. 88, 14) uit silex met wit blauwe patina is het distaal

eind afgebroken. Een laatste kerfrest (fig. 88, 9) uit silex met diep witte patina heeft op het ander uiteinde een mooie eindschrabber, die duidelijk slijtage vertoont. Het is niet duidelijk welke van beide, kerfrest of eindschrabber, secundair is.

Een typische omalspits (fig. 88, 16) uit silex met witte patina heeft op de rechter boord een getande hoogoplopende schuine retouche en op de linker boord een fijne vlakke tot schuine retouche. De basis werd concaaf gesteld door een tweevlakkige vlakke retouche, waarbij de ventrale retouche posterieur is aan de dorsale. Een andere typische omalspits (fig. 88, 6) uit silex met wit blauwe patina heeft een sterk getande rechter boord met een hoog oplopende schuine retouche. De linker boord heeft een fijne schuine retouche. De basis werd concaaf gezet door een normale retouche, die nagenoeg volledig werd verwijderd door een posterieure ventrale schuine retouche. Een symmetrisch omalspits (fig. 88, 13) uit silex met licht witte patina heeft op de rechter boord een steile retouche en op de linker boord een fijne schuine retouche. De basis werd concaaf gezet door een steile retouche, die links door een fijne vlakke ventrale retouche werd hernomen.

Een pijlsnede (fig. 88, 11) uit silex met licht blauwe patina heeft op beide boorden een onregelmatige zeer steile retouche. De snede heeft een intense ventrale vlakke retouche. Een bladvormige pijlpunt (Pl. 16, 12) uit donker grijs silex heeft een tweevlakkige niet dekkende vlakke retouche. Een andere bladvormige pijlpunt (Pl. 16, 8) uit grijs wit vleksilex heeft nabij de spits een dekkende tweevlakkige retouche, terwijl de basis als natuurlijke boord slechts weinig geretoucheerd werd. Een slanke bladvormige pijlpunt met hoekige basis (fig. 88, 3) uit grijs wit silex heeft nabij de spits dorsaal een dekkende en ventraal een niet dekkende vlakke retouche. De slagbult werd door een ventrale vlakke retouche weggewerkt. Een slanke bladvormige pijlpunt met afgeronde basis (Pl. 16, 1) uit grof wit silex heeft een vlakke retouche die op een vlak bijna dekkend is en op het andere vlak enkel op de boorden voorkomt. Een andere slanke bladvormige pijlpunt met afgeronde basis (Pl. 16, 6) uit wit grof silex heeft een tweevlakkige niet dekkende retouche.

Een pijlpunt met concave basis (Pl. 16, 7 en fig. 88, 12) uit grijs silex werd gemaakt op een afslag met een oudere witte patina. Beide boorden vertonen een tweevlakkige vlakke retouche „en écharpe”. De basis werd sterk concaaf gezet door een tweevlakkige schuine retouche.

Een ongeveugelde pijlpunt met schachtdoorn (fig. 88, 7) werd uit bruin fijn gespikkeld silex vervaardigd. Dit soort silex hebben we nergens anders in het gebied aangetroffen. Ook de manier van retoucheren is vreemd. De retouche is tweevlakkig, iets steiler op een van de vlakken. Het is een grove schuine brede retouche, die de boorden scherp getand heeft. Het is een eerder dik artefact (de maximale dikte van 8,6 mm ligt halfweg de lengte).

De gevleugelde pijlpunten met schachtdoorn zijn talrijk. Een eerste (fig.

88, 4) uit grijs wit vleksilex heeft een tweevlakkige niet dekkende retouche. Een volgende (Pl. 16, 10) werd vervaardigd uit een afslag van geslepen bijl. De retouche is overigens tweevlakkig en bijna dekkend. Een van de vleugels ontbreekt : het breukvlak werd bijgewerkt door een tweevlakkige retouche. Een andere met niet dekkende tweevlakkige retouche (Pl. 16, 9) werd uit een donker grijs vleksilex vervaardigd. Eveneens uit donker grijs silex is een volgende gevleugelde pijlpunt (Pl. 16, 13) die echter wel een tweevlakkige dekkende retouche heeft. Een andere gevleugelde pijlpunt (Pl. 16, 11) uit wit grijs vleksilex heeft zwak getande boorden en een bijna dekkende tweevlakkige retouche. Eveneens met zwak getande boorden is een ander exemplaar (fig. 88, 15) uit grijs silex. Een van de vlakken heeft een dekkende retouche „en écharpe”, terwijl het andere vlak een niet dekkende vlakke retouche vertoont. Nog een andere gevleugelde pijlpunt (fig. 88, 10) uit grijs silex heeft eveneens een fijn getande boord en een dekkende tweevlakkige retouche. Een laatste (Pl. 16, 3) uit donker grijs doorschijnende silex heeft een tweevlakkige niet dekkende retouche „en écharpe”.

Een kling met gedeeltelijk afgestompte boord (fig. 88, 17) uit silex met licht witte patina werd eerst gebroken en daarna door een naar het distaal eind steiler wordende retouche bijgewerkt.

Een krachtige afgeronde kling (fig. 88, 18) uit grijs wit silex heeft op de rechter boord proximaal een schuine retouche; naar het distale eind toe wordt deze retouche iets steiler. Dit is te verklaren doordat men dit distale eind, dat door gebruik afgesleten was, heraangescherpt heeft. Er blijft nog een klein vooruitstekend deel van deze versleten boord zichtbaar. De linker boord heeft een regelmatige schuine retouche, die minder hoog oploopt dan de retouche van de rechter boord. De proximale breuk is anterior aan de retouche van de boorden. Een andere krachtige afgeronde kling (fig. 88, 19) uit donker grijs silex heeft op het schrabhoofd en op de linker boord een hernomen steile tot zeer steile retouche. De rechter boord heeft een schuine retouche.

Een krachtige spitskling (fig. 89, 2) uit silex met witte patina heeft op de linker boord een hernomen steile tot zeer steile retouche en op de rechter boord een eerder vlakke onregelmatige retouche.

Een atypische krachtige aangespitste kling (fig. 89, 1) is eerder een afslag uit wit grof silex met op de linker boord een sterk hernomen onregelmatige steile retouche, terwijl de rechter boord een grove regelmatige vlakke tot schuine retouche vertoont. Deze rechter boord is sterk versleten en vertoont een slijtage die loodrecht staat op het ventrale vlak en het meest intens is nabij spits en basis.

Een microkling met twee geretoucheerde boorden (fig. 89, 3) uit wommersom met witte patina heeft een schuine retouche op beide boorden. Deze retouche draagt geen patina. Een kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 89, 4) uit silex met wit blauwe patina heeft op de rechter boord een regelmatige hernomen vlakke tot schuine retouche en op de

linker boord een vlakke retouche. De proximale breuk is oud. Een andere kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 89, 5) uit wit grijs gevlekt silex heeft op beide boorden een iets onregelmatige vlakke tot schuine zwak hernomen retouche.

Een kling met twee geretoucheerde boorden en sporen van sleet (fig. 89, 7) uit grijs wit silex heeft distaal op de rechter boord een steile retouche en proximaal een fijne eerder knagende retouche. De linker boord heeft een kerf die door een zorgvuldige steile retouche werd bekomen. Distaal heeft deze boord een eerder onregelmatige retouche. Beide distale hoekpunten zijn versleten. Deze slijtage is anterior aan de retouche en posterior aan de breuk. Op het ventrale vlak treft men diagonaalsgewijs een glans aan, die overeenkomt met een sleet. Misschien mag men de veronderstelling maken dat dit artefact geschacht werd zoals in (fig. 89, 7) wordt getoond. De glans zou dan door wrijving ontstaan zijn. Een andere kling met twee geretoucheerde boorden en sporen van sleet (fig. 89, 6) uit silex met witte patina heeft op de linker boord een vlakke retouche, terwijl de rechter boord iets steiler is. Het rechter proximale hoekpunt en ook in mindere mate het linker is versleten.

Een kling met sporen van sleet (fig. 89, 11) is uit wit grijs silex. Zij heeft op beide boorden een onregelmatige vlakke tot schuine retouche, die anterior is aan een intense slijtage, die vooral beide basale hoekpunten heeft aangetast, maar ook, zij het in mindere mate, op beide boorden wordt aangetroffen. Deze slijtage staat loodrecht op het ventrale vlak en is zwak gewelfd. Een afslag (fig. 89, 12) uit grof wit silex heeft een distaal rechter hoekpunt dat sterk versleten is. Deze slijtage maakt een hoek van ongeveer 45° met het dorsale vlak. Overigens is er nog een verspreide onregelmatige retouche. Een laatste klingfragment met sporen van sleet (fig. 89, 8) uit vleksilex met licht witte patina vertoont op beide boorden en op de distale hoekpunten een intense slijtage, die anterior is aan een onregelmatige retouche van beide boorden.

Een tweetal klingen met onregelmatige retouche (fig. 89, 9-10) uit grijs silex geven een idee van de vorm van de langste klingen. De breuken zijn oud.

Een recht afgeknot stuk (fig. 89, 13) uit grijs silex ontstond door een schuine ventrale steile afknotting. De stekerslag is waarschijnlijk niet intentioneel.

Een afgeknot stuk met een aanliggend geretoucheerde boord (fig. 89, 15) uit grijs vleksilex heeft distaal een zeer steile afknotting en op de rechter boord een vlakke tot schuine retouche.

Een afgeknot stuk met twee aanliggend geretoucheerde boorden (fig. 89, 14) uit silex met witte patina heeft een concave afknotting door een schuine tot steile retouche. De rechter boord heeft een schuine retouche en de linker boord een iets vlakkere retouche.

Onder de talrijke geretoucheerde afslagen beschrijven we een fragment van een artefact (fig. 89, 16) uit zwart grijs silex met een vlakke tot schuine retouche op de boorden. Een geslepen bijl (Pl. 16, 4) uit gevlekt silex met

licht witte patina heeft een spits-ovale doorsnede met een maximale dikte van 22 mm op een derde van de lengte nabij de snede. Deze breed-dunnekkige bijl heeft boorden die over 5 mm werden steil gezet. Een andere bijl (Pl. 16, 2) uit silex met bruine patina is in feite een fragment van een vroeger grotere bijl. De boorden van deze grotere, waarschijnlijk geschonden, bijl werden opnieuw tweevlakkig bewerkt en daarna bijgeslepen zodat de huidige vorm overeenkomt met een bijl in de tweede cyclus. In zijn huidige vorm is zij een breed-diknekkige bijl met spitsovale doorsnede en een maximale dikte van 25 mm halfweg de lengte. De boorden werden ondulerend bijgeslepen. Een andere breed-diknekkige bijl (Pl. 16, 5) werd vervaardigd uit bruin zwart metamorf hornfels bestaande uit plagioklaas en epidoot (1). De doorsnede komt overeen met een afgeronde rechthoek. De dikte is buiten de snede nogal constant en bedraagt 31 mm. De boorden zijn afgerond nabij de nek en zeer vlak naar de snede toe. In zijn geheel is deze bijl uitzonderlijk zorgvuldig geslepen.

Een fragment van een breed-diknekkige bijl uit bruin gepatineerde vlek-silex heeft een ovale doorsnede en afgeronde boorden. Een snedefragment van een geslepen bijl uit wit grof silex heeft een spits ovale doorsnede en een boord die over 6 mm werd steil gezet. Een ander snedefragment uit silex met bruin rode patina werd sterk geschonden door een tweevlakkige retouche. De doorsnede is rechthoekig doordat de boorden zeer steil werden gezet (niet tegenstaande een deel van de boord afgeslagen werd bedraagt deze steile boord nog 16 mm). Een ander bijlfragment uit wit silex werd op beide uiteinden als klopper gebruikt. De doorsnede is zeer spits ovaal.

Beide tweevlakkig bewerkte stukken zijn werpstenen.

Onder allerlei figureren we een stuk dat misschien een voorbereidend stadium tot een pijlpunt is. Dit artefact (fig. 89, 17) uit geel grijs glanzend silex heeft dorsaal een vlakke gedeeltelijk dekkende retouche „en écharpe”. Ventraal is er een gelijkaardige retouche die echter beperkt is tot beide boorden.

Naast een hele reeks afslagen van geslepen bijl vermelden we ook nog een afslag uit wommersom die in het vuur werd gecraqueleerd en sporen van polijsting vertoont.

Benevens enkele kleinere slijpstenen is er een grote (30 cm) dubbel holle slijpsteen (maalsteen?) in zandsteen.

7. In Cumont, M., 1923, vermeldt Baron de Loë dat „l'abbé Proost, professeur au Collège de Saint-Boniface à Ixelles” op dit site artefacten heeft ingezameld.

¹ Microscopische determinatie van het gesteente door Prof. Dr. F. Gullentops.

RILLAAR

Jansbeek

R8

1. 24 — 7/8
2. 50°57'48" 4°55'43"
3. ZAfe.
4. Nogal verspreid op een lage heuvel op het plateau.
5. Claes.
6. Onder de talrijke schrabbers domineren de afslagschrabbers, terwijl duimnagelschrabbers en kleine schrabbers ook vrij talrijk zijn. We figureren een klingschrabber met twee geretoucheerde boorden (fig. 90, 6) uit silex met wit blauwe patina. De linker boord heeft een fijne schuine retouche, terwijl de rechter boord een hernomen steile retouche vertoont. Beide boorden zijn slechts in hun distaal gedeelte geretoucheerd. Benevens een bladvormige pijlpunt (fig. 90, 3) waarvan de spits ontbreekt is er een slanke bladvormige pijlpunt met afgeronde basis (fig. 90, 1) uit wit grof silex met gebogen lengteprofiel. De boorden hebben een meest tweevlakkige schuine retouche die nergens dekkend is. Een ongeveugelde pijlpunt uit grijs gevlekt silex (fig. 90, 2) is volledig dekkend tweevlakkig geretoucheerd. Een weinig typische krachtige spitskling met gebogen boord (fig. 90, 9) uit wit grijs glanzend vleksilex heeft op de rechter boord een schuine retouche en eveneens een ventrale vlakke retouche; de linker boord vertoont een grove steile retouche. Een andere krachtige aangespitste kling (fig. 90, 8) is in elk geval een atypisch exemplaar: de beide boorden hebben een, ruwe tanden vormende, steile retouche. Een concaaf afgeknotte kling (fig. 90, 7) in zwart grijs glanzend silex heeft op de linker boord een onregelmatige fijne retouche die zowel ventraal als dorsaal is. De afknotting kwam tot stand door een zeer steile retouche. Er is een groot aantal afgeschilferde keien, zoals bijvoorbeeld deze van fig. 90, 5. Naast een aantal afslagen van geslepen bijl vermelden we ook nog een grote afslag met verbrijzelde boord uit grijs wit silex (fig. 90, 4). De boord is gedeeltelijk afgeschilferd door een dorsaal-ventrale vlakke retouche en bovendien sterk geplet.

7. —

RILLAAR

Lintrisberg

R9

1. 24 — 7/8
2. 50°58'08" 4°55'44"
3. Bovenop een kleine geïsoleerde top op het plateau.
4. ZAfe.
5. Claes.

6. Een klein ensemble met een ongelijkbenige driehoek met concave kleine afknotting (fig. 91, 5).

Deze microliet uit silex met wit blauwe patina kwam tot stand door een zwak hernomen steile retouche. Verder vermelden we nog een fragment van een kling met afgeknaagde boord (fig. 91, 4) uit grijs bruin silex.

RILLAAR

Haksberg

R11

1. 24 — 7/8
2. 50°58'01" 4°55'03"
3. ZAFc.
4. Op de noordelijke flank van de Haksberg.
5. Gijselings, Schey's.
6. Van een van de typische omalspitsen is het niet zo zeker dat ze tot dit type behoort : inderdaad het betreft enkel een topfragment. De rechterboord heeft een getande retouche en de linkerboord werd afgeknaagd.
7. —

RILLAAR

en omgeving

R

2. Meestal afkomstig uit oude collecties is de vindplaats van deze artefacten niet gekend. We geven de beschrijving van een aantal werktuigen, die als dusdanig een bijdrage zijn tot een betere kennis van het Hagelandse materiaal.
5. Bols, Valvekens, Vertruyen.
6. Als materiaal werd hoofdzakelijk silex gebruikt. Wommersom werd veel minder aangewend. Er zijn slechts enkele afslagen uit glimmerzandsteen. De artefacten uit silex vertonen over het algemeen een zwakke patina. Sommige echter hebben een intens witte patina, terwijl ook artefacten zonder patina voorkomen. Wommersom heeft meestal een witte patina. De klingen en mikroklingen zijn goed gevormd : dun en recht maar eerder breed. Zo is er een kling uit silex met licht blauwe patina (fig. 79, 4) met een fijne gebruiksretouche op de linker boord. De klingschrabbers zijn talrijk zoals bij voorbeeld deze (fig. 79, 6) uit grijs gevlekt silex. Klingschrabbers met geretoucheerde boorden zijn minder frequent. Zo is er een klingschrabber met één geretoucheerde boord (fig. 79, 12) uit zwart doorschijnend silex. De linker boord heeft een tamelijk steile onregelmatige retouche. Een andere klingschrabber met één geretoucheerde boord (fig. 79, 5) uit grijs silex heeft op de rechter boord een eerder vlakke retouche. Dubbelschrabbers kunnen zowel klingschrabbers als afslagschrabbers zijn. Zo is er een dubbele klingschrabber (fig. 79, 7) uit zwart grijs homo-

geen zeer fijn silex. De rechter boord heeft een schuine retouche, terwijl de linker boord een iets vlakkere retouche heeft. Een andere dubbelschrabber (fig. 79, 11) is uit silex met intens witte patina. Een van de minischrabbers (fig. 79, 10) is uit silex met witte patina. De linker boord heeft een fijne vlakke retouche. Een duimnagelschrabber (fig. 79, 14) uit geel silex werd op een dunne afslag vervaardigd. Een kleine schraber uit wommersom heeft op beide boorden een schuine retouche (fig. 79, 16). Een andere kleine schraber (fig. 79, 9) werd uit silex met diep witte patina vervaardigd.

Een van de spitsboogschrabbers (fig. 79, 17) uit silex met licht witte patina heeft op de rechter boord een regelmatige steile retouche. De linker boord heeft een iets hernomen schuine retouche. Het schrabhoofd werd sterk hernomen. Een andere spitsboogschrabber (fig. 79, 13) uit grijs vleksilex zou ook als dubbelschrabber kunnen verklaard worden.

Een van de boren (fig. 79, 8) ontstond door een ventrale vlakke retouche op beide boorden; daarna werd een normale schuine retouche aangebracht. Een andere boor (fig. 79, 15) uit silex met licht witte patina werd gevormd door een steile tot zeer steile afknotting en daarna op de linker boord nabij de spits een vlakke retouche. Een volgende (fig. 80, 2) uit donker grijs silex heeft op de linker boord een schuine tot steile retouche, terwijl de rechter boord een steile retouche heeft. Een laatste boor (fig. 80, 1) uit zwart grijs silex heeft op beide boorden een ventrale vlakke retouche, die hernomen werd door een steile normale retouche.

Een ruimer uit silex met witte patina (fig. 80, 3) ontstond door een concave steile afknotting en daarna een fijne vlakke ventrale retouche op de linker boord nabij de spits. De punt is een weinig afgesleten. Een andere ruimer werd op een kling uit silex met witte patina vervaardigd (fig. 80, 4). Distal heeft de rechter boord een normale retouche en de linker boord een ventrale retouche. Proximaal ligt het juist andersom.

Een hoeksteker op afknotting (fig. 80, 19) uit zwart silex ontstond door een proximale zeer steile afknotting, waarop een stekerslag werd aangebracht. Overigens is er op dezelfde boord een kerf en een ventrale schuine retouche.

Er zijn verschillende marebladspitsen. Een eerste (fig. 80, 5) uit wommersom met witte patina heeft dorsaal een dekkende retouche, terwijl de retouche op het ventrale vlak slechts partieel is. Een andere (fig. 80, 7) eveneens uit wommersom met witte patina heeft gelijkaardige kenmerken. Bij een laatste (fig. 80, 6) uit zwart grijs silex is de retouche nergens dekkend. Ze is echter wel mooi „en écharpe”.

Een ongelijkbenige driehoek (fig. 80, 8) uit silex met licht witte patina ontstond door een hernomen steile retouche. Een langwerpig trapezium (fig. 80, 9) uit silex met licht witte patina ontstond door een concave en een rechte afknotting. Een asymmetrisch trapezium (fig. 80, 10) uit silex met licht bruine patina vertoont proximaal een „piquant trièdre” en distal een steile afknotting.

Een typische omalspits uit wit silex (fig. 80, 12) heeft op de rechter boord een schuine ver indringende retouche. De linker boord heeft een fijne iets vlakke retouche. De basis werd concaaf gezet door een tweevlakkige vlakke tot schuine retouche. Een driehoekige omalspits (fig. 80, 13) uit grijs vleksilex heeft op de rechter boord een sterk hernomen steile retouche. De basis ontstond door een steile afknotting met daarna een ventrale vlakke retouche. De linker boord heeft nabij de spits een fijne schuine retouche.

Een pijlsnede (fig. 80, 15) uit zwart grijs doorschijnend silex heeft op de linker boord een steile en op de rechter boord een zeer steile afknotting. De snede heeft een fijne schuine retouche. Een andere pijlsnede (fig. 80, 14) uit grijs vleksilex heeft op de rechter boord een ventrale steile retouche en op de linker boord een sterk hernomen zeer steile retouche. Een laatste pijlsnede (of trapezium?) uit silex met bruine patina (fig. 80, 11) heeft op beide boorden een steile retouche.

Een bladvormige pijlpunt (fig. 80, 17) uit grijs vleksilex heeft rondom een schuine tweevlakkige niet dekkende retouche. Een pijlpunt met concave basis (fig. 80, 22) uit grijs silex heeft een totaal dekkende tweevlakkige retouche. Als onafgewerkte pijlpunt figureren we een afslag uit silex met blauw witte patina (fig. 80, 24) met op de rechter boord een steile en op de linker boord een schuine retouche. De basisbreuk is oud. Op een oudere afslag uit silex met witte patina (fig. 80, 27) werd een zeer regelmatige vlakke retouche aangebracht wellicht met de bedoeling een pijlpunt te vervaardigen. Als onbepaalde pijlpunt beschouwen we de basis van een spitsfragment (fig. 80, 16) uit silex met witte patina dat ontstond door een steile retouche op basis, linker en rechter boord. Een afslag uit wit grijs silex (fig. 80, 18) met op alle boorden een tweevlakkige vlakke tot schuine retouche kan als onafgewerkte gevleugelde pijlpunt gelden. Een linkse basiskerf is immers duidelijk te onderscheiden. Als onbepaalde pijlpunt (fig. 82, 7) beschouwen we ook een fragment van een bladvormige (?) pijlpunt uit silex die in het vuur werd gecraqueleerd.

De pijlpunten met schachtdoorn zijn talrijk. Een van de ongeveugelde exemplaren (fig. 80, 21) heeft een weinig geïndividualiseerde schachtdoorn. Dit artefact uit wit grijs silex heeft een bijna totaal dekkende vlakke tot schuine retouche. Het is een tamelijk dik stuk (8,5 mm). Een andere ongeveugelde pijlpunt (fig. 80, 20) eveneens met zwak geïndividualiseerde schachtdoorn, heeft een tweevlakkige niet dekkende retouche. Dit stuk uit silex met licht bruine patina is ook eerder dik (6 mm). Een andere pijlpunt (fig. 80, 26) uit grijs vleksilex daarentegen heeft een mooie schachtdoorn. Het is een overgangsvorm van ongeveugeld naar gevleugeld. Ook hier is de tweevlakkige retouche niet dekkend. Van een eerste gevleugelde pijlpunt is slechts een fragment bewaard (fig. 80, 23). Dit artefact uit grijs doorschijnend silex heeft een mooie tweevlakkige retouche die echter niet dekkend is. Voor een volgende gevleugelde pijlpunt (fig. 80, 25) gelden dezelfde opmerkingen. Een andere gevleugelde pijlpunt

(fig. 81, 1) uit grijs bruin doorschijnend silex heeft eveneens een partiële tweevlakkige retouche. Een kleine gevleugelde pijlpunt (fig. 81, 6) uit grijs doorschijnend silex heeft een mooi verzorgde tweevlakkige vlakke retouche „en écharpe”. De boorden zijn zwak getand. Een volgende gevleugelde pijlpunt (fig. 81, 2) uit glanzend doorschijnend silex heeft een zorgvuldige tweevlakkige dekkende retouche. Ook hier zijn de boorden duidelijk getand. Van een andere gevleugelde pijlpunt (fig. 81, 7) uit wit silex zijn de vleugels afgebroken. Ook hier een totaal dekkende tweevlakkige retouche en zwak getande boorden. Van een laatste gevleugelde pijlpunt zijn de vleugels zeer lang en gebogen (fig. 81, 5). Dit artefact uit grijs vleksilex heeft een tweevlakkige niet dekkende retouche. De boorden zijn getand.

Een kling met recht (of zwak convex) afgestompte boord (fig. 81, 3) uit silex met bruine patina heeft een sterk hernomen zeer steile retouche op de linker boord. Nabij het distaal uiteinde is deze retouche zowel ventraal als dorsaal.

Een microkling met recht afgeslagen boord (fig. 81, 9) uit silex met witte patina heeft op de rechter boord een doorlopende steile retouche.

Een krachtige afgeronde kling (fig. 81, 13) uit silex met donker bruine patina heeft op de linker boord een schuine tot steile retouche, terwijl de rechter boord een eerder onregelmatige fijne retouche vertoont. Het distale uiteinde is sterk afgesleten maar de slijtage werd door een posterieure retouche gedeeltelijk verwijderd. Een andere (krachtige) afgeronde kling (fig. 81, 11) is in feite niet zo krachtig. Dit artefact uit donker grijs silex heeft op de linker boord een niet continue schuine retouche terwijl de rechter boord een fijne vlakke retouche vertoont. Een krachtige spitskling (fig. 81, 4) uit silex met licht witte patina heeft op de beide boorden een goed verzorgde steile retouche. De basis is een recente breuk.

Een krachtige spits afgeronde kling (fig. 81, 16) uit wit grof silex heeft op de beide boorden een zware schuine tot steile retouche. Het uiteinde en de rechter boord dragen sporen van slijtage. Een ander exemplaar van hetzelfde type (fig. 81, 17) eveneens uit grof wit silex heeft op de rechter boord een steile retouche en intense slijtage nabij de spits. De linker boord heeft een steile tot zeer steile retouche, die sterk werd hernomen. De spits is sterk afgesleten. Een laatste krachtige spits afgeronde kling (fig. 81, 13) uit zwart grijs silex heeft op beide boorden een schuine retouche, die op de linker boord eerder scalariform schubvormig en op de rechter boord eerder parallel is. Het distaal einde heeft sterke slijtage. Het ventrale vlak vertoont enkele vlakke retouches.

Een krachtige spitskling met gebogen boord (fig. 81, 8) uit silex met wit bruine patina heeft op de linker boord een regelmatige schuine tot steile retouche, terwijl de retouche van de rechter boord iets vlakker is. De spits onderging een intense slijtage en vertoont enkele vlakke retouches op het ventrale vlak.

Een krachtige spitskling met geknikte boord (fig. 81, 12) doet denken aan een steelspits. Dit artefact uit grof grijs geel silex heeft op beide boorden

een schuine retouche. De spits draagt sporen van sleet. De knik op de rechter boord ontstond niet door een intentionele retouche maar is de oorspronkelijke vorm van de natuurlijke boord van de kling.

Een atypische krachtige aangespitste kling (fig. 81, 10) uit silex met licht witte patina heeft op de rechter boord een schuine tot steile retouche, terwijl de linker boord een steile retouche vertoont en eveneens een posterieure slijtage. Hoewel dit in feite geen krachtig artefact is, wordt het omwille van de sleetsporen onder dit type thuis gebracht.

De klingen met geretoucheerde boorden zijn over het algemeen krachtige klingen. Zo is er bij voorbeeld een kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 81, 15) uit silex met witte patina : de linker boord heeft een schuine tot steile retouche, terwijl de rechter boord enkel distaal een vlakke tot schuine retouche vertoont. Een andere kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 81, 1) uit silex met witte patina heeft op beide boorden een vlakke tot schuine eerder schubvormige retouche.

Een kling met twee geretoucheerde boorden en sporen van sleet (fig. 82, 2) uit silex met witte patina heeft op beide boorden een onregelmatige retouche, die zowel ventraal als dorsaal is. De hiel is intens afgesleten. Een andere kling met twee geretoucheerde boorden en sporen van sleet (fig. 82, 4) heeft op beide boorden een onregelmatige retouche die plaatselijk ook ventraal is. De rechter boord is intens afgesleten.

Op een stuk met versleten hiel (fig. 82, 3) uit wit grijs silex werd deze hiel door een schuine tot steile retouche van beide boorden omgewerkt tot een soort bek. Deze vertoont intense slijtage.

Een recht afgeknotte kling (fig. 82, 9) uit wit silex heeft op beide boorden een onregelmatige retouche. Een dunne microkling (fig. 82, 13) uit licht grijs glanzend silex werd door een steile retouche schuin afgeknot. Een andere afgeknotte kling (fig. 82, 8) is uit grof wit silex. Een kling uit silex met licht witte patina heeft een concave steile afknotting (fig. 82, 5).

Een afgeknot stuk met één aanliggend geretoucheerde boord (fig. 82, 6) uit silex met licht wit patina heeft distaal op de linker boord een schuine retouche.

Een stuk met rechte snede uit donker grijs silex heeft op de linker boord een iets hernomen schuine retouche. (fig. 82, 10). De rechter boord heeft een onregelmatige retouche. Een ander stuk met rechte snede (fig. 82, 12) uit vleksilex met gele patina heeft op de rechter boord een mooie vlakke retouche. De linker boord heeft proximaal een vlakke en distaal een ventrale schuine retouche. Een volgend stuk met rechte snede (fig. 82, 14) uit grijs vleksilex met licht bruine patina heeft op de linker boord een vlakke tot schuine retouche. Een laatste stuk met rechte snede (fig. 83, 1) uit grijs silex heeft op de linker boord een vlakke retouche en op dezelfde boord een ventrale vlakke tot schuine retouche.

De stukken met ventrale retouche zijn niet talrijk. Zo is er een klingfragment (fig. 82, 11) uit zwart doorschijnend silex met distaal op de rechter boord een schuine retouche. De linker boord heeft een gebruiksretouche.

Er werd slechts één afslagbijl aangetroffen (fig. 83, 2). Het is een artefact uit grijs vleksilex. De linker boord bestaat uit de hiel die dorsaal sterk werd gedund door een schuine retouche. De rechter boord kreeg eerst een grove normale retouche, daarna een vlakke indringende grove retouche die de onregelmatigheden van de nabijheid van de natuurlijke holte met schors heeft verwijderd. De snede heeft een gefacetteerd voorkomen maar dit is anterieur aan de vorming van de snede : in feite is de snede dus pseudo-gefacetteerd.

Twee andere artefacten onder allerlei geïnterpreteerd, moeten misschien ook als afslagbijl worden geïnterpreteerd. Het eerste (fig. 83, 4) uit wommersom werd in feite als kern voor microklingen verwerkt op de „ventrale” zijde. Daartoe werden de „snede” en de „hiel” van de afslagbijl als slagvlak gebruikt. Een ander artefact (fig. 83, 5) uit grijs silex is in feite een dubbele boordschrabber met schubvormige retouche. De doorsnede van het artefact is een dikke driehoek. Onder allerlei wordt ook nog een soort „beitel” vermeld. Het is een artefact uit grijs vleksilex (fig. 83, 3) met een driehoekige doorsnede door een schubvormige schuine retouche van beide boorden. Het distale uiteinde is sterk afgesleten.

7. In Cumont, G., 1923 : 243 vermeldt Baron de Loë het volgende : „Je signalerai des stations et points à silex découverts et explorés sur le territoire des communes de Rillaer et Sichem, par M. l'abbé Proost, professeur au Collège de Saint-Boniface, à Ixelles, aux lieux dits : Langestraat, Tien Bunderen Bosch, Ouden Bosch, Veugelsberg et Ossenberg”.

ROTSELAAR

Heikantberg

Rtr

1. 24 — 5/6
2. 50°58'23" 4°45'34"
3. ZAfe.
4. Op de oostelijke uitloper van het heuvelmassief.
5. Boschmans, Gilson.
6. Een klein ensemble met enkele werktuigen waaronder een meervoudige steker (fig. 90, 12) in silex met intens witte patina. Het is een dikke kling, die proximaal nogal ruw werd afgeknot, waarop twee stekerslagen werden aangebracht. De rechter boord heeft een onregelmatige schuine retouche, terwijl op het distaal deel een tweeslagmiddensteker werd vrijgemaakt. In Gilsons nota's (p. 25) beschreven, maar niet in de collectie teruggevonden, is er een slanke bladvormige pijlpunt met afgeronde basis en een fijn bewerkte pijlpunt met schachtdoorn en slechts één vleugel. Er zijn meerdere afslagen van geslepen bijl en eveneens twee slijpstenen. Ten slotte vermelden we nog een grote onafgewerkte levalloiskern uit wit grof silex met afgesleten ribben (fig. 91, 1).
7. —

ROTSELAAR

Middelberg

Rt2

1. 24 — 5/6
2. In de omgeving van 50°57'28" 4°45'18"
3. ZAfe.
4. Hoofdzakelijk op de westelijke zijde van de heuvel.
5. Boschmans, Gilson, Vertruyen.
6. Slechts een klein aantal artefacten waaronder enkele onregelmatige kernen, een met twee parallele en een met twee snijdende slagvlakken. Er is ook een kleine schrabber (fig. 91, 3) in donker grijs vleksilex, waarvan het schrabhoofd een weinig hernomen is.
7. —

SCHERPENHEUVEL

Eggersberg

S3

1. 24 — 7/8
2. 50°58'13" 4°58'23"
3. ZAfe met rondom wLdc.
4. Op de zuidwestelijke flank van de Eggersberg.
5. Claes.
6. Benevens enkele kleine schrabbers, afslag-, kei- en getande schrabbers zijn er twee klingschrabbers met een geretoucheerde boord, waarvan een uit donker grijs glanzend silex (fig. 92, 15) op een dunne kling. De rechter boord heeft een fijne regelmatige retouche.
Een proximale kerfrest (fig. 92, 13) uit silex met witte patina heeft een kerf rechts. Een pijlsnede uit grijs doorschijnend silex (fig. 92, 12) heeft twee concave boorden, waarvan een ontstaan is door een steile retouche terwijl de andere ontstaan is door een vlakkere retouche.
Een kling met twee geretoucheerde boorden en sporen van sleet (fig. 92, 11) uit wit grijs silex heeft op de rechter boord een schuine retouche, terwijl de retouche van de linker boord iets steiler is. De rechter boord werd distaal na de breuk nog intens afgesleten.
Een stuk met verbrijzelde boorden (fig. 92, 14) uit wit gevlekt silex heeft een basis die intense klosporen vertoont. Op de rechter boord werd een snuit uitgeprepareerd die intens versleten is. Beide boorden hebben een tweevlakkige plettende schuine retouche.
Bij de fragmenten van geslepen bijl. hoort een fragment van een dunnekkig exemplaar.
7. —

SCHERPENHEUVEL

Groendreef

S4

1. 24 — 7/8
2. 50°58'24" 4°56'20" en 4°47'47"
3. ZAfe, wPcC en wLhC.
4. Op de westelijke en de noordwestelijke helling van het plateau van de Eggersberg. Beide vindplaatsen werden niet afzonderlijk ingezameld.
5. Claes, Vertruyen, Valvekens.
6. Vervult het grootste aantal artefacten is microlitisch en heeft een witte patina. Er zijn twee kernen met twee kruisende slagvlakken en één onregelmatige kern.
Bij de schrabbers vermelden we een dikke kleine schrabber (fig. 92, 6) uit silex met witte patina. De basis wordt gevormd door een recente breuk. Vooral het rechter gedeelte van het schrabhoofd vertoont een zeer intense slijtage, die een stompe hoek vormt met het ventrale vlak. De iets zwakkere slijtage op de linker boord werd door een posterieure retouche nog gedeeltelijk weggewerkt. Een spitsboogschrabber uit grijs vleksilex (fig. 92, 3) heeft nog een belangrijk deel van de schors bewaard.
Een spits met twee afgestompte boorden en ongeretoucheerde basis (fig. 92, 5) uit wit silex heeft op de rechter boord een schuine retouche en op de linker boord een steile retouche. De basis wordt gevormd door het distaal eind van de afslag.
Een proximale kerfrest (fig. 92, 10) uit silex met witte patina heeft de kerf rechts.
Een atypische omalspits uit silex met witte patina (fig. 92, 8) heeft op de linker boord een getande grove schuine retouche, terwijl de basis ontstaan is door een schuine tot steile retouche die dan hernomen werd door een ventrale vlakke retouche.
Een pijlsnede (fig. 92, 7) uit grijs silex met licht witte patina heeft op beide boorden een fijne iets hernomen steile retouche. Het is een dun artefact.
Op een afslag met een oudere witte patina werd door een schuine retouche van beide boorden een bladvormige pijlpunt gemaakt (fig. 92, 9), die echter slechts op het dorsale vlak geretoucheerd is. De basis wordt gevormd door het distaal eind van de afslag. De retouches hebben zelf een licht witte patina. Er zijn twee klingen met twee geretoucheerde boorden en sporen van sleet. Een ervan (fig. 92, 1) is gemaakt uit een lange kling uit grijs vleksilex. De rechter boord heeft een onregelmatige vlakke tot schuine retouche, terwijl de linker boord een regelmatige schuine retouche heeft. Distaal op de rechter boord nabij de breuk is er een zwakke sleet. De basis werd gevormd door een steile tot zeer steile afknotting. Een ander exemplaar op een brede kling met schors uit zwart vleksilex (fig. 92, 4) heeft op de linker boord een mooie laddervormige schuine retouche, terwijl de rechter boord enkel een onregelmatige retouche vertoont. Ventraal is er een onregelmatige vlakke retouche. Het proximale en het distale eind is intens

versleten. Ook de linker boord draagt nog sporen van een slijtage die anterieur is aan de retouche. Zij ligt eerder aan de ventrale kant en is licht gebombeerd.

Een grote kling (fig. 92, 2) uit grijs vleksilex heeft op beide boorden een afknaging die vooral betrekking heeft op het proximaal en distaal eind.

Ten slotte vermelden we nog een drietal afslagen van geslepen bijl.

7. —

SCHERPENHEUVEL

Tiense straat S5

1. 24 — 7/8
2. 50°58'56" 4°57'37"
3. wLdc, wPcC en wPDx.
4. Op de noordelijke helling van de Eggersberg.
5. Claes, Hagelands Heemkundig Museum.
6. Slechts enkele artefacten, waaronder een krachtige spitskling (fig. 91, 2) uit wit grijs silex. Beide boorden hebben een schuine retouche. De basis is afgebroken.

7. —

SCHERPENHEUVEL

Hoensberg S7

1. 24 — 7/8
2. 50°58'16" 4°47'47"
3. ZAfe.
4. Boven op een heuvel.
5. Scheys.
6. Het betreft een klein ensemble dat volledig uit vuursteen werd vervaardigd.

7. —

SINT JORIS WINGE

Vrijtbos Sjro

1. 32 — 3/4
2. 50°54'35" 4°53'59"
3. ZAfe.
4. Op golvend plateau.
5. Claes.
6. Het betreft een ensemble waarvan een groot aantal artefacten een witte patina heeft, hoewel ook ongepatineerde artefacten voorkomen. De onbepaalde microlitische spits uit silex met blauwe patina behield nog een deel van de schors. De linker boord heeft een steile retouche en

een duidelijke „piquant trièdre”. De basis wordt gevormd door een herno-men steile retouche.

De boorden van het bijlfragment zijn afgerond. De doorsnede is spits-ovaal. De grootste breedte bevindt zich aan de snede (70 mm). De huidige maximale dikte bedraagt 30 mm. De snede is zeer zorgvuldig geslepen.

7. —

SINT PIETERS RODE

Sr
Schayes A.G.B. (1877 : 178) vermeldt de vondst van „silex taillés”.
Galesloot, L. (1880 : 361) signaleert „une belle hache non polie”, die ge-vonden werd „dans un chemin”.

TIELT

Ossenberg T1

1. 24 — 7/8
2. 50°57'03" 4°56'24"
3. ZAfe.
4. Op de zuidwestelijke uitloper van een lage heuvelkam.
5. Gilson, Valvekens.
6. Er werd slechts een klein aantal artefacten verzameld. Een kern (fig. 75, 12) met één slagvlak uit silex met wit blauwe patina heeft een zeer scherpe afsplijtingshoek. Een groot deel van de schors bleef behouden. In de nota's van Gilson (p. 123) vinden we de tekening van een gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn, die we in de collectie echter niet hebben terug gevonden.
7. Baron de Loë vermeldt in Cumont, M., 1923 dat „l'abbé Proost, professeur au Collège de Saint-Boniface à Ixelles” stukken heeft ingezameld op de Ossenberg, die verkeerdelijk op het grondgebied van Rillaar wordt ge-situeerd.

TIELT

Morsgragsbos T2

1. 24 — 7/8
2. 50°57'26" 4°55'48"
3. ZAfe.
4. Op een lage heuvelkam op het plateau.
5. Gilson, Claes, Scheys.
6. Hoewel de kernen niet talrijk zijn, vermeldde we een piramidale kern uit glimmerzandsteen (fig. 76, 2). Onder de talrijke schrabbers domineren de afslagschrabbers en de kleine schrabbers. Er is ook een mooie klingschrabber (fig. 76, 8) in grijs vlek-

silex met licht witte patina. Beide boorden hebben een fijne onregelmatige retouche.

Er zijn twee stekers, waaronder een tweeslaghoeksteker uit wommersom met wit grijze patina (fig. 76, 1).

Bij de microlieten treffen we een marebladpits (fig. 76, 12) aan uit wommersom met wit grijze patina. Nabij de spits heeft zij dorsaal een dekkende retouche. De basis heeft een vlakke ventrale retouche. Een asymmetrisch trapezium (fig. 76, 13) uit grof silex ontstond door een dubbele steile afknotting. Ten slotte is er nog een brede distale kerfrest (fig. 76, 10) met kerf links uit doorzichtig wit grijs vleksilex.

De twee typische omalspitsen zijn beide gebroken. Een eerste (fig. 76, 9) uit wit grijs silex heeft op de rechter boord een schuine retouche terwijl de linker boord een fijne retouche heeft. De basis is concaaf door een schuine retouche, gevolgd door een ventrale vlakke retouche. Een andere (fig. 76, 5) uit silex met witte patina heeft op de rechter boord een iets hernomen steile retouche. De basis ontstond door een ventrale vlakke schuine retouche. Een bladvormige pijlpunt (fig. 76, 6) uit wit grijs silex heeft een basis die weinig geretoucheerd is terwijl nabij de spits de retouche dekkend wordt.

Een krachtige spitskling met vlakke retouche (fig. 76, 7) uit silex met donker bruine patina heeft op de rechter boord nabij de spits een vlakke tot schuine retouche en eveneens een ventrale vlakke retouche. De linker boord heeft een iets steilere retouche en bovendien mediaal een vlakke ventrale retouche. Het distale eind werd tot een schrabber omgewerkt.

Een afgeknot stuk met twee aanliggend geretoucheerde boorden (fig. 76, 4) uit silex met witte patina heeft een niet al te steile afknotting, terwijl beide boorden een iets steilere retouche vertonen.

Een kling met één geretoucheerde boord (fig. 76, 15) uit silex met blauwe patina heeft een linker boord die sterk afgesleten is. De retouche op de rechter boord is schuin.

Een schuin rechtlijnig afgeknotte kling (fig. 76, 3), uit silex met witte patina, ontstond door een zeer steile wisselretouche.

Een gedebiteerd blond silexkeitje kreeg op een boord een regelmatige schuine retouche (fig. 76, 11). De afgeschilferde afslag uit grof wit silex (fig. 76, 14) werd vervaardigd op een klingfragment.

Naast enkele afslagen van geslepen bijl is er eveneens een fragment van een zware geslepen bijl (Pl. 17, 2) uit donkergrijs silex. De boorden werden steil gezet over 8 mm. De bijl heeft een spitsovale doorsnede.

7. —

TIELT

Galgenberg

1. 24 — 7/8
2. 50°57'29" 4°55'07"
3. ZAfe.

T₃

4. Op de top en de zuidelijke helling van een lage heuvel op het plateau.

5. Claes, Gilson, Hagelands Heemkundig museum, Vertruyen.

6. Het is een belangrijk ensemble waarin vooral silex als materiaal werd aangewend. Wommersom werd in veel mindere mate gebruikt. Over het algemeen hebben de artefacten weinig patina, hoewel stukken met wit blauwe tot witte patina en eveneens stukken met dubbele patina voorkomen. Onder de kernen domineren de onregelmatige kernen met één slagvlak en kernen met twee kruisende slagvlakken zijn ook goed vertegenwoordigd. Als uitzonderlijk vermelden we een kling van 10 cm in wommersom.

De schrabbers zijn zeer talrijk. De meest voorkomende typen zijn de afslagschrabber en de duimnagelschrabber. We figureren een klingschrabber (fig. 77, 1) uit wit opaak silex. Een andere (fig. 77, 2) is minder regelmatig en werd vervaardigd uit donker grijs vleksilex. Een kleine klingschrabber met één geretoucheerde boord (fig. 77, 6) uit grijs glanzend silex met blauw witte patina op het klinggedeelte heeft geen patina op het schrabhoofd. De linker boord heeft een fijne steile retouche. Een dubbelschrabber (fig. 77, 9) uit grijs glanzend vleksilex bezit een dorsaal en een ventraal schrabhoofd, dat in beide gevallen sterk hernomen werd. Een van de kleine schrabbers (fig. 77, 3) uit grijs silex heeft veel weg van een spitsboog-schrabber.

Een boor (fig. 77, 4) uit vleksilex met wit blauwe patina heeft op de linker boord een krachtige zeer steile hernomen retouche, terwijl de linker boord een fijne eerder onregelmatige schuine tot steile retouche vertoont. De doorsnede nabij de spits is driehoekig. Een andere boor (fig. 77, 7) uit grijs gelijnd silex ontstond door een concave afknotting door steile retouche en een fijne schuine tot steile retouche op de linker boord.

Een ruimer (fig. 77, 13) uit grijs vleksilex heeft op de rechter boord een steile tot zeer steile retouche, die nabij de basis iets vlakker wordt. De linker boord had een gelijkaardige retouche die echter werd herwerkt door een ventrale schuine retouche. Na de retouche werd de spits nog op beide boorden over 5 mm sterk afgesleten.

Een kleine marebladspits (fig. 77, 5) uit wommersom heeft dorsaal een dekkende retouche, terwijl op het ventrale vlak de retouche beperkt blijft tot één boord. Een andere marebladspits (fig. 77, 10) uit silex met diep witte patina heeft op de linker boord een vlakke dekkende retouche, die naar de spits toe iets steiler wordt. De rechter boord heeft een fijne vlakke retouche. De basis heeft een fijne tweevlakkige retouche. Van een ander artefact (fig. 77, 8) kan niet met stelligheid beweerd worden dat het een marebladspits is. Toch wijst de manier van retoucheren op dit artefact uit silex met diep witte patina eerder in de richting van een marebladspits dan naar een bladvormige pijlpunt. De doorsnede heeft de vorm van een cirkelsegment. Het dorsale vlak heeft op de linker boord een vlakke en op de rechter boord een schuine retouche. Het ventrale vlak heeft een dekkende vlakke retouche, die posterieur is aan de retouche van het dorsale vlak.

Een gelijkzijdig trapezium (fig. 77, 15) uit silex met licht blauwe patina

heeft op beide boorden een steile hernomen retouche. Basis en snede zijn geschonden. Een rechthoekig trapezium (fig. 77, 12) uit grijs grof silex heeft een basis die ontstond door een hernomen zeer steile retouche. De schuine afknotting ontstond door een breukvlak dat gedeeltelijk werd hernomen door een steile retouche. Is dit artefact soms een pijlsnede?

Een typische omalspits uit wit grof silex (fig. 77, 11) heeft op de rechter boord een schuine retouche en op de linker boord een zeer fijne afknaging. De basis werd bekomen door een ventrale schuine retouche en een onbelangrijke dorsale vlakke retouche. Een driehoekige omalspits (fig. 77, 18) uit grijs silex heeft op de rechter boord een schuine retouche. De basis ontstond door een gelijkaardige retouche die hernomen werd door een ventrale vlakke retouche.

Een ander artefact dat wij omwille van de niet parallele natuurlijke boorden als pijlsnede interpreteren (fig. 77, 17) benadert zeer dicht een trapezium. Een bladvormige pijlpunt (fig. 77, 16) uit silex met licht blauwe patina heeft een tweevlakkige dekkende retouche. Een andere kleine bladvormige pijlpunt (Pl. 15, 2) uit donkergrijs silex heeft een tweevlakkige niet dekkende retouche. Een volgende bladvormige pijlpunt (fig. 77, 22) uit wit grijs silex heeft op beide boorden nabij de eerder dikke spits een tweevlakkige schuine retouche. De basis heeft slechts een onbeduidende eveneens tweevlakkige retouche. Van een laatste bladvormige pijlpunt is het niet heel duidelijk of het een afgewerkt stuk is. Dit artefact (fig. 77, 14) werd vervaardigd uit een oudere afslag met diep witte patina. De retouches hebben geen patina. De spits kwam tot stand door een vlakke retouche. Op het ventrale vlak is de slagbult gedeeltelijk verwijderd door een steile retouche.

Een slanke bladvormige pijlpunt met afgeronde basis (Pl. 15, 4) uit wit silex, die in het vuur werd gecraqueleerd heeft een tweevlakkige niet dekkende retouche. Een andere slanke bladvormige pijlpunt (Pl. 15, 3) met afgeronde basis heeft eveneens een niet dekkende retouche.

Als onafgewerkte bladvormige pijlpunt (fig. 77, 19) beschouwen we een artefact uit grijs grof silex met op de linker boord een vlakke retouche en op de rechter boord distaal een hernomen schuine retouche.

Een gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn uit wit grijs silex (Pl. 15, 6) heeft een getande boord en een tweevlakkige haast volledig dekkende vlakke retouche. Een van de vleugels werd bij het retoucheren beschadigd en asymmetrisch bijgewerkt. Deze laatste opmerking geldt ook voor een volgende gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn (Pl. 15, 5) uit licht grijs silex met tweevlakkige dekkende retouche. Van een laatste exemplaar (Pl. 15, 7) ontbreken steel en spits. Dit artefact uit wit silex heeft eveneens een tweevlakkige dekkende retouche.

Een krachtige spits afgeronde kling uit grijs vleksilex (fig. 77, 23) heeft op beide boorden een steile sterk hernomen retouche en een driehoekige doorsnede.

De kromspits (fig. 77, 24) uit wit vleksilex heeft op beide boorden een vlakke

tot schuine retouche en op de rechter boord bovendien nog een fijne ventrale vlakke retouche. Een eerste atypische krachtige angespitste kling (fig. 77, 21) uit grijs grof silex heeft op beide boorden een steile retouche. Een ander exemplaar (fig. 78, 4) uit donker grijs vleksilex heeft op beide boorden een grove sterk hernomen steile retouche. De basis werd bijgewerkt door een vlakke retouche op een breukvlak. De spits vertoont een zwakke slijtage. Een laatste typische krachtige angespitste kling (fig. 78, 9) uit wit vleksilex heeft op beide boorden eveneens een grove hernomen steile retouche.

Een kling met één geretoucheerde boord (fig. 78, 12) uit grijs vleksilex heeft op de rechter boord een regelmatige schuine retouche. Een andere kling met één geretoucheerde boord (fig. 78, 2) uit grijs vleksilex heeft op de rechter boord een onregelmatige en op de linker boord een doorlopende vlakke tot schuine retouche. In tegenstelling met voorgaand artefact is dit eerder een dunne kling.

Een kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 78, 8) uit silex met blauwe patina heeft op de rechter boord een schuine retouche, terwijl de linker boord een iets vlakkere retouche vertoont.

Een kling met twee geretoucheerde boorden en sporen van sleet (fig. 78, 3) uit witte silex heeft op beide boorden een onregelmatige retouche. Op uitstekende tandjes zijn nog sporen van slijtage aanwezig.

Een stuk met versleten heil (fig. 78, 1) uit vleksilex met blauw witte patina heeft op beide boorden nabij de hiel een schuine retouche. De dusdanig angespitste hiel werd sterk versleten door een draaiende beweging. De basis van het artefact wordt gevormd door het distale eind van de kling.

Een afgeknotte afslag (fig. 78, 7) uit silex met diep witte patina ontstond door een zeer steile hernomen retouche. De afknotting van een schuin afgeknotte microkling (fig. 78, 6) uit silex met witte patina is eerder schuin tot steil. Een concaaf afgeknot stuk (fig. 78, 10) uit silex met witte patina werd bekomen door een steile retouche.

Een krachtige concaaf afgeknotte kling (fig. 78, 13) uit donker grijs vleksilex ontstond door een zeer steile retouche. Een afgeknot stuk met twee aanliggend geretoucheerde boorden (fig. 77, 20) uit wommersom heeft een schuine afknotting en een steile retouche distaal op beide boorden. Het distale rechter hoekpunt is afgesleten.

Als geretoucheerde afslag figureren we een artefact (fig. 78, 5) uit bleek grijs silex met een schuine retouche op de rechter boord.

Een voor het Hageland uitzonderlijk grote afslagbijl (fig. 78, 11) uit silex met blauwe patina heeft op beide boorden een zeer zorgvuldige schuine tot steile retouche die sterk werd hernomen. De snede is quasi onbeschadigd. Bovendien een klein aantal fragmenten van geslepen bijlen uit silex is er een groot aantal afslagen van geslepen bijl. Sommige van deze afslagen hebben een diep witte patina. Een van de bijlfragmenten werd zo intens verwerkt (fig. 79, 1) dat het uiteindelijk resultaat een soort cirkelvormige vuistbijl is.

TIELT

Rest

T7

1. 24 — 7/8
2. Omgeving van 50°56'53" 4°55'07"
3. wScf.
4. Een laag gelegen gebied op de rechter oever van de Tieltse Motte.
5. Hagelands Heemkundig Museum.
6. Een kling met twee geretoucheerde boorden uit silex waarvan het distale eind tot een boor werd uitgewerkt (fig. 75, 9).
7. —

TIELT

Alsberg

T8

1. 24 — 7/8
2. 50°55'39" 4°53'13"
3. ZAfe.
4. Aan de bovenkant van de noordelijke flank van een naar het noorden vooruitspringend deel van het plateau.
5. Claes.
6. Het is een klein ensemble waarin drie onregelmatige kernen en een kern met één slagvlak voorkomen.
Naast een minischrabber en een keischrabber is er een onbepaalde micro-litische spits (fig. 76, 16) uit wommersom. Deze spits heeft iets weg van een tardenoissspits. Ze ontstond door een distale steile afknotting, terwijl de linker boord een mediale ventrale vlakke retouche heeft. De basis werd door een ventrale schuine retouche bekomen.
Naast een gewone bladvormige pijlpunt treffen we een dikke (maximaal 65 mm) wellicht onvoltooide bladvormige pijlpunt aan (fig. 76, 18). Dit stuk uit grijs wit silex werd uit een kling vervaardigd door het aanbrengen op de beide boorden van een schuine retouche, die achteraf werd hernomen door een grove ventrale vlakke retouche.
Een microkling uit gestreept silex (fig. 76, 17) heeft op de linker boord een fijne ventrale schuine retouche.
Ten slotte vermelden we nog een afslag van geslepen bijl.

TIELT

Vloeberg

T12

1. 24 — 7/8
2. 50°55'39" 4°55'01"
3. wLca en Lbp.
4. Op een zacht hellend plateau.
5. Claes.

6. Er zijn slechts een klein aantal artefacten, waaronder een klingschrabber (fig. 75, 7) met twee geretoucheerde boorden uit silex met wit blauwe patina. De beide boorden hebben een schuine retouche die fijner wordt naar de basis toe.
Verder is er nog een fragment van een dun-spitsnekkige geslepen bijl en verschillende afslagen van geslepen bijl.
7. —

TIELT

Molenbeek

T13

1. 24 — 7/8
2. 50°55'29" 4°55'16"
3. wLca.
4. Op een zacht afhellend plateau.
5. Claes.
6. Een klein aantal artefacten in silex en glimmerzandsteen.
7. —

TIELT

Vindplaats niet verder gespecificeerd

T

5. Valvekens en Hagelands Heemkundig Museum.
6. Er is een groot aantal artefacten, waaronder we twee kerfresten aantreffen. Een ervan (fig. 75, 11) is proximaal met de kerf links, terwijl de andere (fig. 79, 2) eveneens proximaal is maar met de kerf rechts. Op de linker boord heeft deze laatste een schuine retouche.
Een fragment van een microkling met recht afgestompte boord (fig. 75, 8) uit silex ontstond door een steile tot zeer steile retouche.
Een kling met twee geretoucheerde boorden en sporen van sleet uit silex (fig. 79, 3) heeft de sleetsporen op twee tegenover elkaar liggende hoekpunten, nl. rechts distaal en links proximaal.
Ten slotte vermelden we nog een grote levalloisafslag (fig. 75, 10) uit silex met wit gele patina. Het stuk is op zichzelf sterk afgesleten zodat de ribben afgevlakt zijn. Het proximale deel van de afslag is door vorstinwerking afgesprongen. Dit vorstvlak heeft zelf nog een intense patina.
7. —

WEBBEKOM

Aardeweg

W1

1. 25 — 5/6
2. 50°57'36" 5°03'30"
3. EDx en IPcp.
4. Een vlak gebied op de noordelijke helling van de Bokkenberg.

5. Claes.
6. Er werd een klein aantal artefacten aangetroffen waaronder een aangepunte kling (fig. 90, 13) in zwart doorschijnend silex. De linker boord heeft een onregelmatige vlakke retouche, die naar de spits toe overgaat in een krachtige schuine retouche. De rechter boord heeft een schuine tot steile retouche. Beide boorden vertonen een onregelmatige ventrale retouche. Het werktuig is omwille van zijn geringe afmetingen en de vorm van de retouche niet te interpreteren als een krachtige spitskling. Men beschouwt het best als een boor.

7. —

WEBBEKOM

Blakenberg

W₃

1. 25 — 5/6
2. 50°56'45" 5°02'27"
3. wLAX, Lbp, wLca en Lca.
4. Boven op het plateau.
5. Claes.
6. Een onbeduidend aantal artefacten, waaronder een gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn uit grijs vleksilex (fig. 90, 10) met mooie laddervormige tweevlakkige dekkende retouche. De boorden zijn fijn getand. De schachtdoorn is afgebroken.

7. —

WEBBEKOM

Dorpsveld

W₅

1. 25 — 5/6
2. 50°58'15" 5°04'11"
3. lPAf (p).
4. Onderaan de noordelijke helling van het plateau op de rechter oever van de Leugebeek.
5. Claes.
6. Een klein aantal afslagen uit silex en wommersom.

7. —

WEBBEKOM

Drogenberg

W₆

1. 25 — 5/6
2. 50°58'02" 5°03'51"
3. EDx.
4. De noordelijke helling van het plateau op de rechter oever van de Leugebeek.

5. Claes.
6. Het is een sterk geschonden ensemble waarin, naast een kern met één slagvlak, een zevental onregelmatige kernen voorkomen. Onder de talrijke schrabbers domineren de kleine schrabbers en de duimnagelschrabbers. De pijlsneden zijn de meest karakteristieke werktuigen. Een eerste uit grijs doorschijnend silex heeft op de rechter boord een zeer steile retouche, die zowel ventraal als dorsaal is (fig. 92, 17). De linker boord bestaat uit de hiel die gedeeltelijk door een ventrale steile retouche werd weggenomen. Een andere uit wit glanzend silex (fig. 92, 18) is een eerder dik stuk (maximaal 6 mm), waarvan de beide boorden een zeer steile wisselretouche hebben. De basis is gevormd door een breuk, waarvan moeilijk kan worden uitgemaakt of ze anterieur of posterieur is aan de boordretouche. Een derde pijlsnede (fig. 92, 16) uit grijs vleksilex heeft op beide boorden een goed verzorgde zeer steile retouche. Een ander exemplaar (fig. 92, 19) uit wit silex heeft op de linker boord een zeer steile wisselretouche terwijl de rechter boord bestaat uit de hiel met enkele zeer steile ventrale retouches. Een laatste pijlsnede uit grijs vleksilex (fig. 92, 21) heeft op beide boorden een regelmatige steile tot zeer steile retouche. Basis en snede zijn geschonden. Een afslag uit grijs vleksilex (fig. 92, 20) met op de rechter boord een eerder fijne steile retouche kan wellicht als een onafgewerkte bladvormige pijlpunt worden geïnterpreteerd. De basis wordt gevormd door de hiel en een fijne ventrale retouche. Een ongeveugelde pijlpunt met schachtdoorn (fig. 92, 22) uit silex met witte patina werd in het vuur gecraqueleerd. De retouche is tweevlakkig dekkend. Een gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn (fig. 92, 23) uit grijs silex heeft een mooie tweevlakkige dekkende partieel laddervormige retouche. Vermelden we ten slotte nog een groot aantal stukken met verbrijzelde boord en afslagen van geslepen bijl.

WEBBEKOM

Itselaar

W₇

1. 25 — 5/6
2. 50°58'05" 5°04'26"
3. EDx.
4. Op de oostelijke rand van het plateau op de linker oever van de Demervallei.
5. Claes, die deze vindplaats Hegge noemt. Wij volgen de toponymie van de MGI kaart 1/25.000.
6. Het site heeft een zeer grote hoeveelheid artefacten geleverd, die over het algemeen nogal sterk geschonden zijn. Als materiaal werd bijna uitsluitend

silex aangewend. Toch komt wommersom in geringe mate en glimmerzandsteen in enkele artefacten voor. Het silex is een licht grijs vleksilex van mindere kwaliteit. Slechts een klein aantal artefacten vertoont een patina. De artefacten werden bekomen uit kleine knollen, waarvan nog een twintigtal onverwerkte exemplaren werden aangetroffen. Er werd geen enkele knol aangetroffen die langer is dan 10 cm. De kernen zijn nagenoeg alle van het onregelmatige type. Ze zijn bovendien weinig talrijk.

Klingen zijn bijna onbestaande. Het grootste deel van de microklingen is uit wommersom vervaardigd. Een groot aantal artefacten zijn verbrand. De schrabbers zijn zeer talrijk : 44 % van de werktuigen.

Het belangrijkste deel wordt ingenomen door afslagschrabbers die zeer dikwijls op eerder dikke afslagen werden vervaardigd. We figureren enkele exemplaren waarvan een eerste uit wit grijs silex (fig. 93, 4) op een eerder dunne afslag met dikke slagbult werd vervaardigd. Een andere afslagschrabber (fig. 93, 1) uit wit grof silex heeft op beide boorden een onregelmatige grove retouche, die op de linker boord proximaal zo sterk hernomen is dat ze duidelijk overhangend is. Deze boordretouches zijn echter niet voldoende om van deze schrabber een hoefschrabber te maken. Van een andere afslagschrabber (fig. 93, 2) uit wit grof silex dragen de boorden eveneens een onregelmatige retouche. Van een laatste afslagschrabber (fig. 93, 5) uit donker grijs vleksilex is het schrabhoofd en de linker boord sterk verbrijzeld. De rechter dikke boord bestaat volledig uit schors. Het schrabhoofd heeft eveneens, wellicht als gevolg van de pletretouche, een vlakke ventrale iets onregelmatige retouche. De kleine schrabber en de duimnagelschrabber zijn, zij het in mindere mate, ook goed vertegenwoordigd. We figureren een exemplaar (fig. 93, 3) uit bleek grijs silex met een sterk hernomen iets verbrijzeld schrabhoofd.

Klingschrabbers en hoefschrabbers zijn aanwezig maar weinig belangrijk. Ten slotte figureren we nog een dubbelschrabber (fig. 93, 7) uit bleek grijs grof silex. Beide boorden van dit artefact hebben een grove retouche op beide boorden.

Een meervoudige hoeksteker op breukvlak (fig. 93, 9) werd vervaardigd op een aangepunte kling uit silex met licht witte patina. De rechter boord heeft een fijne steile retouche, terwijl de linker boord een schuine retouche heeft. De spits is fijn en dun.

De symmetrische omalspits (fig. 93, 13) uit grijs doorschijnend silex heeft op de linker boord een regelmatige schuine retouche en op de rechter boord een flexiebreuk die nabij de basis door een steile retouche werd hernomen. De basis ontstond door een fijne steile retouche, die een weinig door een ventrale vlakke retouche werd bijgewerkt.

Een eerste pijlsnede (fig. 93, 14) uit grijs vleksilex heeft op de beide boorden een ventrale steile retouche. Een volgende (fig. 93, 10) uit grijs silex heeft op de linker boord een zeer steile retouche en op de rechter boord een flexiebreuk, die nagenoeg over haar gehele lengte door een zeer steile wisselretouche werd hernomen. Een andere pijlsnede uit silex met witte

patina (fig. 93, 21) heeft op de linker boord een zeer steile retouche en op de rechter boord een flexiebreuk die partieel door een zeer steile retouche werd herwerkt. Een laatste pijlsnede (fig. 93, 14) uit wit grijs doorschijnend silex heeft op de linker boord een steile tot zeer steile retouche, terwijl de rechter boord een ventrale steile retouche vertoont.

Een bladvormige pijlpunt (fig. 93, 16) uit grijs silex heeft op basis en spits een tweevlakkige niet dekkende retouche.

Een ongeveugelde pijlpunt met schachtdoorn, (fig. 93, 10) uit silex met witte patina heeft een tweevlakkige dekkende retouche. Van een andere ongeveugeld exemplaar (fig. 93, 12) uit grijs vleksilex is de tweevlakkige retouche niet dekkend. Een laatste ongeveugelde pijlpunt met schachtdoorn (fig. 93, 17) tendeeft reeds naar een geveugelde vorm. Het is een artefact uit grijs wit silex met een tweevlakkige dekkende retouche, die op de getande boorden „en écharpe” is. Een geveugelde pijlpunt met schachtdoorn (fig. 93, 11) uit grijs silex heeft een dekkende tweevlakkige retouche.

Een fragment van een microkling met recht afgestompte boord (fig. 93, 8) uit silex met witte patina ontstond door een zeer steile retouche. De distale breuk is oud.

Van het recht afgeknot stuk (fig. 93, 18) uit blauw grijs doorschijnend silex is de afknotting steil.

Een goed gevormde kling (fig. 93, 6) uit grijs silex heeft distaal een ventrale vlakke tot schuine retouche.

Omwille van het sterk geschonden zijn van de industrie is het moeilijk vast te stellen of alle geretoucheerde afslagen wel degelijk het resultaat zijn van een intentionele retouche.

Bij de stukken met verbrijzelde boord is er een uit wommersom.

Een eerste afslagbijl (fig. 94, 2) uit grijs vleksilex heeft op de rechter boord een grove schuine tot steile retouche en op de linker boord een steile retouche. De snede is sterk geschonden en de snedehoek bedraagt ongeveer 51°. De vlakke zijde is iets concaaf. Een andere afslagbijl (fig. 94, 6) is zeer rudimentair. De rechter boord bestaat uit de hiel van de afslag bedekt met schors. Slagbult en -kegel zijn dik. De linker boord bestaat uit twee grove schuine tot steile retouches. De snede is ook een weinig geschonden en de snedehoek ligt omstreeks 62°. Een volgende afslagbijl (fig. 94, 1) uit grijs vleksilex met licht blauwe patina is beter verzorgd. De linker boord heeft een regelmatige schuine retouche, die hernomen werd. De rechter boord heeft een eerder grove steile retouche. Ook hier is de snede geschonden. De snedehoek bedraagt 38°. Een laatste afslagbijl (fig. 94, 3) uit grijs vleksilex heeft op beide boorden een sterk hernomen steile retouche. De snede werd recent geschonden (vlakke retouches op het dorsale vlak). De snedehoek bedraagt 26°.

Volgens techniek van ontstaan moet een artefact (fig. 93, 19) uit wit grijs silex als een afslagbijl met gefacetteerde snede worden geïnterpreteerd. Beide boorden hebben een steile retouche, en de snede hoek bedraagt 42°. Het ventrale vlak is echter zo sterk ondulerend dat ook de snede zeer on-

regelmatig is. Het artefact is anderzijds zo klein dat we ons afvragen of we dit nog een afslagbijl kunnen noemen.

Naast een klein aantal afslagen van geslepen bijl zijn er enkele bijlfragmenten waaronder een fragment van een breed dunnekkige bijl uit grijs vleksilex met spitsovale doorsnede en boorden die over 7 mm werden steil gezet.

Ten slotte vermelden we ook nog een groot aantal kloppers uit silex.

7. —

WEBBEKOM

Hegge

W8

1. 25 — 5/6
2. 50°57'33" 5°04'05"
3. EDx.
4. Eerder verspreid op een zacht hellend deel van het plateau.
5. Claes, die deze vindplaats Itselaar noemt. Wij volgen de toponymie van de kaart MGI 1/25.000.
6. Een drietal afslagen uit silex waaronder een pijlsnede in grijs silex met licht witte patina (fig. 90, 11). De linker boord heeft een zeer steile wisselretouche, terwijl de rechter boord bestaat uit een breukvlak met partieel een zeer steile wisselretouche.
7. —

WEBBEKOM

Kloosterberg

W9

1. 25 — 5/6
2. 50°58'18" 5°03'05"
3. ZAfe.
4. Het is een geïsoleerde heuvel, omgeven door de Begijnebeek en de Leugebeek. De vondsten zijn nogal verspreid, maar er is toch een duidelijke concentratie op de top van de heuvel.
5. Claes, Vertruyen.
6. Het is een uitgebreid ensemble (meer dan 2.500 artefacten). Als materiaal werd hoofdzakelijk silex gebruikt; wommersom en glimmerzandsteen komen in mindere mate voor. De artefacten hebben een zeer gevarieerde patina, gaande van ongepatineerd naar een diep witte patina. Wommersom heeft bijna altijd een diep witte patina. Dezelfde opmerking geldt voor een groot deel van de microklingen, die meestal goed gevormd zijn. Stukken met dubbele patina zijn voorhanden.
- Onder de talrijke kernen zijn alle typen vertegenwoordigd.
- Best vertegenwoordigd zijn de onregelmatige kernen, deze met één slagvlak en de kernen met twee parallelle slagvlakken.
- Er zijn bovendien heel wat onverwerkte brokstukken uit silex.

De kleine schrabbers en de duimnagelschrabbers zijn sterk vertegenwoordigd. We figureren een duimnagelschrabber (fig. 94, 19) uit licht grijs vleksilex met een eerder dun schrabhoofd. Een ander exemplaar uit grijs vleksilex heeft een steil hernomen schrabhoofd (fig. 94, 18). Nog een andere (fig. 94, 17) uit silex met witte patina werd vervaardigd op een kernrandstuk. Een eerste kleine schrabber (fig. 94, 21) is uit silex met witte patina. Een volgende (fig. 94, 23) heeft eerder een blauw witte patina. Een kleine schrabber (fig. 94, 22) uit glimmerzandsteen met blauwe patina heeft een steil sterk hernomen schrabhoofd. Het grote aantal atypische schrabbers is gedeeltelijk te wijten aan de aanwezigheid van vele gebroken (waarschijnlijk) kleine schrabbers.

Afslagschrabbers zijn eveneens goed vertegenwoordigd. Wij figureren een exemplaar (fig. 94, 24) uit grijs doorschijnend vleksilex met dun schrabhoofd. Qua vorm tendeert deze krabber naar het type van de hoefschrabber. Heel wat minder belangrijk zijn de andere typen waaronder een klingschrabber (fig. 94, 20) uit vleksilex met licht witte patina en een recente kerf op de linker boord.

Een van de ruimers (fig. 95, 1) uit grijs vleksilex is een krachtig stuk met schuine retouche. De basis heeft een iets verbrijzeld schrabhoofd.

Een middensteker op afknotting (fig. 95, 2) uit vleksilex met licht bruin gele patina heeft een afknotting door een schuine tot steile retouche. Hierop werden drie stekerslagen aangebracht.

De microlieten zijn talrijk. Een spits met afgestompte boord en ongeretoucheerde basis uit silex met witte patina (fig. 95, 3) heeft op de linker boord een steile retouche. De basis wordt gevormd door het distaal eind van de microkling. Een korte spits met ongeretoucheerde basis (fig. 95, 4) ontstond door een zeer steile afknotting. Ook hier bestaat de basis uit het distale eind van het artefact. Van een andere korte spits met ongeretoucheerde basis (fig. 95, 5) uit silex met witte blauwe patina heeft de steile afknotting een knik. Deze knik is heel waarschijnlijk het aanhechtingspunt van de „piquant-trièdre”. Wellicht noemt men dit artefact beter geen spits : de hoek bedraagt immers 80°; maar zo men abstractie maakt van de knik slechts 45°.

Een marebladspits (fig. 95, 7) uit wommersom met witte patina heeft een segmentvormige doorsnede.

Een eerste ongelijkbenige driehoek (fig. 95, 6) uit wit grijs vleksilex heeft op de linker boord een zeer steile retouche. De kleine afknotting (basis) ontstond door een steile retouche. Van een andere ongelijkbenige driehoek (fig. 95, 10) uit silex met licht blauwe patina heeft de rechter boord een schuine tot steile retouche, terwijl de kleine afknotting ontstond door een zwak concave zeer steile retouche. Een laatste ongelijkbenige driehoek heeft een duidelijk concave kleine afknotting (fig. 95, 8). Dit artefact uit silex met witte patina ontstond door een zeer steile retouche. Nabij de spits heeft de linker boord een eerder fijne steile retouche.

Als onbepaalde microlitische spits bestempelen we een artefact (fig. 95, 9)

uit silex met blauw witte patina met een schuine zeer steile afknotting. De basis (?) wordt gevormd door een oude breuk.

Een gelijkzijdig trapezium (fig. 95, 11) uit silex met blauwe patina ontstond door een dubbele steile afknotting. Een ander gelijkaardig trapezium (fig. 95, 14) werd uit wommersom met blauw witte patina vervaardigd. Een rechthoekig trapezium (Vielle-trapezium) (fig. 95, 12) uit silex met witte patina ontstond eveneens door een steile retouche. Als onbepaalde spits (fig. 95, 13) figureren we een artefact uit silex met witte patina. De rechter boord heeft een steile afgestompte boord, waarbij een schuine steile afknotting aansluit, die door een wisselretouche bekomen werd. Dit artefact kan best een fragment zijn van een creswellspits of een cheddarspits.

Een distale kerfrest (fig. 95, 15) uit silex met witte patina heeft de kerf links. Een artefact (fig. 95, 16) uit wommersom met witte patina heeft een kerf met wisselretouche en een secundair afslijtingsvlak vanuit deze kerf. Hoewel qua vorm en techniek niet identisch aan de typische stukken menen we dit artefact toch als kerfrest te mogen beschouwen.

Een typische omalspits (fig. 95, 17) uit grijs wit silex met lichte patina heeft op de rechter boord een zwak getande schuine tot steile retouche en op de linker boord een fijne schuine retouche. De basis ontstond door een schuine retouche, met daarna een ventrale vlakke retouche. Een driehoekige omalspits (fig. 95, 24) uit silex met blauwe patina heeft op de rechter boord een zeer steile retouche, terwijl de linker boord nabij de spits iets werd afgeknaagd. De basis heeft eerst een schuine retouche, die achteraf werd hernomen door een ventrale vlakke retouche.

De pijlsneden zijn zeer talrijk. Een eerste uit donker grijs vleksilex (fig. 95, 19) heeft op de rechter boord een zeer steile wisselretouche, terwijl de linker boord een zeer steile retouche vertoont. Een pijlsnede (fig. 95, 20) uit grijs vleksilex heeft op de rechter boord een steile tot zeer steile retouche en op de linker boord een breukvlak dat gedeeltelijk door een ventrale zeer steile retouche werd hernomen. Een andere pijlsnede (fig. 95, 18) is sterk asymmetrisch. Zij is uit grijs vleksilex en heeft op beide boorden een zeer steile retouche. Een volgende (fig. 95, 21) uit wit grijs vleksilex heeft op de rechter boord een schuine tot steile retouche die een breukvlak hernoot. De linker boord heeft een steile retouche. Een pijlsnede uit grijs silex (fig. 95, 32) heeft op de linker boord een ventrale en op de rechter boord een normale steile retouche. Een andere pijlsnede (fig. 95, 27) uit grijs vleksilex met licht witte patina heeft op de rechter boord een steile tot zeer steile retouche, terwijl de linker boord een zeer steile wisselretouche vertoont. Een volgende pijlsnede (fig. 95, 25) uit grijs wit vleksilex heeft op de rechter boord een breukvlak dat hernomen werd door een zeer steile wisselretouche, terwijl de linker boord alleen door een breukvlak gevormd wordt. De snede is iets geschonden. Een pijlsnede uit wit grijs silex (fig. 95, 22) heeft op beide boorden een zeer steile retouche. Van een andere (fig. 95, 23) uit grijs vleksilex is de snede gedeeltelijk afgebroken. Beide boorden hebben een zeer steile retouche. De pijlsnede van fig.

95, 40 uit wit grijs silex heeft op de rechter boord een wisselretouche en op de linker boord een normale zeer steile retouche. De slagbult is nog goed zichtbaar en geeft dan ook een onregelmatige verdikking aan het ventrale vlak. Een volgende pijlsnede (fig. 95, 28) uit wit grijs silex met lichte patina werd uit een afslag van een geslepen bijl vervaardigd. De rechter boord heeft een grove steile retouche, terwijl de linker boord een ventrale fijnere zeer steile retouche vertoont. Een pijlsnede (fig. 95, 29) uit wit grijs vleksilex met licht witte patina heeft op de rechter boord een steile retouche en op de linker boord een steile tot zeer steile wisselretouche. Van de twee zeer slanke pijlsneden is een eerste uit wit grijs vleksilex met lichte patina (fig. 95, 30). De rechter boord heeft een ventrale steile retouche, terwijl de linker boord bestaat uit een breukvlak. De andere (fig. 95, 26) uit grijs vleksilex heeft op de rechter boord een normale en op de linker boord een zeer steile wisselretouche.

Twee bladvormige pijlpunten (Pl. 17, 1 en Pl. 17, 4) uit grijs silex hebben een tweevlakkige retouche die zich hoofdzakelijk tot de boorden beperkt.

Een slanke bladvormige pijlpunt met hoekige basis (Pl. 17, 2) uit grijs silex heeft een tweevlakkige mooi dekkende retouche. Een ongeveugelde pijlpunt met schachtdoorn (Pl. 17, 3) uit silex met witte patina werd vervaardigd uit een afslag van geslepen bijl. De retouche is tweevlakkig maar niet dekkend. Een ander exemplaar (Pl. 17, 9) uit silex met witte patina heeft eveneens een tweevlakkige niet dekkende retouche. Een eerste gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn (Pl. 17, 8) uit grijs silex heeft een tweevlakkige niet dekkende retouche. Een andere (Pl. 17, 5) uit silex met witte patina heeft een gelijkaardige retouche, die gedeeltelijk „en écharpe” is. De gevleugelde pijlpunt van Pl. 17, 7 uit grijs silex heeft een tweevlakkige dekkende retouche „en écharpe”. Een laatste gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn (Pl. 17, 6) uit zwart bruin glanzend silex is een eerder dik artefact (6,6 mm). Een van de zijden heeft een vlakke dekkende retouche terwijl de andere zijde een niet dekkende schuine retouche vertoont.

Een microkling met convex afgestompte boord (fig. 95, 33) uit glimmerzandsteen met blauw witte patina heeft op de rechter boord een steile tot zeer steile retouche. De proximale breuk is oud.

Een krachtige afgeronde kling (fig. 95, 34) uit grijs vleksilex heeft op beide boorden een schuine tot steile retouche, die meestal posterieur is aan een slijtage. De basisbreuk is anterior aan de boordretouche die iets op de breuk indringt. Dit artefact is minder zwaar gebouwd dan vele andere krachtige klingen. Een andere krachtige afgeronde kling (fig. 95, 37) uit grijs vleksilex heeft op beide boorden een sterk hernomen schuine tot steile retouche. Het ventrale vlak heeft een onregelmatige vlakke retouche.

Een kling met een geretoucheerde boord uit silex met witte patina heeft een eerder fijne vlakke tot schuine retouche (fig. 95, 36).

Een stuk met sleet (fig. 95, 31) uit grijs vleksilex is door vuur gecraqueleerd. De linker boord heeft een onregelmatige vlakke retouche en de rechter

boord een iets steilere retouche. Het uiteinde (waarschijnlijk proximaal) is zeer intens afgesleten.
Een recht afgeknotte microkling (fig. 95, 35) in zwart bruin doorschijnend silex ontstond door een zeer steile retouche. Een concaaf afgeknotte microkling (fig. 95, 38) uit silex met licht witte patina heeft op de rechter boord een fijne steile retouche en eveneens een fijne vlakke ventrale retouche nabij de afknotting.
Een kerf met breuk (fig. 95, 39) uit silex met licht blauwe patina kan een mislukte kerfrest zijn.
Het is moeilijk uit te maken of alle geretoucheerde afslagen het product zijn van een intentionele retouche. Vele van de stukken zijn inderdaad sterk geschonden en het is niet steeds mogelijk de recente retouche te scheiden van de oudere.
Alle afslagbijlen zijn atypisch. We figureren er een van (fig. 95, 41) uit grijs vleksilex. De rechter boord bestaat uit een breukvlak dat door een vlakke ventrale retouche iets werd hernomen. De linker boord kreeg zijn vorm als een natuurlijke debitageboord, die mediaal werd bijgewerkt door een schuine retouche en een ventrale vlakke retouche. Nabij de hiel is de „snede” eerder dik. Centraal is ze snijdend en bedraagt de snedehoek 36°.
Naast een aantal fragmenten van geslepen bijl uit silex is er ook een hele reeks afslagen van geslepen bijl.

WEBBEKOM

- PapenbroekW12
1. 25 — 5/6

2. 50°57'33 5°01'57" en 5°02'13"

3. Verspreid over de rechter oever van de Begijnebeek.

4. ZAFe.

5. Claes.

6. Een klein aantal artefacten uit silex, wommersom en glimmerzandsteen. Er zijn meerdere onverwerkte silexknollen, naast twee kernen met twee snijdende slagvlakken. Onder de weinig talrijke werktuigen vermelden we enkel een duimnagel-schrabber en een afslagschrabber. Verder is er ook nog een afslag van geslepen bijl.

WEBBEKOM

- StokbeemdW14
1. 25 — 5/6

2. 50°58'28" 5°04'22"

3. S Af (p).

4. Op de rand van de Demervallei, waar de Leugebeek in deze vallei uitmondt.

5. Claes, Stedelijk Museum Diest.

6. Het is een weinig geschonden geheel, waarin de stukken met witte patina domineren. Wommersom is zeer goed vertegenwoordigd. Een van de dubbelschrabbers heeft een schrabhoofd op het dorsale en een op het ventrale vlak. Een proximale kerfrest (fig. 94, 16) uit wommersom met lichte witte patina heeft de kerf rechts. Een bladvormige pijlpunt uit grijs silex (Pl. 17, 11) heeft een tweevlakkige dekkende retouche. Een gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn (Pl. 17, 10) uit grijs silex heeft eveneens een tweevlakkige dekkende retouche. Een krachtige spitskling met gebogen boord (fig. 94, 15) uit vleksilex met licht witte patina heeft op de rechter boord een schuine tot steile retouche, terwijl de linker boord een hernomen steile retouche heeft. De punt is zeer scherp. Vermelden we ten slotte nog een fragment van een maal- en slijpsteen uit wit zandsteen (huidige afmetingen : lengte: 38 cm; breedte : 21 cm, dikte : 15 cm). Een van de vlakken werd sferisch uitgehaald gepolijst en gebouchardeerd. Het andere vlak is gedeeltelijk gepolijst.

WEBBEKOM

- WijngaardsveldW15
1. 25 — 5/6

2. 50°58'44" 5°04'12"

3. S Af (p).

4. Op de westelijke rand van de Demervallei.

5. Claes.

6. Het is een ensemble bestaande uit stukken die over het algemeen weinig patina vertonen. Er zijn een aantal kleine onverwerkte knollen van Spiennes (?) -silex. De kernen zijn gevarieerd. Er zijn een aantal goed gevormde klingen en microklingen, zoals een drietal exemplaren uit wommersom (fig. 94, 4 en 5). Onder de weinig talrijke schrabbers domineren de kleine schrabbers. Een tweeslaghoeksteker (fig. 94, 11) werd uit grijs glimmerzandsteen vervaardigd. Een meervoudige steker (fig. 94, 10) uit wommersom is proximaal en distaal een steker op schuine tot steile afknotting. Een steker op breukvlak kan ook als kern worden geïnterpreteerd. Een pijlsnede uit doorschijnend silex (fig. 94, 8) met licht bruine patina heeft op beide boorden een zeer steile retouche. Een betrekkelijk dikke (9 mm dik) aangepunte afslag (fig. 94, 7) in grijs vleksilex kan best als een bek worden geïdentificeerd. De bek werd verkregen door een vlakke tot schuine

retouche van beide boorden, terwijl de basis een schuine retouche heeft die een weinig hernomen werd door een vlakke ventrale retouche. Een ongevleugelde pijlpunt met schachtdoorn uit silex met wit blauwe patina (fig. 94, 13) heeft aan de top een recentere ongepatineerde retouche die van de zelfde aard is als de tweevlakkige dekkende retouche, waardoor de spits tot stand is gekomen. Een kleine gevleugelde pijlpunt (fig. 94, 9) uit grijs silex ontstond eveneens door een dekkende tweevlakkige retouche. Een andere gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn (fig. 94, 14) uit silex met witte patina heeft een tweevlakkige dekkende retouche, die op de boorden laddervormig is. Een concaaf afgeknotte kling uit wommersom (fig. 94, 12) heeft op de linker boord een zeer fijne retouche. Het grootste deel van de geretoucheerde afslagen is uit wommersom. Het is moeilijk uit te maken of het hier om een intentionele retouche gaat. Ten slotte vermelden we nog een vijftal afslagen van geslepen bijl.

7. —

WEBBEKOM

Reu W16

- 1. 25 — 5/6
- 2. 50°58'15" 5°03'30"
- 3. lPbp.
- 4. Aan de voet van de zuidelijke helling van de Kloosterberg op de linker oever van de Leugebeek.
- 5. Claes.
- 6. Slechts een klein ensemble dat hoofdzakelijk bestaat uit silexafslagen en enkele afslagen van geslepen bijl.
- 7. —

WEBBEKOM

Parelsberg W17

- 1. 25 — 5/6
- 2. 50°58'25" 5°03'51"
- 3. ZAfe en lPbp.
- 4. Op de zuidwestelijke helling van een lage heuveltop.
- 5. Claes.
- 6. Slechts enkele artefacten, hoofdzakelijk uit silex, waaronder een tweevlakkig geretoucheerde dubbele boordschrabber en enkele afslagen van geslepen bijl.
- 7. —

WILSELE

Broekveld W11

- 1. 24 — 5/6
- 2. 50°55'38" 4°44'00"
- 3. Ldc.
- 4. Een iets hoger gelegen gebied in de brede vallei van Winge-Leibeek.
- 5. Boschmans, Scheys.
- 6. Het is een sterk geschonden geheel waarin silex meestal een bruin rode patina heeft. Kernen en microklingen zijn uit wommersom. Het betreft slechts een klein aantal artefacten, waaronder een afslag van geslepen bijl.
- 7. —

WILSELE

Rotselaarse baan W12

- 1. 24 — 5/6
- 2. 50°56'07" 4°44'31"
- 3. sLdm.
- 4. Op de linker oever van de Winge : duidelijke concentratie.
- 5. Boschmans, Scheys.
- 6. Het materiaal is nagenoeg ongeschonden. Wommersom werd meer verwerkt dan vuursteen. Vuursteen heeft over het algemeen een honigkleurige patina, terwijl wommersom ongepatineerd bleef. Er werden ook twee silexkeitjes verwerkt. Naast de talrijke duimnagelschrabbers treft men er ook een aantal tweeslagstekers van goede kwaliteit aan. Al deze stekers werden uit wommersom vervaardigd. Onder allerlei beschrijven we een boordschrabber met schubvormige retouche.
- 7. —

WILSELE

Putkapel

De Puydt, M. (1894-5) vermeldt de vondst te Putkapel (Putte-Capel), op een zekere diepte in de grond, van een doorboorde „hache-marteau” (lengte : 95 mm; maximale dikte : 45 mm). Zie ook Stroobant, L., 1940-48 : 62 en Mariën, M. A., 1948 : 40. (Pl. 14, 3 is er een tekening van door Dhr. A. Boschmans, 1969b : 8). Dit artefact bevindt zich nu in het Curtius-museum te Luik.

WAANRODE

Kerkevinne Wn2

- 1. 25 — 5/6
- 2. 50°55'34" 5°01'10"
- 3. sLda.
- 4. In het brongebied van de Rijnrodebeek.
- 5. Claes.
- 6. Het is een weinig geschonden ensemble, waarin wommersom veruit het meest gebruikte materiaal is. Het silex is meestal van een zwarte tot zwart-bruine variëteit. Er is ook een afslag uit kwarts.
De kernen met één slagvlak of met twee parallelle slagvlakken zijn alle uit wommersom. Er is een onregelmatige kern uit silex. Alle klingen en micro-klingen zijn uit wommersom. Benevens een afslag van geslepen bijl is er slechts een werktuig : een atypische schrabber.
- 7. —

WEZEMAAL-NIEUWRODE

Benninksberg Wz2

- 1. 24 — 7/8
- 2. Het is een verzameling van stukken waarvan volgende lokalisaties de belangrijkste concentraties aangeven :

50°56'49"	4°47'11"	Bodemserie : ZAfe	Wz 2
50°56'55"	4°47'41"	Bodemserie : ZAfe	Wz 6
50°56'58"	4°48'07"	Bodemserie : ZAfe	N 7
50°56'59"	4°48'02"	Bodemserie : ZAfe	N 8

Verschillende zoekers hebben de vondsten niet ingedeeld naar de juiste vindplaats. Dit schijnt mede bepaald te zijn door het feit dat, „nous avons trouvé des pièces disséminées partout ...” (uit de nota’s van Gilson p. 42). Om deze redenen worden de verschillende vindplaatsen behandeld te samen met het niet nader gelokaliseerde materiaal. Een uitzondering wordt gemaakt voor de collectie Gijselings van site N 7, die aldaar behandeld wordt.
- 5. Bols, Boschmans, Gijselings, Gilson, Scheys, Taes, Vertruyen.
- 6. Op deze heuvel werden een groot aantal artefacten ingezameld. Silex is het meest gebruikte materiaal, hoewel ook heel wat wommersom werd aangewend. Het silex is hoofdzakelijk van een grijze gevlekte variëteit; zwart doorschijnend silex wordt echter ook veelvuldig aangetroffen. Glimmerzandsteen en ftaniet werden weinig gebruikt. De patina is sterk gevarieerd. Naast stukken met intens witte patina zijn er ook een groot aantal zonder patina. Meestal hebben de artefacten een licht witte patina. Artefacten met dubbele patina komen zeer geregeld voor.
De kernen met één slagvlak zijn best vertegenwoordigd. Sommige van de

kernen zijn nog verder verwerkbaar, andere zijn klein tot uitzonderlijk klein.
De artefacten zijn over het algemeen eerder dun dan dik.
Klingen en microklingen zijn meestal goed gevormd.
Onder de schrabbers zijn duimnagelschrabbers en kleine schrabbers het best vertegenwoordigd. We figureren een drietal duimnagelschrabbers, alle uit wit grof silex (fig. 96, 11-12 en 31). Een aantal kleine schrabbers (fig. 96, 16-18-19 en 24) werd uit grijs silex vervaardigd. Een van de kleine schrabbers uit wit silex werd gemaakt uit een afslag van een geslepen bijl (fig. 96, 17). Onder de afslagschrabbers is er een grote variëteit aan vormen. Sommige zoals die van fig. 96, 20 werden op een dunne afslag van wit grof silex vervaardigd. De linker boord heeft een onregelmatige retouche. Van een volgende (fig. 96, 30) uit zwart grijs silex werd het schrabhoofd op de ventrale zijde aangebracht. Een afslagschrabber (fig. 96, 32) uit zwart silex heeft een sterke glans op het front en de ventrale zijde. Deze glans werd door een hernemen van de schrabretouche verwijderd. Een volgende afslagschrabber (fig. 96, 27) uit zwart silex is zeer dik (16 mm). Een afslagschrabber (fig. 96, 13) uit wit silex heeft een onregelmatig schrabhoofd; op de rechter boord is er een grove schuine tot steile retouche. Deze boord heeft een intense slijtage. De linker boord heeft een steile retouche. Verder figureren we nog twee afslagschrabbers uit grijs silex (fig. 96, 26 en 28). Als atypische schrabber (fig. 97. 1) figureren we een duidelijk gebroken schrabber die moeilijk onder een of ander type kan worden thuis gebracht. Andere gebroken schrabbers werden als klingschrabber geïnterpreteerd, zo bijvoorbeeld fig. 96, 5 en fig. 96, 6. De klingschrabbers zijn meestal enkelvoudig zonder retouche of met sterk onregelmatige retouche op de boorden. Een uit grijs silex (fig. 96, 1) heeft nog een groot oppervlak schors. Een andere (fig. 96, 2) is uit silex met blauw witte patina. Ten slotte figureren we er twee (fig. 96, 3-4) uit silex met witte patina. Een klingschrabber met twee geretoucheerde boorden (fig. 96, 21) uit grijs silex heeft op de linker boord een vlakke tot schuine retouche terwijl de rechter boord een eerder onregelmatige retouche vertoont. Minischrabbers zijn goed vertegenwoordigd. Een eerste (fig. 96, 9) is uit zwart silex. Een tweede uit silex met witte patina op een ouder stuk, dat een intens witte patina vertoont (fig. 96, 7) heeft een hernomen schrabhoofd. Een volgende (fig. 96, 8) is uit silex met wit-blauwe patina. Een andere minischrabber (fig. 96, 15) uit wit silex heeft op beide boorden een fijne schuine retouche. De minischrabber van fig. 96, 14 uit silex met witte patina benadert sterk een duimnagelschrabber. Een laatste minischrabber is uit wommersom met witte patina (fig. 96, 10). Een cirkelschrabber (fig. 96, 29) uit silex met witte patina heeft de afmetingen van een minischrabber en is betrekkelijk dik (9 mm). De spitsboogschrabber van fig. 96, 22 is uit grijs silex. De hoefschrabber (fig. 96, 23) uit wit silex is een eerder klein exemplaar. Uit een kern van wommersom met witte patina werd een kernschrabber vervaardigd (fig. 96, 25).

Van een boor (fig. 97, 3) op een kling uit grijs vleksilex is de spits afgebroken. Deze ontstond door de steile retouche op beide boorden. Overigens heeft de rechter boord een afknaging. Verder heeft deze laatste boord ventraal tot ongeveer de aslijn een zwakke moeilijk definieerbare glans, die iets weg heeft van een sikkलग्लans. Een eerste bek (fig. 97, 6) werd vervaardigd uit een afslag van gevlekt silex met zwaluwhiel. Distaal op de rechter boord werd door een steile retouche een krachtige bek uit-geprepareerd. Overigens vertoont deze boord een eerder vlakke retouche. De linker boord is onregelmatig geretoucheerd. Een andere bek (fig. 97, 4) kwam eerder door een onregelmatige schuine retouche tot stand. Een laatste bek (fig. 97, 2) uit wit silex werd eveneens door een onregelmatige retouche uit-geprepareerd. De rechter boord heeft een onregelmatige steile retouche.

De stekers op breukvlak zouden ook als kernen kunnen geïnterpreteerd worden. Beide gefigureerde exemplaren zijn uit wommersom met witte patina (fig. 97, 7 en 9).

De korte spits met ongeretoucheerde basis (fig. 97, 5) uit silex met witte patina ontstond door een steile afknopping. De basis is het distale eind van de afslag.

Een eerste tardenoisps (fig. 97, 10) uit wommersom heeft op de linker boord een steile tot zeer steile retouche. De basis heeft een fijne schuine retouche. Een volgende (fig. 97, 17) uit zwart grijs silex heeft een linker boord die zeer steil werd afgestompt. De basis heeft een ventrale schuine retouche. De rechter boord is geschonden. Een tardenoisps (fig. 97, 8) uit silex met intens witte patina heeft hoofdzakelijk nabij de spits op de linker boord een steile retouche en op de rechter boord een fijne vlakke retouche. De basis ontstond door een ventrale vlakke tot schuine retouche en een gedeeltelijke dorsale vlakke retouche. Een laatste tardenoisps (fig. 97, 14) is iets onregelmatig van vorm. Dit artefact uit wommersom met witte patina heeft op de rechterboord een zeer steile retouche die nabij de basis ventraal-dorsaal wordt. De basis is zwak concaaf door een ventrale schuine retouche.

Een eerste korte spits (fig. 97, 18) uit grijs vleksilex heeft op de rechter boord een schuine tot steile retouche. De linker boord is afgeknaagd. De basis kreeg eerst een zelfde retouche als de rechter boord en daarna een ventrale vlakke retouche. Bij een volgende spits (fig. 97, 15) uit silex met witte patina heeft de linker boord een goed verzorgde steile retouche. De basis werd duidelijk concaaf gesteld door een ventrale vlakke retouche. Dit laatste kenmerk doet er ons toe beslissen deze spits eerder als atypische omalspits dan als korte spits te beschouwen.

Een marebladspits (fig. 97, 13) uit silex met intens witte patina heeft op de linker boord een vlakke retouche en op het ventrale vlak een gelijk-aardige dekkende retouche.

Het is vooral de segmentvormige doorsnede en de retouche die ons toelaat dit artefact als marebladspits te beschouwen. Een onbepaalde micro-

litische spits (fig. 97, 12) uit wit silex ontstond door een zeer schuine steile afknopping. De linker boord vertoont een ventrale afknaging. De basis wordt gevormd door de hiel. Een andere onbepaalde microlitische spits (fig. 97, 11) is een gebroken spits met afgestompte boord uit silex met witte patina. De linker boord heeft nabij de spits een afknaging. De basisbreuk is oud. Een andere onbepaalde microlitische spits (fig. 97, 27) uit wommersom met witte patina heeft op de rechter boord een schuine tot steile retouche en op de linker boord een steile retouche, die nabij de spits zeer steil overhangend wordt. De basis is een oud breukvlak, dat wellicht gewild als spitsbasis dienst doet. De retouche sterft immers naar deze basis uit.

Een gelijkzijdig trapezium (fig. 97, 19) uit silex met diep witte patina ontstond door een dubbele zwak concave steile afknopping. Een ander gelijkzijdig trapezium (fig. 97, 23) uit silex met wit blauwe patina heeft op beide boorden een goed verzorgde schuine tot steile retouche. Een derde gelijkzijdig trapezium (fig. 97, 20) uit silex met wit blauwe patina vertoont een dubbele steile retouche.

Een rechthoekig trapezium (vielltrapezium) uit glimmerzandsteen met wit blauwe patina (fig. 97, 21) heeft op de linker boord een krachtige verzorgde steile tot zeer steile retouche. De basis ontstond door een vlakke tot schuine retouche die hernomen werd door een ventrale vlakke retouche. Een asymmetrisch trapezium (fig. 97, 22) is uit silex met diep witte patina. De basis heeft een steile retouche die hernomen werd door een ventrale vlakke retouche. De linker boord heeft een getande steile retouche. De rechter boord heeft een afknaging nabij de spits. Een volgend artefact moet omwille van de goed verzorgde steile retouche eerder als asymmetrisch trapezium dan als pijlsnede worden beschouwd (fig. 97, 16). De snede is recent geschonden.

Als onbepaalde microliet (fig. 97, 25) figureren we een afslag uit silex met wit blauwe patina met een ventrale schuine abrupte retouche. Een andere onbepaalde microliet (fig. 97, 28) uit silex met wit blauwe patina heeft een afknopping door een schuine tot steile retouche. De distale breuk is oud.

Slechts één kerfrest heeft de kerf rechts. Alle andere hebben de kerf links. Van de proximale kerfresten is de eerste (fig. 97, 30) uit silex met wit blauwe patina. Een volgende (fig. 97, 24) is uit wit grof silex en de derde (fig. 97, 31) uit wommersom. De distale kerfrest is uit grijs silex (fig. 97, 32). De drie gebroken kerfresten (fig. 97, 26, 29 en 98, 1) zijn uit silex met witte patina.

Een driehoekige omalspits (fig. 98, 2) uit zwart grijs silex heeft op de linker boord een steile retouche. De rechter boord heeft een fijne onregelmatige retouche. De basis ontstond door een zeer steile retouche, die hernomen werd door een zwakke vlakke ventrale retouche.

Een atypische omalspits (fig. 98, 3) uit silex met wit blauwe patina werd in het vuur gecraqueleerd. De linker boord heeft een ruwe steile retouche,

terwijl de rechter boord een fijne schuine retouche vertoont. De basis werd concaaf gesteld door een steile retouche en dan gedund door een ventrale vlakke retouche.

Een van de pijlsneden (fig. 98, 4) uit grijs vleksilex heeft op de linker boord een steile tot zeer steile retouche. De rechter boord heeft een ventrale eveneens zeer steile retouche. Snede en basis zijn sterk geschonden.

Een bladvormige pijlpunt (fig. 98, 11) uit grijs silex heeft een vlakke retouche die enkel dorsaal is. Een andere bladvormige pijlpunt (Pl. 18, 11) uit silex met wit blauwe patina heeft op het dorsale vlak een schuine retouche op basis en beide boorden. Op het ventrale vlak hebben spits en basis een vlakke retouche, terwijl de boorden geen of slechts een onregelmatige retouche vertonen.

Een slanke bladvormige pijlpunt met hoekige basis uit grijs blauw vleksilex heeft een tweevlakkige bijna totaal dekkende vlakke retouche.

Van een slanke bladvormige pijlpunt met afgeronde basis (Pl. 18, 9) uit wit grof silex brak de spits af. Deze werd echter min of meer hersteld door een tweevlakkige dekkende retouche. Basis en centraal gedeelte van de pijlpunt hebben een niet dekkende tweevlakkige retouche. Een andere slanke bladvormige pijlpunt met afgeronde basis (Pl. 18, 8) uit geel silex werd in het vuur gecraqueleerd. Beide boorden hebben een vlakke tot schuine retouche, die steiler wordt naar de spits toe. De basis heeft een zwakke ventrale vlakke retouche. Van een fragment van een bladvormige pijlpunt uit wit silex (fig. 98, 7) is moeilijk te zeggen tot welk type het hoorde.

Een van de gevleugelde pijlpunten met schachtdoorn (fig. 98, 6) uit wit silex heeft een niet dekkende tweevlakkige retouche „en écharpe”. Beide boorden zijn licht getand.

De drie fragmenten van microklingen met recht afgestompte boord (fig. 98, 8-10) hebben een driehoekige doorsnede. Alle zijn ze uit silex met witte patina.

Een afslag met recht afgestompte boord (fig. 98, 5) uit grijs vleksilex met licht witte patina ontstond door een steile tot zeer steile retouche. De rechter boord vormt een dunne snede met een ventraal-dorsale gebruiksretouche.

Een krachtige spits-afgeronde kling (fig. 98, 18) uit wit grof silex heeft op beide boorden een schuine retouche. Sporen van slijtage worden niet waargenomen. De krachtige spitskling met gebogen boord (fig. 98, 12) uit wit grof silex heeft distaal op de linker boord een schuine retouche en intense slijtage. De rechter boord heeft een eerder onregelmatige retouche. Een atypische krachtige aangespitste kling uit grijs vleksilex (fig. 98, 15) heeft op de linker boord een schuine tot steile retouche en op de rechter boord een krachtige steile retouche en een ventrale vlakke retouche. Deze retouche heeft een intense slijtage gedeeltelijk verwijderd. Een microkling met twee geretoucheerde boorden uit wit grof iets gelijnd silex (fig. 98, 17) heeft op de rechter boord een onregelmatige steile tand-

retouche, terwijl de linker boord een fijne onregelmatige steile retouche vertoont. De distale breuk is recent.

Een kling met één geretoucheerde boord (fig. 98, 13) uit silex met witte patina heeft distaal op de rechter boord een vlakke tot schuine retouche.

Een kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 99, 1) uit silex met witte patina heeft op beide boorden een schuine retouche. Een kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 99, 4) uit silex met licht witte patina heeft op de rechter boord een fijne retouche terwijl de linker boord distaal eveneens een fijne retouche heeft en proximaal een ventrale schuine retouche. Over het stuk ligt een moeilijk te definiëren glans, die naar de boorden toe iets intenser wordt.

Een kling met sleetsporen (fig. 99, 2) uit grijs vleksilex heeft op beide boorden een onregelmatige retouche. Proximaal en distaal eind zijn sterk afgesleten. Deze slijtage werd door een hernieuwde retouche plaatselijk weggenomen. Over het ganse stuk ligt een niet nader te definiëren glans die vooral proximaal en op de rechter boord intens is. Een andere kling met sleet (fig. 99, 9) uit gevlekt silex met licht blauwe patina heeft op de linker boord een proximale zeer intense sleet, met striaties die schuin subparallel aan de boord verlopen. De rechter boord heeft ventraal een fijne vlakke retouche.

Een zwak convex afgeknot stuk (fig. 98, 14) is uit silex met witte patina. Een ander recht afgeknot stuk (fig. 99, 5) ontstond door een ventrale schuine retouche. Een recht afgeknotten kling (fig. 99, 10) uit vleksilex met licht witte patina heeft partieel op beide boorden een fijne retouche. Van een schuin afgeknotten afslag (fig. 99, 8) uit silex met blauwe patina is de afknotting recent en zonder patina. Een afgeknotten kling met één aanliggend geretoucheerde boord (fig. 98, 16) uit silex met diep witte patina heeft op de linker boord een schuine retouche. Een ander afgeknot stuk met twee aanliggend geretoucheerde boorden (fig. 99, 7) uit zwart grijs vleksilex heeft op de rechter boord een vlakke retouche, die op een plaats onderbroken is; daar is de boord zwak versleten. De linker boord heeft een schuine retouche. De twee distale hoekpunten zijn sterk versleten en als dusdanig wat afgerond. De proximale breuk is oud. Een getand stuk (fig. 99, 3) uit wommersom met witte patina werd vervaardigd op een stuk waarvan het „ventrale vlak” bestaat uit een vorstafspijtingsvlak. De linker boord heeft een schuine tot steile schubvormige retouche.

Een kling met afgeknaagde boord (fig. 99, 6) is uit donkerbruin grijs silex. Een andere kling met afgeknaagde boord (fig. 99, 11) uit wommersom met witte patina, is zoals vele wommersomklingen iets verwrongen. Een andere kling met afgeknaagde boord (fig. 99, 12) uit silex met blauwe patina heeft een retouche die gedeeltelijk ook ventraal is. Een klingfragment met afgeknaagde boorden (fig. 100, 7) is uit grijs silex.

Een stuk met convexe snede (fig. 100, 6) uit grijs vleksilex werd door een vlakke retouche van de rechter boord uit een dunne iets gebogen afslag vervaardigd.

We figureren een tweetal geretoucheerde afslagen (fig. 100, 9 en fig. 101, 2) uit grijs silex.

Een afslagbijl (fig. 100, 3) uit zwart doorschijnend silex ontstond door op beide boorden een steile krachtige retouche, die hernomen werd door een fijnere retouche, aan te brengen. Een tweevlakkige afslagbijl (fig. 101, 1) uit zwart doorschijnend silex heeft op beide boorden een steile krachtige retouche die door een fijnere werd afgewerkt. De rechter boord kreeg vóór de dorsale retouche eerste een ventrale krachtige vlakke retouche. Van het volgend artefact (fig. 101, 4) is het niet duidelijk of het moet beschouwd worden als afslagbijl met gefacetteerde snede dan wel als boordschrabber. De linker boord heeft een scalariforme schubvormige retouche. De rechter boord heeft partieel een gelijkaardige retouche. Op het dorsale vlak zijn veel sporen van een anterieur gebruik als klopper.

Een eerste geslepen bijl (Pl. 18, 6) is uit wit grijs vleksilex met zwak witte patina. De boorden van deze breed diknekkige bijl zijn tweevlakkig geretoucheerd en ongeslepen. De snede is daarentegen zeer zorgvuldig geslepen. De doorsnede is zeer spits ovaal met een grootste dikte nabij de snede (16 mm). Hoewel we geen bewijzen hebben vermoeden we dat deze bijl een herwerkingsproduct is van een oudere kapot gesprongen bijl. De andere bijl (fig. 101, 3) uit zwart grijs silex met licht blauwe patina is zeer dun en in doorsnede zwak asymmetrisch. Enkel de snede is goed geslepen. Deze slijping dateert ongetwijfeld van na de tweevlakkige retouche die de boorden bepaalde. Deze boorden zijn ongeslepen. Van de talrijke fragmenten van geslepen bijlen vermelden we een exemplaar (Pl. 18, 4) in wit grijs vleksilex met zwak witte patina en spitsovale doorsnede. Deze breed-diknekkige bijl heeft steil gezette boorden die nabij de nek tot 7 mm. bedragen. De grootste dikte (26 mm) ligt nabij de breuk. Een snedefragment (fig. 100, 2) is uit wit silex. Een fragment van een breed-dunnekkige bijl (fig. 101, 5) uit wit silex heeft een dik-ovale doorsnede. Van een breed-diknekkig exemplaar (fig. 100, 1) is de doorsnede gefacetteerd. De grootste dikte ligt nabij de nek (14 mm).

De tweevlakkig geretoucheerde stukken zijn artefacten die men als werpstenen zou kunnen interpreteren. Onder allerlei beschrijven we vooreerst een drietal gelijkaardige artefacten, waarvan we het meest typische afbeelden (fig. 100, 4). Het is een artefact uit wit blauw gepatineerde vleksilex. Beide boorden hebben een krachtige zeer steile retouche, die zelfs iets verbrijzeld is. Beide boorden zijn hoog zodat een quasi vierkantige doorsnede tot stand kwam. De punt onderaan is sterk versleten en verbrijzeld. De „nek” is eveneens een weinig verbrijzeld.

Een boordschrabber (?) uit wommersom met witte patina (fig. 100, 8) heeft op de rechter boord een schuine tot steile hernomen retouche. Het dorsale vlak is in feite het afsplijtvlak van een kern, waarvan het slagvlak door de steile dikke linker boord werd gevormd.

Een artefact uit silex met intens witte patina (fig. 100, 5) heeft op het

dorsale vlak een goed verzorgde dekkende vlakke retouche, die een spits heeft uitgerepareerd. Deze retouche vertoont geen patina.

Een van de kloppers is kubusvormig (Pl. 18, 10). Hij is uit een grijs vleksilex met licht blauwe patina. De zes vlakken zijn zeer intens beklept.

Een handslijpsteen (Pl. 18, 5) uit roze zandsteen met kwartsaders is mooi gepolijst en heeft een vierkante doorsnede.

Een gebouchardeerde subbolvormige zandsteen (Pl. 18, 7) vertoont een excentrische anelideperforatie. Een kleurstift (fig. 100, 10) uit rood oölitisch oker is zorgvuldig gefacetteerd.

Op deze heuvelkam werden ook een tiental artefacten aangetroffen die sterk afwijken van de rest der vondsten. Het zijn dikke afslagen uit silex met een gele sterk corroderende patina en vervaagde ribben. Deze afslagen hebben een dikke slagbult, een brede hiel en een stompe afsplijtingshoek. Verschillende van deze artefacten vertonen splijtvlakken die het gevolg zijn van vorstinwerking. Deze splijtvlakken hebben een patina die gelijkaardig is aan deze van de rest van de artefact. Overigens kan men ook in deze artefacten spleten ontdekken die overeenkomen met niet losgesprongen vorstvlakken. We vermelden ten slotte nog een tweevlakkig geretoucheerd stuk uit silex met intens wit blauwe zwak corroderende patina. Dit artefact (fig. 107, 4) heeft naast enkele vorstspleten ook een deel van een der vlakken door vorstinwerking verloren. Eerder dan als moustierkern menen we dit stuk te moeten interpreteren als limande of ovale vuistbijl.

7. —

WEZEMAAL

Wijngaardberg

Wz5

1. 24 — 5/6 en 24 — 7/8
2. Het is een verzameling van stukken waarvan volgende lokalisaties de belangrijkste concentraties aangeven :

50°57'28"	4°46'25"	Bodemserie : wLcc	Wz 1
50°57'12"	4°45'28"	Bodemserie : ZAfe	Wz 4
50°57'12"	4°46'19"	Bodemserie : ZAfe	Wz 5

Verschillende zoekers hebben de vondsten niet ingedeeld naar de juiste vindplaats. Anderzijds schijnen de artefacten ook nogal verspreid over de heuvel voor te komen. Om deze redenen worden de artefacten van de verschillende gelocaliseerde vindplaatsen behandeld samen met het niet nader gesitueerde materiaal.

5. Boschmans, Claes, Gijselings, Gilson, Scheys, Taes, Vertruyen.
6. Op deze heuvel werden een groot aantal artefacten ingezameld. Silex is het meest gebruikte materiaal, hoewel ook heel wat wommersom werd aangewend. Het silex is hoofdzakelijk van een grijze gevlekte variëteit; zwart doorschijnend silex wordt echter ook veelvuldig aangetroffen. Glimmerzandsteen werd in mindere mate en ftaniet slechts zeer weinig

gebruikt. De patina is sterk gevarieerd. Naast stukken met intense witte patina zijn er ook een groot aantal zonder patina. Meestal hebben de artefacten een licht witte patina. Artefacten met dubbele patina komen geregeld voor. Over het algemeen heeft het ensemble een fris voorkomen en werden de stukken weinig geschonden door de landbouw.

Onder de talrijke kernen domineren deze met twee kruisende slagvlakken. Onregelmatige kernen en kernen met één slagvlak zijn eveneens goed vertegenwoordigd. Over het algemeen zijn zij volledig opgebruikt: men kan zich moeilijk inbeelden dat ze nog verder zouden kunnen verwerkt worden. De afslagen zijn eerder dun dan dik en klingen en microklingen zijn meestal goed gevormd. We figureren een piramidale kern uit wommersom met witte patina (fig. 102, 1). Het slagvlak vertoont sporen van verschillende vernieuwingen. De achterzijde van de kern werd niet verwerkt. Onder de schrabbers zijn duimnagelschrabbers, kleine schrabbers en afslagschrabbers het best vertegenwoordigd. Een van deze afslagschrabbers (fig. 102, 9) vertoont een dubbele patina: het dorsale vlak heeft een intens witte patina, terwijl de schrabretouche een ongepatineerd grijs vleksilex laat zien. Van een andere afslagschrabber (fig. 102, 13) uit grijs silex met hoog schrabhoofd zijn beide boorden gekerfd. Een duimnagelschrabber (fig. 102, 6) uit silex met diep witte patina heeft op de rechter boord een steile retouche. Een klingschrabber (fig. 102, 2) is uit silex met diep witte patina; een andere (fig. 102, 3) uit zwart silex heeft een hoog schrabhoofd terwijl een derde (fig. 102, 8) eveneens uit zwart silex een slecht zwak convex schrabhoofd vertoont en op de linker boord een onregelmatige retouche heeft. Een klingschrabber met twee geretoucheerde boorden (fig. 102, 7) uit silex met diep witte patina heeft op beide boorden een schuine retouche. Een van de dubbelschrabbers (fig. 102, 5) uit silex met witte patina is zeer klein. Een hoefschrabber (fig. 102, 16) uit silex met witte blauwe patina heeft op de rechter boord een schuine retouche. Een andere kleinere hoefschrabber (fig. 102, 4) uit zwart silex heeft op beide boorden een vlakke retouche.

De bek (fig. 102, 18) uit grijs silex ontstond door een steile ventrale retouche. De rechter boord heeft een schuine retouche. Met een beetje goede wil zou dit artefact mogelijks ook als een atypische afslagbijl kunnen worden geïnterpreteerd.

De steker op afknotting (fig. 102, 19) uit silex met witte patina is twijfelachtig, daar niet met zekerheid kan worden uitgemaakt of de stekerslag wel degelijk op de afknotting werd aangebracht.

Een korte spits met ongeretoucheerde basis (fig. 102, 10) uit grijs silex ontstond door een steile afknotting. De basis wordt gevormd door het distale eind van het artefact.

Een marebladspits (fig. 102, 11) uit wommersom met blauw witte patina heeft op de linker boord een schuine retouche die naar de spits toe steiler wordt. De rechter boord heeft een onregelmatige vlakke retouche. De basis werd gevormd door een ventrale vlakke tot schuine retouche. Een

fragment van een andere marebladspits (fig. 102, 20) uit silex met witte patina heeft op de linker boord een vlakke tot schuine retouche, die hernomen werd door een ventrale vlakke retouche. Op de rechter boord werd eerst een ventrale vlakke retouche aangebracht en daarna een dorsale vlakke tot schuine retouche.

Een eerste gelijkzijdig trapezium (fig. 102, 17) is uit silex met witte patina; een volgend (fig. 102, 12) uit grijs vleksilex met licht blauwe patina heeft op de linker boord een steile en op de rechter boord een zeer steile retouche. Een laatste gelijkzijdig (asymmetrisch?) trapezium (fig. 102, 14) uit silex met licht witte patina heeft op beide boorden een steile retouche.

Een asymmetrisch trapezium (fig. 103, 4) uit wommersom met witte patina heeft op beide boorden een steile tot zeer steile retouche. Een ander asymmetrisch trapezium (fig. 102, 21) uit silex met witte patina heeft op de linker boord een steile retouche en op de rechter boord een ventrale eveneens steile retouche. De snede is zwak geschonden (pijlsnede?). Een gelijkwaardig artefact (fig. 102, 23) uit silex met licht blauwe patina en boorden met steile retouche moet als pijlsnede of als trapezium worden geïnterpreteerd. De keuze tussen beide mogelijkheden is moeilijk.

De proximale kerfrest met kerf links (fig. 102, 24) uit grijs vleksilex met licht witte patina is een eerder dik artefact.

Een eerste pijlsnede (fig. 102, 22) uit silex met blauw witte patina heeft op de rechter boord een steile tot zeer steile retouche, terwijl de linker boord door een breukvlak ontstond dat door een zeer steile retouche werd bijgewerkt. Een andere pijlsnede (fig. 102, 15) uit grijs silex met licht witte patina heeft op beide boorden een goed verzorgde sterk hernomen steile tot zeer steile retouche. De snede is zwak geschonden. Een laatste pijlsnede (fig. 103, 1) uit grijs vleksilex met licht blauwe patina heeft op de beide boorden een steile tot zeer steile retouche.

Een van de onbepaalde pijlpunten (fig. 103, 3) was wellicht eerst een gevleugelde pijlpunt. Dit artefact met tweevlakkige dekkende „en écharpe”-retouche werd op de plaats van aanhechting van steel en vleugel bijgewerkt door een tweevlakkige retouche.

Een ongevleugelde pijlpunt met schachtdoorn (Pl. 18, 2) uit grijs vleksilex heeft een tweevlakkige niet dekkende retouche.

Een gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn (fig. 103, 2) uit wit silex met tweevlakkige dekkende retouche werd door een stekerslag op de geschonden spits heraangescherpt. De boorden zijn getand. Een andere gevleugelde pijlpunt uit wit silex (fig. 103, 6) heeft getande boorden en een tweevlakkige niet dekkende retouche. Een laatste gevleugelde pijlpunt (fig. 103, 5) eveneens uit wit silex heeft op een vlak een grove dekkende „en écharpe”-retouche, terwijl het ander vlak slechts een boordretouche vertoont.

Een kling met gedeeltelijk afgestompte boord (fig. 103, 12) uit zwart doorschijnend silex heeft proximaal op de linker boord een steile retouche, terwijl de rechter boord mediaal een ventrale vlakke retouche vertoont.

Een krachtige spitskling met geknikte boord (fig. 103, 9) uit wit grof silex heeft op beide boorden een schuine tot steile retouche, die nabij de spits steiler wordt. Proximaal heeft de rechter boord een ventrale vlakke retouche. De linker boord heeft proximaal een zwakke slijtage.

Een krachtige spitskling met vlakke retouche (fig. 103, 8) uit grijs silex met licht witte patina heeft op beide boorden naar de spits toe een vlakke retouche. Proximaal werden twee kerven uitgeprepareerd: op de rechter boord door een steile retouche en op de linker boord door een ventrale vlakke tot schuine retouche.

Een kling met twee geretoucheerde boorden (fig. 103, 7) uit wit grof silex heeft op beide boorden een fijne vlakke retouche. Een microkling met twee geretoucheerde boorden (fig. 103, 18) uit vleksilex met licht witte patina heeft op de rechter boord een schuine retouche en op de linker boord een iets vlakkere retouche. Een ander exemplaar (fig. 103, 16) uit silex met witte patina heeft op de linker boord een steile retouche, terwijl de retouche van de rechter boord iets minder steil is. Een laatste microkling met twee geretoucheerde boorden (fig. 103, 10) uit silex met wit blauwe patina heeft op beide boorden een eerder fijne schuine retouche, die een afgeknaagde boord benadert.

Een kling met twee geretoucheerde boorden uit gevlekt silex (fig. 103, 14) heeft op beide boorden een krachtige steile retouche. Een ander minder regelmatig exemplaar (fig. 103, 11) uit silex met wit blauwe patina heeft op beide boorden een schuine tot steile retouche.

Een kling met twee geretoucheerde boorden en sporen van sleet (fig. 103, 13) uit wit grijs grof silex heeft op de linker boord een schuine retouche met partieel zwakke slijtage. De rechter boord heeft een iets vlakkere retouche. Deze kling werd proximaal afgeknot en de distale breuk is anterior aan de retouche. Het rechter distaal eind en het linker proximaal eind vertonen een slijtage die gedeeltelijk werd geretoucheerd. Een andere kling met twee geretoucheerde boorden en sporen van sleet (fig. 103, 15) uit licht grijs silex heeft op de rechter boord een schuine retouche en op de linker boord een iets vlakkere retouche. Het rechter distale hoekpunt heeft een zwakke slijtage. Een laatste exemplaar (fig. 103, 17) uit wit grijs gestreept silex heeft op de rechter boord een onregelmatige eerder vlakke retouche; de linker boord heeft distaal een gelijkaardige retouche. Het linker distaal eindpunt vertoont een zwakke sleet.

Een grote kling (fig. 103, 19) uit zwart ftaniet heeft distaal en proximaal op de rechter boord een intense slijtage met duidelijke dwarsstriaties (Pl. 18, 1). Een andere kling (fig. 104, 1) uit grijs vleksilex heeft op beide boorden een onregelmatige slijtage. Proximaal en distaal is er een eveneens onregelmatige wisselretouche die gedeeltelijk anterior en gedeeltelijk posterieur is aan de slijtage. Ventraal heeft het artefact een gelokaliseerde moeilijk definieerbare glans.

Een krachtige kling (fig. 104, 4) uit wit grof silex heeft op beide boorden een onregelmatige retouche.

Een schuin afgeknotte microkling (fig. 104, 3) uit silex met witte patina (zonhovenspits) heeft op de rechter boord een fijne vlakke retouche. De spits is afgesleten (herbruikt om te boren?).

Een gekerfde microkling (fig. 104, 9) uit silex met witte patina kan best geïnterpreteerd worden als een mislukte kerfrest.

Een getand stuk (fig. 105, 2) uit grijs vleksilex met licht blauwe patina heeft op de rechter boord een schuine sterk getande retouche, die distaal iets vlakker wordt. De linker boord vertoont een vlakke retouche.

Een stuk met convexe snede (fig. 104, 5) uit grijs vleksilex heeft op de linker boord een vlakke indringende getande retouche.

Een tweevlakkige afslagbijl (fig. 105, 5) uit vleksilex met wit blauwe patina heeft op de linker boord een sterk hernomen iets verbrijzelde steile schubvormige retouche. Ventraal werd deze boord gedund door een grote vakke retouche. De rechter boord heeft een steile schubvormige retouche.

Er werd een fragment van een grote ongeslepen bijl uit grijs silex aangetroffen (zie figuur in Boschmans 1969a).

Een fragment van een geslepen bijl (fig. 105, 6) werd intens tweevlakkig verwerkt. De oorspronkelijke bijl had een steil gezette boord over 9 mm. De boorden van het huidige artefact zijn zig-zagvormig en de retouche is sterk hernomen.

Onder de tweevlakkige geretoucheerde stukken vermelden we een tweetal werpstenen. Zo is er een klein exemplaar (fig. 104, 7) in grijs vleksilex. Het is een eerder dun stuk (9 mm). Op een andere werpsteen (fig. 105, 3) uit grijs silex werd een schrabhoofd aangebracht. Een ander tweevlakkig geretoucheerd stuk (fig. 105, 1) uit wit grijs silex heeft op het distale eind een tweevlakkige vlakke retouche. Nabij de hiel is dit artefact 60 mm dik. Een laatste tweevlakkig geretoucheerd stuk (fig. 104, 2) uit glauconietrijke zandsteen met bruin rode patina heeft een eerder vlakke retouche. In feite is dit stuk niet erg veel geretoucheerd. Gaat het hier om een atypische afslagbijl?

Onder allerlei vermelden we onder andere een spitse kling met twee basale kerven (fig. 104, 6). Beide boorden hebben een onregelmatige retouche. Proximaal werden door een steile retouche twee kerven uitgewerkt. Dit artefact laat zich goed vergelijken met de krachtige spitskling met vlakke retouche van fig. 103, 8. Een geschouderde schuin afgeknotte kling (fig. 104, 8) uit grijs blauw silex ontstond door proximaal op de linker boord een kerf aan te brengen door een schuine retouche. Ten slotte is er nog een tweevlakkig geretoucheerd stuk (fig. 105, 4) uit glanzend vleksilex. Dorsaal vertonen beide boorden een diep indringende vlakke retouche welke gedeeltelijk „en écharpe” is. Ventraal is er een gelijkaardige maar minder uitgewerkte retouche. Kan dit artefact als de voorbereiding tot een pijlpunt worden beschouwd?

7. Boschmans, A., 1954a, 1969a.

Boschmans, A., 1968, interpreteert cilindervormige Brusseliaan zandsteen fragmenten met natuurlijke doorboring als prehistorische phallussymbolen.

WEZEMAAL

Wijngaardberg

Wz5

1. 24 — 5/6 en 24 — 7/8
2. Cfr. hoger.
5. Boschmans, Claes, Scheys, Taes, Vertruyen.
6. Op deze heuvel werden naast de hoger beschreven artefacten een belangrijk aantal stukken aangetroffen die sterk afwijken van de rest der vondsten. De verschillen zijn zo groot dat men deze stukken zonder moeite uit de rest kan isoleren, wat we dan ook gedaan hebben. Honderdvijftig stukken zijn op zichzelf niet meer te identificeren als menselijke artefacten. Toch kan men ze naar analogie met de duidelijk herkenbare artefacten wat betreft materiaal en patina beschouwen als brokstukken en hoofdzakelijk vorstsplinters van echte menselijke artefacten. Er zijn 113 afslagen die nog duidelijk als dusdanig te erkennen zijn, doordat de slagbult en of de ribben niet werden vernietigd. Het zijn dikke afslagen uit silex met een gele sterk corroderende gebouchardeerde patina, die soms zo intens is dat de ribben en de retouches volledig vervagen en onherkenbaar worden. Deze oppervlakken werden op de tekeningen niet gearceerd. Deze afslagen hebben een dikke slagbult, een brede hiel en een stompe afsplijtingshoek. Ongeveer de helft van de afslagen vertonen afsplijtvlakken die het gevolg zijn van vorstinwerking. Deze vorstvlakken hebben een patina die gelijkaardig is aan deze van de rest van het artefact. Overigens kan men ook in deze artefacten spleten ontdekken die overeenkomen met niet losgesprongen vorstvlakken. Een zestal afslagen hebben een gefacetteerde hiel. Bovendien treffen we één levalloisafslag aan (fig. 106, 1) die op de ventrale zijde ook enkele vlakke retouches heeft. Er is ook een proto-levalloisafslag. Er zijn zeven boordschrabbers. Een convexe boordschrabber (fig. 106, 4) werd bekomen door een eerder vlakke retouche van de linker boord die betrekkelijk dun is. Een andere convexe boordschrabber (fig. 106, 2) ontstond door een schubvormige scalariforme retouche. Het feit dat deze schraber niet dik is (16 mm) bepaalt dat hij tot het semi-quina type behoort. Een eerste dwarschrabber met schubvormige retouche (fig. 107, 2) is zeer hoog. Twee andere dwarschrabbers zijn iets minder hoog. Hun retouches zijn niet zo duidelijk schubvormig (fig. 106, 3 en 107, 1). Er zijn drie kernen van moustiertype. Deze zijn niet groot (fig. 99, 5). Er is een levalloiskern. Een laatste artefact (fig. 107, 3) werd vervaardigd uit een silexknol, waarvan een deel de bolvormige basis van het artefact vormt. Het andere uiteinde werd tweevlakkig bewerkt. Dit stuk wordt best als chopping-tool geïnterpreteerd, hoewel het niet uit te sluiten is dat het als kern werd gebruikt.
7. Boschmans, A., 1960.

V. DE PREHISTORISCHE MENS IN HET NOORDELIJK HAGELAND

Alvorens over te gaan tot de interpretatie van de vondsten wil ik er de nadruk op leggen dat enkel de beschrijving van het lithisch materiaal als objectief gegeven kan beschouwd worden. De interpretatie van deze gegevens, hun onderlinge vergelijking en hun verband met het natuurlijk milieu blijft op het hypothetische vlak, zolang geen opgravingsgegevens voorhanden zijn. Toch zal ik pogen enkele besluiten te formuleren, die echter enkel als werkhypothesen kunnen gelden.

I. Het Paleolithicum.

Tussen de vele tienduizende artefacten van het Hageland zijn er een aantal die typologisch thuis horen in het Oud en Midden Paleolithicum.

1. Een eerste groep dergelijke artefacten werd beschreven voor de vindplaats Wezemaal-Wijngaardberg (Wz5). De debitage-techniek, het voorkomen van een chopping-tool in silex, boordschrabbers, waarvan sommige naar het Quina-type verwijzen, alsook de afwezigheid van vuistbijlen, die elders wel voorkomen, plaatst dit ensemble in het Clactoniaan s.l. Bemerken we de aanwezigheid van een primitieve levalloistechniek. Omtrent de ouderdom van deze industrie kunnen we enkel gissen. Het feit echter dat enerzijds heel wat van deze artefacten op de vorstvlakken een even intense gecorrodeerde patina vertonen als op de rest van hun oppervlak en dat anderzijds deze corrosie veel intenser is dan op om het even welk ander artefact uit het gebied, laat ons veronderstellen dat die vorstvlakken niet ontstaan zijn gedurende de laatste ijstijd, maar wel gedurende de voorlaatste ijstijd. De corrosie zou dan ontstaan zijn gedurende de Eem. Een Riss- of pre-Rissouderdom kan eventueel vooropgesteld worden. Tot dit Hagelands Clactoniaan horen ook enkele zeldzame artefacten van volgende vindplaatsen: Aarschot-Kloesebos (Ar6), Bekkevoort-Heiberg (B14), Kessel-Lo-Kesselberg (K2), Linden-Watertoren (Ln5), Linden-Slangenstraat (Ln6), Lubbeek-Drogenbeek (Lb10) en Wezemaal-Benninksberg (Wz2).

Geografisch gezien zijn deze verschillende vindplaatsen op Diestiaanheuveld gesitueerd. Bovendien is de huidige bodem van elk van hen identiek namelijk ZAfe.

2. Een tweede groep omvat een aantal artefacten, die meestal geïsoleerd voorkomen. Het betreft enkele vuistbijlen: amandelvormige, subhartvormige, ovale. Daarnaast komen ook enkele levalloisafslagen, een levalloisnucleus en een boordschrabber voor. De meeste van deze artefacten vertonen vorstvlakken of vorstspleten. Hun patina is echter niet zo intens corroderend als

bij de vorige groep artefacten : het betreft een zwak corroderende diep witte of blauwe patina.

Wanneer men aanvaardt dat deze artefacten ongeveer uit dezelfde periode zijn en dus min of meer samen horen, passen ze typologisch best in een Jong Acheuleaan of een Mousteriaan van Acheuleaan traditie. Als vindplaatsen noteren we : Assent-Hermansheuvel (A1, fig. 14, 2), Gelrode-Haantjensberg (G4), Gelrode-Nieuwland (G5, fig. 48, 6), Holsbeek-Meesberg (H31, fig. 56, 1-3), Holsbeek-Chartreuzenberg (H40), Kessel-Lo-Kesselberg (K2, fig. 68, 1-2), Rotselaar-Heikantberg (Rt1, fig. 91, 1) en Wezemaal-Benninksberg (Wz2, fig. 107, 4).

3. Jong Paleolithicum schijnt in het bestudeerde gebied niet voor te komen. Sporadisch komen werktuigen voor die sterk de indruk wekken epipaleolithisch te zijn, zoals bij voorbeeld een typische cheddarspits te Holsbeek (H50, fig. 41, 15) of nog enkele spitse klingen met afgestompte boord te Bekkevoort-Huttenbos (B5, fig. 27, 24), te Rillaar-Haksberg (R2, fig. 85, 24), te Assent-Luinenberg (A8, fig. 22, 9) en te Linden (Ln1, fig. 70, 18). Een kling met rechtafgestompte boord van Bekkevoort-Wijndries (B35, fig. 45, 25) maant ons echter tot voorzichtigheid aan : dit artefact werd immers vervaardigd op een débitageproduct van een geslepen voorwerp (bijl?).

II. Het Wingemesolithicum.

De vindplaats Holsbeek-Marrant (H42) en Holsbeek-Boomkwekerij (H41) werden vroeger uitvoerig behandeld (Vermeersch, 1972). Hoewel vermengd met recenter materiaal, zoals dit het geval is op nagenoeg elke Hagelandse vindplaats, werd het grootste deel van het materiaal toegeschreven aan een oud Mesolithicum dat in het Preboreaal thuis hoort en dat Wingemesolithicum genoemd werd. Het materiaal van een aantal andere vindplaatsen kan ook in dit Wingemesolithicum worden ondergebracht. Het betreft : Assent-Wissebeemd (A19), Holsbeek-Piron (H15), Holsbeek-Groot Bos (H16), Holsbeek-Rotselaarse Baan (H17), Holsbeek-Over de Winge (H23), Holsbeek-Bergbroek (H24), Holsbeek-Hof ter Winge (H25), Holsbeek-Tornooistraat (H26), Holsbeek-Bergstraat (H27), Holsbeek-Dutselhoek (H45), Holsbeek-Gasthuisbos (H46), Kortrijk-Dutsel-Dumberg (Kd1), Kortnaken-Roosbroek (Kr2), Willele-Rotselaarse Baan (W12) en Waanrode-Kerkevinne (Wn2).

Al deze vindplaatsen worden gekenmerkt door het veelvuldig voorkomen van wommersom en glimmerzandsteen. Meestal worden deze grondstoffen zelfs meer gebruikt dan vuursteen. Globaal gezien, voor alle sites samen, komen dezelfde typologische kenmerken naar voor als op de vindplaatsen H41-42 : groot aantal kleine kernen, dikwijls met twee kruisende slagvlakken. De eindschrabbers (15 tot 30 % van het totaal aantal werktuigen) zijn minder talrijk dan bij de andere Hagelandse nederzettingen. Afgeknotte stukken zijn talrijk. Stekers komen voor. Microlieten zijn niet erg talrijk (8 tot 10 %).

Onder de microlieten zijn marebladspitsen en trapezia zeer zwak vertegenwoordigd. Kerfresten zijn eveneens zeldzaam.

De meerderheid van deze vindplaatsen ligt op oeverwallen van de Winge of langs de bovenloop van de Rijnrodebeek. De bodem bestaat steeds uit onvoldoende tot slecht gedraineerde zandleem of lemige zandgronden met sterk gevlekte textuur B horizont.

III. Het Neolithiserend Mesolithicum.

Onder deze hoofding groeperen we een aantal vindplaatsen waarvan het lithisch materiaal onderling grote gelijkenis vertoont. Om vergelijkbaar te zijn komen enkel vindplaatsen met meer dan 100 werktuigen ter sprake. Het zijn de volgende : Bekkevoort-Huttenbos (B5), Bekkevoort-Alverenbergh (B8), Bekkevoort-Wijndries (B35), Holsbeek-Asseltberg (H5), Holsbeek-Chartreuzenberg (H40), Halen-Kluisberg (Ha2), Kessel-Lo-Kesselberg (K2), Nieuwrode-Benninksberg 1 (N7), Rillaars-Haksberg (R2), Rillaar-Tienbundersbos (R5), Tiel-Galgenberg (T3), Webbekom-Kloosterberg (W9), Wezemaal-Benninksberg (Wz2) en Wezemaal-Wijngaardberg (Wz5).

Ongetwijfeld kan geen enkele van deze vindplaatsen beschouwd worden als nederzetting, die slechts éénmaal zou hebben dienst gedaan. De homogeniteit, die nochtans in het lithisch materiaal aanwezig is, doet vermoeden dat dezelfde vindplaatsen gedurende lange tijd door gelijkaardige groepen werden opgezocht. Wellicht hebben deze groepen met de tijd wel bepaalde werktuigtypes verlaten en kwam het gebruik van nieuwe types in de mode. Het is, naar het mij voorkomt, onmogelijk en dan ook onverantwoord een scheiding te maken tussen de artefacten van mesolithische traditie en deze van neolithische traditie. Op enkele uitzonderingen na, beschouwen we het materiaal van deze vindplaatsen dan ook als een eenheid.

In vergelijking met het Wingemesolithicum werden wommersom en glimmerzandsteen in mindere mate als grondstof verwerkt. Toch werd nog 5 tot 15 % van de artefacten uit deze materialen vervaardigd. De patina van de artefacten is sterk gevarieerd. Toch dragen microlieten, kleine kernen en microklingen vaker een patina dan andere artefacten. Dit geldt echter geenszins als algemene regel : microlieten zonder patina komen even goed voor als bij voorbeeld krachtige klingen met patina. Bovendien zijn artefacten met dubbele patina niet zeldzaam.

25 tot 45 % van de werktuigen bestaan uit eindschrabbers, waarbij kleine schrabbers en duimnagelschrabbers de best vertegenwoordigde types zijn. Microlieten zijn steeds aanwezig, gemiddeld voor ongeveer 4 %. De trapezia en de marebladspitsen zijn het talrijkst. Allerlei pijlpunten en krachtige klingen zijn goed vertegenwoordigd. De omalspitsen zijn zeldzaam maar duidelijk aanwezig. Geslepen bijlen zijn bijna uitsluitend uit vuursteen vervaardigd. Afslagbijlen zijn zeldzaam.

Naast de reeds besproken vindplaatsen kan een groot aantal kleinere vindplaatsen, op basis van een typologisch vergelijkbaar ensemble, in het

Neolithiserend Mesolithicum geplaatst worden, zodat volgende lijst kan worden opgesteld.

Assent : Knutsembroek (A6), Kromveld (A7), Luienberg (A8), Meerbeek (A10), Prinsenbos (A14), Rijnrode (A15), Meykensberg (A17), Vanderblok (A18).

Aarschot : Schaapsvijver (Ar2), 's Hertogenheide (Ar5), Kloesebos (Ar6), Liedeberg (Ar7).

Bekkevoort : Vogelberg (B4), Huttenbos (B5), Achterheide (B6), Alverenberg (B8), Delberg (B9), Elzenbos (B11), Fonteinbos (B12), Goeiwei (B13), Heiberg (B14), Hogenbos (B15), Gravenbos (B17), Kuilenbos (B18), Ossenbergh (B23), Rugstrank (B27), Schillekensberg (B28), Schrans (B29), Schuurmansbos (B30), Steenberg (B31), Veertigbunder (B32), Waanveld (B34), Wijndries (B25).

Betekom : Baalse Berg (Bt1).

Gelrode : Eikelberg (G1), Haantjensberg (G4).

Holsbeek : Asseltberg (H5), Meesberg (H13), Chartreuzenberg (H40).

Halen : Kluisberg (Ha2).

Houwaart : Bensberg (Hw2), Elst (Hw7), Houwaartseberg (Hw9).

Kessel-Lo : Kesselberg (K2), Lobergen (K12).

Kaggevinne : Groenstraat (Kg2), Galgenberg (Kg4), Prinsenbos (Kg5).

Kortenaken : Liefkensrode (Kr1).

Langdorp : Dorenberg (Ld1).

Molenbeek-Wersbeek : Dorshaag (Mw1).

Nieuwrode : Terheidehoekberg (N1), Benninksberg 1 (N7), Bogaardenberg (N9).

Rillaar : Hazenberg (R1), Haksberg (R2), Tienbundersbos (R5), Jansbeek (R8), Lintrisberg (R9).

Rotselaar : Heikantberg (Rt1), Middelberg (Rt2).

Scherpenheuvel : Eggersberg (S3), Groenhoef (S4).

Tielt : Ossenbergh (T1), Morsgragsbos (T2), Galgenberg (T3), Alsberg (T8).

Webbekom : Aardeweg (W1), Dorpsveld (W5), Drogenberg (W6), Kloosterberg (W9), Papenbroek (W12), Stokbeemd (W14), Wijngaardveld (W15), Reu (W16).

Wilsele : Broekveld (W11).

Wezemaal : Benninksberg (Wz2), Wijngaardberg (Wz5).

Betreffende de geografische ligging blijkt er een sterke gelijkenis te bestaan tussen de verschillende vindplaatsen. Alle vindplaatsen met meer dan honderd werktuigen bevinden zich op Diestiaanheuvels. Op deze heuvels heeft de prehistorische mens de voorkeur gegeven aan een landtong : de meestal steile uitloper van deze Diestiaanheuvels. Hij schijnt bovendien een voorkeur gehad te hebben voor westelijke landtongen. Aan de voet van deze landtong bevindt zich meestal een riviervallei of een bron. Zonder uitzondering zijn alle vindplaatsen gelegen op bodems, die als zeer droge tot matig natte zandgronden met weinig duidelijke humus of/ en ijzer B horizont, variërende met diepe B horizont op geelachtig of groenachtig stenig zand (ZAfe) wor-

den beschreven. Voor akkerbouw zijn deze bodems weinig geschikt en moeilijk bewerkbaar wegens de stenige bijmenging. Rogge en aardappelen kunnen verbouwd worden mits zware bemesting (Baeyens en Scheys, 1958a, b). Dit betekent dat de dragers van deze industrie de slechtste, onvruchtbaarste, bodems uit het ganse gebied als vestigingsplaats hebben uitgekozen.

Op 44 vindplaatsen van Neolithiserend Mesolithicum met meer dan 100 artefacten zijn er in het beschouwde gebied 38 op ZAfe-bodems gelegen. Het is bovendien niet zo dat de ZAfe-bodems de meest frequente zijn in het gebied. Dit blijkt zeer duidelijk uit volgende steekproef : op het kaartblad Scherpenheuvel (bodemkaart 75E) beschouwen we het gebied dat ten noorden begrensd wordt door de weg Rillaar-Scherpenheuvel en ten zuiden door de weg Bekkevoort-Diest. Oost- en westgrenzen zijn deze van het kaartblad. Het oppervlak van dit gebied bedraagt 38 km², terwijl het oppervlak van alle vlekken ZAfe samen slechts 4,2 km² bedraagt, wat dus met 11 % van de totale oppervlakte overeenkomt. Overigens bestaat de bodem van het beschouwde gebied voor ongeveer de helft uit zandleem, voor een vierde uit lemig zand en voor de rest uit klei. Binnen dit geschouwde gebied bevinden zich 36 prehistorische vindplaatsen. 24 hiervan worden toegeschreven aan het Neolithiserend Mesolithicum. Welnu 23 op 24 bevinden zich op een ZAfe-bodem. Hoewel de dragers van het Neolithiserend Mesolithicum in het gebied dus verschillende bodems aantreffen hebben ze duidelijk de voorkeur gegeven aan zeer arme bodems, die niet zo frequent voorkwamen.

Het is bovendien waarschijnlijk niet toevallig dat op de meer dan 1.000 werktuigen, die op deze vindplaatsen ingezameld werden er slechts één sikkelement is. De betekenis en de functie van de slijp- en maalstenen is nog steeds onduidelijk. Ik vermoed dat op deze vindplaatsen echte maalstenen voor graan zeldzaam, zometeen onbestaande, zijn. De talrijke slijp- en maalstenen kunnen dan ook moeilijk als argument voor landbouw aangewend worden. Of deze bevolking ceramiek kende is niet geweten. Het voortleven van de mesolithische tradities in het vervaardigen der werktuigen laat vermoeden dat ook de mesolithische levensgewoonten zijn blijven bestaan. Het feit dat de artefacten op deze sites nergens strikt geconcentreerd zijn, maar dat er vele concentraties voorkomen, wijst in de richting van kleine groepen die gedurende lange periode nu eens hier dan eens daar op eenzelfde site een nederzetting hadden. Dit staat in tegenstelling met de nederzettingen van boeren, zoals deze van de Bandkeramiek in Haspengouw of die van de Michelsberg te Assent-Hermansheuvel (A1).

Dit alles wijst in de richting van wat door De Laet en Glasbergen (1959) als secundaire neolithische culturen werd bestempeld. Ik wil echter wel meer nadruk leggen op het feit dat deze kleine groepen in hoofdzaak hun mesolithische levenswijze behielden. Wel hebben ze bij het contact met de echte neolithische bewoning zoals de Bandkeramiek en/of de Michelsberg, die de vruchtbare gronden bebouwden, bepaalde artefacten overgenomen. Voorlopig verkies ik dan ook dit verschijnsel als neolithiserend Mesolithicum te

beschouwen, waarmee een mesolithische levenswijze met neolitische invloed wordt bedoeld.

IV. Michelsbergkultuur

De nederzetting op de Hermansheuvel te Assent kon met een zekere graad van waarschijnlijkheid worden toegeschreven aan de Belgische Michelsberg (Vermeersch, 1972).

V. Vindplaatsen met eigen kenmerken.

1. Bekkevoort-Leuvenaar (B19) neemt in het Hageland een eigen plaats in. Inderdaad, de artefacten werden bijna uitsluitend (99,7 %) op vuursteen vervaardigd. Het aantal eindschrabbers is vergelijkbaar met dit van het Neolithiserend Mesolithicum. Het aantal hoefschrabbers benadert dit van Assent-Hermansheuvel. Krachtige klingen en fragmenten van geslepen bijlen en afslagen er van zijn uitzonderlijk talrijk. Deze klingen zijn evenwel over het algemeen breder en dunner dan deze van de Hermansheuvel. De afwezigheid van afslagbijlen maakt een toebehoren tot de Michelsbergkultuur weinig waarschijnlijk. De totale afwezigheid van microlieten laat niet toe deze vindplaats in het Neolithiserend Mesolithicum onder te brengen. Bovendien is de bodem van de vindplaats een droge lemige zandgrond, die heel wat meer landbouwmogelijkheden biedt dan deze waarop het Neolithiserend Mesolithicum zich heeft neergezet.

2. Bekkevoort-Mispelaar (B20).

Hoewel deze vindplaats nog geen zeventig werktuigen heeft opgeleverd komt ze als duidelijk geïsoleerd naar voor. De grote kernen, zowel in wommersom als in vuursteen worden noch in het Neolithiserend Mesolithicum noch in de Michelsberg aangetroffen. Hoewel bijna 20 % der artefacten uit wommersom werd vervaardigd, ontbreken microlieten volledig. Het mooi geslepen bijltje (Pl. 7, 6) is een uitzonderlijk dun exemplaar, zodat ik geneigd ben er de invloed van de vorm van een bronzen vlakbijl in te herkennen.

3. Ten slotte kan ook enige twijfel geuit worden betreffende het onderbrengen van Webbekom-Itselaar (W7) in het Neolithiserend Mesolithicum.

VI. Het Laat Neolithicum.

Het klein bijltje met hertshoornen huls dat in het alluvium van de Demer te Betekom werd aangetroffen zou een aanwijzing zijn dat de dragers van de Seine-Oise-Marne cultuur het Hageland bezocht hebben (Mariën, 1952). Het is moeilijk uit te maken of buiten deze bijl nog andere elementen aan de S.O.M. toegeschreven moeten worden. De krachtige kling met vlakretouche van Rillaar-Hazenberg (fig. 84, 11) vertoont heel wat gelijkenissen met de zogenaamde dolken van S.O.M. Bij de beschrijving wees ik er op dat dit

artefact waarschijnlijk niet als dolk gebruikt werd. Of het nu werkelijk tot de S.O.M. behoort is een andere vraag.

Het is niet onmogelijk dat de doorboorde (strijd-?) hamers van Wilsele-Putkapel en Meensel-Kiezegem op een contact met de Standvoetbeker-cultuur wijzen. Een aantal gevleugelde pijlpunten met schachtdoorn horen thuis in het Laat-Neolithicum of de Vroege Bronstijd zoals bij voorbeeld deze van fig. 16, 3; 20, 7; 59, 3 e.a.

VII. Niet te definiëren vindplaatsen.

Een groot aantal vindplaatsen hebben te weinig materiaal opgeleverd om ze thuis te brengen in een van de verschillende prehistorische groepen. Verder veldonderzoek zal wellicht nieuw licht kunnen brengen.

BIBLIOGRAFIE

- BAILLOUD, G., 1964, *Le néolithique dans le bassin Parisien*. Ite supplément à Gallia Préhistoire, Centre National de la Recherche Scientifique, Paris, 394 pp + 7 pl.
- BAEYENS, L., 1959, *Bodemkaart van België*. Verklarende tekst bij het kaartblad Leuven 89 E. Centrum voor bodemkartering. 68 pp.
- BAEYENS, L., 1960, *Bodemkaart van België*. Verklarende tekst bij het kaartblad Rotselaar 74 E. Centrum voor bodemkartering. 96 pp.
- BAEYENS, L., & SCHEYS, G., 1958a, *Bodemkaart van België*. Verklarende tekst bij het kaartblad van Scherpenheuvel 75 E. Centrum voor bodemkartering, 82 pp.
- BAEYENS, L. & SCHEYS, G., 1958b, *Bodemkaart van België*. Verklarende tekst bij het kaartblad Diest 67 W. Centrum voor bodemkartering. 97 pp.
- BAEYENS, L. & SCHEYS, G., 1958c, *Bodemkaart van België*. Verklarende tekst bij het kaartblad Aarschot 75 W. Centrum voor bodemkartering. 88 pp.
- BARRIÈRE, C., DANIEL, R., DELPORTE, H., ESCALON DE FONTON, M., PARENT, R., ROCHE, J., ROZOY, G., TIXIER, J. et VIGNARD, E., 1969, Epipaléolithique-Mésolithique. Les microlithes géométriques. *B.S.P.F.* 66 : 355-366.
- BARRIÈRE, C., DANIEL, R., DELPORTE, M., ESCALON DE FONTON, M., PARENT, R., ROCHE, J. et ROZOY, G., 1972, Epipaléolithique-Mésolithique. Les armatures non géométriques. — 1. *B.S.P.F.* 69 : 364-375.
- BOHMERS, A. und BRUIJN, A., 1958-59. Statistische und graphische Methoden zur Untersuchung von Flintkomplexen. IV. Das lithische Material aus den bandkeramischen Siedlungen in den Niederlanden. *Palaeohistoria* VI-VII : 183-212.
- BOLS, V., 1939, *De Beeninkxberg*. Waterloo, 101 pp. (manuscript).
- BOLS, V., 1940, *Rond het Ontstaan der Aarschotse Bergen*. Waterloo, 147 pp. (manuscript).
- BOLS, V., 1942, *De Dorenberg in de Voorhistorie*. Waterloo, 85 pp. (manuscript).
- BOLS, V., 1943a, *Rillaar in de Voorhistorie*. Waterloo, 127 pp. (manuscript).
- BOLS, V., 1943b, *Bijdrage tot de Voorhistorie*, Waterloo, 71 pp. (manuscript).
- BOSCHMANS, G., 1953, Archaeologische vondsten in het Hageland. *Meer Schoonheid*, Hagelands Tijdschrift voor Heem-, Kunst- en Natuurschoon : 16-18, 18-20, 39.
- BOSCHMANS, A., 1953, Over voorhistorische vondsten. *Meer Schoonheid* 4 : 39.
- BOSCHMANS, A., 1954a, Bewerkte stenen te Holsbeek en Wezemaal. *Meer Schoonheid* 1 : 33.
- BOSCHMANS, A., 1954b, Ontdekkingen. *Meer Schoonheid* 3 : 20-21.
- BOSCHMANS, A., Neolitische standplaats op de Honkelberg. *Meer Schoonheid* 4 : 25.
- BOSCHMANS, A., 1956-57, (zonder titel). *Meer Schoonheid* 4 : 25.
- BOSCHMANS, A., 1959, (zonder titel). *Meer Schoonheid* 2 : 30.
- BOSCHMANS, A., 1960, Exploratie in, op en rond de Kesselberg. *Meer Schoonheid* 3 : 19-30.
- BOSCHMANS, A., 1962, Exploratie in, op en rond de Kesselberg. *De Brabantse Folklore* : 153-154.

- BOSCHMANS, A., 1965, Voorhistorische jagers en vissers aan de Winge. *Meer Schoonheid* 1 : 15-22.
- BOSCHMANS, A., 1968, Voorgeschiedenis. Magie? of Knutselwerk...? *Hona* 3 : 22-25, 1 pl.
- BOSCHMANS, A., 1969a, De stenen Bijl. *Hona* 1 : 11-13.
- BOSCHMANS, A., 1969b, Doorboorde bijlen en hamers. *Hona* : 2 7-10.
- BRÉZILLON, M. N., 1968, *La dénomination des objets de pierre taillée*. IVe suppl. à „Gallia Préhistoire”, Editions du centre national de la recherche scientifique, Paris, 414 pp.
- CAHEN, D. and VAN NOTEN, F., 1971, Stone Age Typology : Another Approach. *Current Anthropology* 12 : 211-15.
- CAUVIN, M., 1971, *Les industries post-glaciaires du Périgord*. Libr. d'Amérique et d'Orient, Paris, 476 pp.
- CLOQUET, N., 1879, Découvertes préhistoriques dans l'arrondissement de Nivelles et sur ses limites. *Annales de la Société royale d'Archéologie de Nivelles* 1 : 56.
- CUMONT, G., 1923, Quinze jours de vacances à Sichein. Industrie microlithique. *Bulletin de la Société d'Anthropologie de Bruxelles* 38 : 239-243.
- CUMONT, G., 1924, Recherches autour de la ville d'Aerschot (Brabant) à la fin de juillet 1924. *Bulletin de la Société d'Anthropologie de Bruxelles* 39 : 274-275.
- CUMONT, G., 1925, Encore les microlithes d'Aerschot. *Bulletin de la Société d'Anthropologie de Bruxelles* 40 : 239.
- DE BOER, A., 1970, Vondsten en waarnemingen. *Hona* 1 : 27.
- DE LAET, S. J., GLASBERGEN, W., 1959, *De voorgeschiedenis der Lage Landen*. Wolters, Brussel, 221 pp.
- DE LOË, A., 1900, Les accroissements de la section d'Ethnographie ancienne des Musées Royaux du Cinquantenaire en 1895 et en 1896. *Bull. des Commissions Royales d'Art et d'Archéologie* 39 : 74.
- DE LOË, A., 1928, *Belgique Ancienne*. I. Les Ages de la Pierre. Bruxelles, Vromant, 267 pp.
- DE PUYDT, M., 1894-5, Sur quatre instruments en pierre perforés. *Bull. Soc. Anthropologie de Bruxelles* 13 : 21-26.
- GALESLOOT, L., 1880, Essai sur l'origine, l'ancienneté et le nivellement de nos chemins ruraux et sur leur contemporanéité avec nos grands étangs. *Bull. Commissions Roy. d'Art et d'Archéol.* 19 : 360-361.
- G(RAFF), Y., 1969, Aarschot. — Matériel néolithique et de l'âge du bronze. *Romana Contact* I-II : 9-10.
- HOOF, D., 1970, Die Steinbeile und Steinäxte im Gebiet des Niederheins und der Maas. *Habelt, Bonn*, 346 pp.
- JUSTE, Th., 1866, Notice sur les accroissements du Musée Royal d'Antiquités, d'Armures et d'Artillerie, en 1864 et en 1865. *Bull. Commissions Roy. d'Art et d'Archéol.* 5 : 24.
- KNAPEN-LESCRENIER, A. M., 1960, Répertoire bibliographique des trouvailles archéologiques en Brabant. Les âges de la Pierre. *Oudheidkundige repertoria*. I. Nationaal Centrum voor oudheidkundige navorsingen in België, Brussel, 109 pp.

- LAPLACE, G., 1954, Application des méthodes statistiques à l'étude du Mésolithique. *B.S.P.F.* 51 : 127-139.
- LAPLACE, G., 1964, Essai de typologie systématique. *Annali dell'Universita di Ferrara* (Nuova Serie) : 1-85.
- LE HON, H., 1877, *L'homme fossile en Europe, son industrie, ses mœurs, ses œuvres d'art*. Bruxelles : 171-172.
- LÜNING, J., 1958, *Die Michelsberger Kultur*. 48. Bericht der Römisch-Germanischen Kommission, 1967, Berlin, De Gruyter : 1-350.
- MARIËN, M. M. E., 1952, La civilisation de Seine-Oise-Marne en Belgique. *L'Anthropologie* 56 : 88-92.
- NEWELL, R. R., 1970, The flintindustry of the dutch Linearbandkeramik. *Analecta Praehistorica Leidensia* 3 : 1-41.
- ROZOY, J. G., 1967a, Essai d'adaptation des méthodes statistiques à l'Epipaléolithique („Mésolithique”). *B.S.P.F.* 64 : 209, 226.
- ROZOY, J. G., 1967b, Typologie de l'Epipaléolithique franco-belge. *B.S.P.F.* 64 : 227-260.
- ROZOY, J. G., 1968a, Typologie de l'Epipaléolithique (Mésolithique) franco-belge. Introduction. Outils communs, lamelles à bord abattu. *B.S.P.F.* 65 : 335-364.
- ROZOY, J. G., 1968b, L'étude du matériel brut et des microburins dans l'Epipaléolithique (Mésolithique) franco-belge. *B.S.P.F.* 65 : 365-390.
- SCHAYES, A. G. B., 1877, *La Belgique et les Pays-Bas, avant et pendant la domination romaine*, 2e éd. publiée par C. Van Dessel, Tome 4, Bruxelles.
- SCHEYS, G., 1956, *Bodemkaart van België*. Verklarende tekst bij het kaartblad Lubbeek 90 W. Centrum voor bodemkartering. 101 pp.
- SCHEYS, G., 1957, *Bodemkaart van België*. Verklarende tekst bij het kaartblad Glabbeek-Zuurbemde 90 E. Centrum voor bodemkartering. 96 pp.
- SCHIETZEL, K., 1965, Müddersheim. *Böhlau Verlag, Köln*, 155 pp.
- SCHOONJANS, J., 1949, Leuven in de oudste tijden. *Eigen Schoon en De Brabander* 32 : 173-174.
- SCHWABEDISSEN, H., 1955, Zur Auswertung steinzeitlicher Oberflächenfundplätze. *Eiszeitalter und Gegenwart* 6 : 159-169.
- SEMENTOV, S. A., 1970, The Forms and Functions of the Oldest Tools. *Quartär* 21 : 1-20.
- SERVAIS, J. et HAMAL-NANDRIN, J., 1929, Catalogue. Musée Archéologique Liégeois. *Sections préhistoriques* : 38.
- STROOBANT, L., 1940-48, Louvain folklorique et légendaire. *Folklore Brabançon* 20 : 62-72.
- TIXIER, J., 1963, Typologie de l'épipaléolithique du Maghreb. Mémoires du centre de recherches anthropologiques préhistoriques et ethnographiques, Alger II, Paris, *Arts et Métiers graphiques*, 211 pp.
- VALVEKENS, E., 1921, In en om Rillaar onder de Brabantse Omwenteling en het Frans bewind. *Hagelandse Gedenkschriften* : 37-51; 57-69.
- VERMEERSCH, P., 1972a, Un site néolithique à Assent (Brabant). *Bull. Soc. roy. belge Anthropol. Préhist.* 83 : 137-155.

- VERMEERSCH, P., 1972b, Twee mesolithische sites te Holsbeek. *Archaeologia Belgica* 138 : 142 pp.
- VERMEERSCH, P., 1973, De steentijd in het Hageland. *Meer Schoonheid* 20 : 1-10.
- VERMEERSCH, P. M., VAN NOTEN, F. L., 1973, Proeve van een Nederlandse terminologie voor prehistorische stenen artefacten. *Helinium* 13 : 59-64.
- Zonder auteur, 1953, *Mooi Hageland*. Heemkundig Handboek voor 50 gemeenten bezorgd door de Hagelandse Werkgemeenschap. Jacobs, Leuven, 151 pp.